6
3-a
22

IV. n.° 18

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE
6
2 C
60

6-3-2,22

M. TERENTII VARRÓNIS

PARS LIBRORVM QVATTVOR ÉT VIGINTI DE LINGVA LATINA.

Ex bibliotheca Antonii Auguſtini.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

ROMAE

Apud Vincentium Luchinum.

M. D. L VII.

CICERO IN BRVTO

Cottae pro ſe lege Varia, quae inſcribitur. eam L. Aelius ſcripſit Cottae rogatu. Fuit is omnino vir egregius, & eques Romanus cum primis honeſtus; idemque erudítiſſimus, et Graecis litteris, et Latinis; antiquitatiſque noſtrae, et in inuentis rebus, et in actis, ſcriptorumq. veterum litterate peritus. Quam ſcientiam Varro noſter acceptam ab illo, auctamque per ſeſe, vir ingenio praeſtans, omnique doctrina, pluribus, et illuſtrioribus litteris explicauit.

Auguſtinus libro VI. *cap.* II. *de Ciuitate Dei.*

Quis Marco Varrone curioſius iſta quaeſiuit? quis inuenit doctius? quis conſiderauit attentius? quis diſtinxit acutius? quis diligentius, pleniuſque conſcripſit? Qui tametſi minus eſt ſuauis eloquio; doctrina tamen, atque ſententiis ita refertus eſt, vt in omni eruditione, quam nos ſaecularem, illi autem liberalem vocant, ſtudioſum rerum tantum iſte doceat, quantum ſtudioſum verborum Cicero delectat. Denique & ipſe Tullius huic tale teſtimonium perhibet, vt in libris Academicis dicat, eam, quae ibi verſatur, diſputationem ſe hauſiſſe cum M. Varrone,

homine,inquit, omnium facile acutiſſimo, et ſine vlla dubitatione doctiſſimo. Non ait eloquentiſſimo, vel facundiſſimo: quoniam re vera in hac facultate multum impar eſt: ſed omnium, inquit, facile acutiſſimo. & in eis libris, ideſt Academicis, vbi cuncta dubitanda eſſe contendunt, addidit ſine vlla dubitatione doctiſſimo. profecto de hac re ſic erat certus, vt auferret dubitationem, quã ſolet in omnibus adhibere; tamquam de hoc vno etiam pro Academicorum dubitatione diſputaturus, ſe Academicum fuiſſet oblitus. In primo autem libro, cum eiuſdem Varronis litteraria opera prædicaret: Nos, inquit, in noſtra vrbe peregrinantes, errantesque, tamquam hoſpites, tui libri, quaſi in domum reduxerunt; vt poſſemus aliquando, qui, & vbi eſſemus, agnoſcere. tu aetatem patriae, tu deſcriptiones temporum, tu ſacrorum iura, tu ſacerdotum, tu domeſticam, tu publicam diſciplinam, tu ſedium, regionum, locorum, tu omnium diuinarum, humanarumque rerum nomina, genera, officia, cauſſas aperuiſti. Iſte igitur vir tam inſignis, excellentiſq. peritiae, & quod de illo etiam Terentianus elegantiſſimo verſiculo breuiter ait; Vir doctiſſimus vndecumque Varro: qui tam multa legit, vt aliquid ei ſcribere vacaſſe miremur; tam multa ſcripſit, quam

multa vix quemquam legere potuiſſe creda-mus: iſte inquam vir tantus ingenio, tantuſq. doctrina, ſi rerum velut diuinarum, de quibus ſcribit, oppugnator eſſet, atque deſtructor, eaſque non ad religionem, ſed ad ſuperſtitionem diceret pertinere, neſcio vtrum tam multa in eis ridenda, contemnenda, deteſtandaque conſcriberet. Cum vero deos eoſdem ita coluerit, colendoſque cenſuerit, vt in eo ipſo opere litterarum ſuarum, dicat ſe timere, ne pereant, non incurſu hoſtili, ſed ciuium negligentia, de qua illos velut ruina liberari a ſe dicit, et in memoria bonorum per huiuſmodi libros recondi, atque ſeruari vtiliore cura, quam Metellus de incendio ſacra Veſtalia, et Aeneas de Troiano excidio penates liberaſſe praedicatur; et tamen ea legenda ſaeculis prodit, quae a ſapientibus et inſipientibus merito abicienda, et veritati religionis inimiciſſima iudicentur: quid exiſtimare debemus; niſi hominem acerrimum, ac peritiſſimum, non tamen SanctoSpiritu liberum, oppreſſum fuiſſe ſuae ciuitatis conſuetudine, ac legibus; & tamen ea, quibus mouebatur, ſub ſpecie commendandae religionis tacere noluiſſe.

M. *Fabius Quintilianus lib. X. cap. I. Inſtitut.*

Alterum illud eſt prius ſatyrae genus, quod non ſola carminum varietate mixtum condi-

dit Terentius Varro, vir Romanorum eruditiſſimus. plurimos hic libros, & doctiſſimos compoſuit peritiſſimus linguae Latinae, et omnis antiquitatis, & rerum Graecarum, noſtrarumque; plus tamen ſcientiae collaturus, quam eloquentiae.

Et libro XII. cap. XI.

Quam multa, immo paene omnia tradidit Varro?

Lactantius Firmianus lib. I. cap. VI. Inſtit.

M. Varro, quo nemo vnquam doctior, ne apud Graecos qudem, neque apud Latinos, vixit.

ORDO ET RATIO LIBRO-rum de lingua Latina, & quo tempo-re ſcripti ſint.

Varro libros de Lingua Latina, quorum extat memoria, plures enim fortaſſe ſcripſit, quattuor et viginti confecit. Itaque, omnis eius operis de lingua Latina tres fecit partes. Prima eſt, quemadmodum vocabula rebus eſſent impoſita. Secunda, quo pacto declinata in deſcrimina ierint. Tertia, vt ea, inter ſe ratione coniuncta, ſententiam efferant. Prima pars ſex libris expoſita eſt. Tribus prioribus, de diſciplina originis verborum. Poſteriori-bus, de verborum originibus. Illi ad P. Septi-mium, qui Varronis Quaeſtor fuit: hi ad M. Tullium Ciceronem miſſi. Primus ergo liber continet, quae dicantur, cur etymologice neque ſit, neque ea vtilis ſit. Secundus, quae ſit, et cur ea ſit, & in quibus ſit. Tertius, quae forma ſit etymologiae. Quartus, in quo ſunt origines verborum locorum, & earum rerũ, quae in locis ſunt. Quintus, origines verbo-rum, quibus tempora ſunt notata, et eae res, quae in temporibus fiunt. Sextus, origines eorum, quae a poetis vſurpantur.

Secunda pars, ſex libreis conſtat. Priores tres, de diſciplina declinationum: ſeptimus,

Ex Priſciano, & Gellio.

Ex Varrone, libro ſexto, et ſeptimo.

Ex libro quarto, et ſexto.

Ex libro ſeptimo.

Ex libro ſeptimo, octauo, & nono.

Ex libro ſeptimo, et nono. Ex eiſdem ſeptimo, et nono.

octauus, nonus. Poſteriores, de eius diſciplinae propaginibus: decimus, vndecimus, duodecimus. Septimus igitur continet ea, quae dicuntur contra ſimilitudinem declinationum. Octauus, quae contra diſſimilitudinem, quae anomalia appellatur. Nonus eſt, de forma ſimilitudinum. Decimus, vndecimus, duodecimus, de declinationum diſciplinae, vt dixi, propaginibus, vt de formulis verborum.

Ex libro quarto.

Tertia pars, vt verba inter ſe ratione coniuncta ſententiam efferant, ceteris libris continebatur. quorum ordo et ratio nobis ignota eſt. In heis, de copia verborum, & de poematis. Hos libros exiſtimo fuiſſe ſcriptos paucis admodum annis ante obitum Ciceronis.

Libro quarto.

Libro octauo capite nono decimo.

Cum enim Varro ſcribat: Camelus ſuo nomine Syriaco in Latium venit, vt Alexandria Camelopardalis nuper adducta, quod erat figura vt camelus, maculis vt panthera; C. Plinius Secundus ſic ait: Camelodardalis, Dictatoris Caeſaris Circenſibus ludis primum viſa Romae. Quod ſi vera eſt aliquot librorum ex his ad M. Marcellum inſcriptio a nonullis relata, ante Marci quoque Marcelli obitum conſcripti ſunt. Is vero, quarto Kalendas Iunias C. Caeſare quartũ, et Q. Fabio Maximo Conſulibus, interfectus eſt, anno poſt Romam conditam ſeptingenteſimo octauo:

C. Caeſar Idibus Martiis anno proximo; altero anno vii. Idus Octobris M. Cicero. Extat quidem certe ad M. Varronem Ciceronis epiſtola, qua ſignificatur pollicitum fuiſſe Varronem ei nonnulla ingenii ſui munera mittere. Earum litterarum verba infra ſcripſimus Cicero Varroni ſalutem. Etſi munus flagitare, quamuis quis oſtenderit, nec populus quidem ſolet, niſi concitatus: tamen ego expectatione promiſſi tui moueor, vt admoneam te, non vt flagitem. miſi autem ad te quattuor admonitores non nimis verecundos, noſti enim profecto os eius adoleſcentioris Academiae. ex ea igitur media excitatos miſi: qui, metuo, ne te forte flagitent: ego autem mandaui, vt rogarent. expectabam omnino iamdiu, meq. ſuſtinebam, ne ad te prius ipſe quid ſcriberem, quam aliquid accepiſſem, vt poſſem remunerari quodam ſimillimo munere: ſed cum tardius faceres, id eſt, vt ego interpretor, diligentius: teneri non potui, quin coniunctionem ſtudiorum, amoriſq. noſtri, quo poſſem litterarum genere, declararem.

10.24. poſſent) poſſint.

11.1. propter bis quaternas cauſſas) propter quaternas cauſſas. propter has quat. cauſſas. propter ternas cauſſas. duo priora ex libris, poſteriora audaci emendatione.

11.6. heic commorandum) heic admonendū. ex libris vtrumq.

11.18. Quartus, vbi eſt aditus, et initia regis) aditus ad initia rei: non infelici audacia emendatum.

12.12. initia) principia.

12.18. Quare fit, vt omnia fere ſint) vt ideo fere omnia.

12.25. Quare quattuor genera) Quare quod quattuor.

12.26. horum enim) harum enim. vtrumque mendoſe.

13.10. Filiam habeo) Virginem habeo Plaut, in Aulul.

13.12. o terra trita) o terra terrea. o terra Graeca. ex libris. Totus hic locus Ennii mendoſus eſt.

14.12. Andromacha Noctiq. caua) Andromacha nocti: Quae caua. ex felici audacia.

14.16. cauea, et cauile) cauea, et caulae, non nemo emendat.

15.1. Via quidem) Via ſiquidem.
15.9 pinſibant) pinſabant.
15.11.ab eo qui Romanus combuſtus eſt) ab eo qui Romae non combuſtus eſt. ab eo quoad Romae combuſtus eſt. vtrumq.ingenioſa inueſtigatione.
15.18. vtrumq.)aut vtrumq.non nemo mutat.
17.6. item alia,quae ſegetes ferunt) item alia. Quae ſegetes ferunt.
17.17 ſuſtollit,) ſuſtulit. (ſus-
17.21.Diuidit in eos agros etc.)locus mendo-
17.24.Vbi nunc eſt Roma ſeptem montium demiſſior) locus mendoſus.
17.27.Terra abiit) Terra abit. (vis.
18.2. Hinc ſudor quiuis) hinc ſudor. Aquae
18.13.ſuſcipiunt) ſuſpiciunt
18.10.στιμνὸν) στιγνὸν,aut στιγανόν.
18.23. continue) continuo.
18.26.qui aliter facit,ex ambitu cauſſam dicit) indagabili ex ambitu libri omnes,quos vidi.
19.5. nihil Latinum vt quod oritur) nihil Latinum,et ignotum: vt quod oritur.quidam putant ex veterum libror. notis ſcribendū.
19.26.ſunt et nomina etc.) Ante haec verba multa,ni fallor,deſunt.
20.21.quod ea,qua tum itur,velabrum) quod ea, qua tum deſcendebant dicitur velabrū. vtrumque ex libris.

21.25.proximo cliuo) primori cliuo. vtrumq. habent libri·

22.24.vimineta fuerunt) vimina nata fuerunt. ex libris vtrumq. tat.

25.4.adiungat) adiugat. vir quidam doctus mu

25.25.Ibaat malam viere) Ibāt malacci. vtrūq. libri. Ibaat mane viere idem vir doctus.

28.3. ignis ſcindit. Ideo calet,) ignefcit, ideo calet: alter vir doctus.

28.18.Quod ibi dixit,) Quod ille dixit, Plaut. in Ciſtell

31.5. conſul fiat.) conſul fuat.

32.19.et inde deſitum) locus mendoſus littura fortaſſe emendandus.

33.15.extremeis ſubſidio) extremi ſubſidio. placet viri cuiuſdam docti coniectura.

34.12.cui eae opimae) cui ea opima. ex coniectura.

35.1. quas indagatur) quaſi indagator: vtrumque ex libris.

35.2. Quod ſequitur verbum aduentum, et inuentum)ſunt qui ita ſcribendum putent. venator a vento, † quod ſequitur feram ad ventum, et in ventum.

† venatu.

35.8. fundamentum inſtituit,) negotium inſtituit, ex libris vtrumq.

37.26.exta loco quo ſolent addi ex mola, id eſt ſale, & farre molito.) ſic in veteri libro

Achillis Mafei, quo multum vſi ſumus. In alio libro eſt, exta ollica. ſcribendum forſitan eſt. exta olla coqui ſolent addita mola: ea eſt ex ſale, et farre molico. Valerius Maximus lib. II cap. i. ita ſcribit. In ſacrificiis mola, quae vocabatur, ex farre, et ſale conſtat: exta farre ſparguntur.

38.11. horreum ab horrendo) ab horrido. ex coniectura.

38.25. et placenta, quod edebant) et placentae. Quod edebant. rectius eſt.

39.2. quae nimis cruda) quae minus cruda. ex coniectura.

36.16. et vt ſeruarent, ſalere) Diomedes ita ſcripſiſſe Varronem exiſtimat, non ſalire, lib. i. cap. iiii.

40.10. Item Graeci ſigillatim, vt ouum, bulbum Lana) locus mendoſus.

40.15. Trama, quod tranat frigus) Trama, quod trameat filum. ſic docto cuidam viro placet. et poſtea genus veſtimenti denſum.

40.24. in cacumen) in acumen. vtrumq. habēt libri. (emendatione.

40.27. confectum ſit) confecteis ſit. ex audaci

43.7. poculi genus δεπέσκαι) δέπαστρον ex Polluce lib. xi.

43.28. calidum) caldum.

44.20. colligarent. Dictum capital.) ſcribe

colligarent; dictum capital.

45..4 caltulam,ac crocotulam) aut. Plaut. in Epidico.

45.17.aut colendi) aut colligendi ex conie-ctura.

46.14.ſoluunt,ideſt luunt,) ſcribe luunt,ideſt ſoluunt.

47.2. quae virgeis) quae iunceis.

47.16.quo munitius) quo muniti.

48.13.cognominatum) nominatum.

50.20.millies aduentu) milites ad vectim . ex libris vtrumque . mulieris ad reſtim placet docto cuidam viſo.

50.24. magiſtratus miſit.) mag. ſignum miſit. ex libris.

51.1. quod alii eſſe) quod alii ineſſe.

52.17.mitteret carpentum)iniiceret carpentũ.

54.4. et ius inſtitutum) et inſtitutum.

54.9. ſuper lectulis origines) Haec non co-haerent ſuperioribus.

54.24.vt ſagum Reno Galli quid gaunacum ma eius ſagum) locus mendoſus.

54.26.torale) ſcribe toral.

56.16.δῶμον)δῶρον.

57.2. vnum addunt) vinum addunt.

58.13.vocabulo)verbo.

63.10.Videbimus, factum volo,i,redito con-ticinio) Videbitur,factum volo, redito huc

conticinio. Plaut. in Aſina. Vide 105.28.
63 13. dies eſt) tunc dies eſt.
63.20. temporis pars) temporis pars prima.
63.23. virere) viuere.
64.15. eſt ſatis.) ſat eſt. Plaut. in Trucul.
67.4. ante diem duodecimum) quartumdecimum. ex faſtis.
67.16. vt a ſuffiendo ſubligaculum) a ſuffiendo, vt ſublig. ex veriſimili coniectura.
68.18. ſacrificatur) ſacrificant.
70.2. Mucius abnegabat) ambigebat.
70.15. pertineat) pertinet.
71.22. ab aliquo) ab alio.
72.12. ſecuti,) ſecutus.
72.23. quorum repertum) quorum in promptu. non nemo opinatur ſcribendum.
73.23. mentem quodammodo motam amoueo.) mentem quod. moueo. ex docti viri opinione.
74.8. vt Libentina) Nonius Marcellus refert Varronem ſcripſiſſe lib. IIII. ſiue. V. de lingua Latina, proluuiem, & prolubidinem dici ab eo, quod lubeat) vnde etiam lucus Veneris Lubentinae dicatur.
75.7. ac fatuus fati id) locus mendoſus.
75.13. cum de poetis) de poematis.
75.23. pollutum) polluctum quidam ſcribendum putat, & 75.25: 27.

75.25.id dicitur.Pollutum,) id dicitur pollutum: quidam-
75.27.porrecta)proiecta.
76.12.et fatuus , et fatue)et fatua ; vel et faunus; ſcribendum eſſe opinamur.
77.1. a concinne,)a concinno.ex cõiectura.
77.5. quod proſcenio) quod in proſcenio.
77.11.extremum nouiſſimum etc.) Refertur hic locus a Gellio lib.xii.cap.xxi.
77.20.quomodo additae erant,quibus) quom additae erant,qui.ex coniecturis.
78.11.ſi dico quid ſcienti quod det , quod ignorauit.trado.)locus mendoſus.
78.27.ſuicuiuſque)vniuſcuiuſq.
81.18.ſequor Hercule)ſequor Hercle.
83.5. Nam et quidem facere verba etc.)locus mendoſus tribus his verſibus.
83.25.et qui id in teſtamento)et cernito in teſtamento , coniectura audaci ex Varrone lib.proximo,et Vlpiano in Inſtitutionib.
84.22.audio , aut auſculto.) audio haud auſculto.non nemo.
85.1. repotatio:) repotia doctus vir.
8 .7. manuterium,)manutergium,
85 7. Nunc primum ponam) ante haec verba videntur multa deeſſe.
86.5. aliquot rebus idem)item.
86.7. quam comoediam alii) M.Attii docti

viri

viri ſcribendum putant. ſic proximo libro M. Attius in Caſina. Quid fringutis? Plautum vtrobiq. hoc nomine ſignificari ſcimus. Sed quid de Boeotiae auctore iudicauerit idem Varro in libris de comoediis Plautinis, videndus Gellius lib. iii. cap. iii.

86.18. Auſpicio orando) exorando quidam.

86.22. vbi canat collegas) locus mendoſus.

87.1. caput edicti) delent quidam verbum edicti.

87.4. claſſicus canat) claſſicum forte, vt hoſti cum paulo poſt.

87.12. quod cenſor exercitu etc.) locus mendoſus.

88.5. Quae cum E,) Quia I cum E, quidam. ſed mihi locus hic mendoſus adhuc videtur.

89.7. obſcurior fit voluntas, in poſteriores non reprehendenda. Igitur) locus mendoſus, ita fortaſſe emendandus. voluntas impoſitoris. Non reprehendendi igitur illi,

89.9. facilius) vt facilius.

89.18. ab eo quod non erunt etc.) locus mendoſus.

90.10. multo tanto propius) tanto delendum eſt.

90.17. vt quia quare ad medendum medicina.) a medendo medicina. quidam; ſed non

eſt locus integer.

91.19. Teſtaq.meta &c.) locus mendoſus.

92.19. Naeuius: Expirante vapore vides, vnde ignes cluet mortalibus diueis) Expirante vapore videmus, Vnde ignis lucet mortalibus clam diuiſus. ex Cic. lib.ii. Tuſcul. Gabriel Faernus, qui pleraq. alia, emendabat.

93.3. vide quod opus fiat.) quid opus ſiet, vel quid opus fuat.

95.23. velatas frondentis comas.) locus mendoſus.

95.25. curuamus.) curuantur forte.

96.2. coſauli, doloſi, eſo. &c.) locus mendoſus.

96.11. caſcas res volo profari.) profari volo quidam.

96.18. Ridiculum eſt, &c.) Priſcian. lib.iii. refert ex Pomponio poſtrema verba huius epigrammatis. tua amica ſenexſt. cetera mendoſe ſcripta redegit in hunc ordinem Octauius Pantagathus, qui permulta alia reſtituit. Veteres libri ſic habent. Ridiculum eſt, cum te Caſcam tua caſca dicit. Amica Philipotonis eius, qui ſenex puerum dicit puſum, puellam pujam. Sic fiet mutuam mulinam, vt ſis vere puſus tu, tua amica ſenex.

99.19. cum res maiore ratione legebantur) cum res maior erat, eo legebantur. coniectura veriſimili.
100.26. Thynno capto &c.) locus mendoſus.
101.23. decem annos) duodecim annos. vtrumq. ex libris.
102.1. quod item) quod itent, non nemo.
102.11. eſt nequam.) haeret. quidam. alii eſt. Nequam eſt lana,
102.17. nam inde) nam id eſt ex coniectura.
102.28. Pacuuius deum triportenta in Mercatore ponit.) locus mendoſus. et quae ſequuntur Plauti ſunt, non Pacuuii.
103.2. diuidia eſt) diuidiae ſt, ſcribendum.
103.5. ſed quid tibi eſt? lienes necant,) tibiſt? lien necat, Plaut. in Curcul.
105.28. Videbitur, etc.) Vide. 63.10.
107.7. morticinium) morticinum.
107.18. Fiexaminat aquam lymphatam.) Flexanima tamquam lymphata. ex Cicerone lib. i. de diuinat.
108.7. Latiua) Latine.
108.22. Euax iurgio vxorem) Euax iurgio Hercle tandem vxorem. Plaut. in Menahe.
108.25. Puella ſpe) puella ſaepe. vir doctus opinatur.
110.1. Quia ego ante hac) Quum ego ante hac. Plaut. in Ciſtell.

110.5.ferre quem)fert qui, doctus vir ſcribendum putat.

111.4.clamor ad caelum) Ad caelum clamor.

111.5.Et a frendice:etc.) locus mendoſus.

111.7.ſues auoluerat.etc.) locus etiam mendoſus.

111.20.deliquium eſt.) deliquomſt. Plautus in Caſina.

112.2.Perſibus a perite.)Perſicus fortaſſe ſcribendum,ex Sex. Pompeio,qui peracutum interpretatur. & haec Naeuii verba refert. Et qui fuerit perſicus, carpenti adeſt ratio.

112.4.Protinam a protinus continuitatem ſignificans.) Nonius Marcellus refert Varronem ſcripſiſſe, protinam vel protinus continuatione vel praeteritae, vel futurae longitudinis dici.

112.13.reſarrire ab ſerra)reſerare ab ſera,magis placet.

117.12.cauſſam, quare ab impoſitis nominibus declinarint,oſtendi) cauſa inquam cur eas ab impoſitis nominibus declinarint: quam oſtendi. ſic libri fere omnes.

117.24.ac heis) atque heis ſcribendum, vel ac delendum eſt,vt Faerno noſtro placet.

118.3.cum fiunt etc.)locus mendoſus.

118.4.et maneat) remaneat, non nemo.

118.26.ab equo equito) ab equo equile,

quidam.

119.13.propter eorum quam dicuntur.) locus mendoſus,eorum, propter quae dicuntur. quidam ſcribendum eſſe opinatur.

122.1.quae petimus,quod)quippe quod,forte ſcribendum.

122.19.atrium πείσυλον ſimilitudinem) atriū πείσύλιον ſimile, doctus vir putat ſcribi oportere.

123.4.ſolum,quod) ſoluni, quo. non nemo.

124.21.Si ex diuerſeis) Sic ex diu.

124.22.a luo luam,)ab luo luam.

126.4.exſpectari) ſpectari.

126.10.nunc diſcrepant)num diſcrepent.

126.19.quarum uis) quoius.

127.1.quiſque:) quis,quae:

127.4.effinitum:)finitum.

128.4.quae,quam)qua,quam.

128.10.ſic eeis) eaeis.

128.27.ad finitam)ad infinitam.

128.28.ſeruare)ſeruari.

129.17.Parma, Alba, Roma.Parmenſes:)doctus vir putat poſt verbum Roma ſcribendum Romenſes,et Albenſes,vt Parmenſes.

130.12.ſic amabor, legor, & eiuſmodi verbi, eſt vocabulum) ſic ab amor, legor, et eiuſmodi verbeis vocabulum. ex coniecturis mutandum.

131.17.non ſalſum inſulſum) inſalſum quidam.

132 28.ſurus.133.1.ſuro.3.ſure)ſciurus,ſciuro,ſciure ſcribendum arbitror.

133.6.in vocando)in vocandei.

133.9.quidquid) quidque.

133 28.quibus das) quibuſdam.

134.1.ſed queis das) ſed queisdam.

135.3.neque alia triſyllaba fierent.)locus mendoſus.

135 19.in mediis) in aliis media. vt docto viro placet.

137.10.id quidem eſt verum:)locus mendoſus,vt arbitror.

137.17.et ex hac conſuetudo etc.) locus non ſatis integer.

138.7.an vſus)an vnius, fortaſſe ſcribendum eſt.

138.24.aliter ac inde) aliter atq.in:docto cuidam viro placet.

139.25.quod ſit) quod non ſit.

141.26.qui amiſſa etc.)locus mendoſus.

143.28.ſane)an e.

145.1.animaduertit)animaduertat.

145.15.lentibus nateis) ſiteis ſcribendum eſt.

146.23.poſſunt.quo)poſſit; quo.

148 3.vocis verbeis) verbeis vocis, arbitror ſcribendum eſſe.

149.6.dico non)dico nos.
150.25.ſed initio vocabulum) locus mendoſus.
152.19.omnes tres) omnes hae res.quidam.
152.21.ad ſilentium etc.) locus mendoſus.
153.28.debuerunt)debuerint.
155.25.Idemque item contra) locus mendoſus.
158.14.negant)negent.
158.16.quod in nihil)quod nihili.
158.20.ſi ratio)ea ratio. vel dele ſi.
159.22.Decuis)Decus.
162.12.vt Sappho,et Alcaeus,) vt Alcaeus.
162.19.et non)dele et.
163.4.in nationes etc.) locus mendoſus.
165.7.Etiam in hoc) Etiam hoc.
165.14.quare cum)quare cur.
166.14.ſacrifico res)ſacrificor.
166.16.ſacrificat) ſacrifico.
166.20.adlauant)lauant Plaut.in Trucul.
166.21.adlauant.) Ad lauant.
167.19 vtrum in ſecunda etc.)locus mendoſus.
167.28.multa)multi.
169.7.hae muraenae)heis muraenae.
169.8 .ſic aliis.) ſic alii.
171.20.cuiuſque)cuius eſt.
172.8.ſenior ſeni)ſenis ſeni.

172.17.quodcúmq.conferas etc.)quodcumq. conferas, aut ſimile eſſe,aút non eſſe. ſimile eſſe, & diſſimile, ſi videatur: eſſe, vt dixi, neutrum, ſi in neutram partem praeponderet.

191.2. vſui)vſus.

His adde, quae in margine cruce adiecta, conſcripſimus; quae aut ex libris varie ſcriptis ſumpſimus, aut ex doctorum virorum coniecturis. coniecturarum ſignum eſt ſemicirculus additus.

Doctorum virorum nomina, qui huius libri
emendationi operam dederunt,
infra ſcripſimus.

Pomponius Laetus.
Angelus Tifernas.
Fran. Rolandellus.
Aldus Manutius.
Michael Bentinus.
Angelus Colotius.
Octauius Pantagathus.
Petrus Victorius.
Ant. Auguſtinus.
Gabriel Faernus.

9.15. perſeuerantia. 17. Graeci, 19. 2.commutateis. 3.dele eſt. 15.12.gleba non eſt, 16.7.ἀγρὸν. Vt ager, quod agi poterat, ſic. 27.νομὰς 23. 20.inuenti. 22.quibus, 21.25.proximo. 24.19.θεοὶ ἀόρατοι. Haec. 25.16.mas ignis, quod ibi ſemen; aqua foemina, quod fetus. ab. 27.12. Apollinem. Apollinis. 28.7.Phaethon. 13.commotiae. 16.antiqui.a quo. 18. Quod ille dixit, 27.quod eſt; 29.13. Dictum. 14.uideamus, et 25.caudam, merula. 30.1. Aquatilium. 14. alia Latineis; 23. fiber, lytra. 31. 28.curicis: 32.13.dicti.ſunt qui a ſratria. 15. Apollini. 23.praeiret. 35.21.uegitulus. 37.13.ἕρπυλλον, 14.ſerpyllum, 16.λιρίου, 21.ἀσπάραγος. 38.5. Panis: 7. ſeruabant: 8. condebant, 14. μέδιν. 39.18. ſuis. A nomine eius offula. 26.τυφλὸν τ' ἔντερον. 40. 40.9.καὶ μάκτραι. 41.3.lum. Lorica. 11.nu. Vallum. 42.6.λύχνον. 13. in marg. Tryblia. 15. Menſam. 25.decis, 43.7.δεπέσκαι. 14. Altera. 45.13. παραπλεκεια, 46.10. aliae: ut 22. Graecum. Molae. 23.moluntur. 47.15. quod. 50.16.gutalis. Armil. ab ambitu luſtri. locus. 21. in marg. ad uectim. 51.18.γερουσία. 24.uoluit is. 26.coaceruata. 54. 10. legebant, 12.caſtreis, 16.Graecis: nam σέγαστρον, 55.5, ibi. Multa. 15.uſq.ad. 56.7.nuntiarent. Seſtertius. 15.δωτίνη, 18.ἀῤῥαβὼν. 25. Multa, pecunia. 57.in marg. ſuper. QVARTVS 57.3.multa. 62.5. uenit. a quo. 2.2 νὺξ, 63.11.eſt; alter caeli: 26, σῶμα. 64. 1.μῆνες. 2.

*noſtri.a.*14.*αἰῶνα.*67.25.*armiluſtro.*69.28.*fatus.* 71.6.*uerterim.*72.5.*et abſceſſit,* 25.*hinc.* Primum. 27.*quadrigae.* Hinc.73.2.*angulus.* Actionum.75. 19.*auguribus:*77.8.*νέος,* 17.*noueis,*78.11.(*ſi dico.* 12.*trado.*)80.1.*Curenſibus,*84.10.*ſpeculum:*26.*eſcae.* 88.10.*ϛορεννύειν,* 18.*ῥύγχος.* 89.19.*legerent.*C. 92.13.*Philoctete, Lemnia:* 14.*teſca te.*16.*myſteriaq.* 17.*aedituum,*94.1. Idem.20.*Myſtica.uecti.Myſtica a my=*95.9.*ἅγιος.*14.*ſudantes.*96.19.*Philoptois.*97. 5.*eſt; adagio,*101.20.*tabuleis.*102.5.*Diabathra.*19. *illum tibi.*21.*iaculum.* Huiusc. 28.(*Pacuuius.* 103.1. *ponit.*) 22.*ſcrupea. ex.* 28.*quas ſic.* 104. 22.*te eſſe.* 105.27.*quam ad.*106.8. Apud. 16.*uocant.* Imita=ri. 17.*Euripidem,*18. *Euripides.*107.2.*unguentum;*7. *adſit.*In. 11.*nutu,* 18. *Flexanima tamquam lymphata.* 24.*Pacuuium:* Halcyonis. 108.9.*caede Lyde,*17.*dicit:* Quod *uolet,*18.*interduo.*109.8. Apud. 110.4. *in marg.quod eſt:* Mihi) 111.10. Mucius Scae= 112.21. *noſtrum;* 113.10.*tur;*117.4.*quod.*121.24.*puella ad anum,* 122. 3. *apertam conſuetudo,* 4. *tia.* 8.*in marg. quom.*124.9.*et a diſſ.*16.*Ab.*17.*uocabuleis diſſ.*125. 25. *diſſimiles.* 126.13. *ignorent,* 128.15. *parcius.* 132.8.*in marg.alauda alaudus.*133.20.*denariorum?* 134.7. *notare* : 137. 22. *dele cum.* 138. 14. *uti:* 140.5.*crura.* 7. *aegrum in meliorem.* 142. 1. *uer=bum nouum,* 143. 13. *decreuerunt.* 26.*ſui.* 144. 2. *conlatus.*145.11. *claudicantem.*19. *analogiam,* 146. 2. *ut ab* Romulus Romuli. 148. 3.*figuras.*

Quod.6.ridiculum, 150. 21. par. 151.1.Philolache. 155.14.deniq. re, 156.21.ut. 157.6.cur non. 158. 13. patrici. 27. redux it, 162.14. permutant quidam: 163.10.quis, 20.ferrum; 164.19. feriebam; 165.4. inſecteis.ſum.7. dele in. 166. 19.Piſceis. 25. certeis: 171.6.ſecundo.9. explicata; 12. diſſimile; 21. contrarium huius. minimum. 172.14. diſſimile, neutrum; 17. eſſe. ſimile eſſe, 18. uideatur: eſſe, ut dixi, neutrum, 19. praeponderet.ut, 173. 17. nemus; 18. nemus.ſi. 27. uniuerſeis diſcr. 175. 24. declinat a. 179. 20. quod adum. 183.15. in marg.ducenaria. 185. 19. quattuor. 187.14.multitudinis; 21. multitudinis, 188.2. deprauauit. 198.6.in marg.Ex Soſipatro lib.1.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

ad P. Septimium

liber primus.

*

Ex Priſcia no libro primo.

Aggulus, aggens, agguilla, iggerunt. in eiuſmodi Graeci et Actius noſter binam G ſcribunt: alij N et G, quod in hoc ueritatem facile uidere non eſt. Similiter agceps et agcora.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

ad P. Septimium liber ſecundus.

*

Semel minus ne, an bis minus ſit, non ſat ſcio:
An utrunque eorum? ut quondam audiui, ipſi
Dicier Ioui regi, noluit concedere.

Ex Gellio, libro duodecimo, capite ſexto.

*

Varro cenſet, aedituumum dici oportere magis, quam aedituum: quod alterum ſit recenti nouitate fictum; alterum antiqua origine incorruptum.

Ex Gellio eodem capite.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

ad P. Septimium liber tertius.

*

ExGellio, libro decimo ſexto, capiteduo decimo: et ex Nonio Marcello.

Fenerator a fenore eſt cognominatus. fenus autem dictum a fetu, et quaſi a fetura quadam pecuniae parientis, atque increſcentis. et idcirco; et M. Catonem et ceteros aetatis eius, feneratorem ſine A littera pronuntiaſſe tradit; ſicuti fetus ipſe, et fecunditas, appellata.

*

Ex Nonio Marcello.

Vtrumque mulieres, et epicrocum uiri quoque habuerunt.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA AD M. Tullium Ciceronem liber quartus.

QVEM AD MODVM VOCABVLA eſſent impoſita rebus in lingua Latina, ſex libreis exponere inſtitui. De heis treis ante hunc feci, quos Septimio miſi: in quibus eſt de diſciplina, quam uocant ἐτυμολογίαν. Quae contra eam dicerentur, volumine primo: quae pro ea, ſecundo: quae de ea, tertio. In heis ad te ſcribam, a quibus rebus vocabula impoſita ſint in lingua Latina: et ea, quae ſunt in conſuetudine apud poetas. Quom vniuſcuiuſque uerbi naturae ſint duae; a qua re, et in qua re uocabulum ſit impoſitum: itaque a qua re ſit pertinacia, cum quaeritur; oſtenditur eſſe a pertendendo: in qua re ſit impoſitum, dicitur; cum demonſtratur, in quo non debet pertendi, et pertendit; pertinaciam eſſe: quod in quo oporteat manere, ſi in eo perſtet, perſeuerantia ſit. Priorem illam partem, ubi, cur, et unde ſint uerba, ſcrutantur Greci; uocant ἐτυμολογίαν; illam alteram περὶ σημαινομένων: de quibus duabus rebus in heis libreis promiſcue dicam, ſed exilius de poſteriore. Quae ideo ſunt obſcura, quod neque omnis impoſitio uerborum extat, quod vetuſtas quaſdam† deleuit: nec quae extat, ſine mendo omnis impoſita: nec quae recte eſt †quaedam)

†certa)

† non pauca

impoſita, cuncta † manet; multa enim verba littereis commutat eis ſunt interpolata: neque omnis origo eſt eſt noſtrae linguae e vernaculeis verbeis: et multa verba aliud nunc oſtendunt, aliud ante ſignificabant, vt hoſtis. nam tum eo verbo dicebant peregrinum, qui ſueis legibus vteretur: nunc dicunt eum, quem tum dicebant perduellem. In quo genere verborum, vt caſu erit illuſtrius, vnde videri poſſit origo, inde repetam. Ita fieri oportere apparet; quod recto caſu quom dicimus impos, obſcurius eſt eſſe a potentia, quam quom dicimus impotem: et eo obſcurius fit, ſi dicas pos, quam impos. videtur enim pos ſignificare potius pontem, quam potentem. Vetuſtas pauca non † deprauat, multa tollit. Quem puerum vidiſti formoſum, nunc vides deformem in ſenecta. Tertium ſaeculum non videt eum hominem, quem vidit primum. Quare illa, quae iam maioribus noſtreis ademit obliuio fugitiua, ſecuta ſedulitas Mucij et Bruti retrahere nequit. Non ſi non potuero indagare, eo ero tardior; ſed velocior ideo, ſi quiuero. Non mediocreis enim tenebrae in ſilua, vbi haec captanda· neque eo quo peruenire volumus, ſemitae tritae: neque non in tramitibus quaedam obiecta, quae euntem retinere poſſent. Quoniam verborum nouorum et ueterum diſcordia omnis in conſuetudine communi: quot modeis litterarum commutatio ſit facta, qui animaduerterit; ſcrutari facilius origines patietur verborum. Reperiet enim eſſe commutata, vt in ſuperio-

ribus libreis oſtendi, maxime propter bis† *quaternas cauſſas. Litterarum enim ſit demptione, aut additione; et propter earum artationem, aut commutationem; item ſyllabarum productionem. Quae, quoniam in ſuperioribus libreis, cuiuſmodi eſſent, exempleis ſatis demonſtraui; beic commorandum eſſe modo non putaui. Nunc ſingulorum verborum origines expediam.*† *quorum quattuor explicandi gradus. Primus, in quo populus etiam venit. Quis enim non videt, vnde aerifodinae, et viocurrus* †*? Secundus, quo grammatica deſcendit antiqua, quae oſtendit, quemadmodum quodque poeta verbum confinxerit, quod declinarit. Hinc Pacuuius, rudentiſibilus, hinc incuruiceruicum pecus, hinc chlamyde clupeat bracchium. Tertius gradus, quo philoſophia aſcendens*† *peruenit: atque ea, quae in conſuetudine communi eſſent, aperire coepit, vt a quo dictum eſſet oppidum, vicus, via. Quartus, vbi eſt aditus, et initia regis: quo ſi non perueniam, ſcientiam ad opinionem aucupabor. quod etiam nonnumquam in ſalute noſtra facit, cum aegrotamus, medicus. Quod ſi ſummum gradum non attigero; tamen ſecundum non praeteribo. Quod non ſolum ad Ariſtophanis lucernam, ſed etiam ad Cleanthis lucubraui. nolui praeterire eos, qui poetarum modo verba, vt ſint ficta, expediunt. Non enim videbatur conſentaneum quaerere me eo in verbo, quod finxiſſet Ennius, cauſſam: neglegere, quod ante rex Latinus finxiſſet. cum poeticeis multeis uerbeis magis*

†has)

† expediam

† unocolus)

† deſcendens

delectet, quam vtar: antiqueis magis vtar, quam delectet. An non potius mea verba illa, quae hereditate a Romulo rege venerunt, quam quae a poeta Liuio relicta? *Igitur quoniam haec ſunt tripartita verba, quae ſunt aut noſtra, aut aliena, aut obliuia: de noſtreis dicam cur ſint, de alienis vnde ſint; de obliuieis relinquam, quorum partem cum ita inuenerim, vt opinor, ſcribam. In hoc libro dicam de vocabuleis locorum, et quae in heis ſunt. In ſecundo, de temporum, et quae in heis fiunt. In tertio, de vtraq. re à poeteis comprehenſa.*

PYTHAGORAS *Samius ait, omnium rerum initia eſſe bina: vt finitum et infinitum, bonum et malum, uitam et mortem, diem et noctem. Quare item duo; ſtatus, et motus: quod ſtat, aut agitatur, corpus: ubi agitatur, locus: dum agitatur, tempus: quod eſt in agitatu, actio. Quadripartitio magis ſic apparebit: corpus eſt, vt curſor: locus, ſtadium, qua currit: tempus, hora, qua currit: actio, curſio. Quare fit, vt omnia fere ſint quadripartita, et ea aeterna, quod neque vmquam tempus, quin fuerit motus: eius enim interuallum tempus: neque motus, vbi non locus et corpus: quod alterum eſt, quod mouetur, alterum ubi: neque vbi ſit agitatus, non actio ibi. Igitur initiorum quadrigae, locus; et corpus; tempus, et actio. Quare quattuor genera prima rerum, totidem uerborum: (horum† enim.) De heis loceis, et heis rebus, quae in heis uidentur, in hoc libro ſummatim ponam. Sed† quae cognatio eius erit uerbi, quae† radices egerit*

†harum
†Si)
†quod)

extra fines ſuas† perſequemur. Saepe enim ad limitem arboris radices ſub vicini prodierunt ſegetes. Quare non cum de loceis dicam, ſi ab agro ad agroſum hominem, et agricolam peruenero, aberraro. multa ſocietas verborum, nec vinalia ſine vino expediri, nec curia calabra ſine calatione poteſt aperiri.

INCIPIAM *de loceis ſub ipſius loci origine. Locus eſt, vbi quid locatum eſſe poteſt; vt nunc dicunt, conlocatum. veteres id dicere ſolitos apparet apud Plautum:* Filiam habeo grandem*, caſſam dote, atque inlocabilem, neque eam queo locare cuiquam. apud* Ennium: O *terra trita, †ubi* Liberi *fanum (in cuius muro† locaui.* Vbi *quidquam conſiſtit, locus.* Ab *eo praeco dicitur locare, quoad† vſque id emitur, quoad in aliquo conſiſtit pretium.* Inde *locarium, quod datur in ſtabulo, et taberna, ubi conſiſtant. Sic loci muliebres, vbi naſcendi initia conſiſtunt.* Loca *natura ſecundum antiquam diuiſionem prima duo, caelum et terra; deinde particulatim vtriuſque multa. Caeli dicuntur loca ſupera, et ea deorum: terrae loca infera, et ea hominum.* Vt *Aſia, ſic caelum dicitur modeis duobus.* Nam *et Aſia, quae non* Europa*, in qua eſt* Syria*; et Aſia dicitur prioris pars Aſiae, in qua eſt* Ionia*, et prouincia noſtra* Cilicia. *Sic caelum dicitur duobus modeis, et pars eius ſummum, vbi ſtellae; et id, quod* Pacuuius *demonſtrat, cum dicit;* Hoc *vide circum ſupraq. quod complexu continet terram. cui ſubiungit: id, quod noſtri caelum† memorant. a qua bipartita diuiſione*

†ſuos
†terea
†intumum
†quod
†canum caelum

Lucretius ſuorum vnius, et viginti librorum initium fecit hoc : Aetheris, et terrae genitabile quaerere tempus. Caelum dictum ſcribit Aelius Gallus, quod eſt caelatum : aut a contrario nomine quod apertum eſt: non male, quod poſterior Aelius, multo potius caelare a caelo, quam caelum a caelando. Sed non minus illud alterum de caelando, ab eo potuit dici, quod interdiu caelatur, quam quod noctu non caelatur omnino. Ego magis puto a chao cauum. et hinc caelum : quoniam, ut dixi, Hoc circum, ſupraquae quod complexu continet terram, cauum caelum. Itaque dicit Andromacha : Noctiq. †caua caeli ſignitenentibus conficis bigeis. et Agamemnon: In altiſono caeli clypeo. Cauum enim clypeum. Et Ennius item ad cauationem†caeli ingentes fornices. Quare vt a cauo cauea, et cauile, et conuallis cauata vallis, et cauere cautione: vt cauum ſit ortum, vnde omnia apud Heſiodum a chao cauum caelum. Terra dicta ab eo, vt Aelius ſcribit, quod teritur. Itaque tera in augurum libreis ſcripta cum R uno. Ab eo coloneis locus communis, qui prope oppidum relinquitur, territorium; quod maxime teritur. Hinc linteum, quod teritur corpore, termentarium: hinc in meſſe tritura, quod tum frumentum teritur: et triuolum, quo† teritur. Hinc fines agrorum termini, quod hae partes propter limitare iter maxime teruntur. Itaq. terminus cum in Latio aliquot loceis dicitur, vt apud Actium, non terminus, ſed termen. hoc Graeci τέρμα Euander enim

† Noctiq.

† rationem

† tribulum, qui

qui venit in Palatium e Graecia, Arcas fuit. Via quidem iter, quod ea vehendo teritur: actus iter in agreis, quod agendo teritur: etiam ambitus iter, quod circum eundo teritur. nam ambitus circumitus: ab eoque duodecim tabularum interpretes, ambitum parietis, circumitum eſſe deſcribunt. Igitur tera terra, et ab eo poetae appellarunt ſumma terrae: quae ſola teri poſſunt, ſola terrae. Terra, vt putant, eadem et humus. ideo Ennius: In terram cadenteis dicit cubiteis pinſibant humum. et quod terra ſit humus, ideo humatus, mortuus, qui terra ſit obrutus: ab eo qui Romanus† combuſtus eſt, aut in ſepulcrum eius abiecta gleba non eſt. aut ſi os exceptum eſt mortui ad familiam expurgandam; donec in purgando, humo non eſt opertus, vt pontifices dicunt, quo ad inhumatus ſit, familia funeſta manet, et dicitur humilior. Quae ad humum ſunt, aut a re, vt Sabini, et Lucani; aut declinata ab hominibus, vt Apulia, et Latium: vtrumque, vt Etruria, et Tuſcia. Qua regnum fuit Latini, vniuerſus ager dictus Latium particulatim oppideis cognominatus: vt a Praeneſte Praeneſtinus, ab Aricia Aricinus. Vt noſtri augures publice† dixerunt: agrorum ſunt genera quinque: Romanus, Gabinus, Peregrinus, Hoſticus, Incertus. Romanus dictus, vnde Roma ab Romulo. Gabinus, ab oppido Gabijs. Peregrinus ager pacatus, qui extra Romanum, et Gabinum; quod vno modo in heis ſeruntur auſpicia: dictus peregrinus a pergendo, ideſt progrediendo. eo enim ex agro Romano pri-

† Romae non)

† publici

mum progrediebatur . quocirca Gabinus , ſiue peregrinus , ſecundum hos auſpicia habent ſingularia . Ab *reliquo diſcretus* Ho*ſticus , dictus ab hoſtibus.* In*certus is ager, qui de heis quattuor qui ſit , ignoratur.*

Ager dictus eſt , in quam terram quid agebant, et vnde quid agebant fructus cauſſa . id Graeci *dicunt* ἀγρὸν, *ut ager , quod agi poterat .* Sic(*qua agi , actus*†. *eius finis minimus conſtitutus in latitudinem pedes quattuor ; fortaſſe ab eo quattuor , quod ea quadrupes agitur: in longitudinem pedes centum et uiginti.in quadratum actus,et in latum, et in longum ut eſſet centum et uiginti .* Multa *antiqui duodenario numero finiebant : ut duodecim decurijs actum.* Iu*gerum dictum iuncteis duobus actibus quadrateis.* Centu*ria primo a centum iugeribus dicta : poſt duplicata retinuit nomen . vt tribus multiplicatae idem tenent nomen.* Vt *quo*†*agebant actus: ſic qua uehebant uiae dictae: quo fructus conuehebant* villae *: qua ibant , ab itu iter appellarunt:qua anguſte , ſemita , vt ſemiiter dictum.*

†agitatus

†qua)

*Ager cultus ab eo , quod ibi cum terra ſemina coaleſcebant: ab eo inconſitus, incultus .*Q*uod primum ex agro plano fructus capiebant,campus dictus . poſtea , quam proxima ſuperiora loca colere coeperunt : a colendo colles appellarunt.*Q*uos agros non colebant propter ſiluas , aut id genus, vbi pecus poſſit paſci , et poſſidebant;ab vſu ſuo ſaltus nominarunt .* Haec *etiam* Graeci τὰ ἄλσεα καὶ νόμας , *noſtri nemora. Ager,quod videbatur pecudum , ac pecuniae*

eſſe fundamentum, fundus dictus: aut quod fundat quotquot anneis multa. Vineta, ac vineae a vite multa. vitis a vino, idque a vi: hinc vindemia, quod eſt vini demia, aut vitis demia. Seges ab ſatu, id eſt ſemine. Semen quod non plane id (quod inde.†hinc ſeminaria, ſementes, item alia, quae ſegetes ferunt. fruges a fruendo; fructuſq. ab ſpe ſpicae, ubi† et culmi, quod in ſummo campo† naſcuntur, et ſummum culmen. Vbi frumenta ſecta terantur, et areſcant, area. Propter horum ſimilitudinem loca in vrbe pura, areae. a quo poteſt etiam ara deum eſſe, quod pura; niſi potius ab ardore, ad quem ut ſit, fit ara, a quo ipſa area non abeſt: quod, qui areſacit, ardor eſt ſolis. Ager reſtibilis, qui reſtituitur, ac reſeritur quotquot anneis: contra qui intermittitur, a nouando noualis ager. Aruum et arationes ab arando: et ab eo, quod aratri uomer ſuſtollit, ſulcus: quo ea terra iacta, id eſt proiecta†, porca. Prata dicta ab eo, quod ſine opere †parata. Quod in agreis quotquot anneis rurſum facienda eadem, ut rurſus capias fructus: appellata rura. (Diuidit in eos agros, cum ſcribit Sulpicius: Plebei rura largitur ad aream.) Praedia dicta, item vt praedes, a praeſtando: quod (ea pignori data† publice mancupes fidem praeſtent. Vbi nunc eſt Roma ſeptem montium demiſſior infimus locus. infimus humilimus, quod in mundo infima humus; humor hinc itaque. Ideo Lucilius: Terra abijt in nimbos, himbreſque. Pacuuius: Terra exhalat auram, atque

†quidem unde

†uti)

†campi

†porrecta)

†opera

†eo pignore dato)

auroram humidam humectam. Hinc ager vliginoſus humidiſſimus: hinc vdus, vuidus. Hinc ſudor quiuis deorſum in terra himber. Vnde ſumi poteſt, puteus: niſi potius quod Aeoles dicebant τὸν πύθιον καὶ ποταμόν. Sic potura a potu, non vt nunc a πόσω. A puteis oppidum Puteoli, quod ſint circa eum locum aquae frigidae, et calidae multae: niſi a putore potius; quod putidus ſit odoribus ſaepe ex ſulfure, et alumine. Extra oppida a puteis puticulae: quod ibi in puteis obruebantur homines. niſi potius, vt Aelius ſcribit, puticulae, quod puteſcebant ibi cadauera proiecta: qui locus publicus vltra Eſquilias. itaque eum Afranius puticulos† in togata appellat, quod inde ſuſpiciunt perpetuo lumen. Lacus lacuna magna, vbi aqua contineri poteſt. Palus paululum aquae in altitudinem, et palam latius diffuſae. Stagnum, quod Graece σταμνόν; †quod nomen habet† primum. Hinc ad villas rotunda ſtagna: quod rotundum facilime continet; anguli maxime laborant. Fluuius quod fluit, item flumen: a quo lege praediorum vrbanorum ſcribitur: Stillicidia, fluminaq. vt ita fluant, cadantq. Inter haec hoc intereſt, quod ſtillicidium, eo quod ſtillatim cadat: flumen, quod fluit continue. Amnis id flumen eſt, quod circuit aliquid: nam ab ambitu amnis. ab hoc qui circum Aternum habitant amnem, Amiternini appellati. ab eo qui populum candidatus circumit, ambit: qui aliter facit, ex ambitu cauſſam dicit. Itaque Tiberis amnis, qui ambit Martium campum, et vrbem. Oppidum Interamna

† putiluculos

†στγνόν
†habuit)

dictum, quod inter amnes eſt conſtitutum. item Antemnae, quod ante amnem, qui influit in Tiberim; quod in bello male acceptum conſenuit. Tiberis, quod caput extra Latium, ſi inde nomen quoque effluit in linguam noſtram, nihil latinum: vt quod oritur e Samnio Volturnus, nihil ad latinam linguam. at quod proximum oppidum ab eo ſecundum mare Volturnum; ad nos iam latinum vocabulum, vt Tiberinus: nam et colonia noſtra Volturnum, et deus Tiberinus. Sed de Tiberis nomine anceps eſt hiſtoria. nam et ſuum Etruria, et Latium ſuum eſſe credit. fuerunt qui a vicino regulo Veientum Debebri dixerint appellatum primo Debebrim. ſunt, qui Tiberis priſcum nomen latinum Albulam vocitatum littereis †tradunt; poſterius propter Tiberinum†regem Latinorum mutatum, quod ibi interierit; nam hoc eius, vt tradunt ſepulcrum.

†appellatum

† Tiberium)

Vt omnis natura in caelum, et terram diuiſa eſt: ſic caelum in regiones, terra in Aſiam, et Europam. Aſia enim iacet ad meridiem, et auſtrum.†Europa ad ſeptemtriones, et Aquilonem. Aſia dicta ab nympha, ex qua et Iapeto trahitur Prometheus. Europa ab Europa Agenoris filia, quam ex Phoenicia Manlius†ſcribit taurum exportaſſe; quorum egregiam imaginem ex aere Pythagoras Tarenti fecit. Europae loca multae incolunt nationes; ea fere nominata aut tranſlaticio nomine, aut ab hominibus. Sunt et nomina ab tot montibus, quos poſtea vrbs mureis comprehendit: e queis Capitolium dictum, quod heic cum fundamenta foderentur

† Eurum

† Manilius)

aedis Iouis, caput humanum inuentum dicitur. Hic mons ante Tarpeius dictus a uirgine Veſtali Tarpeia, quae ibi ab Sabineis necata armeis, et ſepulta: eius nominis monimentum relictum, quod etiam nunc eius rupes Tarpeium appellatur ſaxum. Hunc antea montem Saturnium appellatum prodiderunt, et ab eo late Saturniam terram, vt etiam Ennius appellat. Antiquum oppidum in hoc fuiſſe Saturniam ſcribitur. Eius veſtigia etiam nunc manent tria: quod Saturni fanum in faucibus: quod Saturnia porta, quam Iunius ſcribit, quam nunc vocant Pandanam: quod poſt aedem Saturni, in aedificiorum legibus parietes poſtici muri ſunt ſcripti. Auentinum aliquot de cauſseis dicunt. Naeuius ab auibus, quod eo ſe ab Tiberi ferrent aues: alij ab rege Auentino Albano quod ibi ſit ſepultus: alij ab aduentu hominum, quod commune Latinorum ibi Dianae templum ſit conſtitutum. Ego maxime puto ab aduectu: nam olim paludibus mons erat ab reliqueis diſcluſus. Itaq. eo ex vrbe qui aduehebantur ratibus quadrantem ſoluebant. cuius veſtigia, quod ea, qua tum (itur, uelabrum, †et vnde aſcendebant ad(rumam noua uia†lucus eſt, et ſacellum larum; uelabrum dicitur a vehendo. velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt. Merces dicitur a merendo et aere. Hinc vecturae, quas ſoluebant hi, qui ratibus tranſibant, quadrans: ab eo Lucilius ſcripſit quadrantis ratiti. Reliqua urbis loca olim diſcreta, vt Argeorum ſacraria in ſeptem et viginti

† deſcen-
debant
†imam
nouam
uiam

parteis vrbis ſunt diſpoſita. Argeos dictos putant a principibus, qui cum Hercule Argiuo uenerunt Romam, et in Saturnia ſubſederunt: e queis prima eſt ſcripta regio Suburana, ſecunda Eſquilina, tertia Collina, quarta Palatina. In Suburanae regionis parte princeps eſt Coelius mons a Coelio † Vibenno Tuſco duce nobili, qui cum ſua manu dicitur Romulo veniſſe auxilio contra Sabinum Regem. Hi, poſt Coelij † obitum, quod nimis munita loca tenerent, neq. ſine ſuſpicione eſſent, deducti dicuntur in planum. ab eis dictus vicus Tuſcus; et ideo ibi Vortumnum ſtare, quod is deus Etruriae. Principes de Coelianeis, qui a ſuſcipione liberi erant, traductos volunt in eum locum, qui vocatur Coeliolus. Cum Coelio coniunctae Carinae; ſed inter eas: quem locum Cerolienſem appellatum apparet, quod primae regionis quartum ſacrarium ſcriptum ſic eſt. Cerolienſis quarticeps circa Mineruium. qua in Coelium montem itur, in tabernola eſt. Cerolienſis a carinarum iunctu dictus Carinae, poſtea Cerionia, quod hinc oritur caput ſacrae viae ab Streniae † ſacello, quae pertinet in arcem, qua ſacra (quotquot † menſibus feruntur iu arcem, et per quam augures ex arce profecti ſolent inaugurare. huius ſacrae viae pars haec ſola volgo nota, quae eſt a foro eunti qroximo cliuo. Eidem regioni attributa Subura, quod ſub muro terreo Carinarum; in ea eſt Argeorum ſacellum ſextum. Subura Iunius ſcribit ab eo, quod fuerit ſub antiqua vrbe, cui teſtimonium poteſt eſſe,

†Coele

†Coelis

†eos)

†Stireniae

†quot

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

quod ſubeſt ei loco, qui terreus murus vocatur. Sed ego a pago potius Sucuſano dictam puto Sucuſam. Nunc ſcri bitur tertia littera B, non C. Pagus Sucuſanus, quod ſuccurrit Carineis. Secundae regionis Eſquilinae ab Eſquileijs: alij has ſcripſerunt ab excubijs regis dictas; alij ab eo, quod excultae a rege Tullio eſſent. Huic origini magis concinunt† luci vicini; quod ibi lucus fagutalis, et lucus Mephitis, et lucus Iunonis Lucinae, quorum anguſti fines non mirum. Iamdiu enim late auaritia vna eſt. Item lucus Larum, Querquetulanum ſacellum. Eſquiliae duo montes habiti, quod pars Ciſpius mons ſuo antiqno nomine etiam nunc in ſacreisappellatur, in ſacreis Argeorum ſcriptum eſt ſic; Oppius mons princeps lucum Eſquilinum, lucum fagutalem ſiniſtra, quae ſub moerum eſt. Oppius mons bicepſos ſimplex. Oppius mons terticepſos lucum Eſquilinum, dexterior via in tabernola eſt. Oppius mons quadricepſos lucum Eſquilinum via dexterior in figlineis eſt. Septimius mons quinticepſos lucum Poetilium.† Eſquilinus ſexticepſos. Ciſpius mons ſepticepſos apud aedem Iunonis Lucinae, vbi aeditumus habere ſolet. Tertiae regionis colles ab quinque deorum ſane isappellati; e queis nobiles duo colles. Viminalis a Ioue Viminio, quod ibi arae ſunt eius, aut quod ibi vimineta fuerunt. Collis Quirinalis vbi Quirini fanum; qui a Curetibus, qui cum T. Tatio Curibus venerunt Romam, quod ibi habuerunt caſtra. quod vocabulum coniunctarum regionum nomina obliterauit. Dictos enim colles plureis apparet

† conueniunt

† Petillium.

ex Argeorum ſacrificijs; in quibus ſic ſcriptum eſt; Collis Salutaris quarticepſos aedem Quirino: collis Salutaris quarticepſos aduerſum eſt pila Naris, †*aedem ſalutis: collis Mutialis quinticepſos apud aedem Dei fidij in delubro, vbi aedituus habere ſolet: collis Latiaris ſexticepſos in vico Muſtellario ſummo apud Turaculum aedificium ſolum eſt.* Horum *deorum arae, a quibus cognomina habent, in eius regionis partibus ſunt. Quartae regionis Palatium, quod palantes*† *cum Euandro venerunt; aut quod Palatini, qui et Aborigines ex agro Reatino, qui appellatur Palatium, ibi conſederunt. Sed hoc alij a Palatia vxore Latini putarunt. Eundem hunc locum a pecore dictum putant quidam: itaque* Naeuius *Balantium appellat. Huic Germalum, et Velias coniunxerunt. et in hac regione ſacriportus eſt, et in ea ſic ſcriptum.* Germalenſis *quinticepſos apud aedem* Romuli. Velienſis *ſexticepſos in* Velia *apud aedem deum penatium.* Germalum *a germaneis* Romulo *et* Remo, *quod ad ficum ruminalem et hi innenti, quo aqua hiberna* Tiberis *eos detulerat in alueolo expoſitos.* Veliae *vnde eſſent, plures accepi cauſſas; in queis, quod ibi paſtores* Palatini *ex ouibns ante tonſuram inuentam vellere lanam ſint ſoliti, ex quo vellera dicuntur.* Ager Romanus *primum diuiſus in parteis treis, a quo tribus appellatae* Tatienſium, Ramnium, *Lucerum. nominatae, vt ait* Ennius, *Tatienſes*† *a* Tatio; Rammenſes† *a* Romulo; Luceres, *vt ait* Iunius, *a* Lucumone. *ſed omnia haec vocabula*

†pila Honoris

†Palantei

†Taties

† Ramnes

Tuſca, vt Volumnius, qui tragoedias Tuſcas ſcripſit, dicebat. Ab hoc quoq. quattuor parteis vrbis tribus dictae: et ab loceis Suburana, Eſquilina, Collina, Palatina, quinta, quod ſub Roma Romilia. Sic reliquae tribus ab ijs rebus: de quibus in tribuum libreis ſcripſi.

QVOD ad loca, quaeq. ijs adiuncta fuerunt, diximus: nunc de ieis, quae in loceis eſſe ſolent. Immortalia et mortalia expediam, ita vt prius, quod ad deos pertinet, dicam. Principes dei caelum et terra: hi dei ijdem, †cos qui in Aegypto Serapis, et Iſis, et St† Harpocrates digito ſignificat. qui ſunt Taautes, et Aſtarte apud Phoenicas. ut idem principes in Latio Saturnus et Ops. Terra enim et caelum, ut Samothracum initia docent, ſunt dei magni, et hi, quos dixi multeis nominibus. Nam neque, quas Ambracia ante portas ſtatuit duas uirileis ſpecies aheneas, dei magni; neque, ut uolgus putat, hi Samothraces dij, qui Caſtor et Pollux: ſed hi mas et femina; et hi, quos augurum libri ſcriptos habent ſic: Diui potes: et ſunt pro illeis, qui in Samothrace δύνατοι θεοὶ Haec duo celum, et terra: quod anima, et corpus; humidum, et frigidum. Oua parire ſolet genus penneis condecoratum; non animas, vt ait Ennius. et poſt, Inde uenit diuinitus pulleis inſinuans ſe ipſa anima. ſiue ut Zenon Citieus, animalium ſemen ignis, qui anima et mens, qui calor e caelo, quod heic innumerabiles, et immortales ignes. Itaq. Epicharmus Enni de mente humana dicit: Iſtic eſt de ſole ſumptus ignis. idem ſolem adſerit. Iſq. actus mentis eſt, ut humores frigidae

frigidae ſunt† humi, vt ſupra oſtendi, quibus iuncti caelum, et terra omnia ex ſe genuerunt: quod per hos natura frigori immiſcet calorem, atq. humori aritudinem. Recte igitur Pacuuius ait: Animam aether adiungat. et Ennius: Iſſe igitur corpus terram, quae deperit ipſam. Et capit, et neq. iam diſpendei conficit hilum. Animae et corporis diſceſſus, quod natis ſit exitus, inde exitium; vt cum in vnum ineunt, initia. inde omne corpus, vbi nimius ardor aut humor viget: aut interit, aut manet ſterile. cui teſtis aeſtas et hiemps: quod in altero aer ardet, et ſpica aret: et in altero natura ad naſcendum cum himbre et frigore victitare non volt, et potius ver expectat. Igitur cauſſa naſcendei duplex; ignis, et aqua. Ideo ea in nuptijs in limine adhibentur, quod coniungit hic† et mas ignis. quod ibi ſemen; aqua femina quod fetus ab eius humore, et eorum iunctione† ſumit Venus. hinc comicus: Victrix Venus vides ne haec? non quod vincere velit Venus, ſed quod vincire, et vinciri ipſa. Victoria ab eo quod ſuperati vinciuntur. Vtriq. teſtis poeſis; quod et Victoria, et Venus dicitur caeligena. Tellus enim, quod prima vincta caelo, Victoria ex eo. et ideo haec cum corona, et palma; quod corona vinculum capitis, et ipſa a vinctura dicitur. Viere; vincire, a quo eſt in Aſoto Ennij: Ibant malam† viere Veneriam corollam. palmam dicunt, quod ex vtraq. parte natura vincta habeat paria folia. Poetae de caelo ſemen igneum cecidiſſe dicunt in mare; ac

† frigideſcunt)

† hinc

† vinctione

† malaci

natam e ſpumeis Venerem coniunctione ignis, et humoris, quam haberet vim ſignificantes; a qua vi natis dicta vita, vt illud a Lucilio: Vis eſt vita vides,

†vis quae †nos facere omnia cogit. Quare quod caelum principium, ab ſatu eſt dictus Saturnus; et quod ignis Saturnalibus, hoc eſt cerei ſuperioribus mittuntur. Terra Ops, quod heic omne opus, et hac opus ad viuendum: et ideo dicitur Ops mater, quod terra nutriat. Haec enim terreis genteis omneis peperit, et reſumit denuo. quae dat cibaria, vt ait Ennius, quae

†quaeq. quod †gerit fruges, Ceres. Antiqueis enim quod nunc et hi dei caelum et terra, Iuppiter et Iuno. quod, vt ait Ennius: Iſtic eſt is Iuppiter, quem dico, quem Graeci vocant aera, qui ventus eſt, et nubes, himber poſtea, atque ex himbre frigus, ventus poſt fit aer denuo. Haec propter Iuppiter ſunt iſta, quae dico tibi, qui mortaleis, atque vrbeis, belluasque omneis iuuat. quod hic omnes, et ſub hoc eundemque appellans dicit Ennius: Diuumque hominumq. pater rex. Pater quod patefaciat omnia; et ipſum ſemen: nam tum eſt conceptum, et inde cum exit, quod oritur. Hoc idem magis oſtendit antiquum Iouis nomen. Nam olim Diouis, et Dieſpiter dictus, hoc eſt aer, et dies pater, a quo dei dicti, qui inde, et dies, et dius, et diuus. Vnde ſub dio, et Dius Fidius. Itaque inde eius perforatum tectum, vt videatur diuum, id eſt, caelum. Quidam negant ſub tecto per hunc deierare oportere. Aelius Gallus Dius Fidius dicebat Diouis filius, vt Grae

ci Διόσκουρὸν Caſtorem, et putabant hunc eſſe Sanctum † ab Sabina lingua, et Herculem ab Graeca. Idem hic Dieſpiter dicitur infimus aer, qui eſt coniunctus terrae, vbi omnia oriuntur, vbi aboriuntur. quorum quod finis ortus, Orcus dictus. Quod Iouis Iuno coniux, et is caelum, haec terra, quae eadem tellus: et ea dicta, quod vna cum Ioue iuuat Iuno; et regina, quod haec omnia terreſtria regit. Sol, vel quod ita Sabini, vel quod ſolum ita lucet, vt ex eo dies ſit. Luna, quod ſola lucet noctu. itaque ea dicta Noctiluca in Palatio: nam ibi noctu lucet templum. hanc vt Solem Appollinem, quidam Dianam vocant Appollinis: vocabulum Graecum alterum, Latinum alterum. et hinc quod in altitudinem, et latitudinem ſimul Diuiana appellata. Hinc Epicharmus Enni Proſerpinam quoque appellat, quod ſolet eſſe ſub terreis. Proſerpina dicta, quod haec vt ſerpens modo in dextram, modo in ſiniſtram partem late mouetur. Serpere et proſerpere idem dicebant: vt Plautus, qui ſcribit, quaſi proſerpens beſtia. quae ideo videtur a Latineis Iuno Lucina dicta, vel quod terra, vt phyſici dicunt, iuuat, et lucet; vel quod ab luce eius, qua quis conceptus eſt, vna iuuat, donec menſibus acteis produxit in lucem. Facta igitur a iuuando, et luce Iuno Lucina: a quo parientes eam inuocant. Luna enim naſcentium dux, quod menſes huius. hoc vidiſſe antiquos apparet, quod mulieres potiſſimum ſupercilia ſua attribuerunt ei deae. Heic

† ſangum

†hinc †gignit †valore, utque †commotis

enim maxime debuit collocari Iuno Lucina; vbi ab dieis lux datur oculeis. Ignis a naſcendo, quod hic† naſcitur; et omne, quod naſcitur, ignis ſcindit†. Ideo calet, vt qui denaſcitur, ignem amittit, ac frigeſcit. Ab ignis iam (maiore vi, †ac violentia Volcanus dictus. ab eo quod ignis per ſplendorem fulget, fulgor, ulmenq. et fulgur, quod fulmine ictus Phaeton con trarijs dijs. Ab aquae lapſu lubrico lympha. Nympha Iuturna, quae iuuaret. Itaque multi aegroti propter id nomen hinc aquam petere ſolent. A fontibus, et fluminibus, ac cetereis aqueis dei, vt Tiberinus a Tiberi, et ab lacu Velino, Velinia: et nymphae Comitiae† ad lacum Cutilienſem a commotu; quod ibi inſula in aqua commouetur. Neptunus, quod mare terras obnubit, vt nubes caelum, a nuptu, id eſt, opertione, vt antiqui. a quo nuptiae, nuptuſque dictus. Salacia Neptuni ab ſalo. Venilia a ueniendo, ac vento illo, quem Plautus dicit: Quod ibi dixit, qui ſecundo vento vectus eſt tranquillo mari, ventum gaudeo. Bellona a bello nunc, quae Duellona a duello. Mars ab eo quod maribus in bello praeeſt; aut quod a Sabineis acceptus, ibi Mamers. Quirinus a Quiritibus. Virtus, vt viri vis, a virilitate. Honos ab honeſto honere. Itaq. honeſtus dicitur, quod honeratus; et dictum honus eſt honos, qui ſuſtinet rempublicam. Caſtoris nomen Graecum, et Pollucis a Graeceis in Latineis litteris veteribus nomen, quo eſt, inſcribitur, vt πολυ δεύκης Polluces, non vt nunc Pollux. Concordia a

corde congruente. Feronia, Mineruà, Nouenſiles a Sabineis. paulo aliter ab eiſdem dicimus Laram; Veſtam, Salutem, Fortem Fortunam, Fidem. Ea re Sabinorum linguam olent, quae Tatij regis voto ſunt Romae dedicatae: Nam vt annales dicunt, vouit Opi, Floraeque, Dioui, Saturnoque, Soli, Lunaeque; Volcano, Summanoque: Itemque Larundae, Termino, Quirino, Vortumno, Laribus, Dianae, Cloacinae. quae e queis nonnulla nomina in vtraque lingua habent radices; vt arbores, quae in confinio natae, in vtroque agro ſerpunt. Poteſt enim eſſe Saturnus heic alia de cauſſa dictus, atq. in Sabineis, et ſic Diana. de quibus ſupra. Dictum eſt, quod ad immortaleis attinet: deinceps quod ad mortaleis attinet, videamus: et de heis animalia in tribus loceis, quod ſunt in aere, in aqua, in terra a ſumma parte ad infimam deſcendam. Primum nominem † ali- †nomina tes alij † volucres alij a volatu. deinde generatim, de tim. heis pleraeq. a ſueis vocibus, vt hae; vpupa, cuculus, † ab aleis coruus, hirundo, vlula, bubo: item hae pauo, anſer, gallina, columba. Sunt, quae alieis de cauſſeis appellatae; vt noctua, quod noctu canit, ac vigilat: luſciola †, quod luctuoſe canere exiſtimatur, atque eſſe ex Atti- †luſcinia ca Progne in luctu facta auis. Sic galeritus, et motacilla: alter quod in capite habet plumam elatam: altera quod ſemper mouet caudam merula quod mera, id eſt ſola volitat. contra ab eo graculi, quod gregatim vt quidam Graeci τὰ γέργερα. ficedulae, et miliariae, a cibo, quod alterae fico, alterae milio fiant pingues.

Aquatilium vocabula animalium partim ſunt vernacula, partim peregrina. Foris, muraena, quod μύραινα, cybium, thynnus, cuius item partes Graeceis vocabuleis omnes, vt melandria, atque vraeon. Vocabula piſcium, pleraque tranſlata a terreſtribus. ex aliqua parte ſimilibus rebus, vt anguilla, lingulaca, †ſudis: alia a coloribus, vt haec; aſellus, vmbra, turdus: alia a vi quadam, vt haec; lupus, canicula, torpedo. Item in conchylieis aliqua ex Graeceis: vt peloris, oſtrea, echinus. Vernacula ad ſimilitudinem: vt ſurenae, pectunculi, vngues. Sunt etiam animalia in aqua, quae interdum in terram exeunt: alia Graeceis vocabuleis: vt polypus, hippopotamus, crocodilus: alia e Latineis; vt rana, anas, mergus, a quo Graeci ea, quae in aqua, et terra poſſunt viuere, vocant amphibia. e queis rana ab ſua dicta voce: anas a nando: mergus, quod mergendo in aquam captet eſcam. Item aliae in hoc genere a Graeceis: vt querquedula, cerceris, halcedo, quod ea halcyon. Latina, vt teſtudo, quod teſta tectum hoc animal: loligo quod ſubuolat, littera commutata primo uoligo. Vt Aegypti in flumine quadrupes, ſic in Latio nominati lytra, et fiber. lytra, quod ſuccidere dicitur arborum radices in ripa, atque eas diſſoluere; vnde lytra. fiber, ab extrema ora fluminis dextra, et ſiniſtra maxime quod ſolet videri: et antiqui fibrum dicebant extremum, vnde in ſageis extrema fimbriae, et in iecore extremum fibra, fiber dictus. Quae ſunt homi-

† nebula ca

num propria primum, deinde de pecore, tertio de fereis ſcribam: incipiam ab honore publico. Conſul nominatus, quod conſulere populum, et ſenatum debet. niſi illinc potius, vnde Accius ait in Bruto, qui recte conſulat, † conſul fiat. Praetor dictus, qui praeiret † conſat *iure, et exercitu. a quo Lucilius: Ergo praetorum eſt ante praeire. Cenſor, ad cuius cenſionem, id eſt arbitrium, cenſeretur populus. Aedilis, qui aedes ſacras, et priuatas procuraret. Quaeſtores a quaerendo, qui conquirerent publicas pecunias, et maleficia, quae triumuiri capitales nunc conquirunt; ab heis poſtea qui quaeſtionum iudicia exercent, quaeſtores dicti. Tribuni militum, quod terni tribus tribubus Ramnium, Lucerum, Tatienſium † olim ad exercitum mittebantur. Tribuni plebei, qui ex tribuneis militum pri-* † Tatium *mum tribuni plebei facti, qui plebem defenderent in ſeceſſione Cruſtumerina. Dictator, quod a conſule dicebatur, cui dicto audientes omnes eſſent. Magiſter equitum, quod ſumma poteſtas huius in equites, et adcenſos, vt eſt ſumma populi Romani dictator; a quo is quoque magiſter populi appellatus. Reliqui, quod minores, quam hi magiſtri, dicti magiſtratus: vt ab albo albatus. Sacerdotes vniuerſi a ſacreis dicti. Pontifices, vt Q. Scaeuola Pontifex Maximus dicebat, a poſſe et facere: pontifices ego a ponte arbitror: nam ab ijs ſublicius eſt factus primum, et reſtitutus ſaepe, (cum ideo † ſacra, et vls, et cis Tiberim non mediocri ritu* † quod eo *fiant. Curiones dicti a curi eis: qui fiunt vt in heis ſa-*

cra faciant. Flamines, *quod in Latio capite velato erant ſemper, ac caput cinctum habebant filo, flamines dicti. Horum ſinguli cognomina habent ab eo deo, cui ſacra faciunt: ſed partim ſunt aperta, partim obſcura. Aperta vt Martialis, Volcanalis; obſcura, Dialis, et Furinalis. Cum Dialis a Ioue ſit, qui Diouis eſt: Furinalis a Furina, cuius etiam in faſteis Furinales feriae ſunt. Sic Flamen Falacer a diuo patre Falacre. Salij a ſaltando, quod facere in comitio in ſacreis quotanneis et ſolent, et debent. Luperci, quod lupercalibus in luper cali ſacra faciunt: Fratres aruales dicti ſunt, qui ſacra publica faciunt propterea, vt fruges ferant arua: a ferendo et arueis fratres aruales dicti ſunt: quia fratria dixerunt. Fratria eſt Graecum vocabulum partis hominum; vt Appollini †etiam nunc. Sodales Titij dicti ab Titijs auibus, quas in augurijs† certeis obſeruare ſolent. Feciales, quod fidei publicae inter populos praeerant: nam per hos fiebat, vt iuſtum conciperetur bellum, (et inde deſitum,) et vt foedere fides pacis conſtitueretur. Ex heis mittebant antequam conciperetur, qui res repeterent, et per hos etiam nunc fit foedus, quod fidus ſcribit Ennius dictum.* In re militari Praetor dictus, qui praeiret exercitui. Imperator *ab imperio populi, qui eos, qui id attentaſſent, oppreſſit hoſteis. Legati, qui lecti publice, quorum opera, conſilioq. uterentur peregre magiſtratus; quiue nuntij ſenatus, aut populi eſſent. Exercitus, quod exercitando fit melior. Legio, quod leguntur milites in de-*

†Neapoli, vel Appuli)
†tuguriis

lectu. Cohors, quod vt in uilla ex pluribus tecteis con iungitur, ac quiddam fit vnum; ſic haec ex mani pu leis copulatur cohors: quae in villa dicta, quod circa eum locum pecus coerceretur. tametſi cohortem in villa Iſicrates† dicit eſſe Graece κόρθον *apud poetas dictam. Manipulos exercitus minimas manus, quae vnum ſequuntur ſignum. Centuriae, quae ſub vno cen turione ſunt: quorum centenarius iuſtus numerus. Milites, quod trium millium primo legio fiebat, ac ſin gulae tribus Tatienſium, Ramnium, Lucerum, mil lia ſingula militum mittebant. Haſtati dicti, qui primi haſteis pugnabant; pilani, qui pileis; principes, qui a principio gladijs, et poſt commutata re militari mi nus illuſtres ſumuntur. pilani triarij quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremeis ſubſidio deponebantur. Quod hi ſubſidebant, ab eo ſubſidium dictum. a quo Plautus: Agite nunc, ſubſidite omnes, quaſi ſolent triarij. Auxilium appellatur ab auctu, cum acceſſe rant, qui adiumento eſſent, alienigenae. Praeſidium eſt dictum, quia extra caſtra praeſidebant in loco ali quo, quo tutior regio eſſet. Obſidium dictum ab obſi dendo, quo minus hoſtis egredi poſſet inde. item ab abſcidendo; cum id ideo facerent, quo facilius dimi nuerent hoſteis. Duplicarij dicti, quibus ob virtutem duplicia cibaria vt darentur, inſtitutum. Turma terma eſt, E in V abijt, quod terdeni equites ex tribus tribu bus Tatienſium, Ramnium, et Lucerum fiebant. Ita que primi ſingularum decuriarum decuriones dicti,*

†Iphicrates.

qui ab eo in ſinguleis turmeis ſunt etiam nunc terni. Quos hi primo adminiſtros ipſi ſibi adoptabant, optiones vocari coepti, quos nunc propter ambitionem tribuni faciunt. Tubicines a tuba et canendo, ſimiliter liticines, et claſſicos a claſſe: qui item cornu canunt, vt, tum cum claſſes comitijs ad comitatum vocant.

Quae a fortuna vocabula, in heis quaedam minus aperta: vt pauper, diues, miſer, beatus, ſic alia. Pauper a paulola re. Miſer a minus, cui cum opus eſt, minus nullo eſt. Diues a diuo, qui vt deus nihil indigere videtur. Beatus, qui multa bona poſſidet: et is opulentus ab ope, cui eae opimae. Ab eadem inops, qui eius indiget. Ab eodem fonte copiae, †et copioſus. Pecunioſus a pecunia magna: pecunia a pecu. A paſtoribus enim horum vocabulorum origo. Artificibus maxima cauſſa ab arte, id eſt ab arte medicina vt ſit medicus, a ſutrina ſutor: non a medendo, ac ſuendo, quae omnino vltima. Huic rei earum rerum radices, vt in proximo libro aperietur. Quare, quod ab arte artifex dicitur, nec multa in eo obſcura, relinquam. Similis cauſſa, quae ab ſcientia vocantur aliqua, ut praeſtigiator, monitor, nomenclator. Sic etiam a ſpatio quodam dicuntur curſor, natator, pugil. et in hoc genere, quae ſunt uocabula, pleraque aperta: ut legulus, et uindemiator alter ab oleeis, alter ab uueis. Haec et ſi minus aperta; uindemiator, ut ueſtigator, et uenator: tamen id eſt, quod uindemiator, uel quod uinum legere dicitur, uel quod de uite id demit: ueſtig-

†copis

gator a ueſtigiis ferarum, quas indagatur: uenator a uenatu. (Quod ſequitur uerbum aduentum et inuentum.) Haec de hominibus. Hinc quod ſequitur de pecore. Pecus ab eo, quod perpaſcat, a quo pecora† uniuerſa; quod in pecore pecunia tum conſiſtebat paſtoribus: et ſtandi fundamentum pes. a quo dicitur in aedificiis area pes magnus; et qui fundamentum inſtituit, pedem ponit. A pede pecudes appellarunt, ut ab eodem pedicam, pediſſequum, et peculatoria et oues,† aliudue quid; id enim peculium primum. hinc peculatum publicum, primo ut cum pecore diceretur multa, et id eſſet coactum in publicum, ſi erat auerſum, ex qua fructus maior. Hinc eſt quod Graeceis bos βοῦς: et taurus, ταῦρος: item ὄϊς ouis, ita enim antiqui dicebant, non ut nunc, πρόβατον. Poſſunt in Latio quoque, ut in Graecia a ſueis uocibus haec eadem ficta. Armenta, quod boues ideo maxime parabantur, ut inde eligerent ad arandum; inde aramenta dicta, poſtea tertia littera extrita. Vitulus quod Graece antiquitus, ἰτοῦλος, aut quod plerique uegeteis, uetigulus. Iuuencus, iuuare qui iam ad agrum colendum poſſet. Capra carpa, a quo ſcriptum (omnicarpae caprae.† Hircus quod Sabini fircus: et quod illeic fedus in Latio rure hedus, qnod in urbe, ut in multeis, A addito haedus. Porcus, quod Sabini dicunt de aprino porco poridus, inde porcus; niſi a Graeceis, quod Atheneis in libreis ſacrorum ſcriptum eſt, κάπρῳ καὶ πόρκῳ. Aries quod eum dicebant ares ueteres,

†pecunia

†peculatur

†omni carpe capre

noſtri aruiga, hinc aruignus. Hae *ſunt, quarum in ſacrificijs exta in olla, non in veru coquuntur. quas et* Accius *ſcribit, et in pontificalibus libreis videmus in hoſtijs eam aruigem; quae cornua habet. quoniam is, cui oui mari teſticuli dempti; et ideo vt natura verſa* veruex *declinatum.* Pecori *ouilo quod agnatus, agnus.* Catulus *a ſagaci ſenſu, et acuto.* Hinc canis; *niſi quod ut tuba, et cornu, ſignum cum dant, canere dicuntur. quod hic item, et noſticulus in cuſtodia, et venando ſignum voce dat, canis dictus.* Ferarum vocabu*la item partim peregrina, vt panthera, leo: vtraque Graeca. a quo etiam et rete quoddam panther, et leaena, et muliercula* Pantheris. Tigris, *qui eſt vt leo varius, qui viuus capi adhuc non potuit; uocabulum e lingua* Armenia. *nam ibi et ſagitta, et quod vehementiſſimum flumen, dicitur* Tigris. Vrſi Lucana *origo, vel vnde illi, noſtri ab ipſius voce.* Camelus *ſuo nomine* Syriaco *in* Latium *uenit: ut* Alexandria *camelopardalis nuper adducta, quod erat figura ut camelus, maculeis ut panthera.* Apri *ab eo quod in loceis aſpereis, niſi a* Graeceis, *quod hi* κάπρος. Ca*prea a ſimilitudine quadam caprae.* Cerui *quod magna cornua gerunt, mutato* G *in* C *ut in multeis; quaſi gerui.* Lepus *quod e* Siculeis *quidam* Graecei *dicunt* λέποριν; *a* Roma *quod orti* Siculi; *ut annales noſtri ueteres dicunt; fortaſſe hinc illuc tulerunt, et heic reliquerunt id nomen.* Volpes, *ut* Aelius *dicebat, quod uolat pedibus.* Proxima *animalibus ſunt ea,*

quae uiuere dicuntur, neque habere animam, ut uirgulta. Virgultum dicitur a uiridi, idque a ui quadam humoris: quae ſi exaruit, moritur. Vitis, quod ea uini origo. Malum, quod Aeoles dicunt μᾶλον. Pinus† iuglans; quod haec nux antequam purgetur, ſimilis glandi. Haec glans optima, et maxima ab Ioue, et glande iuglans eſt appellata. Eadem nux, quod ut nox aerem, ita huius ſuccus facit corpus atrum. Quae in orteis naſcuntur, alia peregrineis uocabuleis, ut Graeceis ocymum, menta, ruta, quam nunc πήγανον appellant. Item caulis, lapathium, radix. ſic enim antiqui Graeci, quam nunc raphanum. Item ex Graeceis uocabuleis ἕρπιλλον, ῥόδον; addita, et commutata una littera ſerpillum, roſa. Item Graeca κορίανδρον, μαλάχη, κυμίνον. Item Latina lilium ἀπὸ λιρίον, et malua a μαλάχη, et ſuſimbrium ἀπὸ συσιμβρίου. Vernacula lactuca a lacte, quod olus id habet lac. Braſſica ut praeſeca, quod ex huius ſcapo minutatim praeſceatur. Aſparagi, quod ex aſpereis uirgulteis naſcuntur, et ipſi ſcapi aſperi ſunt, non leues; niſi Graecum, illic enim quoque dicitur ἄσπαραγος. Cucumeres dicuntur a curuore, ut curuimeres dicti. Fructus a ferendo res: et hae, quas fundus; et hae, quae in fundo feruntur, ut fruamur. Hinc declinatae fruges, et frumentum. Sed hae e terra, etiam frumentum, quod exta loco quo ſolent addi ex mola, id eſt ex ſale, et farre molito. Vuae ab uuore. Quae manu facta ſunt dicam, de uictu, de ueſtitu, de inſtrumento. et ſiquid ae

†Nux)

liud videbitur heis aptum. De victu antiquiſſima puls; appellata, vel quod ita Graeci, vel ab eo, vt ſcribit Apollodorus, quod ita ſonet, cum aqua feruenti inſipitur. †Panis, quod primo figuras faciebant mulieres in panificio Panus: poſteaque† figuras facere inſtituerunt alias, a pane et faciendo panificium coeptum dici. Hinc panarium, vbi id ſeruabant, ſicut granarium, vbi granum frumenti condebant; vnde id dictum; niſi ab eo quod Graeci κόκκον, a quo Graeceis quoque granum dictum. et in quo eadem conduntur, horreum ab horrendo. Triticum, quod tritum eſt ſpiceis. Far a faciendo, quod in piſtrino fit. Milium a Graeco, nam id prius μέλιν, poſt μέδἰν. Libum, quod libaretur priuſquam eſſet, vt erat, coctum. Teſtuatium, quod in teſtu caldo† coquebatur; vt etiam nunc Matralibus idfaciunt matronae. Circuli, quod mixta farina caſeo, et aqua circuitum aequabiliter fundebant. Hoc quidam, qui magis incondite faciebant, vocabant lixulas, et ſemilixulas vocabulo Sabino, idque frequentius Sabini a globo farinae dilatato. Item in oleo cocti, dicti a globo globuli. cruſtulum a cruſta pultis, quoius ea, quae vt corium exuritur, cruſta dicta. Cetera fere opera a vocabuleis Graeceis ſumpta, vt θρύλλον, καί τρύφον, et placenta, quod edebant cum pulte: ab eo pulmentum, vt Plautus: hinc pulmentarium dictum. hoc primum debuit† paſtoribus caſeus; a coacto lacte, vt coaxeus dictus. Dein poſteaquam deſierunt eſſe contenti heis;

† inſpergitur

† poſteaquam ei

† teſta calda

† fuit)

quae ſuapte natura ferebat ſine igne, in quo erant poma, quae nimis cruda eſſe poterant, decoquebant in olla. Ab olla olera dicta: quorum a genere cruda olera, e queis ad coquendum, quod rueret e rure ruapa, vnde rapa. Olea ab elea, olea grandis orchitis, quod ea antiquitus orchemora. Hinc ad pecudis carnem peruentum eſt. Suilla ſic ab illeis generibus cognominata. Hanc primo aſſam, ſecundo elixam, tertio e iure vti coepiſſe natura docet. Dictum aſſum, quod ab igne aſſudeſcit. Vuidum eſt, quod humidum, et ideo vbi id non eſt, ſuccus abeſt: et ideo ſudando aſſum diſtillat calore. vt crudum nimium habet humoris; ſic ex coctum parum habet ſucci. Elixum eſt e liquore aquae deductum; et ex iure, quod iucundum magis conditione eſt. Succidia ab ſuibus concidendis: nam id pecus primum occidere coeperunt domini, et vt ſeruarent, ſalere. Tergus ſuis, ab eo, quod eo tegitur. Perna a pede ſuis, a nomine eius. Offula dicta, vt offa minima in ſue. Inſicia, ab eo, quod inſecta caro, vt in carmine Saliorum eſt: quod in exteis dicitur nunc proſectum. murtatum a myrto, quod eo large fartum inteſtinum craſſum. Lucanicam dicunt, quod milites a Lucaneis didicerunt, qui et Falerijs Faliſcum ventrem. Fundulum a fundo: quod non vt reliquae partes, ſed ex una parte ſola apertum. ab hoc Graecos puto τῦφλὸν ἐν περον† appellaſſe. Ab eadem fartura farcimina in exteis appellata; a quo, quod in eo tenuiſſimum inteſtinum fartum, hila, ab hilo dicta, id

†δύπλον

eſt minimo, quod ait Ennius: Neque *diſpendei facit hilum. quod in hoc farcimine ſummo* quiddam eminet; *ab eo quod ut in capite apex, apexabo dicta. Tertium*
†ill a. *fartum eſt longabo, quod longius, quam duo hila.* *Agumentum quod ex immolata hoſtia deſectum in iecore imponendo agendei cauſſa*. Magmentum *a magis; quod ad religionem magis pertinet*. Itaque *propter hoc montana fana conſtituta loceis certeis, quo id imponeretur matae; ab eo quod* Graeci μάτιαι καί μάτην. Item Graeci *ſigillatim, ut ouum, bulbum*. Lana Graecum, *ut* Polybius, *et* Callimachus *ſcribunt*. Purpura *a purpurae maritimae colore*. Poenicum, *quod a* Poeneis *primum dicitur adlatum*. Stamen *a ſtando, quod eo ſtat omne in tela uelamentum*. Subtemen, *quod ſubit ſtamini*. Trama, *quod tranat frigus id genus ueſtimenti*. Denſum *a dentibus pectinis, quibus feritur*. Filum, *quod minimum eſt hilum: id enim minimum eſt in ueſtimento*. Pannus Graecum: *panuelum dictum a panno, et uoluendo filo*. Tunica *ab tuendo corpore, tunica ut induca*. Toga *a tegendo*. Cinctus, *et cingulum a cingendo: alterum uireis, alterum mulieribus attributum*. Arma *ab arcendo, quod heis arcemus hoſtem*. Parma, *quod a medio in omneis parteis par*. Conum, *quod cogitur in cacumen verſus*. Haſta, *quod ſtans ſolet ferri*. Iaculum, *quod vt iaciatur, fit*. Tragula *a traijciendo*. Scutum *a ſectura, vt ſecutum; quod minute conſectum ſit tabelleis*. Vmbones, *aut a* Graeco, *vel quod ambones*. Gladius C *in* G *commutato*

tato a clade; quod ſit ad hoſtium cladem gladius. ſi militer ab omine pilum, quod hoſtis feriret†, vt peri lum Lorica, a loreis; quod de corio crudo pectoralia faciebant: poſtea ſuccuderunt Galli e ferro ſub id voca bulum ex anuleis ferream tunicam. Balteum, quod cingulum e corio habebant bullatum, balteum dictum. Ocrea, quod opponebatur ob crus. Galea ab galero, quo multi vſi antiqui. Tubae a tubeis, quos etiam nunc ita appellant tubicines ſacrorum. Cornua, quod ea, quae nunc ſunt ex aere, tunc fiebant ex bubulo cor nu. Vallum, vel quod ea varicare nemo poſſit; vel quod ſingula ibi extrema bacilla furcillata habent figuram litterae V. Cerui a ſimilitudine cornuum cerui. Item reliqua fere ab ſimilitudine, vt vineae, teſtudo, aries.

†periret

Menſam eſcariam cibillam appellabant: ea erat quadrata, vt etiam nunc in caſtreis eſt. a cibo cibilla dicta; poſtea rotunda facta; et quod a nobis media, a Graeceis μέσα, menſa dici poteſt; niſi etiam quod ponebant pleraque in cibo menſa. Trulla a ſimilitudine truae, quae quod magna, et haec puſilla, vt truula. Hinc Graeci τρυβλίον, nos trullam. Truae, quae a culi na in lauatrinam aquam fundunt. Trua, quod trauo lat ea aqua; ab eodem eſt appellatum trulleum. ſimile enim figura, niſi quod latius concipit aquam, et quod manubrium cauum non eſt, niſi vinaria trulla acceſſit. Matellio a matula dictus; et dictus poſteaquam longius a figura matulae diſceſſit. et ab aqua aqualis dictus. Vas aquarium vocant futum, quo in triclinio

allatam aquam infundebant: quo poſtea acceſſit μάγγινος cum Graeco nomine; et cum Latino nomine Graeca figura barbatus. Peluis a pedum lauatione vt pedeluis. Candelabrum a candela. ex beis enim funiculi ardentes figebantur. Lucerna poſt inuenta, quae dicta a luce, aut quod id vocant Graeci λύνον. Vaſa in menſa eſcaria; vbi pultem, aut iurulenti quid ponebant, a capiendo catinum nominauerunt, niſi quod Siculi dicunt κάτινον, vbi aſſa ponebant. Magidam aut langulam, alterum a magnitudine, alterum ab latitudine finxerunt. Patinas a patulo dixerunt;
†caeneis vt puſillas, quod beis libarent caenas † patellas. Tri-
† Triblia pliat †, et caniſtra, quae putant eſſe Latina, ſunt Graeca. τρυβλίον καὶ κανέον Graeca ſunt. Reliqua quod aperta ſint; vnde ſint, relinquo. Menſam vinariam rotundam nominabant cylibatbum, vt etiam nunc in caſtreis, id videtur declinatum a Graeco ἀπὸ τοῦ κύλικος. qui illa capit, et minores capu-
† capides lae † a capiendo; quod anſatae, vt praehendi poſſint, id eſt capi. Harum figuras in vaſeis ſacreis ligneas et fictiles antiquas etiam nunc videmus. Praeterea in poculeis erant paterae, eo quod patent, Latine ita dictae. Heiſce etiam nunc in publico conuiuio antiquitatis retinendae cauſſa, cum magiſtri fiunt, potio circumfertur; et in ſacrificando de eis, hoc poculo magiſtratus dat deo vinum. Pocula a potione; vnde potatio; et etiam poma, quod haec poſcunt potum. ἀπὸ τοῦ πότου Graeca origo potionis. A-

qua, quod aequa ſumma. Fons vnde funditur e terra aqua viua, vt fiſtula aquae, fuſus aquae. vas vinarium grandius ſinum ab ſinu; quod ſinum maiorem cauationem, quam pocula habebat. Item dicta depeſta etiam nunc in diebus ſacreis, Sabineis vaſa vinaria in menſa deorum ſunt poſita. Apud antiquos ſcriptores Graecos inueni appellari poculi genus δεπέσταν. Quare vel inde radices in agrum Sabinum, et Romanum ſunt profectae. Quo vinum dabant, vt minutatim funderent, a gutteis guttum appellarunt. et quo ſumebant minutatim; a ſumendo, ſimpulum nominauere. In huiuſce locum in conuiuijs e Graecia ſucceſſit epichyſis, et cyathus; in ſacrificijs remanſit guttum et ſimpulum. Altera vinaria menſa erat lapidea quadrata oblonga vna columella; vocabatur cartibulum. Haec in aedibus ad compluuium, apud multos me puero ponebatur; et in ea, et cum ea aenea vaſa: a gerendo gertibulum, vnde cartibulum poſt dictum. Praeterea erat tertium genus menſae, et quadratae vaſorum, vocaturq. vrnarium; quod vrnas cum aqua poſitas ibi potiſſimum habebant in culina. Ab eo etiam nunc ante balineum locus, vbi poni ſolebant vrnae, vrnarium vocatur. Vrnae dictae, quod vrinant in aqua haurienda, vt vrinator. Vrinare eſt mergi in aquam. Imburum fictum ab vrbo, quod ita flexum, vt redeat ſurſum verſus, vt in aratro, quod eſt vrbum.† Calix a caldo; quod in eo calda puls apponebatur; et calidum eo bibebant. Vas, vbi cibum †bura

coquebant, ab eo cacabum appellarunt. Veru a verſando. Ab ſedendo appellantur ſedes, ſedile, ſedum, † ſolium †ſellae, ſeliquaſtrum. Deinde ab heis ſubſellium; vt ſubſipere, quod non plane ſapit: ſic quod non plane erat ſella, ſubſellium dictum. vbi in eiuſmodi duo, biſſellium dictum. Arca quod arcentur fures ab ea clauſa. † armamentum Armarium, et armamentarium†ab eadem origine, ſed declinata aliter. Mundus muliebris dictus a munditia. Ornatus, quaſi ab ore natus. Hinc enim maxime ſumitur, quod eam deceat. Itaq. ob id paratur ſpeculum. Calamiſtri, quod heis calefacteis in cinere capillus ornatur. Qui ea miniſtrabat, a cinere cinerarius eſt appellatus. Diſcerniculum, quo diſcernitur capillus. Pecten, quod per eum explicatur capillus. Speculum a ſpeciendo, quod ibi ſpectant. Veſtis a veleis: vel ab eo quòd vellus lana tonſa uniuerſa ouis. id dictum, quod uellebant lanam: ex lana facta ueſtis. et †retineret quod capillum contineret, †dictum a rete reticulum. Rete ab raritudine. Item texta faſciola, qua capillum in capite colligarent. Dictum capital a capite, quod ſacerdotulae in capite etiam nunc ſolent habere. Sic rica a ritu; quod Romano ritu ſacrificium feminae cum faciunt, capita uelant. Mitra, et reliqua fere in capite, poſtea addita cum uocabuleis Graceis. Prius de indutu, aut amictu quae ſunt, tangam. Capitium ab eo, quod capit pectus, id eſt, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit: alterum quod ſubtus, a quo ſubucula: alterum quod ſupra, a quo ſupparus: niſi quod

id dicunt oſce. Alterius generis item duo; unum quod foris, ac palam, palla: alterum quod intus, a quo intuſium. id quod Plautus dicit: Intuſiatam, patagiatam caltulam, ac crocotulam. Multa poſt luxuria adtulit: quorum uocabula apparent eſſe Graeca, ut ἄσϐεστον. amictus eſt dictum amiectum, id eſt, circumiectum; a quo etiam quod † ueſtes ſe inuoluunt, circumiectum appellant: et quod amictui habent purpuram circum, uocant circumtextum. Antiquiſſimi amictui ricinium, id quod eo utebantur duplici, ab eo quod dimidiam partem retrorſum iaciebant, ab reiciendo ricinium dictum. Hinc quod facta duo ſimplicia paria, parilia primo dicta: recluſum propter leuitatem, παραπλεχεῖα, χλάμυς ſic multa Graeca. Laena quod de lana multa: duarum enim togarum inſtar. ut antiquiſſimum mulierum ricinium; ſic hoc duplex uirorum. Inſtrumenta ruſtica, quae ſerendi, aut colendi fructus cauſſa facta. Sarculum a ſerendo ac ſarriendo. Ligo, quod eo propter latitudinem, quod ſub terra facilius legitur. Pala a pangendo G in L mutatum quod fuit. Rutrum ut ruitum a ruendo. Aratrum, quod arauit † terram. Eius ferrum uomer, quod uomit eo plus terram. Dens, quod eo mordetur terra. Supra id regula, quae ſtat, ſtiua a ſtando: et in ea tranſuerſa regula, manicula; quod manu bubulci tenetur; qui quaſi eſt temo inter boues. Bura a bubus, alij hoc a curuo curuum appellant. ſub iugo medio couum, quod bura extrema addita appellatur, † uocatur couum a cauo. Iugum, et

† quo) † eruit) † oppilatur.

iumentum a iunctu. Irpices, regula cum pluribus dentibus, quam item ut plauſtrum boues trahunt, ut eruant, quae in terra ſunt; ſirpices, poſtea S detrita a quibuſdam dicti. Raſtelli, ut irpices, ſerrae leues; itaque homo in pratis per feniſecia eo feſtucas abradit; quo ab raſu raſtelli dicti. Raſtri, quibus dentalibus penitus eradunt terram, atque eruunt, a quo et rutabri dicti. Falces a farre littera commutata. Hae in Campania ſeculae a ſecando. a quadam ſimilitudine harum, aliae ut quod apertum, unde falces fenariae, et adoreae; †et quod non apertum, unde lumariae falces, et ſirpiculae. Lumariae ſunt, quibus ſecant lumecta, cum in agreis ſerpunt ſpinae, quas quod a terra agricolae ſoluunt, id eſt luunt, lumecta. ſirpiculae uocatae a ſirpando, id eſt ab alligando. ſic ſirpata dolia quaſſa cum alligata dicta. heis utuntur in uinea alligando faſces, inciſos fuſtes, faculas. has phancillas Cherſoneſice dicunt faſces. Pilum, quod eo far pinſunt. id ubi fit, piſtrinum, L et S inter ſe ſaepe commutant. Inde poſt in urbe Lucili† piſtrina, et piſtrix. Trapetes molae oleariae uocantur. Trapetes a terendo, niſi Graecum, Molae a molendo: harum enim motu eo coniecta moliuntur. Vallum† a uolatu, quod cum id iactant, uolant inde leuia. Ventilabrum, quo uentilatur in aere frumentum. Quibus comportantur fructus ac neceſſariae res: de ijs fiſcina a ferendo dicta. Corbes ab eo quod ſpicas, aliudue quid conruebant. Hinc minores corbulae dictae. De heis, quae iumenta ducunt.

†arboreae

†locelli

†Vannum

Tragula ab eo, quod trahitur per terram. Sirpea, quae uirgeis ſirpatur, id eſt colligando implicatur, in qua ſtercus, aliudue quid euebitur. Vehiculum, in quo faba, aliudue quid uehitur, quo ex uiminibus uterentur, et quod eo uehitur; breuis ueha uehiculum dictum eſt. Ab alijs etiam dictum arcera, quae etiam in duodecim tabuleis appellatur: quod ex tabuleis uehiculum erat factum ut arca, arcera dictum. Plauſtrum ab eo, quod non, ut in beis, quae ſupra dixi, ſed ex omni parte palam eſt. quae in eo uehuntur, quod perlucent, lapides, aſſeres, tignum. Aedificia nominata a parte, ut multa: ab aedibus, et faciendo. Maximum aedificium eſt oppidum ab ope dictum; quod munitur opis cauſſa, ubi ſint; et quod opus eſt ad uitam gerendam, ubi habitent tuto; uel oppida, Quod opere muniebant moenia, quo munitius eſſent. Quod exaggerabant, aggeres dicti, et quod aggerem contineret murus, quod muniendi cauſſa manu parabatur, quo ſepiebant oppidum; e quo munere murus. Eius ſumma pinnae, ab beis, quas inſigniti milites habere in galeeis ſolent, et in gladiatoribus Samnites. Turres a torueis, quod hae proſpiciunt ante alios. Qua uiam relinquebant in muro, qua in oppidum portarent, portas. Oppida condebant in Latio, Etruſco ritu multa†, id eſt, iunctis bubus tauro, et uacca interiore aratro circumagebant ſulcum. Hoc faciebant religionis cauſſa die auſpicato, ut foſſa, et muro eſſent munita. Terram unde excalpſerant, foſſam uocabant; et introrſum factum murum.

†vt multa)

Poſtea quod ſiebat orbis, urbs. Principium, quod erat poſt murum, pomerium dictum; eiuſque ambitu auſpicia urbana finiuntur. Cippi pomerij ſtant, et circum Ardolam Ardeam, *et circum* Romam. *Quare et oppida, quae prius erant circumducta aratro, ab orbe, et urbo urbes: et ideo coloniae noſtrae omnes in litterеis antiqueis ſcribuntur urbes; quod item conditae, ut Romas et ideo coloniae; ut urbes conduntur, quod intra pomerium ponuntur.* Oppidum *quod primum conditum in* Latio *ſtirpis* Romanae Lauinium. *Nam ibi dij penates noſtri. Hoc a* Latini *filia, quae coniuncta* Aeneae, Lauinia *appellata. Hinc poſt triginta annos oppidum alterum conditur* Alba; *id ab ſue alba cognomi natum. Haec e naui* Aeneae *cum fugiſſet* Lauinium, *triginta parit porcos.* Ex *hoc prodigio poſt* Lauinium *conditum anneis triginta, haec urbs facta; propter colorem ſuis, et loci naturam,* Alba Longa *dicta. Hinc mater* Romuli Rhea; *ex hac* Romulus; *hinc* Roma.

In oppido uici a uia, quod ex utraq. parte uiae ſunt aedificia. Fundulae *a fundo, quod exitum non habet, ac peruium non eſt iter.* Angiportum, *et id anguſtum, ab angendo, et portu. Quo conferrent ſuas controuerſias, et quae uendere uellent, et quo quaeq. ferrent, forum appellarunt.* Vbi *quid generatim additum, ab eo cognomen; ut boarium forum, forum olitorium. hoc erat antiquum macellum, ubi olerum copia. ea loca etiam nunc* Lacedaemonij *uocant* μακελλώτας: *ſed* Iones *oſtia ortorum, et caſtelli* μακέλλους. Secundum *tibe*

rim ad Iunium *forum piſcarium vocant*. Ideo *ait* Plautus: Apud *piſcarium, vbi variae res*. Ad *corneta forum cupedinis*, a Cupedio: *quod multi forum cupidinis, a cupiditate*. Haec *omnia poſtquam contracta in vnum locum, quae ad victum pertinebant; et aedificatus locus; appellatum macellum, vt quidam ſcribunt, quod ibi fuerit ortus: alij qnod ibi domus fuerit, cui cognomen fuit* Macellus, *quae ibi publice diruta; e qua aedificatum hoc, quod vocatur ab eo macellum*. In *foro lacum* Curtium *a* Curtio *dictum conſtat; de eo triceps hiſtoria*. Nam *et* Procilius *non idem prodidit, quod* Piſo; *nec quod is*, C. Aelius Stilo *ſecutus*. A Procilio *relatum in eo loco dehiſſe terram, et ex ſenatusconſulto ad haruſpices relatum, eſſe reſponſum deum* Manium Poſtulionem *poſtulare, id eſt ciuem fortiſſimum eodem mitti. tum quendam* Curtium *virum fortem armatum aſcendiſſe in equum, et a* Concordiae *verſum, cum equo in eum praecipitatum: eo facto, locum coiſſe, atque eius corpus diuinitus humaſſe, et reliquiſſe genti ſuae monumentum*. L. Calpurnius Piſo *in annalibus ſcribit*, Sabino *bello, quod fuit* Romulo, *et* Tatio, *virum fortiſſimum* Metium Curtium Sabinum, *cum* Romulus *cum ſueis ex ſuperiore parte impreſſionem feciſſet;* Curtium *in locum paluſtrem, qui tum fuit in foro, ante, quam cloacae ſint factae, ſeceſſiſſe, atque ſuos in capitolium recepiſſe*. Ab *eo lacum inueniſſe nomen*. C. Aelius, *et* Q. Lutatius *ſcribunt eum locum eſſe fulguratum, et ex ſenatuſconſulto ſeptum*

eſſe ; idque factum eſſe a Curtio conſule, cui Marcus Genucius fuit collega, Curtium appellatum. Arx *ab arcendo, quod is locus munitiſſimus vrbis ; a quo facilime poſſit hoſtis prohiberi.* Carcer *a coercendo, quod exire prohibentur.* In *hoc pars, quae ſub terra,* Tullianum *: ideo quod additum a* Tullio *rege, quod* Syracuſeis, *vbi ſimili de cauſſa cuſtodiuntur, vocantur latomiae, et de latomia tranſlatum, quod heic quoque lapidicinae fuerunt.* Inde *lauretum, ab eo quod ibi ſepultus eſt* T. Tatius *rex, qui a* Laurentibus *interfectus eſt. ab ſilua laurea, quod ea ibi exciſa, et aedificatus vicus. vt inter ſacram viam, et macellum editum, corneta a corneis, quae abſciſſae loco reliquerunt nomen ; vt eſculetum ab eſculo dictum, et fagutal a fago : vnde etiam quod ibi ſacellum,* Iouis Fagutalis, Armiluſtrum *ab ambitu luſtri locus item Circus maximus dictus, quod circum ſpectaculeis aedificatus, vbi ludi fiunt ; et quod ibi circum metas fertur pompa, et equi currunt.* Itaque *dictum in* Cornicula *(millies aduentu†, quem circumeunt ludentes : Quid ceſſamus ludos facere? Circus noſter ecce adeſt.* In *circo primo, vnde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres :* Naeuius *oppidum appellat.* Carceres *dicti, quod coercentur equi, ne inde exeant ante, quam magiſtratus miſit. oppidum, quod a muri parte pinneis turribuſq. carceres olim fuerunt. ſcripſit poeta† :* Dictator *vbi currum inſidit, peruehitur vſque ad oppidum.* Intimus *circus ad murtium† vocatus, vt* Procilius *aiebat,*

† milites ad veſtim

†Ennius

†murcis

ab vrceeis; quod is locus eſſet inter figulos: alij eſſe dicunt a murteto declinatum , quod ibi id fuerit . cuius veſtigium manet , quod ibi ſacellum , etiam nunc Murtiae Veneris . Item ſimili de cauſſa circus Flaminius dicitur, qui aedificatus eſt circum Flaminium campum; et quod ibi quoque ludeis Tauriceis† circummetas currunt. Comitium ab eo , quod coibant eo comitijs curiatis , et litium cauſſa. Curiae duorum generum . nam et vbi curarent ſacerdotes res diuinas ; vt curiae veteres : et vbi ſenatus humanas; vt curia Hoſtilia , quod primus aedificauit Hoſtilius rex . Ante hanc roſtra, cuius id vocabulum ex hoſtibus capta fixa ſunt roſtra. Sub dextra huius a comitio locus ſubſtructus , vbi nationum ſubſiſterent legati , qui ad ſenatum eſſent miſſi . Is Graecoſtaſis appellatur a parte , vt multa . Senaculum ſupra Graecoſtaſin , vbi aedes Concordiae, et baſilica Opimia. Senaculum vocatum , vbi ſenatus, aut vbi ſeniores conſiſterent , dictum vt γερουσία apud Graecos. Lautolae a lauando, quod ibi ad Ianum Geminum aquae calidae fuerunt . Ab heis palus fuit in minore velabro , a quo , quod ibi vehebantur lintribus, velabrum; ut illud maius, de quo ſupra dictum eſt. Aequimelium , quod aequata Melij domus publice; quod regnum occupare voluitis. Locus ad buſta Gallica, quod Roma recuperata, Gallorum oſſa, qui poſſederunt vrbem, ibi coarceuata ac conſita. Eſt locus , qui vocatur doliola ad cloacam maximam, vbi non licet deſpuere, a dolioleis ſub terra. Eorum duae traditae hiſtoriae:

† Taureis

quod alij eſſe aiunt oſſa cadauerum: alij Numae Pompilij religioſa quaedam poſt mortem eius infoſſa. Argiletum ſunt, qui ſcripſerunt ab Argo, ſeu quod is huc venit, ibique ſepultus ſit: alij ab argilla, quod ibi id genus terrae. Cliuus Publicius, ab aedilibus plebei Publicieis, qui eum publice aedificarunt. Simili de cauſſa Publilius vicus, et Coſconius uicus, quod ab heis vireis dicuntur aedificati. Cliuus proximus ad florales vſus verſus. Capitolium vetus, quod ibi ſacellum Iouis, Iunonis, Mineruae: et id antiquius, quam aedis, quae in capitolio facta. Eſquilijs vicus Africus, quod ibi ob ſides ex Africa bello Punico dicuntur eſſe cuſtoditi. Vicus ciprius a cipro, quod ibi Sabini ciues additi conſederunt, qui a bono omine id appellarunt. Nam ciprum Sabine bonum. Prope hunc vicus ſceleratus dictus a Tullia Tarquinij Superbi vxore; quod, ibi cum iaceret pater occiſus, ſupra eum vt mitteret carpentum mulio, iuſſit. Et quoniam vicus conſtat ex domibus, nunc earum vocabula videamus. Domus Graecum eſt. et ideo in aedibus ſacreis ante caellam, vbi ſedes dei ſunt, Graeci dicunt πρόδωμον: quod poſt, ὀπισθόδωμον. Aedeis ab aditu, quod plano pede adibant. Itaque ex aedibus efferri indictiuo funere praeco etiam eos dicit, qui e taberneis efferuntur; et omneis in cenſu villas inde dicimus aedes. Cauum aedium dictum, qui locus tectus intra parietes relinquebatur patulus, qui eſſet ad communem omnium vſum. In hoc locus ſi nullus relictus erat, ſub diuo qui eſſet; dicebatur testu-

do a teſtudinis ſimilitudine , vt eſt in praetorio in caſtreis. Si relictum erat in medio , vt lucem caperet deorſum , quo impluebat ; impluuium dictum: et ſurſum , qua compluebat, compluuium; vtrumque a pluuia. Tuſcanicum dictum a Tuſceis, poſteaquam illorum cauum aedium ſimulare coeperunt. Atrium appellatum ab Atriatibus Tuſceis . illinc enim exemplum ſumptum. Circum cauum aedium erant vniuſcuiuſq. rei vtilitatis cauſſa parietibus diſſepta: vbi quid conditum eſſe volebant; a caelando caellam appellarunt. Penariam vbi penus. Vbi cubabant , cubiculum : vbi caenabant, caenaculum vocitabant . Vt etiam nunc Lanuuij apud aedem Iunonis , et in cetero Latio, ac Falerijs, et Cordubae dicuntur. Poſteaquam in ſuperiore parte caenitare coeperunt; ſuperioris domus vniuerſa caenacula dicta. Poſteaquam ibi† caenabant; plura facere coeperunt †vbi *vt in caſtreis ab hieme hiberna . hibernum domus vocarunt: contra aeſtiuum.* * DESVNT PAGINAE TRES. * *religionem Porcius† deſignat , cum de Ennio ſcribens dicit eum coluiſſe Tutilinae† loca . Sequitur porta Naeuia, quod in nemoribus Naeuijs. Naeuius enim loca , vbi ea ſic dicta , coluit Deinde porta Rauduſcula , quod aerata fuit. aes raudus dictum ; ex eo in veteribus mancupijs ſcriptum : Rauduſculo libram ferito: Hinc porta Lauernalis ab ara Lauernae , quod ibi ara eius deae. Praeterea intra muros video portas dici : in Palatio Mucionis a mugitu , quod ea pecus in Bucitatum anti-*

†potius
†Tullianae

quum oppidum exigebant. Alteram Romanulam, quae eſt dicta ab Roma; quae habet gradus in naualia ad Volupiae ſacellum. Tertia eſt Ianualis dicta ab Iano; et ideo ibi poſitum Iani ſignum, et ius inſtitutum a Numa Pompilio, ut ſcribit in annalibus. L. Piſo, ut ſit clauſa ſemper, niſi cum bellum ſit. Nuſquam traditum eſt memoriae Pompilio rege fuiſſe apertam: et poſt T. Manlio conſule, bello Carthaginienſi primo confecto; et eodem anno apertam. Super lectuleis origines, quas aduerti, hae. Lectica, quod legebant; unde eam facerent, ſtramenta, atq. herbas, ut etiam nunc fit in caſtreis lectos, ne eſſent in terra, ſublimes in heis ponebant: niſi ab eo quod Graeci antiqui dicebant λέκτρον, lectum potius. quam lecticam quod inuoluebant, quod fere ſtramenta erant e ſegete, ſegeſtriam appellant, ut etiam nunc in caſtreis. niſi a Graeceis. nam στέγαστρον. ubi lectus mortui fertur, dicebant, feretrum noſtri, Graeci φέρετρον καὶ φέρετρον. Poſteaquam tranſierunt ad culcitas, quod in ea ſagum; aut tomentum, aliudue quid calcabant, ab inculcando culcita di- †hac *cta: ac† quidquid inſternebant, a ſternendo ſtragulum* †pellibus *appellabant. Puluinar uel a plumeis, uel a pelluleis† declinarunt. Quibus operiebantur, operimenta, et pallia, opercula dixerunt. In heis multa peregrina, ut ſagum, Reno Galli quid gaunacumma eius ſagum, et amphimalon graeca: contra Latinum torale, quod ante torum, et torus a toruo, quod is in promptu, ab hac ſimilitudine* † torulus *toruinus i in mulieris capite ornatus. Quia ſimplici*

ſcanſione ſcandebant in lectum non altum, ſcabellum; in altiorem, ſcamnum; duplicata ſcanſio, gradus dicitur, quod geritur ab inferiore in ſuperiorem. Graeca ſunt periſtromata, et peripetaſmata. ſic aliud aliquid item conuiuij cauſſa ibi. Multa pecuniae ſignatae uocabula ſunt: aeris, et argenti haec. As ab aere. Dupondius a duobus ponderibus. quod unum pondus aſſipondium dicebatur. id ideo, quod as erat librae pondus. deinde ab numero reliquum dictum uſq. ad centuſſis, ut as ſingulari numero. Ab tribus aſſibus treſſis, et ſic proportione uſq. ad nonuſſis. In denario numero hoc mutat: quod primum eſt, ab decem aſsibus decuſsis: ſecundum a duobus decuſsibus biceſsis, †quod dixi ſolum a duobus decuſsibus biceſsis†. Reliqua conueniunt, ut triceſsis a tribus, ſic proportione uſq. ab centuſsis; quo maius aeris uocabulum non eſt. Nam ducenti in †proportione cum dicuntur, non magis aſſes, quam denarij, aliaeue res ſignificantur. Aeris minima pars ſextula, quod ſexta pars unciae. Semuncia, quod dimidia pars unciae. Se ualet dimidium, ut in ſelibra, et ſemodio. Vncia ab uno. Sextans ab eo quod ſexta pars aſsis, ſic ut quadrans, quod quarta; et triens tertia pars. Semiſsis quod ſemiaes id eſt, dimidium aſsis, ut ſupra dictum eſt. Septunx a ſeptem, et uncia concluſum. †Reliqua obſcuriora, quod a deminutione: et ea quae deminuuntur, ita ſunt, ut extremas ſyllabas habeant. ut a duodecim una dempta uncia, deunx. Dextans dempto ſextan-

† viceſsis
† viceſsis
† ducenties
† conliſum

ſt. Dodrans dempto quadrante. Bes ut olim des dempto triente. In argento nummi id a Siculeis. Denarij, quod denos aeris valebant. Quinarij, quod quinos. Seſtertius, quod ſemis tertius. Dupondius enim et ſemis antiquus ſeſtertius eſt, et veteris conſuetudinis, vt retro aera dicerentur, ita vt ſemis tertius, ſemis quartus pronuntiarent ſeſtertius igitur ab ſemis tertius dictus. Nummi denarij decuma libella, quod libram pondo as valebat, et erat ex argento parua. Sembella, quod ſit libellae dimidium, quod ſemis aſſis. Teruncius a tribus vncijs, ſembellae quod valet dimidium, et eſt quarta pars, ſic vt quadrans aſſis. Eadem pecunia uocabulum mutat. nam poteſt idem dici dos, arrabo, merces, corollarium. Dos erit pecunia, ſi nuptiarum cauſſa data: haec Graece δωτίνη, ita enim hoc Siculi: ab

†domum eodem donum. †Nam Graece vt ipſi δῶμον, vt alij δῦμα, et vt Attici δόσις. Arrabo ſic dicta, ut reliquum reddatur. hoc verbum a Graeco ἀῤῥαβὼν. Reliquum ex eo, quod debitum reliquit. Damnum a demptione, cum minus re factum, quam quanti conſtat.

† ex eo luerit, quam) Lucrum ab luendo, ſi amplius, (quam exoluerit† quanti eſſet ceptum. Detrimentum a detritu, quod ea quae trita minoris pretij. Ab eadem intertrimentum; ab eo quod duo, quae inter ſe trita, et deminuta, a quo etiam intrigo dicta, et intertrigo. Multa a pecunia, quae a magiſtratu dicta, vt exigi poſsit ob peccatum. quod ſingulae dicuntur appellatae eſſe multae, quod olim

vnum

vnum dicebant multa. Itaque cum in dolium, aut culeum vnum addunt ruſtici, prima vrna addita, dicunt etiam nunc mnlta. Poena a puniendo, vel a poenitendo, quod poſt peccatum ſequitur. Pretium, quod aeſtimationis, emptionis ve cauſſa conſtituitur, dictum a periteis, quod hi ſolum poſſunt facere recte id. Si quid datum pro opera, aut opere, merces a merendo. Quod manu factum erat, et datum pro eo, manupretium, a manibus et pretio. Corollarium, ſi additum praeter, quam quod debitum eius. vocabulum fictum a corolleis: quod hae, cum placuerant actores, in ſcena dari ſolitae. Praeda eſt ab hoſtibus capta, quod manu parta, vt parida praeda. Praemium a praeda, quod ob recte quid factum conceſſum. Si datur, quod reddatur, mutuum; quod Siculi μοῖτον. Ita ſcribit Sophron μοῖτον ἀνατι'θημον. et munus, quod mutuo animo qui ſunt, dant officij cauſſa. Alterum munus, quod muniendei cauſſa imperatum; a quo etiam municipes, qui vna munus fungi debent, dicti. Ea pecunia, quae in iudicium venit in litibus, ſacramentum a ſacro. Qui petebat, et qui infitiabatur de alijs rebus vterque (quingentos aeris ad pontem deponebant† : de alijs rebus item certo alio legitimo numero aſſium. Qui iudicio vicerat, ſuum ſacramentum a ſacro auferebat, victi ad aerarium redibat. Tributum dictum a tribubus, quod ea pecunia, quae a populo imperata erat, tributim a ſinguleis pro por

† quinquagenos aeris ad pontificem dependebant.

D

tione cenſus exigebatur. Ab hoc ea, quae adſignata erat, adtributum dictum. Ab eo quoque quibus ad tributa erat pecunia, vt militi reddant, tribuni aerarij dicti. Id, quod† *adtributum erat, aes militare. hoc eſt, quod ait Plautus:Cedit miles, aes petit. et hinc dicuntur milites aerarij ab aere, quod ſtipendia facerent.* Hoc *ipſum ſtipendium ab ſtipe dictum, quod aes quoque ſtipem dicebant. Nam quod aſſes librae pondo erant; qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, ſed in aliqua caella ſtipabant, id eſt, componebant, quo minus loci occuparet. a ſtipando ſtipem dicere coeperunt. Stipare ab* στείβειν *fortaſſe* Graeco vocabulo. *Id apparet, quod vt alias, tum inſtitutum etiam nunc, dijs cum theſaureis aſſes dant, ſtipem dicunt: et qui pecuniam alligat, ſtipulari et reſtipulari. Milites*† *ſtipendiarij ideo, quod eam ſtipem pendebant. Ab eo Ennius ſcribit: Poeni ſtipendia pendunt. Ab eodem aere impendendo diſpenſator, et in tabuleis ſcribimus expenſum, et inde prima penſio, et ſic aut ſecunda, aut quae alia: et diſpendium ideo, quod in diſpendendo ſolet minus fieri. Compendium, quod cum compenditur, vna fit. A quo vſura quod in ſortem accedebat, impendium appellatum: quae cum accederet ad ſortem, ex vſu vſura dicta, vt ſors quod ſuum fit ſorte. Per trutinam ſolui ſolitum, veſtigium etiam nunc manet in aede Saturni, quod ea etiam nunc propter penſuram, trutinam habet poſitam. Ab*

†In quos

† Militis)

aere aerarium appellatum. Ad vocabula, quae pertinere ſumus rati, ea, quae et loca, et ea, quae in loceis ſunt, ſatis arbitror dicta: quod neque parum multa ſunt aperta; neque ſi amplius velimus, volumen patietur. Quare in proximo, vt in primo libro dixi, quod ſequitur de temporibus dicam.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA,

Liber quintus ad M. Tullium Ciceronem.

ORIGINEIS VERBORVM, QVAE *ſunt locorum, et quae in heis; in priore libro ſcripſi. in hoc dicam de vocabuleis temporum, et earum rerum, quae in agendo fiunt, aut dicuntur cum tempore aliquo; vt ſedetur, ambulatur, loquitur. Atque ſi qua erunt ex diuerſo genere adiuncta, potius cognationi verborum, quam auditori calumnianti geremus morem. Huius rei auctor ſatis mihi Chryſippus, et Antipater; et illi, in quibus, et ſi non tantum acuminis, at plus litterarum; in quo eſt Ariſtophanes, et Apollodorus. qui omnes verba ex verbeis ita declinari ſcribunt, vt verba litteras alia adſumant, alia amittant, alia commutent; vt fit in turdo, in turdario, in turdelice. Sic declinantes Graeci noſtra nomina dicunt Lucianum* Λουκιανὸν, *et Quintium* κοΐντιον; ἀρίσταρχον *illi, nos Ariſtarchum, et* Δίωνα *Dionem: ſic inquam conſuetudo noſtra multa declinauit, vt a vetere vetuſtum, ab ſolo ſolum, ab libero liberum, ab laſibus lares; quae obruta vetuſtate, vt potero eruere conabor. Dicemus primo de temporibus, et quae per ea fiunt. Sed ita vt ante de natura eorum. Ea enim dux fuit ad vocabula imponenda homini. Tempus eſſe dicunt interual-*

lum mundi, et motus. Id diuiſum in parteis aliquot maxime ab ſolis et lunae curſu. Itaq. ab eorum tenore temperato tempus dictum: vnde tempeſtiua, et a motu† eorum, qui toto caelo coniunctus mundus deo†, motus caſu venit, a quo tempus id ab hoc deo† dies appellatur. Meridies ab eo quod medius dies. D antiqui, non R in hoc loco dicebant, vt Praeneſte inciſum in ſolario vidi, quod Cornelius in baſilica Aemilia, et Fuluia inumbrauit. Diei principium mane, quod tum manat dies ab oriente; niſi potius quod bonum antiqui dicebant manum: ad cuiuſmodi religionem Graeci quoque, cum lumen adfertur, ſolent dicere: φῶς ἀγαθόν. Suprema ſummum diei, id a ſupremo†. hoc tempus duodecim tabulae dicunt occaſum eſſe ſolis: ſed poſtea lex Plaetoria id quoque tempus iubet eſſe ſupremum, quo praetor in comitio ſupremam pronuntiauit populo. Secundum hoc dicitur crepuſculum a crepero: id vocabulum ſumpſerunt a Sabineis: vnde veniunt Crepuſci nominati Amiterno, quod eo tempore erant nati, vt Lucij prima luce (in creatione†. Crepuſculum ſignificat dubium; ab eo res dubiae dictae creperae, quod crepuſculum dies etiam num ſit, an iam nox, multeis dubium. Nox vt Catulus† ait, quod omnia, niſi interueniat ſol, pruina obriguerint: quod nocet, nox, niſi quod Graece νὺξ, nox. Cum ſtella prima exorta, Graeci vocant ἕσπερον, noſtri veſperuginem, vt Plautus: Neque veſperugo, neque vergiliae occidunt. exortae ſtellae tempus dictum a Graeceis ἑσπέρα, Latine veſper: vt ante ſolem ortum, quod

†motore †dio †dio † ſuperrimo †Reate †catullus

eadem ſtella vocabatur iubar, quod iubata. Pacuuius dicit; Paſtor exorto iubare, noctis decurſo itinere. Ennius: Aiax lumen iubarue in caelo cerno? Inter veſperuginem, et iubar dicta nox. Intempeſta nox, vt in Bruto Caſsius, quod dicebat Lucretia: Nocte intempeſta noſtram deuenit† domum. Intempeſtam Aelius dicebat, cum tempus agendi eſt nullum, quod alij concubium appellarunt, quod ſere omnes tunc cubarent: alij ab eo quod ſileretur, ſilentium noctis, quod idem Plautus tempus conticinium. Scribit enim: Videbimus, factum volo, i, redito conticinio. Alter motus ſolis eſt: alter caeli, quod mouetur a bruma ad ſolſtitium. Dicta bruma, quod breuiſsimus dies eſt. Solſtitium quod ſol eo die ſiſtere videatur; aut quod ſol ad nos verſum, proximum eſt ſolſtitium. Cum venit in medium ſpatium inter brumam et ſolſtitium, quod dies aequus ſit, ac nox; aequinoctium dictum. Tempus a bruma ad brumam dum Sol redit, vocatur annus; quod vt paruuli circuli annuli, ſic magni dicebantur circites† anni: vnde annus. huius temporis pars hiemps, quod tum multi himbres hinc hibernacula, hibernum: vel quod tum anima, quae flatur, omnium apparet, ab hiatu hiemps. Tempus ſecundum ver; quod tum virere incipiunt virgulta, ac vertere ſe tempus anni, niſi quod Iones dicunt βῆρ. Tertium ab aeſtu aeſtas. Hinc aeſtiuum; niſi forte a Graeco αἴθεσθαι. Quartum autumnus. * MVLTA DESVNT. * *ab ſole: ſic menſis a lunae motu dictus, dum ab ſole profecta, rurſus redit ad eum luna,*

†aduenit

†circi

† μηνης κοῖαν

†vltra

7 Saeculum

quod Graece olim dicta μήνη: vnde illorum μῆνες. ab eo noſtri a menſibus intermeſtris dictus; quod putabant inter prioris menſis ſeneſcentis extremos dies, et nouam lunam eſſe diem, quem diligentius Attici ἕνην καὶ νέαν †appellarunt; ab eo, quod ea die poteſt videri extrema et prima luna. Luſtrum nominatum tempus quinquennale a luendo, hoc eſt, ſoluendo, quod quinto quoque anno vectigalia et vltro† tributa per cenſores perſoluebantur. Seculum† ſpatium annorum centum vocarunt, dictum a ſene, quod longiſsimum ſpatium ſeneſcendorum hominum id putarunt. Aeuum ab aetate omnium annorum: hinc aeuiternum, quod factum eſt aeternum. Id ait Chryſippus eſſe αἰῶνα. ab eo Plautus: Non omnis aetas ad perdiſcendum eſt ſatis. hinc poetae aeterna templa caeli.

A caeli naturali diſcrimine ciuilia vocabula dies acceſſerunt. Dicam prius, qui deorum cauſſa; tum qui hominum, ſint inſtituti. Dies Agonales per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone? eo quod interrogatur a principe ciuitatis, et princeps gregis immolatur. Carmentalia nominantur, quod ſacratum et feriae Carmentis. Lupercalia dicta, quod in lupercali luperci ſacra faciunt. Rex cum ferias menſtruas Noneis Februarieis edicit, hunc diem februatum appellat. Februum Sabini purgamentum, et id in ſacreis noſtreis verbum. Nam et Lupercalia februatio, vt in antiquitatum libreis demonſtraui. Quirinalia a Quirino, quod ei deo feriae, et eorum hominum, qui

fornacalibus ſueis non fuerunt feriati. Feralia ab infereis, et ferendo, quod ferunt tum epulas ad ſepulcrum, quibus ius ibi parentare. Terminalia quod is dies anni extremus conſtitutus. Duodecimus enim menſis fuit Februarius, et cum intercalatur, inferiores quinque dies duodecimo demuntur menſe. Equiria ab equorum curſu. Eo enim die currunt equi in campo Martio. Liberalia dicta, quod per totum oppidum eo die ſedent ſacerdotes Liberi hedera coronatae anus cum libeis et foculo pro emptore ſacrificantes. In libreis Saliorum, quorum cognomen Agonenſium, forſitan hic dies ideo appellatur potius Agonia. Quinquatrus hic dies vnus a nominis errore obſeruatur proinde, vt ſint quinque†, † quartus ſiue quintus dictus ab Tuſculaneis poſt diem ſextum Eidus ſimiliter vocatur ſexatrus; et poſt diem ſeptimum, ſeptimatrus: ſic hic quod erat poſt diem quintum Eidus quinquatrus. Tubiluſtrum appellatur, quod eo die in atrio ſutorio ſacrorum tubae luſtrantur. Megaleſia dicta a Graeceis, quod ex libreis Sibyllineis accerſita ab Attalo rege Pergami prope murum Megaleſion, vbi templum eius deae, vnde aduecta Romam. Fordicidia a fordeis bubus; bos forda, quae fert in ventre; quod ea die publice immolantur boues praegnantes in curijs complureis: a fordeis caedendeis fordicidia dicta. Palilia dicta a Pale, quod et feriae ei deae fiunt, vt Cerialia a Cerere. Vinalia a vino. Hic dies Iouis, non Veneris. Huius rei cura non leuis in Latio. Nam aliquot loceis vindemiae primum a ſacerdotibus publice fiebant, vt Ro-

mae etiam nunc: nam flamen Dialis auſpicatur vindemiam; et vt iuſsit vinum legere, agna Ioui facit: inter cuius exta caeſa, et porrecta flamen prorſus vinum legit. In Tuſculaneis ſacreis eſt: vinum nouum ne veba tur in vrbem ante, quam vinalia kalentur. Robigalia dicta ab Robigo. ſecundum ſegetes huic deo ſacrificatur, ne rubigo occupet ſegetes. Dies Veſtalia, vt virgines Veſtales Veſtae ſacrificent. Quinquatrus Minuſculae dictae Iuniae Eidus ab ſimilitudine Maiorum, quod tibicines tum feriati per vrbem vagantur, et conueniunt ad aedem Mineruae. Dies Fortis Fortunae appellatus ab Seruio Tullio rege, quod is fanum Fortis Fortunae ſecundum Tiberim extra vrbem Romam dedicauit Iunio menſe. Dies Populi fugia videtur nominatus, quod eo die repente tumultu fugerit populus: non multo enim poſt hic dies, quam deceſſus Gallorum ex vrbe, et qui tum ſub vrbe populi, vt Ficuleates, ac Fidenates, et finitimi alij contra nos coniurarunt. Aliquot huius diei veſtigia fugae in ſacreis apparent. De quibus rebus antiqui tatum libri plura referunt. Nonae caprotinae, quod eo die in Latio Iunoni Caprotinae mulieres ſacrificant, et ſub caprifico faciunt, et e caprifico adhibent virgam. Ob hoc † toga praetexta data eis: Apollinaribus ludeis docui populum. Neptunalia a Neptuno. Eius enim dei feriae. Furinalia a Furina, quod ei deae feriae publicae dies is, cuius deae honos apud antiquos. Nam ei ſacra inſtituta annua,

†Cur

et flamen adtributus; nunc vix nomen notum pauceis. Portumnalia dicta a Portumno, cui eo die aedes in portu Tiberino facta, et feriae inſtitutae. Vinalia Ruſtica dicuntur ante diem duodecimum Kalendas Septembris; quod tum Veneri dedicata aedis, et orti eius tutelae adſignantur, ac tum ſunt feriati olitores. Conſualia dicta a Conſo, quod tum feriae publicae ei deo; et in circo ad aram eius ab ſacerdotibus fiunt ludi illi, quibus virgines Sabinae raptae. Volcanalia a Volcano, quod ei tum feriae, et quod eo die populus pro ſe in ignem animalia mittit. Opeconſiua dies ab dea Opeconſiua, cuius in regia ſacrarium; quod ideo actum, vt eo praeter virgines Veſtales, et ſacerdotem publicum introeat nemo. Is cum eat, ſuffibulum haud habeat(: ſcriptum† id dicitur, vt a ſuffiendo ſubligaculum. Vortumnalia a Vortumno, cuius feriae Octobri menſe. Meditrinalia dies dictus a medendo; quod, vt Flaccus flamen Martialis dicebat, hoc die ſolitum vinum nouum et vetus libari, et deguſtari medicamenti cauſſa. Quod facere ſolent etiam nunc multi, cum dicant; (Nouum vetus vinum bibo: nouo veteri morbo medeor†. Fontinalia a fonte, quod is dies feriae eius. ab eo autem tum, et in fontes coronas iaciunt, et puteos coronant. Armiluſtrium ab eo quod in armiluſtrio armati ſacra faciunt; niſi locus potius dictus ab heis, ſed quod de heis prius. id ab luendo, aut luſtro, id eſt, quod circumibant ludentes ancilibus armati: Saturnalia dicta ab

†tritum

†Nouum vinum vetus bibo: Vetus vinum nouum bibo: Nouo veteri vino morbo medeor.

Saturno, quod eo die feriae eius. vt poſt diem tertium Opalia Opis. Angeronalia ab Angerona, cui ſacrificium fit in curia. Accalia feriae publicae Laurentinae is dies, quem quidam in ſcribendo Laurentalia appellant; ab Acca Laurentia nominatus, cui ſacerdotes noſtri publice parentant ſexto die, qui atra† dicitur, et dicunt hunc diem Tarentini Accas Tarentinas. Hoc ſacrificium fit in Velabro, qua in nouam viam exitur, vt aiunt quidam ad ſepulcrum Accae: vt quod ibi prope faciunt dijs manibus ſeruilibus ſacerdotes. qui vtreque locus extra vrbem antiquam fuit, non longe a porta Romanula: de qua in priori libro dixi. Dies ſeptimontium nominatus ab heis ſeptem montibus, in queis ſita vrbs eſt. Feriae non populi, ſed montanorum modo, vt paganalibus qui ſunt alicuius pagi. De ſtatuteis diebus dixi, nunc de annalibus dicam. Compitalia, dies adtributus laribus, vt alibi, ideo vbi viae competunt, tum in compiteis ſacrificatur; quotanneis is dies concipitur. Similiter Latinae feriae dies conceptiuus dictus a Latineis populeis, quibus ex Albano monte ex ſacreis carnem petere fuit ius cum Romaneis: a quibus Latineis Latinae dictae. Sementinae feriae, dies is, qui a pontificibus dictus; appellatus a ſemente, quod ſationis cauſſa ſuſceptae. Paganicae eiuſdem agri culturae cauſſa ſuſceptae, vt haberet in agreis omnis pagus: vnde paganicae dictae ſunt. Praeterea feriae conceptiuae, quae non ſunt annales; vt hae, quae dicuntur ſine proprio vocabulo, aut cum perſpicuo; vt

†Acca

Nouendialis. De heis diebus nunc iam, qui hominum cauſſa conſtituti, videamus. Primi dies menſium nominati Kalendae, ab eo quod heis diebus kalentur eius menſis Nonae a pontificibus quintanaene, an ſeptimanae ſint futurae, in capitolio in curia Kalabra ſic dictae: Quinque kalo Iuno Nouella. Septem kalo Iuno Nouella. Nonae appellatae, aut quod ante diem nonum Eidus ſemper, aut quod vt nouus annus Kalendae Ianuariae ab nouo ſole appellatae, nouus menſis, noua luna Noneis. Eodem die enim in vrbem ab agreis ad regem conueniebat populus. Harum rerum veſtigia apparent in ſacreis Nonalibus in arce; quod tunc ferias primas menſtruas, quae futurae ſint eo menſe, rex praedicit† populo. Eidus ab eo quod Tuſci Itus, vel potius quod Sabini Eidus dicunt. Dies poſtridie Kalendas, Nonas, Eidus appellati atri; quod per eos dies noui inciperent. Dies faſti, per quos praetoribus omnia verba ſine piaculo licet fari. Comitiales dicti, quod tum eſſet populus conſtitutus ad ſuffragium ferendum; niſi ſi quae feriae conceptae eſſent, propter quas non liceret, vt Compitalia, et Latinae. Contrarij horum vocantur dies nefaſti, per quos dies, nefas fari praetorem: Do, dico, addico. Itaque non poteſt agi. Neceſſe eſt aliquo eorum vti verbo, cum lege quid per agitur. Quod ſi tum imprudens id uerbum emiſit, aut quem manumiſit, ille nihilominus eſt liber, ſed uitio, ut magiſtratus uitio creatus, nihilo ſecius magiſtratus. Praetor, qui tum factus eſt, ſi imprudens fecit,

†edicit

piaculari hoſtia facta piatur; ſi prudens dixit, Quintus mucius abnegabat eum expiari. et vt impium non poſſe dicebat. Interciſi dies ſunt, per quos mane et veſperi eſt nefas, medio tempore inter hoſtiam caeſam et exta porrecta fas: a quo quod fas tum intercedit, interciſi dies, aut quod tum interciſum, nefas. Dies qui vocatur ſic, Quando rex comitiauit, fas: dictus ab eo, quod eo die rex ſacrificulus dicat ad comitium, ad quod tempus eſt nefas, ab eo fas. Itaq. poſt id tempus lege actum ſaepe. Dies qui vocatur, Quando ſtercus delatum fas: ab eo appellatus, quod eo die ex aede Veſtae ſtercus euerritur, et per capitolinum cliuum in locum defertur certum. Allienſis dies ab Allia fluuio dictus. Nam ibi exercitu noſtro fugato, Galli obſederunt Romam. Quod ad ſingulorum dierum vocabula pertineat dixi. Menſium nomina ſunt aperta fere, ſi a Martio; vt antiqui inſtituerunt, numeres. Nam primus a Marte; ſecundus, vt Fuluius Flaccus ſcribit, et Iunius Gracchus a Venere, quod ea ſit Αφροδίτη: cuius nomen ego, antiqueis littereis quod nuſquam inueni, magis puto dictum, quod ver omnia aperit, Aprilem. Tertius a maioribus Maius. Quartus a iunioribus Iunius. Dehinc quintus Quintilis, et ſic deinceps vſque ad Decembrem a numero. Ad hos qui additi; prior a principe Iano Ianuarius appellatus. Poſterior; vt ijdem dicunt ſcriptores, ab dijs infereis Februarius appellatus, quod tum heis parentetur. Ego magis arbitror Februarium a die februa-

to,quod tum ſebruatur populus,id eſt,luperceis nudeis lu ſtratur antiquum oppidum Palatium, gregib. cinctum.

QVOD *ad temporum vocabula Latina attinet, hactenus ſit ſatis dictum. Nunc quod ad eas res attinet, quae in tempore aliquo fieri animaduerterim, dicam. vt haec ſunt;* Legiſti *currens, ludens.* De *queis duo praedicere volo, quanta ſit multitudo eorum,et quae ſint obſcuriora, quam alia.* Cum *verborum declinantium genera ſint quattuor: vnum quod tempora adſignificat, neque habet caſus, vt ab lego legis: alterum quod caſus habet, neque tempora adſignificat, vt ab lego lectio, et lector: tertium quod habet vtrumque, et tempora, et caſus, vt ab lego legens, lecturus: quartum quod neutrum habet, vt ab lego lecte, lectiſsime.* Horum *verborum ſi primigenia ſunt ad mille, vt Coſconius ſcribit, ex eorum declinationibus verborum diſcrimina*† *quingenta millia eſſe poſſunt: ideo, quia ſinguleis verbeis primigenijs circiter quingentae ſpecies declinationibus fiunt.* Primigenia *dicuntur verba, vt lego, ſcribo, ſto, ſedeo; et cetera, quae non ſunt ab aliquo verbo, ſed ſuas habent radices.* Contra *verba declinata ſunt, quae ab aliquo oriuntur, vt ab lego legis, legit, legam, et ſic itidem hinc permulta.* Quare *ſi quis primigeniorum verborum origines oſtenderit, ſi ea mille ſunt, quingentum millium ſimplicium verborum cauſſas aperuit vna*†. In *nulleis*† *tamen, qui ab heis reliqua orta oſtenderit, ſatis dixerit de origine verborum; cum vnde nata ſint*

[†diſcrimi num)]

[†vnas †multeis]

principio erant pauca, quae inde nata ſunt, innumerabilia. A quibus ijſdem principijs antepoſiteis praeuerbijs pauceis, immanis uerborum accedit numerus, quod praeuerbijs additeis, atque commutateis aliud atq. aliud fit: ut enim ceſſit atq. receſſit, ſic acceſſit et acceſsit. item inceſſit et exceſſit, ſic ſucceſſit, et deceſſit, et conceſſit, et praeceſsit. Quod ſi haec decem ſolum praeuerbia eſſent quoniam ab uno uerbo declinatione quingenta diſcrimina fierent, heis decemplicateis coniuncto praeuerbio ex uno quinque millia numero efficerent, ex mille ad quinquagies centum millia diſcrimina† fieri poſſunt.

†diſcriminum

Democritus, *ſecuti, et item alij, qui infinita principia dixerunt, quae unde ſint, non dicunt, ſed cuiuſmodi ſint; faciunt tamen magnum quod quae ex heis conſtant in mundo, oſtendunt. Quare ſi etymologia principia uerborum poſtulet mille, de quibus ratio ab ſe non poſcatur; et reliqua oſtendat, quod non poſtulat; tamen immanem uerborum expediet numerum.* De *multitudine, quoniam, quod ſatis eſſet, admonui, de obſcuritate pauca dicam.* Verborum *quae tempora adſignificant; ideo locus difficilimus eſt* τὰ πνα, *quod neque heis fere ſocietas cum Graeca lingua, neque uernacula ea, quorum repertum memoria adfuerit noſtra. de quibus, ut dixi, quae poterimus. incipiam hinc.* Primum *quod dicitur ago; actio ab agitatu facta.* Hinc *dicimus agit geſtum tragoedus, et agitantur quadrigae.* Hinc *agitur pecus paſtum, qua uix agi poteſt.* Hinc *angiportum, quia nihil in eo*

poteſt

teſt agi. Hinc angulus, quod in eo locus anguſtiſsimus, cuius loci is angulus. Actionum trium, primus agitatus mentis; quod primum ea, quae ſumus acturi, cogitare debemus; deinde tum dicere; ac poſtremo facere. De heis tribus minime putat volgus eſſe actionem cogitationem: tertium, in quo quid facimus, id maximum. ſed et cum hoc agitamus†, quid et in eam rem cogitamus, in mente agimus; et cum pronuntiamus, agimus. Itaque ab eo orator dicitur agere cauſſam: et augures agere augurium dicuntur, cum in eo plura dicant, quam faciant. Cogitare a cogendo dictum: mens plura in vnum cogit, vnde deligere poſsit: ſic e lacte coacto caſeus nominatus. Sic ex hominibus concio dicta: ſic coactio, ſic compitum nominatum. A cogitatione concilium; vnde conſilium: quod vt veſtimentum apud fullonem cum cogitur, conſiliari† dicitur. Sic reminiſci, cum ea, quae tenuit mens, ac memoria cogitantur, et cogitando repetuntur. Hinc etiam comminiſci dictum a con et mente; cum finguntur in mente, quae non ſunt: et ab hoc illud, quod dicitur reminiſcor, cum commentum pronuntiatur. Ab eadem mente meminiſſe dictum: et amens, quod a mente ſua diſcedit. Hinc etiam metuo, mentem quodammodo motam amoueo. ſic quod frigidus timor eſt, tremuiſti, id eſt, timuiſti. Tremo dictum a ſimilitudine vocis, quae tunc cum valde timetur, apparet. tum etiam in corpore pili, vt ariſta in ſpica hordei horrent. Curare a cura dictum. Cura quod cor vrat. Curioſus qui hac

† cogitamus

†conciliari)

praeter modum vritur. Recordari rurſus in cor reuocare. Curia vbi ſenatus rempublicam curat: illa etiam curia dicitur, vbi cura ſacrorum publica; ab heis curiones. Volo a voluntate dictum, et a volatu, quod animus ita eſt, vt puncto temporis peruolet, quo volt. Libere a labendo dictum, quod vt lubrica mens prolabitur, vt dicebant olim. A libendo libido, libidinoſus; ſic alia, ut Libentina. Metuere a quodam motu animi, cum id quod malum caſurum putat, refugit mens. Cum uehementius in mouendo, ut ab ſe abeat, et foras fertur, formido. Cum pauet, ab eo pauor. Meminiſſe a memoria; cum id, quod remanſit in mente, in id rurſus mouetur: quae a manando, ut manimoria, poteſt eſſe dicta. Itaque Salij, qui cantant Mamurium Veturium ſignificant ueterem memoriam. Monere ab eadem, quod is, qui monet, proinde ſit ac memoria. ſic monimenta quae in ſepulcreis. Et ideo ſecundum uiam; quo praetereunteis admoneant, et ſe fuiſſe, et illos eſſe mortaleis. ab eo cetera, quae ſcripta, ac facta memoriae cauſſa, monimenta dicta. Maerere a marcere†, quod maerore corpus marceſcere videatur: hinc etiam Macri dicti. Laetari ab eo quod latius gaudium propter magni boni opinionem diffuſum. Itaque Terentius† ait: Gaudia ſua ſi omnes homines conferant unum in locum, tamen mea exſuperet laetitia. Sic cum† ſe habent laeta. Narro cum alterum facio narrum†: a quo narratio, per quam cognoſcimus rem geſtam, quae pars agendi eſt.

† marcore

† Iuuentius

† enim

† gnarum

* DESVNT QVAEDAM *

Adijcienda et haec, quae aut coniuncta cum temporibus, aut ab heis. eorum hoc genus uidentur etyma. Fatur is, *qui primum homo ſignificabilem ore emittit uocem.* Ab *eo ante, quam ita faciant pueri, dicuntur infantes; cum id faciunt, iam fari: cum hoc uocabulum a ſimilitudine uocis pueri, ac fatuus fari id dictum.* Ab *hoc tempore quod tum puereis conſtituant parcae fando, dictum fatum, et res fatales.* Ad *haec eandem uocem qui facile fantur, facundi dicti: qui futura praediuinando ſolent fari, fatidici dicti. ijdem uaticinari, quod ueſana mente faciunt:* Sed *de hoc poſtea erit uſurpandum, cum de poetis dicemus.* Hinc *faſti dies, quibus certa uerba legitima ſine piaculo praetoribus licet fari.* Ab *hoc nefaſti, quibus diebus ea fari ius non eſt, et ſi fati ſunt, piaculum faciunt.* Hinc *effata dicuntnr, quod augures finem auſpiciorum caeleſtium extra urbem agreis ſunt effati. hinc effari† templa dicuntur ab auguribus adfatus, qui in heis fines ſunt.* Hinc *fana nominata, quod pontifices in ſacrando fati ſunt finem. hinc profanum eſt, quod ante fanum, id eſt, coniunctum fano: hinc profanatum, quod in ſacrario pollutum.* Atque *inde* Herculi *decuma data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam fanatur, id eſt, ut fani lege ſit, id dicitur.* Pollutum *quod a porriciendo eſt fictum.* Cum *enim ex mercibus libamenta porrecta ſunt* Herculi *in ara, tum pollutum eſt, ut cum profanum dicitur, id eſt, proinde ut ſit fani factum.*

† adfarì

Itaque ubi olim fano conſumebatur omne, quod profanum erat, ut etiam fit: quod praetor urbanus quotanneis facit, cum Herculi *immolat publice iuuencam.* Ab *eodem uerbo fari, fabulae ut tragoediae, et comoediae dictae.* Hinc *faſti, et confeſſi, qui fati id, quod ab heis quaeſitum.* Hinc *profeſſi; hinc fama, et famoſi.* Ab *eodem falli, falſum, et fallacia: quae propterea quod fando quem decipit, ac contra quam dixit, faciat. Itaque ſi quis re fallit, in hoc non proprio nomine fallacia, ſed translatione, ut a pede noſtro pes lecti, ac pes betae.* Hinc *etiam famiger, affabile, et ſic compoſita alia item, ut declinata multa, in quo et fatuus et fatue.* *Loqui ab loco dictum, quod qui primo dicitur fari, et uocabula, et reliqua uerba dicit ante, quam ſuo quiſque*† *loco ea dicere poteſt.* Hunc *Chryſippus negat loqui, ſed ut loqui: quare ut imago hominis non ſit homo; ſic in corueis, cornicibus, puereis primitus incipientibus fari, uerba non eſſe uerba, quod non loquantur.* Igitur *is loquitur, qui ſuo loco quodque uerbum ſciens ponit: et iſtum prolocutum dicimus, cum animo, quod habuit, extulit loquendo.* Hinc *etiam amplius dicuntur eloqui, ac reloqui in faneis Sabineis e caella dei, qui eloquuntur. hinc dictus loquax, qui nimium loquitur: hinc eloquens, qui copioſe loquitur; hinc colloquium, cum conueniunt in unum locum loquendi cauſſa.* Hinc *adlocutum mulieres ire aiunt, cum eunt ad (aliquam locutum conſulendi*† *cauſſa: hinc quidam loquelam dixerunt uerbum, quod in loquen-*

† quidq.

† aliquem locum conſolandi

do efferimus. Concinne loqui dictum a concinne, ubi inter ſe conueniunt partes, et inter ſe reſpondent† aliud alij. Pronuntiare dictum, et nuntiare. pro idem valet, quod ante, vt in hoc proludit. Ideo actores pronuntiare dicuntur, quod proſcenio pronuntiant poeta cogitante: quod maxime tum dicitur proprie, nouam fabulam cum agunt. Nuntius eſt enim ab heis rebus nominatus, quod a Graeco verbo νέος, videri poteſt declinatum: ab ea quidem Graeca voce Neapolis νέα πόλις ab antiqueis noſtreis vocitata: a quo etiam extremum nouiſſimum quoque dici coeptum volgo, quod mea memoria, vt Aelius Gallus, ſic ſenes aliquot nimium nouum verbum quod eſſet, vitabant. Cuius origo vt a vetere vetuſtius, ac veterrimum; ſic a nouo declinatum nouius, et nouiſſimum, quod extremum. Sic ab eadem origine nouitas nouicius, et noualis; et ſub nouis, dicta pars in foro aedificiorum: quod vocabulum eius peruetuſtum, vt nouae viae, quae via iamdiu vetus. Ab eo quoque poteſt dictum nominare, quod res nouae in uſum quomodo additae erant, quibus ea nouiſſent, nomina ponebant. Ab eo nuncupare, et nuncupatae res, quod tum in ciuitate uota noua ſuſcipiuntur. Nuncupare, nominare valere, apparet in legibus, vbi nuncupatae pecuniae ſunt ſcriptae. Item in choro, in quo eſt: Aenea? quis eſt, qui meum nomen nuncupat? Item in Medea: Quis tu es mulier, quae me inſueto nuncupaſti nomine? Dico originem habet Graecam, quod Graeci δικάζω: hinc En-

† cudunt

† poteſt

† bellum

† praedixit

nius: Dico *qui hunc dicare cupit*† *: hinc iudicare, quod tunc ius dicatur: hinc iudex quod ius dicat accepta poteſtate, id eſt, quibuſdam verbeis dicendo finit.* Sic *enim aedis ſacra a magiſtratu pontifice praeeunte dicendo dedicatur.* Hinc *ab indicando indicium: hinc illa, indicit illum*† *: indixit funus: prodixit*† *diem: addixit iudicium.* Hinc *appellatum dictum in mimo, ac dictioſus. hinc in manipuleis caſtrenſibus dicta ducibus.* Hinc *dictata in ludo: hinc dictator magiſter populi, quod is a conſule debet dici: hinc antiqua illa, dicis immo, et dicis cauſſa, et addictus.* Si *dico quid ſcienti quod det, quod ignorauit trado.* Hinc *doceo declinatum: vel quod cum docemus, dicimus; vel quod qui docentur, inducantur in id, quod docentur: ab eo quod ſit ducere, qui eſt dux, aut ductor, qui ita inducit, vt doceat.* Ab *docere diſciplina, et diſcere littereis commutateis pauceis.* Ab *eodem principio documenta, quae exempla docendi cauſſa dicuntur.* Diſputatio, *et computatio cum praepoſitione a putando, quod valet purum facere.* Ideo *antiqui purum putum appellarunt.* Ideo *putator, quod arbores puras facit.* Ideo *ratio putari dicitur, in qua ſumma ſit pura. ſic is ſermo, in quo pura diſponuntur verba, ne ſit confuſus, atque vt diluceat, dicitur diſputare.* Quod *dicimus diſſerit parteis, item areas, tranſlaticio aeque ex agreis verbo vtimur.* Nam *vt olitor diſſerit in areas ſui cuiuſque generis res, ſic in oratione qui facit, diſertus.* Sermo *opinor eſt a ſerie, vnde ſerta, et in ve-*

ſtimento ſartum, quod comprehenſum. Sermo enim non *poteſt in vno homine eſſe ſolo, ſed vbi oratio cum altero coniuncta. ſic conſerere manum dicimur cum hoſte. ſic ex iure manu conſertum vocare.* Hinc *adſerere manu in libertatem cum prehendimus. ſic augures dicunt:* Si *mihi auctor es verbi. nam manu adſerere dicit.* * DESVNT QVAEDAM. *

Hinc *etiam ipſi conſortes, ad quos eadem ſors. hinc ſortes, quod in heis iuncta tempora cum hominibus ac rebus.* Ab *heis ſortilegi: ad hoc pecunia, quae in fenore, ſors eſt, impendium quod inter ſe iungat.* Legere *dictum quod legantur ab oculeis litterae.* Ideo *etiam legati, quod vt publice mittantur, leguntur.* Item *a legendo leguli, qui oleam, aut vuas legunt. hinc legumina in frugibus varijs: leges etiam, quae lectae, et ad populum latae, quas obſeruet.* Hinc *legitima; et collegae; qui vna lecti; et qui in eorum locum ſuppoſiti, ſublecti; additi adlecti; et collecta, quae ex pluribus loceis in vnum lecta.* Ab *legendo ligna quoque; quod ea caduca legebantur in agro, quibus in focum vterentur.* Itidem *ab legendo legio, et diligens, et delectus.* Murmuratur *dictum a ſimilitudine ſonitus. qui murmurat, ita leuiter loquitur, quod magis id ſono facere, quam vt intellegatur, videatur.* Hinc *etiam poetae murmurantia littora.* Similiter *fremere, gemere, clamare, crepare ab vocis ſimilitudine, et ſonitus dicta.* Hinc *illa: arma ſonant, fremor oritur: nil me increpitando commoues.* Vicinaq. *horum quiritare, iubilare.* Quiritare

†Cureti-bus

dicitur is, qui Quiritium fidem clamans implorat. Quirites a Curenſibus. †et ab ieis, qui cum Tatio rege in ſocietatem venerunt, et donati ciuitate. Vt quiritare vrbanorum, ſic iubilare ruſticorum. Itaque hos imitatus Apriſſius ait in Bacchet Quis me iubilat? vicinus tuus antiquus. Sic triumphare appellatum, quod cum imperatore milites redeuntes clamitant per urbem in capitolium eunti: Io triumphe io. idque a θριάμβω Graeco Liberi patris cognomento poteſt dictum eſſe.

Spondere eſt dicere. Spondeo a ſponte. nam id valet, et a voluntate. Ideo Lucilius ſcribit de Cretea: Cum ad ſe cubitum venerit ſua voluntate, ſponte ipſam ſuapte adductam, vt tunicam, et cetera reijceret. Eandem voluntatem Terentius ſignificat, cum ait: Satius eſſe ſua ſponte recte facere, quam alieno metu. Ab eadem ſponte, a qua dictum ſpondere, declinatum ſpondet, et reſpondet, deſponſor, et ſponſa, item ſic alia. Spondet enim, qui dicit ſua ſponte, ſpondeo; ſpondet etiam ſponſor, qui idem vt faciat, obligatur: hinc ſponſus, conſponſus: hoc Naeuius ſignificat cum ait: Conſponſi. ſpondebatur pecunia, aut filia nuptiarum cauſſa. appellabatur, et pecunia, et quae deſponſa erat, ſponſa. quae pecunia inter ſe contra ſponſum rogata erat, dicta ſponſio. cui deſponſa quod erat, ſponſus. quo die ſponſum erat, ſponſalis. qui ſpoponderat filiam, deſpondiſſe dicebatur; quod de ſponte eius, id eſt, voluntate exierat. Non enim ſi volebat, dabat, quod ſponſu erat alligatus. Nam

in comoedijs vides dici: Sponden tuam gnatam filio vxorem meo? Quod tum et praetorium ius ad legem, et cenſorium iudicium ad aequum aeſtimabatur. Sic deſpondiſſe animumquoq. dicitur, vt deſpondiſſe filiam; quod ſuae ſpontis ſtatuerat finem. a qua, ſponte dicere, cum ſpondere quoque dixerunt, cum a ſponte reſponderetur, id eſt, ad voluntatem rogantis. Itaque qui ad id, quod rogatur, non dicit, non reſpondet: vt non ſpondet ille ſtatim, qui dixit ſpondeo, ſi iocandi cauſſa dixit: neque agi poteſt cum eo ex ſponſu. Ita quiſquis dicit in tragoedia: Meminiſti ne te deſpondere mihi gnatam tuam? quod ſine ſponte ſua dixit, cum eo agi non poteſt ex ſponſu. Etiam ſpes a ſponte poteſt eſſe declinata, quod tum ſperat, cum quod uolt, ſic fieri putat. Nam quod non uolt, ſi putat; metuit, non ſperat. Itaque hic quoque, qui dicit in Aſtraba Plauti: Sequere, adſequere Polyba, diſce, meam ſpem cupio conſequi. Sequor Hercule quidem. nam libenter mea ſperata conſequor. et quod ſine ſponte dicunt: uere neque ille ſperat, qui dicit adoleſcens, neque illa ſperata eſt. Sponſor, et praes, et uas; neque idem, neque res, a quibus ij, ſed diſſimiles. Itaque praes, qui a magiſtratu interrogatus, in publicum ut praeſtet, a quo et cum reſpondet, dicitur praes. Vas appellatus, qui pro altero uadimonium promittebat. Conſuetudo erat, cum reus parum eſſet idoneus, inceptis rebus, ut pro ſe alterum daret; a quo caueri poſtea lege coeptum eſt, ab heis, qui praedia uenderent, uades ne darent. ab eo

ſcribi coeptum in lege mancipiorum: uadem ne poſcearet, nec dabitur. Canere, et canit, et ſuccinit, et cantus, et cantatio ex camena permutato N: ab eo quod ſemel canit; ſi ſaepius, cantat; hinc cantitat. item alia. nec ſine canendo tibicines dicti. Omnium enim horum quid a canere. etiam buccinator a uocis ſimilitudine et cantu dictus. Oro ab ore, et perorat, et exorat, et oratio, et orator, et oſculum dictum. Inde omen, et ornamentum. alterum quod ex ore primum elatum eſt, oſmen dictum; alterum cum praepoſitione dicitur nunc ornamentum, olim oſnamenta, ut ſcenici plerique dicunt. Hinc oſcines dicuntur apud augures, quod ore faciunt auſpicium. Tertium gradum agendi dicunt, ubi quid faciunt: in eo propter ſimilitudinem agendi, et faciendi, et gerendi, quidam error heis, qui putant eſſe unum. poteſt enim aliquid facere, et non agere, ut poeta facit fabulam, et non agit: contra actor agit, et non facit: et ſic a poeta fabula fit, et non agitur; ab actore agitur, et non fit. Contra imperator qui dicitur res gerere: in eo neque agit, neque facit, ſed gerit, id eſt, ſuſtinet. translatum ab heis, qui honera gerunt, quod ſuſtinent. Proprio nomine dicitur facere a facie; quod rei, quam facit, imponit faciem. vt fictor cum dicit fingo, figuram imponit: cum dicit informo, formam: ſic cum dicit facio, faciem imponit: a qua facie diſcernitur, ut dici poſſit aliud eſſe ueſtimentum, aliud uas. Sic item quae fiunt apud fabros, fictores, item apud alios alia.

Qui quid adminiſtrat, cuius opus non exſtat, quod
ſub ſenſum ueniat; ab agitatu, ut dixi, magis agere,
quam facere putatur. ſed quod heis magis promiſcue,
quam diligenter conſuetudo eſt uſa, tranſlaticÿs uti
mur uerbeis. N*am et quidem facere uerba dicimus,*
et qui aliquid agit, non eſſe infitientem. Q*ui ad*
lucet, dicitur lucere ab luere; et luce diſſoluuntur te
nebrae. ab luce noctiluca. L*ucere*† *item a luce, quod* † Luci
propter lucem cultus inſtitutus. A*dquirere eſt*
ab ad et quaerere: ipſum quaerere ab eo quod, quae res
ut recuperaretur, datur operata quaerendo quaeſtio ab
heis conquineſtor.† V*ideo a uiſu: quinq. enim ſen* †quaeſtor
ſuum maximus eſt in oculeis. N*am cum ſenſus nullus,*
quod abeſt mille paſſus, ſentire poſſit; oculorum ſen-
ſus uiſuſque ad ſtellas peruenit. H*inc uiſenda, uigilant,*
peruigilium, et inuident, et A*ctiacum illud:* O*bliuio la*
uet,† *quod incidit inuidendum. a quo etiam uiolauit* †obuiolauit
uirginem, pro uitiauit dicebant. A*eque eadem mo-*
deſtia potius cum muliere fuiſſe, quam concubuiſſe di-
cebant. C*erno idem ualet.* I*taque pro uideo, ut*
ait E*nnius:* L*umen iubarue in caelo cerno?* C. A*nnius:*
S*enſumque ineſſe et motum in membreis*† *cerno.* D*i-* † tenebreis
ctum cerno a creo,† *id eſt a creando: ab eo quod, cum* † κρέω
quid creatum eſt, tunc denique uidetur. H*inc fines ca-* †diſcreti
pillorum deſcripti,† *quod finis uidetur diſcrimen. et qui*
id in teſtamento, id eſt, facito uideant te eſſe heredem.
I*taque in cretione adhibere iubent teſtes.* A*b eodem*
eſt, quod ait M*edea.* T*er ſub armeis malim uitam*† *cer* † multa

nere, quam ſemel modo parere. quod ut decernunt de uita eo tempore multorum, uideatur uitae finis. Spectare dictum ab ſpecio antiquo, quo etiam Ennius uſus: Vos epulo poſtquam ſpexit. Et quod in auſpicijs diſtributum eſt: qui habeant ſpectionem, qui non habeant; et quod in augurijs augures dicunt, auem ſpecere. conſuetudo autem communis, quae cum praeuerbijs coniuncta ſunt, etiam nunc ſeruat: ut aſpicio, conſpicio, reſpicio, ſuſpicio, deſpicio, ſic alia. in quo etiam exſpecto, quod ſpectare uolo. Hinc ſpecula: hinc ſpeculum: quod in eo ſpecimus imaginem. Specula, de qua proſpicimus. Speculator, quem mittimus ante, ut reſpiciat, quae uolumus. Hinc, quo oculos inungimus, quibus ſpecimus, ſpecillum. Ab auribus uidentur dicta uerba audio, et auſculto. audio ab aueo, quod auribus auemus diſcere ſemper: quod Ennius uidetur etymon oſtendere uelle in Alexandro, cum ait: Iam dudum ab ludeis animus, atque aures auent auide exſpectantes nuntium. propter hanc aurium auiditatem theatra replentur. Ab audiendo etiam auſcultare declinamus, quod hi auſcultare dicuntur, qui auditeis parent, a quo dictum poetae audio, aut auſculto. Litterae commutatione dicitur odor, olor. hinc olet, et odorari, et odoratur, et odora res. Sic ab ore edo, ſorbeo, bibo, poto. Edo a Graeco ἔδω. Hinc eſculentum, et eſcae edulia, et quod Graece γεύεσθαι, latine guſto. Sorbere, item bibere a uocis ſono: ut feruere aquam ab eius rei ſimili ſonitu. ab eadem lingua πό-

τω, unde potio, unde poculum. potatio, repotatio: itidem puteus, quod ſit Graecum antiquum, non ut nunc φρέαρ dictum. A *manu manupretium: mancipium, quod manu capitur.* Cum *iungit plures manus manipulus, vnde manipularis miles, vnde manica.* Manubrium, *quod manu teneatur.* Mantelium† *quaſi manuterium, vbi manus terguntur.* Nunc *primum ponam de cenſorijs tabuleis.* Vbi *noctu in templum cenſura auſpicatur, atque de caelo nuntium erit: praeconi ſic imperato, vt viros vocet. Quod bonum, fortunatum, felixque, ſalutareque ſiet populo* Romano *Quiritium, reique publicae populi* Romani *Quiritium, mihique, collegaeque meo, fidei, magiſtratuique noſtro.* Omnes *Quirites, pedites, armatos, priuatoſque, curatores omnium tribuum, ſi quis pro ſe, ſiue altero dari rationem uolet, voca inlicium huc ad me.* Praeco *in templo primum vocat, poſtea de moereis item vocat.* Vbi *lucet, cenſor, ſcribae, magiſtratus murrha, vnguenteis vnguntur.* Vbi *praetores, tribunique plebei, quique in conſilium vocati ſunt, venerunt: cenſores inter ſe ſortiuntur, vter luſtrum faciat, vbi templum factum eſt.* Poſt *autem conuentionem habet, qui luſtrum conditurus eſt.* In *commentarijs conſularibus ſcriptum ſic inueni: Qui exercitum imperaturus erit, accenſo dicit hoc. Calpurni voca inlicium omneis Quirites huc ad me. accenſus dicit ſic: Omnes Quirites inlicium uiſite huc ad iudices. C. Calpurnius dicit: Voca ad conuentionem omneis Quiriteis huc ad me. Ac-*

†Mantellum

cenſus dicit ſic: Omnes Quirites ite ad conuentionem huc ad iudices. Deinde conſul loquitur ad exercitum: Impero qua conuenit ad comitia centuriata. Quare hic accenſo, illic praeconi dicit: haec eſt cauſſa. in aliquot rebus idem vt praeco, accenſus acciebat, a quo accenſus quoque dictus. Accenſum ſolitum ciere Boeotia oſtendit, quam comoediam alij† eſſe dicunt hoc verſu: Vbi primum accenſus clamarit meridiem. Hoc idem Goſconius in actionibus ſcribit praetorem accenſum ſolitum tum eſſe iubere, vbi ei videbatur horam eſſe tertiam, inclamare horam eſſe tertiam, itemque meridiem, et horam nonam. Circum aras mitti ſolitum, quom inliceret populum in eum locum, vnde vocare poſſet ad conuentionem vocantis, non ſolum ad conſulis et cenſoris, ſed etiam quaeſtoris, vt commentarium indicat vetus inquiſitionis† M. Sergij Mani filij quaeſtoris, qui capitis accuſauit Trogum, in qua ſic eſt. Auſpicio orando ſede in templo auſpicij, dum aut ad praetorem, aut ad conſulem mittas auſpicium petitum commeatum. praetores† vocet ad te, et eum de moereis vocet: praeconi id imperare oportet. cornicinem ad priuati ianuam, et in arcem mittas, vbi canat collegas T. Trogi, et comitia edicat e roſtreis. argentarij tabernas occludant, patres cenſeant, exquiras et adeſſe iubeas. magiſtratus cenſeat ex ara† conſules, praetores, tribunoſque plebei collegaſque ſuos, et in templo iubeas adeſſe homineis; ac, cum mittas, concionem aduoces. In eodem commentario anquiſitionis ad extremum

†Allii

†anquiſitionis)

†praecoreum)

†exire)

ſcriptum caput edicti hoc eſt. Item quod adtingat, qui de cenſoribus claſsicum ad comitia centuriata redemptum habent, vti curent eo die, quo die comitia erunt, in arce claſsicus canat tum circumque moeros, et ante priuati huiuſce T. Quinctij Trogi ſceleroſi hominis hoſticum canat; et vt in campo cum prima luci ad ſit: et inter id, cum circum moeros mittitur, et cum concio aduocatur, intereſſe tempus, apparet ex heis, quae interea fieri inlicium ſcriptum eſt. Sed ad comitia tum vocatur populus; ideo quod alia de cauſſa hic magiſtratus non poteſt exercitum vrbanum conuocare: cenſor, conſul, dictator, interrex poteſt. quod cenſor exercitu centuriato conſtituit quinquennalem cum luſtraret, et in vrbem ad vexillum ducere debet. dictator, et conſul in ſingulos annos: quod hic exercitui imperare poteſt, quo eat, id quod propter centuriata comitia imperare ſolent. Quare non eſt dubium cum hoc inlicium ſit, cum circum muros itur, vt populus inliciatur ad magiſtratus conſpectum, quod conſul vocare poteſt in eum locum, vnde uox ad conuentionem vocantis exaudiri poſsit. Quare vna origine inlicio et inlicius, quod in choro Proſerpinae eſt, et pellexit quod in Hermiona eſt, cum ait Pacuuius: Regni alieni cupiditas pellexit. Sic Elicij Iouis ara in Auentino ab eliciendo. Hoc nunc aliter fit, atque olim, quod augur conſuli adeſt tum, cum exercitus imperatur, ac praeit, quid eum oporteat dicere. Conſul auguri imperare ſolet, vt inlicium vocet, non accenſo, aut praeconi.

Id inceptum credo, cum abeſſet accenſus, et nihil intererat, cui imperaret; et dicis cauſſa fiebant quaedam, neque item facta, neque item dicta ſemper. Hoc ipſum in licium ſcriptum inueni in M. Iunij commentarijs, quod tamen ibidem eſt quod illicite illexit. Quae cum B, et C, cum G, magnam habent communitatem. *Sed quoniam in hoc de pauceis rebus uerba feci multa: de pluribus rebus uerba faciam pauca, et potiſſimum, quae in Graeca lingua putant Latina, ut ſcalpere σκαλεύειν, ſternere στορεννύειν, lingere λίχνευσθαι, ferre φέρειν, prouidere προϊδεῖν, errare ἔρδειν, quae omnia Graeca ſunt. Item ab γίγνωμαι gigno; et ab eo, quod dicunt στραγγαλίζειν, ſtrangulare: tingere θιγγάνειν. Praeterea ab eo quod nos malaxare, illi μαλακίζειν, potare ποτίζειν, domare δομᾶν †, mulgere ab ἀμέλγειν, ut runcinare a runcina, cuius origo Graeca ῥίγχος.* *Quod ad originem uerborum huius libri pertinet, quoniam ſatis multas arbitror poſitas huius generis, deſiſtam. Et quoniam de heiſce rebus treis libros ad te mittere inſtitui; de oratione ſoluta duos, de poetica unum: et ex ſoluta oratione ad te miſi duos, priorem de loceis, et quae in loceis ſunt; hunc de temporibus, et quae cum heis ſunt coniuncta: deinceps in proximo de poeticeis uerborum originibus ſcribere inſtitui.*

[Margin: † δωμεῖν]

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER ſextus ad M. Tullium Ciceronem.

TEMPORVM VOCABVLA, ET *eorum, quae coniuncta ſunt, aut in agendo fiunt, aut cum tempore aliquo enuntiantur, priore libro dixi. In hoc dicam de poeticeis vocabuleis, et eorum originibus. In queis multa difficilia. nam verbum, quod conditum eſt, et quibus littereis oportet ſcribi, aperiam. Inde ſi poſt aliqua dempta ſit, obſcurior fit voluntas, in poſteriores non reprehendendi. Igitur in illeis, qui in ſcrutando verbo litteras adijciunt, aut demunt, facilius quid ſub ea voce ſubſit, videre poſſint. Et enim facilius obſcuram operam Myrmecidis ex ebore oculi videant, ſi extrinſecus admoueant nigras ſetas. cum haec adminicula addas ad eruendam voluntatem impoſitoris: tamen latent multa. Quod ſi poetice in carminibus ſeruaret multa priſca, quae eſſent; ſic etiam cur eſſent, poſuiſſet: fecundius poemata ferrent fructum. Sed vt in ſoluta oratione, ſic in poemateis verba omnia, quae habent* ἔτυμα, *poſſunt dici nec multa. ab eo quod non erunt in lucubratione litterae proſecutae; licet multum legerent C. Aelij hominis in primo † in littereis Latineis exercitati interpretationem carminum ſaliorum videbis et exili littera expeditam, et praeterita obſcura multa.*

†in primeis)

†experrectus †decem

Nec mirum, cum non modo Epimenides poſt annos quinquaginta expeditus†a multeis non cognoſcatur; ſed etiam Teucer Liuij poſt annos duodecim†ab ſueis qui ſit, ignoratur. At hoc quid ad verborum poeticorum aetatem? quorum ſi Pompilij regnum fons in carminibus ſaliorum, neque ea a ſuperioribus accepta; tamen habent ſeptingentos annos. Quare, cur ſcriptoris induſtriam reprehendas; qui herois tritauum, atauumq. non potuerit reperire, cum ipſe tui tritaui matrem non poſsis dicere? quod interuallum multo tanto propius nobis, quam hinc ad initium ſaliorum, quo Romanorum prima verba poetica dicuntur Latina. Igitur de originibus verborum, qui multa dixerit commode, potius boni conſulendum, quam qui aliquid nequiuerit, reprehendendum. praeſertim cum dicat etymologice non omnium verborum poſſe dici cauſſas: vt quia quare ad medendum medicina. neque ſi non norim radices arboris, non poſſem dicere pirum eſſe ex ramo, ramum ex arbore, eam ex radicibus quas non video. Quare qui oſtendit equitatum eſſe ab equitibus equites ab (equite, equitem† ab equo; neque equus vnde ſit dicit; tamen hic docet plura, et ſatisfacit grate. Quem imitari poſſumus, vt ipſe liber erit indicio. Dicam iſto libro de verbeis, quae a poeteis ſunt poſita. Primum de loceis; deinde de ieis, quae in loceis ſunt; tertio de temporibus; tum quae cum temporibus ſunt coniuncta, vtq. cum heis ſunt coniuncta, adiungam. et ſi quid excidit ex hac quadripartitione, tamen in ea vt comprehendam

†equito, equito

incipiam hinc. Vnus *erit quem tu tolles in caerula caeli templa.* Templum *tribus modeis dicitur, ab natura, ab auſpicio, ab ſimilitudine.* Natura *in caelo; ab auſpicijs, in terra; ab ſimilitudine, ſub terra.* In *caelo templum dicitur, vt in* Hecuba: O *magna templa caeli tum commixta ſtelleis ſplendideis.* In *terra, vt in* Periboea: Scrupea *ſaxa* Bacchi *templa prope adgreditur.* Sub *terra, vt in* Andromacha: Acheruſia *templa alta* Orci *ſaluete infera.(quam quia initium erat † oculi, a tuendo primo templum dictum. quo circa caelum qua tuimur, dictum templum.* Sic: Contremuit *templum magnum* Iouis *altitonantis. id eſt, vt ait* Naeuius *in* Hemiſperio; *vbi terra caerulo ſeptum ſtat.* Eius *templi partes quattuor: ſiniſtra ab oriente, dextra ab occaſu, antica ad meridiem, poſtica ad ſeptentrionem.* In *terreis dictum templum locus augurij, aut auſpicij cauſſa quibuſdam concepteis verbeis finitus.* Concipitur *verbeis non iiſdem vſquequaque.* In *arce item* †: Teſtaque *meta ſunto, quoad ego eas relinquam, nuncupauero.* Olla *ver arbor quidquid eſt, quam me ſentio dixiſſe, templum, tectumque: ſerto in ſiniſtrum.* Olla *ver arbor, quidquid eſt, quod me ſentio dixiſſe, templum tectumque: ferto in dextrum.* Interea *conſcretione, conſpicione, cortumione, vtique ea rectiſſime ſenſi.* In *hoc templo faciundo arbores conſtitui fines apparet, et intra eas regiones, qua oculi conſpicient, id eſt tuimur, a quo templum dictum, et contemplare. vt apud* Ennium *in* Medea: Contempla,

† quaqua intuerant

† ita)

et templum Cereris ad laeuam aſpice. Contemplare et conſpicare idem eſſe apparet. ideo dicere eum templum faciant augures conſpicione, qua oculorum conſpectum finiant: quod cum dicunt conſpicionem addunt cortumionem, quae dicitur a cordis viſu. Cor enim cortumionis origo. Quod addit templa vt ſint dextra; aiunt ſancta eſſe, qui gloſſas ſcripſerunt. id eſt falſum. Nam curia Hoſtilia templum eſt, et ſanctum non eſt. ſed hoc vt putarent aedem ſacram eſſe templum et ſanctum eſſe; quod in vrbe Roma pleraeque aedes ſacrae ſunt templa, eadem ſancta. et quod loca quaedam agreſtia, quod alicuius dei ſunt, dicuntur teſca. Nam apud Actium in Philoctete: Lemnia quis tu es mortalis, qui in deſerta et teſcate apportes loca? Loca enim, quae ſunt, deſignat cum dicit Lemnia. Praeſtolare, † et celſa † Cabyrum delubra tenes, miſteriaque priſtina caſteis concepta ſacreis. Deinde Volcania templa ſub ipſeis collibus, in quos delatus locos dicitur, alto ab limine caeli. et Naeuius: Expirante vapore vides vnde ignes cluet mortalibus diueis. † Quare heic qui teſca dixit, non errauit. neque ideo quod ſancta, ſed quod ibi miſteria fiunt, ac tuentur, tueſca dicta, poſt teſca. Tueri duo ſignificat, vnum ab aſpectu, vt dixi, vnde eſt illud: Tueor te ſenex proh Iuppiter? Et: Quis pater aut cognatus volet nos contra tueri? Alterum a curando ac tutela, vt cum dicimus, (bellum tueor, et tueri † villam. a quo etiam quidam dicunt illum, qui curat aedeis ſacras, aedituum. non aeditumum. Sed tamen hoc ipſum ab eadem profectum eſt

†Praeſto littora rara

† excelſa

†diuus

† velle tueri

origine,quod quem volumus domum curare, dicimus: Tu domi videbis. vt Plautus cum ait: Intus para,cura, vide quod opus fiat†.Sic dicta veſtiſpica quae veſtem ſpiceret, id eſt, videret veſtem,ac tueretur. Quare a tuendo et templa,et teſca dicta cum diſcrimine eo,quod dixi. Etiam inde idem: Illud enim extemplo acceptum me negato et filium. Extemplo eſt continuo, quod omne templum debet eſſe circumſeptum,nec plus, quam vnum introitum habere. Quod eſt apud Actium: Peruade polum, ſplendida mundi ſidera bigeis contineis ſecepit ſpolijs. Polus Graecum: id ſignificat circuitum caeli. Quare quod eſt peruade polum,vade per polum.Signa dicuntur eadem et ſidera. Signa quod aliquid ſignificent, vt libra aequinoctium. ſidera, quae inſidunt: atque ita ſignificant aliquid in terreis perurendo,aliud ve.Quare et ſignum candens in Hectore†.

Quod eſt terrarum amfracta reuiſam.amfractum eſt ab origine flexum duplici,dictum ab ambitu, et frangendo.ab eo leges iubent in directo pedum octo eſſe, in amfracto ſexdecim:id eſt,in flexu. Ennius: Vt tibi Titanis Triuia dederit ſtirpem liberum.Titanis Triuia Diana eſt,ab eo dicta Triuia, quod in triuio ponitur fere in oppideis Graeceis, vel quod luna dicitur eſſe, quae in caelo tribus vijs mouetur, in altitudinem,et latitudinem,et longitudinem. Titanis dicta, quod eam genuit Titani filia Latona,vt ſcribit Manilius† creta Titano,vt idem ſcribit: Latona parit caſto complexu Iouis Deli deos geminos, id eſt, Apollinem et Dianam.

† quid opus fiet

†cadens in pectore

†manlius

Idem de eodem: O ſancte Apollo, qui vmbilicum certum terrarum optines. Vmbilicum dictum aiunt ab vmbilico noſtro; quod is medius locus ſit terrarum, vt vmbilicus in nobis: quod vtrumque eſt falſum. Neque hic locus eſt terrarum medius; neque noſter umbilicus eſt hominis medius. Itaque pingitur qui uocatur ἰχθὸν *a Pythagora; ut media caeli ac terrae linea ducatur infra umbilicum, per id, quo diſcernitur homo mas, an femina ſit, ubi ortus humanus ſimilis ut in mundo. Vbi † enim omnia naſcuntur in medio, quod terra mundi media. Praeterea ſi quod medium, id eſt umbilicus, ut pila terrae: non Delphis medium. et terrae medium non hoc; ſed quod uocant Delphis in aede foramen. adlatum eſt quiddam, ut theſauri ſpeciem, quod Graeci* ὀμφαλὸν *vmbilicum dixerunt. Pacuuius: Calydonia altrix terra exuberantium uirum. Vt ager Tuſculanus, ſic Calydonius, ager eſt, non terra; ſed lege poetica, quod terra Aetolia, in qua Calydon, a parte totam accipi Aetoliam uoluit. Actius: Miſtica ad dextram per uada uecti, Miſtica a miſterijs, quae ibi in propinqueis loceis nobilia ſunt. Ennius: Areopagitae quid dedere aliud quam pedam? † Areopagitae ab Areopago, is locus Athenis. Muſae quae pedibus magnum pulſatis olympum. Caelum dicunt Graeci olympum, montem eum in Macedonia omnes; a quo potius puto dictas muſas olympiadas. Ita enim ab terreſtribus loceis cognominatae Libethrides, Pipleides, Pimpliades, Theſpiades, Heliconiades. Quaſi*

† Ibi

† peram

Helleſpontum, et clauſtra. Quod Xerxes quondam eum locum clauſit. Nam, ut ait Ennius: *Iſque Helleſponto pontem contendit in alto. niſi ab eo quod Aſiam et Europam ibi concludit* † *mare, et inter anguſtias facit* Propontidis *fauces.* Pacuuius: Liqui in Aegeo *freto.* Di*ctum fretum a ſimilitudine feruentis aquae, quod in fretum ſaepe concurrat aeſtus, atque efferueſcat.* Aegeum *dictum ab inſuleis, quod in eo mari ſic ſcopuli uocantur a ſimilitudine caprarum,* ἄιγες, Pacuuius. (Aeges) *ferme aderant aequore in alto ratibus repentibus.* Ae*quor mare appellatum, quod aequatum commotum uento non eſt.* Ratis *nauis longa (dicitur, ut* Ennius † *cum ait: Conferre aut ratem aeratam qui perit, et* † *qui dum mare ſudentes eunt, atque ſedentes.* Ratis *dicta nauis longa propter remos, quod hi cum per aquam ſublati ſunt dextra et ſiniſtra, duas parteis efficere uidentur. ratis enim unde hoc tranſlatum, illic ubi plures mali aut aſſeres.* * DEEST PAGINA * Agre*ſtis ab agro. Inſulas dictas apparet in hoſtieis, quod uelamenta e lana quae adduntur, inſulae, intra hoſtiarum cornua uelamenta erant. itaque cum ad ſepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, ſed uelatas frondentis comas.* Cornuatam umbram *iaci, dicere apparet cornuatam a cornibus.* Cornua *a curuore dicta, quod pleraque curuamus.* At quas *memorat noſſe uos eſſe Caſmenas. Caſmenarum priſcum uocabulum, ita natum, atq. ſcriptum eſt alibi Carmenae. ab eadem origine ſunt declinatae, ut in multeis*

† conlidit

† dixit Naeuius

† periter

verbeis,in quo antiqui dicebant S*, poſtea dicunt* R*, vt in carmine ſaliorum ſunt haec:* Coſauli,doloſi,eſo. *Omina vero adpatula coemiſſe*†. *Iam Cuſiatij, muſes, ruſe,dumque* Ianus *venet: poſt melios melior, foedeſum foederum, pluſima plurima, aſena arena, ianitos ianitor. Quare caſmena carmena: inde carmina:* R *poſtea extrito camena factum. ab eadem voce canite, pro quo in ſaliari carmine ſcriptum eſt cante hoc verſu:* Diuum *exta cante, diuum deo ſupplice cante.* In *carmine* Priami *apud* A*ctium,quod eſt:* Veteres *caſmenas caſcas res volo profari*. Et *primum caſcum ſignificat vetus. eius origo* Sabina*, quae vſque radices in oſcam linguam egit.* C*aſcum vetus eſſe ſignificat* Ennius*, cum ait:* Q*uam primum caſci populi genuere* Latini*.eo magis* Manilius† *quod ait:* C*aſcum duxiſſe caſcam non mirabile eſt, quoniam canoras conficiebant nuptias. item oſtendit* Papinij† *epigrammation,quod in adoleſcentem fecerat* C*aſcam:* R*idiculum eſt, cum te* C*aſcam tua dicit amica* C*aſca* Philotonis *ipſa ſenex puerum.* Dic *tu illam puſam,ſic fiet mutua muli.*Nam *vere puſus tu,tua amica ſenexſt.* Item *oſtendit quod oppidum vocatur* C*aſſinum.*† Hoc *enim a* Sabineis *orti* Samnites *tenuerunt, et nunc noſtri; vnde et* C*aſſinum*† *forum vetus.* Item *ſignificant in* A*tellaneis aliquot pupum ſenem, quod oſci caſnar appellant.*

- † conuenisse
- †Manlius
- †Pomponii
- † Caſcinum
- † Caſcinum

A*pud* Lucilium*:* Q*uid tibi ego ambages* Ambiui *ſcribere coner?* P*rofectum a verbo ambe,*† *quod eſt in ambitu et ambitioſo.* A*pud* Valerium Soranum*:*

- †ambio

Vetus adagio eſt, o P. Scipio. Quod verbum vſque eo euanuit, vt Graecum παροιμία pro eo poſitum magis ſit apertum: nam idem, quod vocant Graeci παροιμίαν: vt Auribus lupum teneo; Canis caninam non eſt. Adagio et littera commutata abagio, dicta ab eo, quod ambit orationem; neque in aliqua vna re conſiſtit ſola. Ambagio dicta, vt ambuſtum, quod circum vſtum eſt, vt ambiegna bos apud augures, quam circum aliae hoſtiae conſtituuntur. Cum tria ſint coniuncta in origine verborum, quae ſint animaduertenda, a quo ſit impoſitum, et in quo, et quid; ſaepe non minus de tertio, quam de primo dubitatur, vt in hoc: vtrum primum vna canis, an canes ſit appellata: dicta enim apud veteres, vna canes. Itaque Ennius ſcribit: Tantidem quaſi feta canes ſine dentibus latrat. Lucilius: Nequam et magnus homo, laniorum immanis canes vt. impoſitio vnius debuit eſſe canis, plurium canes. Sed neque Ennius conſuetudinem illam ſequens, eſt reprehendendus: neque is, qui nunc dicit: Canis caninam non eſt. Canes quod latratu ſigna dant, vt ſigna canant, canes appellatae: et quod ea voce indicant, quae noctu latent, latratus appellatus. Sic dictum a quibuſdam vt vna canes, vna trabes remeis roſtrata per altum. Ennius: Vtinam ne in nemore Pelio ſecuribus caeſa adcidiſſet abiegna ad terram trabes. Cuius verbi ſingularis caſus recte correptus, ac facta trabs. In Medo Ennius: Caelitum Camilla expectata aduenis, ſalue hoſpita. Camilla: qui gloſſemata intre-

pretati,dixerunt adminiſtram;addi oportet in heis quae occultiora . Igitur dicitur in nuptijs caſmillus,qui cummerum fert,in quo quid ſit in miniſterio plerique extrinſecus neſciunt:hinc caſmillus nominatur in Samothraces miſterijs Dius *quidam adminiſter dijs magneis.* Verbum Graecum *arbitror, quod apud* Callimachum *in poemateis eius inueni.* Apud Ennium. *Subulo finitimas propter aſtabat aquas:* Subulo *dictus, quod ita dicunt tibicines* Tuſci. *quo circa radices eius in* Etru*ria, non* Latio *quaerendum eſt.* Verſus, *quos olim* Fauni,*vateſque canebant.* Fauni *dei* Latinorum, *ita vt faunus,et fauna ſint in verſibus,quos vocant* Saturnios; *in ſilueſtribus loceis traditum eſt ſolitos fari.a quo fando faunos dictos.* Antiquos poetas vates *appellabant a verſibus viendeis, vt in poemateis cum ſcribam, oſtendam.* Corpore Tartarino prognata *paluda virago.* Tartarino *a* Tartaro *dictum.*Plato *in quarto de fluminibus, apud inferos quae ſint, in heis vnum* Tartarum *appellat: quare* Tartari *origo* Graeca. Paluda *a paludamenteis.Sunt haec inſignia et ornamenta militaria. Ideo ad bellum cum exit imperator, ac lictores mutant veſtem,et ſigna incinuerunt; paludatus dicitur profiſci:quae,propterea quod conſpiciuntur,qui ea habent, ac fiunt palam; paludamenta dicta.* Plautus: Epeum *fumificum cocum.ab* Epeo *illo, qui dicitur ad* Troiam *feciſſe equum* Troianum Argiueis,*et apte cibum curaſſe.ideo ait* Epeum *fumificum,qui legioni noſtrae habet coctum cibum.* Apud Ennium: Atque

prius pariet locuſta lucam bouem. Luca bos elephas: cur ita ſit dicta, duobus modeis inueni ſcriptum. Nam et in C. Aelij commentario erat a Libyceis Lucas, et in Verginij †commentario ab Lucaneis Lucas, ab eo quod noſtri cum maximam quadrupedem, quam ipſi haberent, vocarent bouem: et in Lucaneis Pyrrhi bello primum vi diſſent apud hoſteis elephantos, ideſt † quadrupedes cornutas†; nam quos dentes multi dicunt, ſunt cornua; lucam bouem appellaſſe. Si a Libya dictae eſſent lucae; pantherae et leones non Africanae beſtiae dicerentur, ſed lucae. Si ab Lucaneis dictae; vrſi cur potius Lucani, quam Luci dicti? Quare ego arbitror potius lucas ab luce, quod longe relucebant propter inauratos regios clypeos, quibus eorum tum ornatae erant turres. Ennius: Orator *ſine pace redit, regique refert rem.* Orator *ab oratione dictus: qui enim verba haberet orationum publice aduerſus eum, quo legebatur; ab oratione orator dictus: cum res maiore ratione legebantur potiſſimum, qui cauſſam commodiſſime orare poterant.* Itaque Ennius ait: Oratores *doctiloqui.* Apud Ennium: Olli *reſpondet ſuauis ſonus* Egeriai. Olli *ualet dictum illi ab olla, et ollus. quod alterum comitijs cum recitatur, a praecone dicitur olla centuria; non illa: alterum apparet in funeribus indictiueis, quom dicitur, ollus leto datus eſt, quod* Graecus *dicit* λήθη, *id eſt, obliuioni.* Apud Ennium: Menſas † *conſtituit, idemque ancilia.* An-

†Vergilii

†identidem

†cornuatas

†Menſe

cilia dicta ab anciſu,quod ea arma ab vtraque parte,vt peltae Thracum inciſa. (Saturnio in carmi- †Item alibi ne†.Libaque, fictores, Argeos, et tutulatos.Liba,quod libandi cauſſa fiunt: fictores dicti a fingendeis libeis: Argei ab Argis. Argei fiunt e ſcirpeeis virgulteis,ſi- † viginti quattuor mulacra ſunt hominum triginta:†ea quotanneis a ponte ſublicio a ſacerdotibus publice iaci ſolent in Tiberim. Tutulati dicti hi,qui in ſacreis in capitibus habere ſolent,vt metam; id tutulus appellatur, ab eo quod matres familias crines conuolutos ad verticem capitis,quos habent vti velatos,dicunt tutulos: ſiue ab eo, quod tuendi cauſſa capilli fiebant: ſiue ab eo, quod altiſſimum in vrbe quod eſt, ea res tutiſſima, tutulus vocatur.

Eundem Pompilium Numam ait feciſſe flamines, qui cum omnes ſint a ſinguleis deeis cognominati; in quibuſdam apparent etyma.vt cur ſit Martialis, Quirinalis. Sunt in quibus flaminum cognominibus latent origines; vt qui ſunt in verſibus plerique, Volturnalis, Palatualis,Furinalis, Floralis, Falacer, Pomonalis: obſcura eſt eorum origo. Volturnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer,Pomona pomorum patrona. Apud Ennium: Iam cata ſigna ferae ſonitum dare voce parabant. Cata acuta, hoc enim verbo Sabini dicunt: quare Catus Aelius Sextus; non vt aiunt ſapiens, ſed acutus,et quod eſt,tunc coepit memorari. Simul cata dicta, accipienda acuta dicta. Apud Lucilium: Thynno capto coruum excludunt foras,occiduntque lupos aperdite,et iura ſiluri. Sume rete, atque amiam. Piſcium

nomina ſunt, eorumque in Graecia origo. Apud Ennium: *Quaeque caeruleo freto orta nare coepta.*

* DESVNT QVAEDAM. * *Caua cortina dicta, quod eſt inter terram et caelum ad ſimilitudinem cortinae* Apollinis: *ea a corde, quod inde ſortes primum aeſtimatae.* Apud Ennium: *Quin inde inuicteis ſumpſerunt perduellibus. Perduelles ſunt hoſtes. vt perficit, ſic perduellum duellum, id poſtea bellum. Ab eadem cauſſa facta* Duellona, Bellona.

Apud Plautum: *Neque iugula, neque veſperugo, neque vergiliae occidunt. Iugula ſignum eſt, quod Actius appellat* Oriona, *cum ait:* Citius Orion *patefit. huius ſigni caput dicitur e ſtelleis quattuor* †, *quas infra duae clarae, quas appellant humeros, inter quas quod videtur iugulum: vnde iugula dicta.* Veſperugo *ſtella, quae veſpere oritur, a quo etiam* Opilius *ſcribit veſperum. itaque dicitur alter veſper adeſt, quem dicunt* Graeci διέσπερον. Naeuius *patrem ſuum optimum appellat ſupremum.* Supremum *a ſuperrimo dictum.* Itaque *in duodecim tabuleis ſolis occaſu diei ſuprema tempeſtas eſto.* Libri *augurum pro tempore tempeſtatem dicunt, id eſt ſupremum augurij tempus.* In Cornicula. *Qui regi latrocinatus decem annos* Demetrio. Latrones *dicti ab latere, qui circum latera erant regi, atque ad latera habebant ferrum, quos poſtea a ſtipatione ſtipatores appellarunt, et qui conducebantur mercede.* Ea *enim merces dicitur Graece* λάτρον, καὶ σάτρον. *ab eo veteres poetae*

† tribus

† Aemathia

nonnumquam milites appellant latrones, quod item vti milites cum ferro, aut quod latent ad inſidias faciendas. Apud Naeuium: Riſi egomet caſſabundum ire ebrium. Caſſabundum a cadendo. Item: Diabatra in pedibus habebat, et erat amictus epicroco. Vtrumque vocabulum Graecum. In Menahemeis Plauti: Inter ancillas ſedere iubeas, lanam carere. Idem eſt hoc verbum in Coſmotria† Naeuij. Carere a carendo, quod eam tum purgant, ac deducunt, vt careat ſpurcitia. ex quo carminari dicitur tum lana: cum caret eo, quod in ea eſt nequam. Eſt lana, quam in Romulo Naeuius appellat oſcam ab oſceis. In Perſa: Iam pol ille hic aderit credo congerro meus. Congerro a gerra, et Graecum eſt, et in Latina cratis. In Menahemeis: Idem iſtuc alieis adſcriptiueis fieri ad legionem ſolet. Adſcriptiui dicti, quod olim adſcribebantur inermes, qui ſuccederent armateis militibus; id eſt, ſi quis eorum deperiſſet. In Trinummo: Nam illum ibi ferentarium. a ferendo, id eſt, inanem, ac ſine fructu: aut quod ferentarij equites hi dicti, qui ea modo habebant arma, quae ferrentur, vt iaculum Huiuſcemodi equites pictos vidi in Eſculapij aedevetere, et ferentarios adſcriptos. In Friuolaria: Vbi rorarij eſtis? en ſunt: vbi ſunt accenſi? ecce. Rorarij dicti a rore: qui bellum committebant ante. ideo quod ante rorat, quam pluit. Accenſos miniſtratores Cato eſſe ſcribit: poteſt id ab arbitrio; nam inde ad arbitrium eius, cuius miniſter. Pacuuius deum triportenta in Merca-

tore ponit. Idem in Mercatore: *Non tibi iſtuc magis diuidia eſt, quam mihi hodie fuit. haec eadem in Corollaria* Naeuij. *Diuidia a diuidendo dicta, quod diuiſio diſtractio eſt doloris.* Itaque in Curculione ait: *Sed quid tibi eſt? lienes necant, renes dolent, pulmones diſtrahuntur.* In Phagone: *Honos ſynceraſto perit. Synceraſtum eſt omne edulium antiquo vocabulo Graeco.* In Paraſito pigro: *Domum ire coepi tramite dextra via. Trames a tranſuerſo dictus.* In Fugitiueis: *Age, euge, ſpecta, vide vibices quantas. Iam inſpexi, quid eſſent. Vibices alij excitatum verberibus corpus.* In Ciſtellaria†: *Non quaſi, vt haec ſunt heic, limaces liuidae. Limax a limo, quod ibi viuit.* Diobolares, *ſcaeniculae, miraculae.* Diobolares *a bineis oboleis: ſcaeniculae ab ſcaeno nugario vnguento.* Miraculae *a mireis, id eſt, menſtreis. a quo* Actius *ait:* Perſonas *diſtortas oribus deformeis, miriones.* Ibidem: Scrantiae, *ſcrupedae, ſtritabillae,* Tantalae. *Ab ſcreando ſcrantiae ſicad ſignificat: ſcrupedam* Aurelius *ſcribit auſcaripedam.* Iuuentius *comicus dicebat a vermiculo piloſo, qui ſolet eſſe in fronde cum multeis pedibus.* Valerius *a pede ac ſcrupea, ex eo ab Actio poſitum:* Incurioſa *itaque es* Menalippe? Reijcis *abs te religionem? ſcrupeam imponas.* Stritabillas *a ſtritilando.* Stritare *ab eo, qui ſiſtit aegre.* In Aſtraba: *Actioſa an nonam e vili concinna uireis.* Ideo in Sitelitergo *idem ait: Mulieres vxorculauit, ego noui ſcio actioſas. quas. ſic Claudius ſcribit actioſas demonſtrari*

†Neruolaria

ſuſpicatrices,ab agendo actioſas. vt ab vna faciendo factioſae;ſic ab vna agendo actioſae dictae. In Ce*ſtione*: Ceraſtibola *,vt de lumbo obcaenabis.* Ceraſti*bola* Opilius *ſcribit circum coxendices ſunt nobis: id* Graecum *eſt ab huius loci verſura.* In Neruolaria: Scobinam *ego illam actutum adraſi* Scobinam *a ſcobe.* Lima *enim materia fabrilis eſt.* In Poenulo: Vince*tis ceruum curſu,vel grallatorem gradu.* Grallator *a gradu magno dictus.* In Truculento: *Sine virtute argutum ciuem mihi habeam pro praefica.praefica,vt* Aurelius *ſcribit,mulier ab luctu,quae conduceretur, quae ante domum mortui laudes eius caneret: hoc factitatum* Ariſtoteles *ſcribit in libro qui inſcribitur,* Nomina Barbarica.*quibus teſtimonium eſt,quod* Pretumeſt Naeuij. Haec *quidem hercle opinor praefica eſt, nam mortuos conlaudat.*Claudius *ſcribit dicta†, quae praeficeretur ancilleis,quemadmodum lamentarentur, praefica eſt dicta.vtrumq. oſtendit a praefatione† praeficam dictam.*

†ea

† praefectione

Apud Ennium: *Decem coclites, quos montibus ſum meis ripeis ſedere.* Ab oculo *cocles quaſi ocles dictus,qui vnum haberet oculum.quo circa in* Curculione *eſt:*De *coclitum proſapia eſſe arbitror.* Nam *hi ſunt vnoculi.*

NVNC *de temporibus dicam.* Quod *eſt apud* Caſ*ſium:*Nocte *intempeſta noſtram deuenit domum.* In*tempeſta nox dicta ab tempeſtate.* Tempeſtas *ab tempore: intempeſta nox,quo tempore nil agitur.* Quid *noctis videtur? in altiſſimo caeli clypeo temo ſuperat ſtellas ſublime cogens etiam atque etiam noctis iter.* Hic

multam

multam noctem oſtendere vult a temonis motu. Sed temo vnde, et cur dicatur latet. Arbitror antiquos ruſticos primum notaſſe quaedam in caelo ſigna, quae praeter alia erant inſignia, atque ad aliquem vſum culturae tempus deſignandum conuenire aduertebantur. E queis ſigna ſunt, quod has ſeptem ſtellas Graeci, vt Homerus *vocat* ἅμαξαν, *et propinquum eius ſignum* βοώτην: *noſtri eas ſeptem ſtellas boues, et triones, et prope eas axem. Triones enim, et boues appellantur a bubulceis etiam nunc, maxime cum arant terram: e queis vt dicti valentes glebarij, qui facile proſcindunt glebas; ſic omnes, qui terram arabant, a terra teriones; vnde triones vt dicerentur a detritu*†. *Temo dictus a tenendo: is enim continet iugum, et plauſtrum, appellatum a parte totum, vt multa. Poſſunt triones dici ſeptem, quod ita ſitae ſtellae, vt terna trigona faciant.* Aliquod lumen, iubarue in caelo cerno? Iubar dicitur *ſtella lucifer, quae in ſummo habet diffuſum lumen, vt leo in capite iubam.* Huius ortus *ſignificat circiter eſſe extremam noctem.* Itaque ait Pacuuius: Exorto iubare, *noctis decurſo itinere.* Apud Plautum *in Paraſito* Pigro: Inde hic bene potus primo *crepuſculo*. Crepuſculum *dictum a* Sabineis, *et id dubium tempus noctis, an diei ſit.* Itaque in Condalio *eſt:* Tam *crepuſculo fere, vt ament lampadas accendere.* Ideo *dubiae res creperae dictae.* In Trinummo: *Concubium ſit noctis prius, quam poſtremum perueneris.* Concubium *a concubitu dormiendi cauſſa dictum.* In Aſinaria: Videbitur,

† E detrito.

† i, factum volo, at † redito conticinio. Conticinium puto a conticeſcendo dictum, ſiue vt Opilius ſcribit, ab eo quod conticuerunt homines.

NVNC de heis rebus, quae adſignificant aliquod tempus, cum dicuntur, aut fiunt, dicam. Apud Actium: Reciproca tendens neruo equino concita tela. Reciproca eſt, cum vnde quid profectum, redit eo; quod ab recipere reciprocare fictum; aut quod poſcere procare dictum. Apud Plautum: Vt tranſuerſus, non prouerſus cedit, quaſi cancer ſolet. Dicitur ab eo, qui in id quod eſt verſus. et ideo qui exit in veſtibulum, quod eſt ante domum; prodire, et procedere dicitur. quod cum leno non faceret, ſed ſecundum parietem tranſuerſus iret; dixit: vt tranſuerſus cedit quaſi cancer; non prouerſus, vt homo. Apud Ennium: Andromachae nomen qui indidit, recte indidit. Item: Quapropter Parim paſtores nunc Alexandrum vocant Imitari dum voluit Euripedem, et ponere etymon, eſt lapſus. Nam Euripedes quod Graeca poſuit, etyma ſunt aperta. Ille ait ideo nomen additum Andromachae, quod ἀνδρὶ μάχεται. hoc Ennij quis poteſt intellegere in verſu ſignificare; Andromachae nomen qui indidit, recte indidit? aut Alexandrum ab eo appellatum in Graecia, qui Paris fuiſſet? a quo Herculem quoque cognominatum Ἀλεξίκακον ab eo, quod defenſor eſſet hominum. Apud Actium: Iamque auroram rutilare procul cerno. Aurora dicitur ante ſolis ortum, ab eo quod ab igne ſolis tum aureo aer aureſcit. Quod addit rutilare, eſt ab eodem colore. Aurei enim rutili, et inde etiam mu

lieres valde rufae rutilae dictae. Apud Terentium: Scortatur,potat,olet vnguentum,de meo.Scortari eſt ſaepius ſaepius meretriculam ducere;quae dicta a pelle.Id enim non ſolum antiqui dicebant ſcortum.ſed etiamnunc dicimus ſcortea ea,quae ex corio,et pellibus ſunt facta. Inde in aliquot ſacreis ac ſacelleis ſcriptum habemus:ne quid ſcorteum adhibeatur,ideo,ne morticinium quid adſit In Atellaneis licet animaduertere ruſticos dicere ſe adduxiſſe pro ſcorto† pelliculam. Apud Actium: Multeis nomen veſtrum,numenq.ciendo.Numen dicunt eſſe imperium,dictum ab nutu,omnia† ſunt eius,cuius imperium maximum eſſe videatur.Itaq.in Ioue hoc,et Homerus, et aliquotiens Liuius. Apud Plautum:Si vnum epityrum edam apud illum eſuriens inſane bene. Epityrum vocabulum eſt cibi,quo frequentius Sicilia,quam Italia vſa.Idem vehementer cum vellet dicere, dicit inſane. quod inſani faciunt omnia vehementer. Apud Pacuuium.Flexaminat aquam lymphatam:dicitur a lympha nympha,vt apud Graecos Thetis. Apud Ennium: Ea Thetis illi mater.In Graecia commota mente,quos λυμφολήπτους appellant;ab eo lymphatos dixerunt noſtri. Bacchus Liber,cuius comites Bacchae,et vinum in Hiſpania Baccha:origo in heis omnibus Graeca. Apud Pacuuium halcyonis ritu littus(peruolgans furor† Haec enim auis nunc Graece dicitur ἀλκυὼν,a noſtreis halcedo:haec hieme quod pullos dicitur tranquillo mari facere,eos dies halcyonios appellant.Quod eſt in verſu Halcyonis ritu:id eſt eius inſtituto.vt cum haruſpex

† ſcorteo

† omina

† peruolans feror)

praecipit, vt ſuo quiſque ritu ſacrificium faciat, et nos dicimus duodecim† viros Graeco ritu ſacra non Romano facere. Quod enim fit rite, id ratum ac rectum: ab eo Actius recte† perfecteis ſacreis vult accipi. Apud Ennium: Si voles aduortere animum, comiter monſtrabitur. Comiter, hilare, ac lubenter; cuius origo Graece κῶμος: inde Latina comiſſatio dicta, et a Graeceis, vt quidam dicunt, comoedia. Apud Attilium: Cape, caede, Lyde, come, conde. Cape, vnde accipe, ſed hoc in proximo libro retractandum. Apud Pacuuium. Nulla res neque cicurare, neque mederi potis eſt, neque reficere. Cicurare manſuefacere, quod enim a fero diſcretum, id dicitur cicur: et ideo dictum cicur ingenium optineo, manſuetum. a quo Veturij quoque nobiles cognominati Cicurini. Id natum a cico cicum dicebant membranam tenuem, quae eſt in malo Punico diſcrimen. a quo etiam Plautus dicit, quod volet denſum cicum non inter duo. Apud Naeuium: Eccum† venire video ferme iniuria. Ferme dicitur, quod nunc fere, vtrumque dictum a ferendo, quod id quod fertur, eſt in motu, atque aduentat. Apud Plautum. Euax iurgio vxorem tandem abegi ab ianua. Euax verbum nihil ſignificat, ſed effuticium† naturaliter eſt. vt apud Ennium: Hehe ipſe clypeus cecidit. Apud Naeuium Eheu mea puella ſpe quidem is ſuccenſet tibi. Apud Pompilium, Heu qua me cauſſa fortuna infecta premis? Quod ait, iurgio, id eſt litibus. Itaque quibus res erat in controuerſia, ea vocabatur lis: ideo

†quindecim

†rite

† circum

† effutitum

in actionibus videmus dici: Quam rem ſiue litem dicere oportet. Ex quo licet videre iurgare ab iure dictum: cum quis iure litigaret, a quo obiurgat is, qui id facit in iuſte. Apud Lucretium: *Atque aliquos ibi ab rebus clepſere foro. Qui clepſere dixit, vnde etiam alij clepere: id eſt, corripere; quorum origo a clam, vt ſit dictum clapere, et ex* E, A *commutato, vt multa, eſt factum clepere. poteſt et a* Graeco *dictum,* κλέπτειν. Apud Matium† Corpora Graiorum *maerebar mandier igni.* † Marcium va tem *dictum mandier a mandendo, vnde manducari. a quo in* Atellaneis *obſonium vocant manducum.* Apud Matium†: *Obſcaeni interpres, funeſtique ominis auctor.* †Marcium va em Obſcaenum *dictum ab ſcaena: ea vt* Graeci, *vt* Actius *ſcribit, ſcena.* In *pluribus verbeis* A *ante* E *alij ponunt, alij non, vt quod partim dicunt ſcaeptrum, partim dicunt ſceptrum; alij faenus, alij fenus; ſic faeniſicia, et feniſicia: a quo ruſtici pappum maeſum, non meſum.* A *quo* Lucilius *ſcribit*: Caecilius *ne ruſticus fiat. Quare turpe, id obſcaenum; quod niſi in ſcaena palam dici non debet. poteſt vel ab eo, quod puereis turpicula res in collo quaedam ſuſpenditur, nequid obſit bonae ſcaeuae cauſſa. inde* Scaeuola *appellatus. ea dicta ab ſcaeua, id eſt ſiniſtra: quod quae ſiniſtra ſunt, bona auſpicia exiſtimantur. a quo dicuntur comitia aliudue quid ſit, dici aue ſiniſtra, quae nunc eſt. id a* Graeco *eſt, quod hi ſiniſtram vocant* σκαιὰν. *quare quod dixi ſcaeuum bonum omen eſt, obſcaenum vero turpe, quod inde dicitur obſcaene, quod exotericum.* Apud Plau

tum: Quia ego ante hac te amaui; et mihi amicam eſſe creui. valet, conſtitui. Itaq. heres, cum conſtituit ſe heredem eſſe, dicitur cernere, et cum id fecit, creuiſſe. Apud eundem: (*Quo de ſinu† frequentem operam de dictis. valet adſiduam. Itaque qui adeſt adſiduus: ferre quemquae oportet, is frequens. opponi ſolet itaque. Illud quod eaedem mulierculae dicunt:* Pol *iſtoc quidem nos pretio tanti† eſt frequentare: ita in prandio nos lepide, ac nitide accepiſti. (apparet dicere facile eſt, †curare vt adſimus, cum tam bene nos accipias.* Apud Ennium: *Decretum eſt foſſare corpora teleis: hoc verbum Ennij dictum a fodiendo, a quo foſſa.* Apud Ennium: *Vocibus concide fac ſiet obrutus.* * DESVNT QVAEDAM * *Muſſare. dictum, quod muti non amplius quam μῦ dicunt. a quo idem dicit: Quod minimum eſt, neque vt aiunt, μῦ facere audet.* Apud Pacuuium: *Dij monerint† meliora, atque amentiam auerruncaſſint.* A *vertendo auerruncare; vt deus, qui eeis rebus praeeſt,* Auerruncus. *Itaque ab eo precari ſolent, vt pericula auertat.* In Aulularia: *Pipulo te differam ante aedeis: id eſt conuicio, declinatum a pipatu pullorum.* Multa *ab animalium vocibus tranſlata in homines: partim quae ſunt aperta, partim obſcura. perſpicua vt Ennij:* Animus *cum pectore latrat.* Plauti: Gannit *odioſus omni totae familiae.* Caecilij: Tantam *rem dibalare, vt pro nihilo habuerit.* Lucilij: Haec *inquam rudet ex roſtreis, atq. hinnilitabat.* Eiuſdem: *Quantum hinnitum, atque equitatum.* Cum *minus ape*

†quod eſt mihi)

†facile

†apparatum dicit facilem

†munera dent

riant:† Porcij ab lupo, volutare vlulantis. Ennij a vitulo: Tibicina maximo labore mugit. Eiuſdem a boue: Clamore bouantes. Eiuſdem a leone: Pauſam fecere fremendi: Eiuſdem ab haedo: Clamor ad caelum voluendus per aethera vagit. Et a frendice: Frunde frutimi† ſuauiter. M. Actius in Caſina a fringuilla: *Quid fringutis? quid iſtuc tam cupide cupis? ſues auoluerat. Ita trude neque in re, † neque in iudicium Aeſopi, nec theatrales*

† aperta)

† Eruti mi)

† in iure)

In Colace: Nexum. Manilius ſcribit omne quod per libram et aes geritur, in quo ſint mancipi: Mucius, Scaeuola, quae per aes et libram fiant, vt obligentur, praeterquam quae mancipio dentur. Hoc uerius eſſe ipſum verbum oſtendit, de quo quaeritur. Nam idem quod obligatur per libram, neque ſuum ſit; inde nexum dictum. Liber qui ſuas operas in ſeruitute pro pecunia, quam debeat†, dum ſolueret; nexus vocatur, vt ab aere obaeratus. Hoc C. Popilio rogante Sylla† *dictatore ſublatum ne fieret; et omneis, qui bonam copiam iurarent, ne eſſent nexi, diſſoluti.* In Caſina: *Sine amet, ſine quod lubet, id faciat: quando tibi nil domi deliquium eſt. Deliquium dictum ab eo, quod deliquatur: vt turbida, quae ſunt, deliquantur, vt liquida fiant.* Aurelius *ſcribit deliquium eſſe a liquido. Claudius ab eliquato. Si quis alterutrum ſequi malit, habebit auctorem Caecilium: Per laetitiam liquitur animus. a liquando liquitur fictum: Multa apud poetas reliqua eſſe verba, quorum origines poſſunt dici, non dubito; vt apud Naeuium in Eſiona. Enimuero gladij lingula a lingua.*

† debeat, dat

† C. Poetelio Viſolo)

In Claſtidio: Vitulantes a vitula. In Duloreſte: Caperata fronte. a caprae fronte. In Demetrio: Perſibus a perite. Itaque ſub hoc gloſſema callide ſubſcribunt. In Lampadione: Protinam a protinus continuitatem ſignificans. In Agidone: Candacus ſuauis tam etſi, a magiſtreis accepimus manſuetum. In Romulo: ſponſus contra ſponſum rogatus. In Stigmatia: Praebia a praebendo vt ſit tutum, quod ſint remedia in collo puereis. In Therimo: Confictitant a conficto conuenire dictum. In Tarentilla Pacuuij: Ab luce inluſtre. In Tunicularia: Exbolas quaſſant, eijciunt, a Graeco verbo ἐκβολὴ dictum. In Bello Punico: Nec ſatis re ſarrire†, ab ſerra dictum, id eſt aperire. Hinc etiam ſerae, quibus remoteis fores panduntur. † reſcrare *Sed vereor, ne plures ſint futuri, qui de hoc genere me, quod nimium multa ſcripſerim, reprehendant; quam quod re liquerim quaedam, accuſent. ideo potius iam reprimendum, quam producendum† puto eſſe volumen. Nemo reprehenſus, qui e ſegete ad ſpicilegium reliquit ſtipulam.* † procudendum

[illegible] ut p. victor. plaut. lib. XVII p. XVI Varia[illegible]tionum.

Quare inſtituteis ſex libreis, quemadmodum rebus Latina nomina eſſent impoſita ad vſum noſtrum e queis treis ſcripſi P. Septimio, qui mihi fuit quaeſtor; treis tibi, quorum hic eſt tertius; priores de diſciplina originis verborum; poſteriores de verborum originibus: in illeis, qui ante ſunt, in primo volumine eſt, quae dicantur, cur etymologice neque ſit, neque ea vtilis ſit: in ſecundo, quae ſit, et cur ea ſit, et in illeis ſit: in tertio, quae forma etymologiae. In ſecundeis tribus, quos ad

te miſi, item generatim diſcretis; primum in quo ſunt origines uerborum locorum, et earum rerum, quae in locis eſſe ſolent, ſecundum quibus vocabuleis tempora ſint notata, et hae res, quae in temporibus fiunt. Tertius hic, in quo a poetis item ſumpta vtilia, quae dixi in duobus libreis ſoluta oratione. Quo circa, quoniam omnis operis de lingua Latina treis feci partes; prima quemadmodum vocabula impoſita eſſent rebus; ſecunda quemadmodum ea in caſus declinantur, tertia quemadmodum coniungerentur; prima parte perpetrata, vt ſecundam ordiri poſsimus, huic libro faciam finem.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER *ſeptimus.*

QVOM *oratio natura tripartita eſſet, vt ſuperioribus libreis oſtendi, eius†prima pars, quemadmodum vocabula rebus eſſent impoſita; ſecunda quo pacto de heis declinata in diſcrimina ierunt; tertia, vt ea inter ſe ratione coniuncta ſententiam efferant; prima parte expoſita, de ſecunda incipiam hinc. Vt propago omnis natura ſecunda; quod prius illud rectum, vnde ea ſit declinata. Itaque declinatur in verbeis rectum homo, obliquum hominis, quod declinatum a recto. De huiusce multiplici natura diſcriminum orae ſunt hae: cur, et in quo, et quemadmodum in loquendo declinata ſunt verba. De quibus duo prima duabus cauſſeis percurram breuiter: quod et tum, cum de copia verborum ſcribam, erit retractandum; et quod de tribus tertium quod eſt, habet ſuas permultas, ac magnas parteis. Declinatio inducta in ſermones non ſolum Latinos, ſed omnium hominum utili, et neceſſaria de cauſſa. Niſi enim ita eſſet factum, neque dicere tantum numerum uerborum poſſemus: infinitae enim ſunt naturae, in quas ea declinantur: neque quae didiciſſemus ex heis, quae inter ſe rerum cognatio†eſſet, appareret. At nunc ideo uidemus; quod ſimile eſt, quod propagatum; legi, ut declinatum eſt a lego: duo ſimul apparent quodammodo; eadem dici, et non eodem tempore factum. Vt ſi uerbi gratia alterum horum*

†cuius

†agnatio

diceretur Priamus, alterum Hecuba; nullam vnitatem adſignificaret, quae apparet in lego, et legi, et in Priamus Priami. Vt in hominibus quaedam ſunt cognationes†, et gentilitates; ſic in verbeis. Vt enim ab Aimilio homines orti Aimilij, ac gentiles; ſic ab Aimilij nomine declinatae voces in gentilitate nominali. Ab eo enim, quod eſt impoſitum recto caſu Aimilius, orta Aimilij, Aimilium, Aimilios, Aimiliorum; et ſic reliqua, eiuſdem quae ſunt ſtirpis. Duo igitur omnino verborum principia impoſiticiorum et declinatorum: alterum vt fons, alterum vt riuus. Impoſiticia nomina eſſe voluerunt quam pauciſsima, quo citius ediſcere poſſent: declinata quam plurima, quae iſtoc opere facilius omnes, quibus opus eſſent, diſcerent. Ad illud genus, quod prius, hiſtoria opus eſt: niſi deſcendendo enim aliter id non peruenit ad nos: ad reliquum genus, quod poſterius, ars; ad quam opus eſt pauceis praecepteis, quae ſunt breuia. Quae enim recte in vno vocabulo declinare didiceris; in infinito numero nominum vti poſsis. Itaq. noueis nominibus adlateis in conſuetudinem, ſine dubitatione eorum declinatus ſtatim omnis dicit populus. etiam nouicij ſerui empti in magna familia, cito omnium conſeruorum omnis† recto caſu accepto in reliquos obliquos declinant. qui ſi nonnumquam offendunt, non eſt mirum: etenim illi, qui primi nomina impoſuerunt rebus, forſitan in quibuſdam ſunt lapſi. Voluiſſe enim putant ſingulareis res notare, vt ex ijs in multitudine declinarentur; vt eſt ab homine homines, ſic

†agnationes

†nomina)

mares liberos voluiſſe notari, vt ex heis feminae declinarentur, vt eſt a Terentio Terentia:*ſic in recto caſu. quas imponerent voces, vt illinc eſſent futurae, quae declinarentur: ſed haec in omnibus tenere nequiſſe. Quod et vna dicuntur ſcopae; et mas, et femina aquila; et recto, et obliquo vocabulo vis. Cur haec non tam ſint in culpa, quam putant plerique; ſoluere non difficile, ſed nunc non neceſſe. non enim quod non potuerunt adſequi, ſed quod voluerunt, ad hoc quod propoſitum, refert. Quod nihilo minus declinari poteſt ab eo, quod impoſuerunt ſcopae, ſcopa; quam ſi impoſuiſſent ſcopa, ab eo ſcopae: ſic alia. Cauſſam quare ab impoſiteis nominibus declinarint, oſtendi. Sequitur, in queis voluerint declinare, aut noluerint; generatim, ac ſummatim; item in formeis. Duo enim genera verborum: vnum fecundum, quod declinando multas ex ſe parit diſpareileis formas, vt eſt lego, legis, legam, ſic alia: alterum genus ſterile, quod ex ſe parit nihil, vt eſt etiam, vix, magis, cras, cur. Quarum rerum vſus erat ſimplex; ibi etiam vocabuli declinatus. vt in qua domo vnus ſeruus, vni ſeruolo poſt nomen; in qua multi, pluribus. Igitur et† in heis rebus, quorum ſunt nomina, quod diſcrimina vocis plura, propagines plures. In heis rebus, quae copulae ſunt, ac heis iunguntur verba, quod non opus fuit declinari in plura, fere ſingula ſunt. Vno enim loro colligare poſſis vel hominem, vel equum, vel aliud quod, quidquid eſt, quod cum altero poteſt colligari. Sic quod dicimus in loquendo: Conſul*

†ea

fuit Tullius,et Antonius: eodem illo et omneis binos conſules colligare poſſumus: uel dicam amplius,omnia nomina; atque ideo etiam omnia uerba; (cum fiunt tunc ex una ſyllaba,illud et maneat unum.) Quare duce natura, ſi quae impoſita eſſent uocabula rebus: * MVLTA DESVNT * Ne ab omnibus heis declinatus † putarent; quorum generum declinationes oriuntur, partes orationis ſunt duae, ſi item ut Dion, in treis diuiſerimus partes res, quae uerbeis adſignificantur. una, quae adſignificat caſus: altera, quae tempora: tertia, quae neutrum. De heis Ariſtoteles duas partes orationis eſſe dicit; uocabula, et uerba; ut homo et equus, et legit et currit. Vtriuſque generis et uocabuli, et uerbi, quaedam priora, quaedam poſteriora. priora, ut homo ſcribit; poſteriora ut doctus et docte: dicitur enim homo doctus, et ſcribit docte. Haec ſequitur et locus, et tempus; quod neque homo, neque ſcribit, poteſt ſine loco, et tempore eſſe: ita ut magis ſit locus homini coniunctus, tempus ſcriptioni, cum de heis nomen ſit primum. Prius enim nomen eſt, quam uerbum temporale, et reliqua poſterius, quam nomen et uerbum. Prima igitur nomina. Quare de eorum declinatione, quam de uerborum ante dicam. Nomina declinantur, aut in earum rerum diſcrimina, quarum nomina ſunt, ut a Terentius Terentij: aut in eas res extrinſecus, quarum ea nomina non ſunt, ut ab equo equito. In ſua diſcrimina declinantur, aut propter ipſius rei naturam, de quo dicuntur; aut propter illius, qui

† declinandas

dicit.Propter ipſius rei diſcrimina,aut a toto,aut a parte.A toto,ut ab homine homunculus, a capite capitulum; propter multitudinem,ut ab homine homines;ab eo, quod alij dicunt ceruices,et id Hortenſius in poematis ceruix.Quae a parte declinata, aut a corpore,ut a mamma mammoſa, a manu manubiae:alia ab animo, ut a prudentia prudens, ab ingenio ingenioſus.haec ſine agitationibus: aut vbi motus maiores. item ab animo,ut ab ſtrenuitate, et nobilitate,ſtrenui et nobiles.Sic a pugnando, et currendo, pugiles,et curſores.Vt aliae declinationes ab animo, aliae a corpore: ſic aliae quae extra hominem,ut pecunioſi, agrarij; quod foris pecunia et ager propter eorum.quam† dicuntur. †qui Sunt declinati caſus,ut is,qui de altero diceret,diſtinguere poſſet, cum uocaret,cum daret, cum accuſaret: ſic alia quidem diſcrimina, quae nos,et Graecos ad declinandum duxerunt.Sine controuerſia ſunt hi quinq. quis uocetur, ut Hercules; quemadmodum uocetur, ut Hercules; quo uocetur, ut ad Herculem; cui uocetur,ut Herculi; cuius uocetur, ut Herculis. Propter ea uerba, quae erant proinde ac cognominata, ut prudens, candidus, ſtrenuus; quod in heis praeterea ſunt diſcrimina propter incrementum, quod maius, uel minus in heis eſſe poteſt; adceſſit declinationum genus, ut a candido candidius candidiſsimum: ſic a longo, diuite, id genus alijs, ut fieret. Quae in eas res, quae extrinſecus declinantur, ſunt ab equo equile, ab ouibus ouile, ſic alia.haec contraria illeis,

quae ſupra dicta, vt a pecunia pecunioſus, ab vrbe vrbanus, ab atro atratus. vt nonnumquam ab homine locus, ab eo loco homo: vt a Romulo Roma, *a* Roma Romanus. *Aliquot modeis declinata ea, quae foris: nam aliter qui a maioribus ſueis* Latonius, *et* Priamides: *aliter quae a facto, vt a praedando praeda, a merendo merces.* Sic *alia ſunt, quae circum ire non difficile: ſed genus iam videtur, et alia vrguent, omitto.* In *verborum genere, quae tempora adſignificant, quod ea erant tria, praeteritum, praeſens, futurum; declinatio facienda fuit triplex, vt ſaluto, ſalutabam, ſalutabo.* Cum *item perſonarum natura triplex eſſet, qui loquetur, de quo, ad quem; haec ab eodem verbo declinata, quae in copia verborum explicabuntur.* Quoniam *dictum de duabus declinationibuscur, et in qua ſit forma; tertium quod relinquitur, quemadmodum, nunc dicetur.* Declinationum *genera ſunt duo, voluntarium, et naturale: voluntarium eſt, quo, vt cuiuſque tulit voluntas, declinauit.* Sic *tres cum emerunt* Epheſi *ſingulos ſeruos; nonnumquam alius declinat nomen ab eo, qui vendit* Artemidorus, *atque* Artemam *appellat; alius aut ab regione, quod ibi emit ab* Ionia Ionam; *aut ab vrbe* Epheſo Epheſium: *ſic alius ab aliqua alia re, vt viſum eſt.* Contra *naturalem declinationem dico, quod† non a ſingulorum oritur voluntate, ſed a communi conſenſu.* Itaque *omnes impoſiteis nominibus, eorum item declinant caſus: atque eodem modo dicunt huius* Artemidori† *et huius* Ionae†, *et huius* Epheſij, *ſic in alijs caſibus.* Cum

†quae
†Artemae
†Ionis

ſibus. Cum vtrumque nonnumquam accidat; et vt in voluntaria declinatione animaduertatur natura, et in naturali voluntas: quae cuiuſmodi ſint, aperietur infra.

Quod vtraque declinatione alia fiunt ſimilia, alia diſsimilia, de eo Graeci, Latinique libros fecerunt multos; partim cum alij putarent in loquendo ea verba ſeſe qui oportere, quae a ſimilibus ſimiliter eſſent declinata, quas appellarunt ἀναλογίας; *alij cum id neglegendum putarent, ac potius ſequendam* συνήθειαν, *diſſimilitudinemque, quae in conſuetudine eſt, quam etiam vocant* ἀνομαλίαν: *cum vt ego arbitror, vtrumque ſit nobis ſequendum. quod in declinatione voluntaria ſit* ἀνομαλία; *in naturali magis analogia. De quibus vtriuſque generis declinationibus libros faciam bis ternos: prioreis treis de earum declinationum diſciplina: poſterioreis ex eius diſciplinae propaginibus. De prioribus primus erit hic: quae contra ſimilitudinem declinationum dicantur. Secundus, quae contra diſsimilitudinem. Tertius de ſimilitudinum forma. De quibus quae experierot†, ſinguleis tribus; tum de altereis totidem ſcribere, ac diuidere incipimus.* †expedierint

I NCIPIAM, *quod huiuſce libri eſt, dicere contra eos, qui ſimilitudinem ſequuntur; quae eſt, vt in aetate puer ad ſenem, ad anum; in verbeis, vt eſt ſcribo ſcribam, dico dicam. prius contra vniuerſam analogiam; tum de ſinguleis partibus a natura ſermonis incipiam.*

Omnis oratio cum debeat dirigi ad vtilitatem; ad quam tum denique peruenit, ſi eſt aperta, et breuis;

quae petimus; quod obſcurus, et longus orator eſt odio; et cum efficiat aperta, vt intellegatur; breuis, vt cito intellegatur; et aperta conſuetudo breuem temperantiam loquentis: et vtrumque fieri poſsit ſine analogia: nihil ea opus eſt. Neque enim vtrum Herculi, an Herculis clauam dici oporteat, ſi doceat analogia, cum vtrumque ſit in conſuetudine, non neglegendum; quod aeque

†qmuo ſunt, et breuia, et aperta. Praeterea (quod is † vtilitatis cauſſa quaeque res ſit inuenta; ſi ex ea quis id ſit conſecutus, amplius eam ſcrutari, non debet, cum ſit nimium otioſi. et cum vtilitatis cauſſa verba ideo ſint impoſita rebus, vt ea ſignificent; ſi id conſequimur vna conſuetudine, nihil prodeſt analogia. Accedit, quod quaecumque vſus cauſſa ad vitam ſint adſumpta, in

† quaerimus heis vtilitatem quaereret †, non ſimilitudinem. itaque in ueſtitu, cum diſsimilima ſit virilis toga tunicae muliebri, ſtola pallio; tamen inaequalitatem hanc ſequi-

†quid mur nihilo minus. In aedificijs, quod † non videmus habere atrium περίστυλον ſimilitudinem, et cubiculum adaequale; cum tamen propter vtilitatem in heis diſſimilitudines potius, quam ſimilitudines ſequamur. itaque et hiberna triclinia, et aeſtiua, non item valuata, et feneſtrata facimus. Quare cum in veſtitu, aedificijs, ſic in ſupellectile, cibo, cetereis omnibus, quae vſu ad vitam ſunt adſumpta, dominetur inaequalitas; in ſermone quoque, qui eſt vſus cauſſa conſtitutus, ea non repudianda. Quod ſi quis duplicem putat eſſe ſummam, ad quas metas naturae

ſit perueniendum in vſu, vtilitatis et elegantiae: quod non ſolum veſtiti eſſe volumus, vt vitemus frigus, ſed etiam vt videamur veſtiti eſſe honeſte: non domum habere, vt ſimus in tecto, et tuto ſolum, quod neceſſitas contruſerit; ſed etiam vbi voluptas retineri poſſit: non ſolum vaſa ad uictum habilia; ſed et figura bella, atque ab artifice; quod aliud homini, aliud humanitati ſatis eſt. quoduis ſitienti poculum homini idoneum; humanitati niſi bellum parum. ſed cum diſceſſum eſt ab vtilitate ad voluptatem, tamen in eo ex diſsimilitudine plus voluptatis, quam ex ſimilitudine ſaepe capitur. quo nomine et gemina conclauia diſſimiliter pollent, et lectos non omneis pareis magnitudine, ac figura faciunt. Quod ſi eſſet analogia petenda in ſupellectile; omnes lectos haberemus domi ad vnam formam, et aut cum fulcro, aut ſine eo, nec tum ad tricliniarem gradum, non item ad cubicularem: neque potius delectaremur ſupellectile, diſtincta quae eſſet ex ebore, alijſque rebus, diſparibuſque figureis, quam grabateis analogeis; cum ad ſimilem formam plerumque eadem materia fiunt. Quare aut negandum nobis diſparia eſſe iucunda; aut quoniam eſſe neceſſe eſt confiteri, dicendum verborum diſſimilitudinem, quae ſit in conſuetudine, non eſſe vitandam. Quod ſi analogia nobis ſequenda eſt; aut ea nobis obſeruanda eſt, quae eſt in conſuetudine; aut quae non eſt: ſi ea, quae eſt, ſequenda eſt; praecepteis nihil opus eſt; quod cum conſuetudinem ſequemur, ea nos ſequetur. Si, quae non eſt in

conſuetudine, ſequemur; vt quiſque duo verba in quattuor formeis finxerunt ſimiliter, quamuis haec nollemus, tamen erunt ſequenda: vt Iuppiter, Marſpiter; quas ſi quis ſeruet analogias, pro inſano ſit reprehendendus. non ergo eſt ea ſequenda. Quod ſi oportet, vt a ſimilibus ſimiliter omnia declinentur verba; ſequitur, vt ab heis ſimilibus ſimilia debeant fingi, quod non fit: nam et a ſimilibus alia fiunt ſimilia, alia diſſimilia: et diſſimilibus partim ſimilia, partim diſſimilia. A ſimilibus ſimilia, vt a bono, ac malo, bonum, malum. A ſimilibus diſſimilia, vt a lupus lepus, lupo lepori. Contra a diſſimilibus diſſimilia, vt Priamus Paris, Priamo Pari. A diſſimilibus ſimilia, vt Iuppiter Iouis, et Iouis Iouis. Eo etiam magis ἀναλογικῶς diſſimilia finguntur, ſed etiam ab ijſdem vocabuleis diſſimilia: neque a diſſimilibus ſimilia, ſed etiam eadem ab ijſdem vocabuleis. Diſſimilia fingi apparet, quod cum duae ſint Albae; ab vna dicuntur Albani, ab altera Albenſes. cum trinae fuerint Athenae, ab vna dicti Athenaei, ab altera Athenienſes, a tertia Athenaeopolitae. Si ex diuerſeis verbeis multa facta, in declinando inueniuntur eadem; vt cum dico a luo luam, et abluo ab luam. omnia fere noſtra liberalia et muliebria multitudinis, cum recto caſu fiunt diſſimilia, cum dandei caſu ſimilia. vt mares Terentij, feminae Terentiae; eadem in dandei, vireis Terentijs, et mulieribus Terentijs. diſſimilia Plautus, et Plautius: et communia, huius Plauti, et huius Plauti. Denique ſi eſt analogia; quod

in multeis verbeis eſt ſimilitudo verborum: ſequitur, quod in pluribus eſt diſsimilitudo; vt non ſit in ſermone ſequenda analogia. Poſtremo; ſi eſt in oratione, aut in omnibus eius partibus eſt; aut in aliqua: et in omnibus non eſt; in aliqua eſſe parum eſt. vt album eſſe Aethiopem, *non ſatis eſt quod habet candidos dentes: non eſt ergo analogia. Cum a ſimilibus verbeis, quae declinantur, ſimilia fore pollicentur, qui analogias eſſe dicunt; et cum ſimile tum denique dicentes ſe oſtendere ex verbo verbum, quod ex eodem ſit genere, eadem figura tranſitum de caſu in caſum ſimiliter oſtendi poſsit.* Qui *haec dicunt, vtrumque ignorant, et in quo loco ſimilitudo debeat eſſe; et quemadmodum ſpectari ſoleat, ſimile ſit, nec ne. quae cum ignorant; ſequitur, vt cum analogiam dicere non poſsint, ſequi debeamus.* Q*uaero enim verbum vtrum dicant vocem, quae ex ſyllabeis eſt ficta, eam, quam audimus; an quod eam ſignificat, quam intellegimus; an vtrumque? ſi vox uoci eſſe debet ſimilis; nihil refert, quod ſignificat, mas an femina ſit; et vtrum nomen, an vocabulum ſit; quod illi intereſſe dicunt. Sin illud quod ſignificatur, debet eſſe ſimile;* Diona *et* Theona, *quos dicunt eſſe ipſi pene geminos, inueniuntur eſſe diſsimiles; ſi alter erit puer, alter ſenex; aut vnus albus†, alter* Aethiops; *item* †Gallus *aliqua re alia diſsimile. Sin ex vtraque parte debeat verbum eſſe ſimile; non cito inuenietur, quin in alterutra re claudicet. nec* Perperna, *et* Alphena *erit ſimile: quod alterum nomen uirum, alterum mulierem ſi-*

gnificat. Quare quoniam ubi ſimilitudo eſſe debeat, nequeunt oſtendere; impudentes ſunt, qui dicunt eſſe analogias. Alterum illud, quod dixi, quemadmodum ſimile exſpectari oporteret, ignorare apparet ex eorum praecepto; quod dicunt, cum tranſierit e nominandei caſibus in eos, quos appellant uocandei, tum denique poſſe dici rectos eſſe ſimileis aut diſsimileis. eſſet enim, ut ſiquis Menahemos geminos cum uideat, dicat ſe non poſſe iudicare diſsimilesne ſint, niſi qui ex heis ſint nati, conſiderarit: nunc diſcrepant inter ſe. nihil in quam quo magis, minus ue ſit ſimile, quod conferas cum altero, ad iudicandum extrinſecus oportet ſumi. Quare cum ignorarent, quemadmodum ſimilitudo debeat ſumi, de analogia dicere non poſſunt. Haec apertius dixiſſem, niſi breuius eo nunc mallem; quae infra ſunt, planius uſurpanda. Quare quod ad uniuerſam uerborum naturam attinet, haec attigiſſe modo ſatis eſt. Quod ad parteis ſingulas orationis, deinceps dicam. quarum uis, quoniam ſunt diuiſiones plures, nunc ponam potiſsimum, in quae diuiditur. Oratio ſeruanda†, ut natura in quattuor parteis: unam, quae habet caſus; alteram, quae habet tempora; et tertiam, quae habet neutrum; et quartam, in qua eſt utrumque: has uocant quidam appellandei, dicendei, adminiculandei, iungendei. appellandei dicitur, ut homo, et Neſtor: dicendei, ut ſcribo, et lego: iungendei, ut atque: adminiculandei, ut docte, et commode. Appellandei partes ſunt quattuor: e queis dicta a quibuſdam prouocabula, quae ſunt, ut

† ſecanda

quiſque: vocabula, vt ſcutum, gladius: nomina, vt Romulus, Remus: pronomina, vt hic haec. duo media dicuntur nomina; prima et extrema, articuli. Primum genus eſt infinitum: ſecundum, vt infinitum; tertium, vt effinitum; quartum finitum. Haec ſigillatim triplicia eſſe debent; quoad ſexum, multitudinem, caſum. ſexum vtrum virile, an muliebre, an neutrum ſit, vt doctus, docta, doctum. multitudinem, vnum, an plura ſignificet, vt hic, hi, hae. caſum, vtrum recto ſit, vt Marcus; an obliquo, vt Marco; an communi, vt Iouis. Heis dicteis† partibus, *ſingulas proſpice, quo facilius nuſquam eſſe analogias, quas ſequi debeamus, videas. nempe eſſe oportebat vocis formas ternas, vt in hoc humanus humana humanum. ſed habent quaedam binas, vt ceruus, cerua: quaedam ſingulas, vt aper, et ſic multa. non ergo eſt in huiuſcemodi generibus analogia.* Et *in multitudine, vt vnum ſignificat pater, plures patres: ſic omnia debuerunt eſſe bina. Sed et ſingularia ſolum ſunt multa, vt cicer, ſiſer; nemo enim dicit cicera, ſiſera: et multitudinis, vt ſalinae; non enim ab heis ſingulari ſpecie dicitur ſalina, et balnea: neque ab eo, quod dicunt balneum, habet multitudinem conſuetudo: nam quod eſt, vt praedium, balneum; debuerunt eſſe plura, vt praedia, balnea; quod non eſt: non eſt ergo in heis quoque analogia.* Alia *caſus habent, et rectos, et obliquos; alia rectos ſolum; alia modo obliquos. habent vtroſque, vt Iuno Iunonis; rectos modo, vt Iuppiter, Marſpiter; obliquos ſolum, vt Iouis Iouem.*

† diſcreteis

†quoius
†quaius
†quoi
†quai

non ergo in heis eſt analogia. Nunc videamus in illa quadripartita. Primum ſi eſſet analogia, vt in heis tribus articuleis, vt eſt quis, quem, cuius†; ſic diceretur, quae, quam, cuius†: et vt eſt quis, cui†, ſic diceretur qua, quae†: nam eſt proportione ſimile. vt deae bonae, quae ſit; dea bona, quae eſt. et vt eſt quem, quis; ſic quos, ques. quare quod nunc dicitur qui homines, dici oportuit ques. Praeterea, vt eſt ab is, ei, ſic ab ea, eae diceretur, quod nunc dicitur ei: et pronuntiaretur, vt in ieis vireis, ſic eeis mulieribus. et vt eſt in recteis is, ea; debuit eſſe ibus, eeis: ſed id eſt in obliqueis ieis. nunc non modo in virili, ſicut in muliebri dicitur eius; ſed etiam in neutreis articuleis, vt eius viri, eius mulieris, eius pabuli; cum diſcriminentur in recteis caſibus is, ea, id. De hoc genere parcus tetigi; quod librarios haec ſpinoſiora indulgentius laturos putaui. De nominatiueis, quae accidunt proxime ad finitam naturam articulorum, atque appellantur vocabula, vt homo, et equus; eorum, declinationum genera ſunt quattuor. vnum nominandei, vt ab equo equile: alterum caſuale, vt ab equo equum: tertium augendei, vt ab albo albius: quartum minuendei, vt a ciſta ciſtula. Primum genus, vt dixi id eſt, cum aliqua parte orationis declinata ſunt recto caſu vocabula, vt a balneeis balneator. hoc fere triplices habet radices: quod et a vocabulo oritur, vt a venatore venabulum; et a nomine, vt a Tibure Tiburs; et a verbo, vt a currendo curſor. in nullo horum analogiam ſeruare videbis. Primum

cum dicatur,ut ab oue et a ſue,ouile et ſuile,ſic a boue dicitur bubile,non bouile.et cum ſimile ſit auis,et ouis;neq. dicitur,ut ab aue auiarium,ab oue ouile; ab aue auile non eſt,neque ab oue ouiarium.et cum debuerit eſſe,ut a cubatione cubiculum, ſic a ſeſsione ſediculum non eſt. Quoniam taberna,ubi uenit uinum,a uino uinaria,a creta cretaria,ab unguento unguentaria dicitur; ἀναλογικῶς ſi eſſent uocabula, ubi caro uenit, carnaria; ubi pelles, pellaria; ubi calcei, calcearia dicerentur: non laniena,pelleſuina,ſutrina.Et ſic,ut eſt ab uno uni,a tribus trini,a quattuor quatrini, ſic a duobus duini, non bini dicerentur.nec non ut quadrigae,trigae, ſic potius duigae, quam bigae. Permulta ſunt huiuſce generis; quae,quoniam admonitus perſpicere poteſt, omitto. Vocabula, quae a nominibus oriuntur, ſi a ſimilibus nominibus ſimilia eſſe debent,dicemus: quoniam gemina ſunt Parma,Alba, Roma; Parmenſes: aut quoniam ſimilis eſt Roma,Nola,Parma; dicemus, ut Romani,Nolani,ſic Parmani.et a Pergamo,ab Ilio ſimiliter,ut Pergamenus, ſic Ilienus: aut ut Ilius mas et Ilia femina; ſic Pergamus et Pergama.et quoniam ſimilia nomina ſunt Aſia,Libya; dicemus ut Aſiaticos, ſic Libyaticos homines. Quae uocabula ducuntur a uerbeis,fiunt,ut a ſcribendo ſcriptor,a legendo lector. haec quoque,non ſeruare ſimilitudinem licet uidere ex heis cum ſimiliter dicatur,ut ab amando amator,a ſalutando ſalutator, a cantando cantator: et cum dicatur laſſus ſum metendo,ferendo: ex heis uocabu-

la non reddunt proportionem. quod non ſit, ut meſſor, ſertor. Multa ſunt item in hac ſpecie, in quibus potius conſuetudinem ſequimur, quam rationem uerborum. Praeterea, cum ſint ab eadem origine uerborum uocabula diſsimilia ſuperiorum; quod ſimul habeant caſus, et tempora, quae uocantur participia; et multa ſint contraria, ut amor amo, ſeror ſero: ab amo et eiuſmodi omnibus uerbeis oriuntur praeſens, et futurum, ut amans, et amaturus: et ab eis uerbeis tertium, quod debet fingi praeteriti, in lingua Latina reperiri non poteſt: non ergo eſt analogia. Sic amabor, legor†, et eiuſmodi uerbi, eſt uocabulum eius generis praeteriti temporis, ſit†, ut amatus† eram, ſum, ero: neque praeſentis, et futuri ab heis fit. non eſt ergo analogia. praeſertim cum tantus numerus uocabulorum in eo genere interierit; quod dicimus in heis uerbeis, et in ieis uerbeis, quae contraria non habent, loquor, uenor: tamen dicimus loquens, uenans, locuturus, uenaturus, quod ſecundum analogias non eſt. quoniam dicimus loquor, et uenor: unde illa, quae erant ſuperiora, minus ſeruantur.

†legar
†ſic
† amaturus

Quod† cum heis, quae contraria uerba habent, alia efficiunt terna, ut ea, quae dixi, alia bina, ut ea quae dicam, currens ambulans, curſurus ambulaturus. tertia enim praeteriti non ſunt: ut curſus ſum, ambulatus ſum. Neque in heis quidem, quae ſaepius quid fieri oſtendunt, ſeruant analogiam: ut eſt a cantando cantitans, ab amando amitans non eſt, et ſic

†Quid

multa. Vt in heis ſingularibus, ſic in multitudinis; ſicut enim cantitantes, ſeditantes non dicuntur. Quoniam eſt vocabulorum genus, quod appellant compoſitum, et negant conferri id oportere cum ſimplicibus, de quibus adhuc dixi; de compoſitis ſeparatim dicam. Cum a tibijs, et canendo tibicen dicitur: quaerunt, ſi analogias ſequi oporteat, cur non a cithara, et pſalterio, et pandura dicamus citharicen, et ſic alia? Si ab aede et tuendo aedituus eſt; cur ab atrio et tuendo non atrituus ſit potius, quam atrienſis? Si ab auibus capiendeis auceps dicatur, debuiſſe aiunt ex piſcibus capiendeis piſciceps, vt aucupem, ſic piſcicupem dici: et vbi lauetur aes, aerarias, non aerelauinas nominari. et vbi fodiatur argentum, argentifodinas dici; neque ubi fodiatur ferrum, ferrifodinas. qui lapides caedunt, lapicidas: qui ligna, lignicidas non dici. neque ut aurificem, ſic argentificem. non doctum dici indoctum: non ſalſum inſulſum. ſic et ab hoc quoque fonte quae profluant, animaduertere eſt facile. Relinquitur de caſibus; in quo Ariſtarchei ſuos intendunt neruos. Primum ſi in heis eſſet analogia, dicunt debuiſſe omneis nominatiuos, et articulos habere totidem caſus: nunc alios habere unum ſolum, ut litteras ſingulas omnes; alios treis, ut praedium, praedij, praedio; alios quattuor, ut mel, mellis, melli, melle; alios quinque, ut quintus, quinti, quinto, quintum, quinte; alios ſex, ut unus, unius, uni, unum, une, uno. Non eſſe ergo in caſibus analogias. Secundo quod Crates dicebat, cur quae ſingulos habent

caſus,ut litterae Graecae,non dicantur alpha alphatos? ſi idem mihi reſpondebitur quod Crateti,non eſſe uocabula noſtra , ſed penitus barbara: quaeram, cur ijdem noſtra nomina , et Perſarum , et ceterorum , quos uocant barbaros,cum caſibus dicant? quare,ſi eſſet analogia; aut,ut Poenicorum et Aegyptiorum uocabula, ſinguleis caſibus dicerentur; aut pluribus, ut Gallorum , et ceterorum. Nam dicunt ab alaco alacus,†et ſic alias. In† quod ſcribent,dicent, quod Poenicum ſit, ſinguleis caſibus ; ideo eas litteras Graecas nominari: ſic Graeci noſtra ſeneis caſibus, non quineis dicere debebant. quod cum non faciunt,non eſt analogia. Quae ſi eſſet, negant ullum caſum duobus modeis debuiſſe dici, quod fit contra. Nam ſine reprehenſione uulgo alij dicunt in ſingulari hac oui, et aui : alij hac oue,et aue. in multitudinis; hae puppeis,reſteis,et hae puppes, reſtes. item, quod in patrico caſu hoc genus diſpariliter dicatur ciuitatum,parentum;ciuitatium,parentium: in accuſandei hos monteis, fonteis;hos montes,fontes. Item cum ſi ſit analogia,debent a ſimilibus uerbeis ſimiliter declinateis ſimilia fieri, et id non fieri oſtendi poſsit: deſpiciendam eſſe eam rationem. atqui oſtenditur: nam quid poteſt ſimilius eſſe, quam mens, dens, gens? cum horum caſus patricus,et accuſandei in multitudine ſint diſpariles. nam a primo fit gentium, et genteis, utrobique ut ſit I; a ſecundo mentium, et mentes; ut in priore ſolo ſit I: a tertio dentum,et dentes, ut in neutro ſit I. Sic item, quoniam ſimile eſt recto caſu ſurus,lupus, lepus;

†a lauda, alandus
†id

rogant, cur non dicant proportione item ſuro, lupo, lepo? Si reſpondent ſimilia non eſſe, quod ea uocemus diſſimiliter ſure, lupe, lepus: ſic enim reſpondere uoluit Ariſtarchus Crateti. *nam cum ſcripſiſſet ſimilia eſſe* Philomedes, Heraclides, Melicertes; *dixit non eſſe ſimilia. in uocando enim cum* E *breui dici* Philomede, *cum* E *longo* Heraclide, *et cum* E *breui* Melicerte. *in hoc dicunt* Ariſtarchum *non intellexiſſe, quod quaereretur, cum ſic ſoluerit. Sic enim, ut quidquid in obliqueis caſibus diſcrepauit, dicere potuit; propterea rectos caſus non eſſe ſimileis: cum quaeratur duo inter ſe ſimilia ſint, necne, non debere extrinſecus adſumi, cur ſimilia ſunt.* Item *ſi eſſet analogia, ſimiliter aues, oues, ſues dicerent. item ut ouium, auium, ſic ſuium.* Si *analogia eſt, inquit, cur populus dicit dij* Penates, *dij* Conſentes? Cum *ſit, ut hic reus, ferus, deus; ſic hi rei, feri, dei?* Item *quaerunt, ſi ſit analogia, cur appellant omnes aedem deum* Conſentum, *et non deorum* Conſentium? Item *cur dicatur mille denarium, non mille denariorum; eſt enim hoc uocabulum ea figura, ut* Vatinius, Manlius, *denarius: debet igitur dici, ut* Vatiniorum, Manliorum, *ſic denariorum. et non equum publicum mille aſſarium eſſe, ſed mille aſſariorum: ab uno enim aſſario multi aſſarij, ab eo aſſariorum.* Item *ſecundum illorum rationem debemus ſecundeis ſyllabeis longeis dicere* Hectorem, Neſtorem. *eſt enim ut quaeſtor, praetor,* Neſtor, Hector. *et non debuit dici quibus das=*

ſed queis das: eſt enim ut eeis, beis, queis. At ſi eſt quibus cum, non ibus et bibuscum dicatur? da patri familias dicere non debuerunt, ſi analogias ſequi uellent: quod eſt ut Atiniae, Scatiniae, *familiae; ſic una* Atinia, Scatinia, *familia. item plures patresfamilias dicere non debuerunt, ſed ut* Siſenna *ſcribit, patresfamiliarum.* Neque *oportebat conſuetudinem notare alios dicere boum greges, alios bouerum: ut ſtruum, ſic* Iouum, *et* Iouerum; *cum eſſet ut* Iouis, *bouis, ſtruis;* Iouem, *bouem, ſtruem;* Ioui, *boui, ſtrui.* Nec *cum haec conuenirent in obliqueis caſibus, dubitare debuerunt in recteis propinquioribus: nunc in conſuetudine aliter dicere pro* Iouis, Iuppiter; *pro bouis, et bus, bos; pro ſtruis ſtrues.*

Deinceps dicam de altero genere uocabulorum, in quo contentiones ſunt, ut album albius albiſſimum; in quo eam analogiam non ſeruari apparet. nam cum ſit ſimile ſalſum, caldum; et dicatur ab heis ſalſius ſalſiſſimum, caldius caldiſſimum debuit dici. quoniam ſimile eſt bonum, malum; ab heis bonius et malius, boniſſimum et maliſſimum. nonne dicimus bonum melius optimum? malum peius peſſimum? in alijs uerbeis nihil deeſt, ut dulcis dulcior dulciſſimus; in alijs primum, ut peius peſſimum; in alijs medium, ut caeſius caeſiſſimus; in aliis bina ſunt, quae ſint ab eadem uoce declinata; et ea ita, ut alias deſint ſecundum et tertium, ut in hoc mane manius maniſſime; alias ut duo prima abſint, ut optimum, alias ut primum et tertium deſit, ut melius. Praeterea *ſi dicerent ſimiliter declinari, cum ſimilia*

eſsent macer, ſacer, tener; et macerrimus, ſacerrimus, tenerrimus; non diſcreparent in heis macior, et magis ſacer, et tenerior: neque alia triſyllaba fierent. et ſi in heis dominaretur ſimilitudo; diceremus, ut candidiſsimus candidiſsima, pauperrimus pauperrima: vt candidus candida, pauper paupera. et ut dicimus doctus docta, doctiſsimus doctiſsima: ſic diceremus frugaliſsimus frugaliſsima, frugus et fruga. ea ſi proportione eſsent uerba; ut uno uocabulo dicimus uirum, et mulierem ſapientem, et diligentem, et ſapientiorem, et diligentiorem: ſic diceremus item, cum perueniremus ad ſummum. quod facimus aliter: nam uirum dicimus ſapientiſsimum, et diligentiſsimum; feminam ſapientiſsimam, et diligentiſsimam. Quod ad uocabulorum huius generis exempla pertinet, multa ſunt reliqua. ſed eadem, quae dicta, ad iudicandum ſatis ſunt, quod analogias in collatione uerborum ſequi non debemus.

Magnitudinis vocabula cum poſsint eſſe terna, vt ciſta ciſtula ciſtella; in medijs non ſunt, vt in heis macer macricolus macellus, niger nigricolus nigellus. Item minima in quibuſdam non ſunt, vt auis auicula auicella, caput capitulum capitellum. In hoc genere vocabulorum, quod multa deſunt, dicendum eſt non eſſe in eo, ſed potius ſequendam conſuetudinem, quam rationem.

Quod ad vocabulorum genera quattuor pertinet, vt in hoc potius conſuetudinem, quam analogiam dominari facile animaduerti poſsit, dictum eſt. Sequitur de nominibus, quae differunt a vocabuleis, ideo quod

ſunt infinita, ac res communeis deſignent, vt vir, mulier: cum nomina ſint finita, ac ſignificent res proprias, vt Paris, Helena: e quibus ſunt alia nomina a nominibus, vt Ilium ab Ilo, et Ilia ab Ilio: alia a vocabulo, vt ab albo Albius, et ab atro Atrius: in neutreis ſeruata eſt analogia. Nam et cum ſit a Romulo Roma; proportiotione non eſt, quod debuit eſſe Perperni filia, non Perpernae. Perperna mulieris nomen eſſe debuit, et nata a Perperno; quod eſt, vt Arbernus, Perpernus; Arberna, Perperna. Quod ſi Marcus Perperna uirile eſt nomen, et analogia ſequenda: Lucius Aelia, et Quinctus Mucia uirilia nomina eſſe debebunt. Item quae habent ab Rhodo, Andro, Cyzico, Rhodius, Andrius, Cyzicenus, ſimiliter Cyzicius ciuis diceretur vnuſquiſq. Nam vt ab Atheneis Athenaeus dicitur rhetor nomine, et ſi non ſit Athenienſis; in hoc ipſo analogia non eſt: quod alij nomina habent ab oppideis; alij aut non habent; aut non, vt debent, habent. habent plerique libertini a municipio manumiſsi. in quo; vt ſocietatum et fanorum ſerui, non ſeruarunt proportionem, et rationem; et Romanorum liberti debuerunt dici, vt a Fauentia Fauentinus, a Reate Reatinus: ſic a Roma Romanus. ut nominantur a libertineis orti publici ſerui Romani, qui manumiſsi ante, quam ſub magiſtratus nomina, qui eos liberarunt, ſuccedere coeperunt: hinc quoque illa nomina Leſas, † Vſenas, Carinas, Maecenas; quae cum eſſent a loco, vt Vrbinas, et tamen Vrbinus, ab heis debuerunt dici ad noſtrorum nominum ſimilitudinem. * DE EST PAGINA. *

† Laenas

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA LIBER *octauus.*

* DESVNT QVAEDAM *

tam neſciunt docere, quam diſcere, quae ignorant. in quo fuit Crates nobilis grammaticus, qui fretus Chryſippo homine acutiſſimo, qui reliquit ſex libros περὶ τῆς ἀνομαλίας; *heis libreis contra analogiam, atque Ariſtarchum eſt nixus: ſed ita vt ſcripta indicant eius, vt neutrius videatur peruidiſſe voluntatem. Quod et Chryſippus, de inaequalitate cum ſcribit ſermones, propoſitum habet oſtendere ſimiles res diſſimilibus verbeis; et ſimilibus diſſimiles eſſe vocabuleis notatas. id quidem eſt verum: et cum Ariſtarchus de aequalitate conſcribit, et de verborum ſimilitudine; quorundam inclinationes ſequi iubet, quoad patiatur conſuetudo. Sed hi, qui in loquendo partim ſequi iubent nos conſuetudinem, partim rationem; non tam diſcrepant, quod conſuetudo, et analogia coniunctiores ſunt inter ſe, quam hi credunt. quod eſt nata ex quadam conſuetudine analogia: et ex hac conſuetudo ex diſſimilibus et ſimilibusverbeis eorum, quod declinationibus conſtat, neque anomalia, neque analogia eſt repudianda. niſi ſi non eſt homo ex anima; quod eſt homo ex corpore et anima. Sed ea, quae dicam, quo facilius peruideri poſſint, prius de trineis copuleis diſſerendum. nam cum*

confuſim ex vtraque parte pleraque dicuntur, quorum alia ad aliam referri debent ſummam. Primum de copuleis naturae, et ſueis. haec enim duo ſunt, quae exigunt diuerſa: quod aliud eſt dicere verborum analogias, aliud dicere uti oportere analogijs. Secundum de copuleis multitudinis, ac finis: vtrumq. omnium verborum dicatur eſſe analogia, an vſus, an maioris partis. Tertium de copuleis perſonarum, qui eis debent vti, quae ſunt plures. Alia enim populi vniuerſi, alia ſingulorum; et de heis non eadem oratores, et poetae, quod eorum non idem ius. Itaque populus vniuerſus debet in omnibus verbeis vti analogia: et, ſi perperam eſt conſuetus, corrigere ſe ipſe; cum orator non debeat in omnibus vti. quod ſine offenſione non poteſt facere, cum poetae tranſilire lineas impune poſsint. Populus enim in ſua poteſtate, ſinguli in illius. Itaque vt ſuam quiſque conſuetudinem, ſi mala eſt, corrigere debeat; ſic populus ſuam. Ego populi conſuetudinis non ſum, vt dominus: at ille meae eſt. Vt rationi obtemperare debet gubernator, gubernatori vnuſquiſque in naui; ſic populus rationi, nos ſinguli populo. Quare ad quamcumque ſummam in dicendo referam, ſi animaduertes, intelleges, vtrum dicatur analogia eſſe, an, vti oporteret, redigere; dici id in populum aliter, ac inde omnibus dici in eum, qui ſit in populo. Nunc iam primum dicam pro vniuerſa analogia, cur non modo videatur eſſe reprehendenda, ſed etiam cur in vſu quodammodo ſequenda. Secundo de ſinguleis criminibus, quibus rebus poſ-

ſint, quae dicta ſunt contra, ſolui. dicam ita, vt generatim comprehendam; et ea, quae in priori libro ſunt dicta, et ea, quae poſſunt dici, atque illic praeterij.

PRIMVM *quod aiunt, qui bene loqui velit, conſuetudinem non rationem ſimilitudinum ſequi oportere: quod alterum ſi neglegat, ſine offenſione facere non poſsit; alterum ſi ſequatur, quod ſine reprehenſione non ſit futurum; errant: quod qui in loquendo conſuetudinem, qua oportet vti, ſequitur, non ſine ea ratione. Nam vocabula, ac verba, quae declinamus, ſimiliter ea in conſuetudine eſſe videmus, et ad eam referimus: et ſi quid eſt erratum, non ſine ea corrigimus. Nam vt qui triclinium conſtrarunt, ſi quem lectum de tribus vnum imparem poſuerunt, aut de paribus nimium, aut parum produxerunt; vna corrigimus, et ad conſuetudinem communem, et ad aliorum tricliniorum analogias. Sic ſi quis in oratione in pronuntiando ita declinat verba, vt dicat diſparia; quod peccat, redigere debemus ad ceterorum ſimilium verborum rationem. Cum duo peccati genera ſint declinationum; vnum quod in conſuetudinem perperam receptum eſt; alterum, quod nondum eſt, et perperam dicatur: vnum dant non oportere dici, quod ſit in conſuetudine; alterum non conceditur, quin ita dicatur, vt ſit ſimile. cum id faciat; ac ſi quis puerorum per delicias pedes male ponere, atque imitari vacias coeperit, hos corrigi*

oportere, ſi concedant: contra ſi quis in conſuetudine ambulandei iam factus ſit vacia, aut compernis, ſi eum corrigi non concedant. non ſequitur, vt ſtulte faciant, qui puereis in geniculeis alligent ſerperaſtra, vt eorum deprauata corrigant crura: cum culpandus non ſit medicus, qui e longinqua mala conſuetudine aegrum iter meliorem traducit. quare reprehendendus ſit, qui orationem minus valentem propter malam conſuetudinem traducit in meliorem? Pictores Apelles, Protogenes, *ſic alij artifices egregij non reprehendendi, quod conſuetudinem* Myconis, Dioris, Arimnae, *et aliorum ſuperiorum non ſunt ſecuti:* Ariſtophanes *improbandus, qui potius in quibuſdam veritatem, quam conſuetudinem ſecutus? quid ſi viri ſapientiſſimi, et in re militari, et in alijs rebus multeis contra veterem conſuetudinem cum eſſent vſi, laudati; deſpiciendi ſunt, qui potiorem dicunt oportere eſſe conſuetudinem ratione?* An *cum quis perperam conſueuerit quid facere in ciuitate, non modo non patiemur, ſed etiam poena adficiemus: item ſi quis perperam conſueuerit dicere verbum, non corrigemus, cum id fiat ſine poena? et hi qui pueros in ludum mittunt, vt diſcant, quae neſciunt verba, quemadmodum ſcribant: itidem barbaros, qui ignorabunt verba, quemadmodum oportuit dici, non docebimus, vt ſciant, qua ratione conueniat dici? ſed vt nutrix pueros a lacte non ſubito euellit a conſuetudine, cum a cibo priſtino in meliorem traducit, ſic in maioribus loquendo a minus commodeis verbeis ad ea,*

quae ſunt cum ratione, modice traducere oportet. cum ſint in conſuetudine contra rationem alia verba, ita vt ea facile tolli poſſint; alia vt videantur eſſe fixa, quae leuiter haerent, ac ſine offenſione commutari poſſint. Si enim ad rationem corrigi oportet, quae non ad rationem ſunt, ita vt in praeſentia corrigere nequeas: quin ita dicas, heis oportet, ſi poſſis, non vti: ſic enim obſoleſcent, ac poſtea iam oblitterata facilius corrigi poterunt. quas nouas verbi declinationes ratione introductas reſpuet forum: ieis boni poetae maxime ſcaenici conſuetudine ſubigere aureis populi debent: quod poetae multum poſſint in hoc. propter eos quaedam verba in declinatione melius, quaedam deterius dicuntur. Conſuetudo loquendi eſt in motu. Itaque ſolet fieri ex meliore deterior. meliora verba perperam dicta apud antiquos aliquos, propter poetas non modo nunc dicuntur recte, ſed etiam, quae ratione dicta ſunt tum, nu c perperam dicuntur. Quare, qui ad conſuetudinem nos vocant, ſi ad rectam, ſequamur: in eo enim quoque eſt analogia: ſi ad eam inuitent, quae eſt deprauata, nihilo magis ſequemur: niſi cum erit neceſſe, ſequar in cetereis rebus mala exempla: nam ea quoque, cum aliqua vis vrguet, inuiti ſequimur. Neque enim Lyſippus artificum priorum potius eſt vitioſa ſecutus, quam artem: ſic populus facere debet, etiam ſinguli, ſine offenſione quod fiat populi. qui amiſſa modo quaerant, ſed etiam quod indicium dent: ijdem ex ſermone ſi quid deperijt, non modo nihil impendunt, vt requirant, ſed etiam con

tra indices repugnant, ne reſtituatur verbum, nouum et ratione introductum, quo minus vt recipiamus, vitare non debemus. Nam ad vſum in veſtimenteis, aedificijs, ſupellectili, nouitati non impedit vetus conſuetudo. Quem enim amor adſuetudinis potius in panneis poſſeſſorem retinet, quam ad noua veſtimenta traducit? An non ſaepe veteres leges abrogatae noueis cedunt? Nonne inuſitateis formeis vaſorum recentibus a Graecia adlatis oblitteratae antiquae conſuetudinis ſinorum, et capidarum ſpecies? Heis formeis vocabulorum contaminati vti nollent, quae docuerit ratio propter conſuetudinem veterem? Et tantum inter duos ſenſus intereſſe volunt, vt oculeis ſemper aliquas figuras ſupellectilis nouas conquirant, contra aureis expertes velint eſſe? Quotus quiſque iam ſeruos habet priſceis nominibus? quae mulier ſuum inſtrumentum atque vaſa auri, veteribus vocabuleis appellat? Inducteis† *non tam iraſcendum, quam huiuſce prauitatis patroneis. Si enim vſquequaque non eſſet analogia, tum ſequebatur, vt in verbeis quoque non eſſet; non cum eſſet vſquequaque, vt eſt; non eſſe in verbeis.*

†Indoctis)

Quae enim eſt pars mundi, quae non innumerabiles habeat analogias? Caelum, an mare, an terra, an aer, et cetera, quae ſunt in heis? nonne in caelo, vt ab aequinoctiali circulo ad ſolſtitialem, et hinc ad ſeptentrionalem diuiſum? ſic contra paribus partibus item a bruma verſum contraria parte? non quantum polo ſuperior, abeſt inferior ab eo, quem ἀνταρκτικὸν *vocant*

aſtrologi; et is ad brumalem? non quemadmodum quodque ſignum exortum hoc anno, quotquotanneis eodem modo exoritur? Num aliter ſola bruma venit ad aequinoctium? an contra cum ad ſolſtitium, venit ad aequinoctialem circulum, et inde ad brumam? Nonne luna, vt a ſole diſcedit ad aquilonem, et inde redit in eandem uiam; ſic inde fertur ad auſtrum, et regreditur inde? Sed quid plura de aſtreis, vbi difficilius reperitur, quid ſit, aut fiat in motibus diſſimiliter? At in mari, credo, motus non habent diſſimilitudines geminas, qui in viginti quattuor boreis lunaribus cottidie quater ſe mutant? At cum ſex boreis aeſtus creuerunt, totidem decreuenerunt rurſum (ijdem. Item ab heis, †an hanc analogiam ad diem ſeruant, ad menſem non item alios motus? Sic item cum habeant alios inter ſe conuenientes, de quibus in libro, quem de aeſtuarijs feci, ſcripſi. Non in terra in ſationibus ſeruata analogia? Nec cuiuſmodi in praeterito tempore fructuum genera reddidit, ſimilia in praeſenti reddat: et cuiuſmodi a tritico iacto reddit ſegetes, ſic ordeo ſato proportione reddit parileis? Nonne vt Europa habet flumina, lacus, monteis, campos; ſic habet Aſia? Non in volucribus generatim ſeruatur analogia? non ex aquileis aquilae, atque ex turdeis, qui procreantur, turdi: ſic ex reliqueis ſuis cuiuſque generis? An aliter hoc fit quam in aere, in aqua? non hic conchae inter ſe generatim innumerabili numero ſimiles? non piſces? ſane

† idem iidem alieis

muraena ſit lupus, aut merula? Non bos ad bouem conlatas ſimilis? et qui ex heis progenerantur inter ſe vituli? etiam vbi diſſimilis fetus, vt ex equa et aſino mulus: tamen ibi analogia. quod ex quocumque aſino et equa naſcitur item mulus, aut mula, vt ex equo, et aſina hinnuli. Non ſic ex viro et muliere omnis ſimilis partus? quid pueri, et puellae? non† horum ita inter ſe, non omnia ſimilia membra, vt ſeparatim in ſuo vtroque genere ſimilitudines ſint pariles? Non homines omneis cum ſint ex anima et corpore, partes quoque horum proportione ſimiles? Quid ergo cum omnes animae hominum ſint diuiſae in octonas parteis, inter ſe non proportione ſimiles? quinque, quibus ſentimus: ſexta, qua cogitamus: ſeptima, qua progeneramus: octaua, qua voces mittimus? Igitur, quoniam, qua loquimur voce orationem, hanc quoque neceſſe eſt natura habere analogias. Itaque habet, an non? Vides, vt Graeci habeant eam quadri partitam†? vnam, in qua ſit caſus: alteram, in qua tempora: tertiam, in qua neutrum: quartam, in qua vtrumque: ſic nos habere? et quid, verba neſcis, vt apud illos ſint alia finita, alia non. ſic vtraq. eſſe apud nos equidem non dubito. Qui animaduerterunt item in eam innumerabilem ſimilitudinem numerum: vt trium temporum verba, vt trium perſonarum? quis enim poteſt non animaduertiſſe in omni oratione eſſe vt legebam lego legam, ſic lego legis legit: cum haec eadem dicantur alias vt ſingula, alias vt plura ſignificent? Quis eſt enim tam tardus,

†num)

†quadriplicatam

qui illas quoque non animaduertit ſimilitudines, quibus vtimur imperando, quibus in optando, quibus in interrogando, quibus in infecteis rebus, quibus in perfecteis, ſic in alijs diſcriminibus? Quare qui negat eſſe rationem analogiae, non videt naturam non ſolum orationis, ſed etiam mundi: qui autem vident, et ſequi negant oportere, pugnant contra naturam, non contra analogiam: et pugnant volſelleis, non gladio; cum pauca excepta verba ex pelago ſermonis puri, minus trita efferant; cum dicant propterea analogias non eſſe. ſimiliter vt ſi quis viderit mutilum bouem, aut luſcum hominem, claudi cantem equum, neget in cornibus boum, hominum, et equorum naturam ſimilitudinis proportione conſtare. Qui autem cum duo genera eſſe dicunt analogiae; vnum naturale, quod vt ex lentibus natis naſcuntur lentes, ſic ex lupineis lupinum: alterum voluntarium, vt in fabrica, cum vident ſcaenam, vt dexteriore parte ſint oſtia, ſic eſſe in ſiniſteriore ſimili ratione facta: de heis duobus generibus naturalem eſſe analogicen: vt ſit in motibus caeli: voluntariam vero eſſe, quod vt cuique fabro libitum ſit, poſſit facere partem ſcaenae; ſic in hominum partibus eſſe analogias: quod eas natura fecit; in verbeis non eſſe, quod et homines ad ſuam quiſq. voluntatem fingunt. Itaque de eiſdem rebus alia verba habere Graecos, alia Syros, alia Latinos. Ego declinatus verborum et voluntarios, et naturaleis eſſe puto. Voluntarios, quibus homines vocabula impoſuerint rebus quaedam, vt a Romulo Roma, a Tibure Tiburtes. Na-

turales, vt ab impoſitis vocabuleis, quae inclinantur in tempora, aut in caſus: vt ab Romuli Romulo Romulum, et a dico dicebam dixeram. Itaque in voluntarijs declinationibus inconſtantia eſt; in naturalibus conſtantia: quas vtrasque, quoniam id non debeant negare eſſe in oratione, quod in mundi partibus omnibus ſit; et declinationes verborum innumerabiles, dicendum eſt eſſe in ijs analogiam. neque ideo ſtatim ea in omnibus verbeis eſt ſequenda. nam ſiqua perperam declinauit verba conſuetudo, vt ea aliter efferri non poſsint ſine offenſione multorum; hinc orationem verborum non praetermittendam oſtendit loquendi ratio. Quod ad vniuerſalem pertinet cauſſam, cur ſimilitudo et ſit in oratione, et debeat obſeruari, et quam ad finem quoque, ſatis dictum. Quare, quod ſequitur, de partibus ſinguleis deinceps expediemus; ac ſingula crimina, quae dicunt in analogias, ſoluemus. In quo animaduerto, natura quadruplicem eſſe formam, ad quam in declinando accommodari debeant verba: quod debeat ſub eſſe res, quae deſignetur; et vt ſit ea res in vſu; et vt vocis natura ea ſit, quae ſignificauit, vt declinari poſſit; et ſimilitudo. figura verbi, vt ſit ea, quae ex ſe declinata genus prodere certum poſſunt. quo neque a terra terrus vt diceretur, poſtulandum eſt, quod natura non ſubeſt. ut in hoc alterum maris, alterum feminae debeat eſſe. Sic neque propter vſum, vt Terentius ſignificat vnum, plures Terentij, poſtulandum eſt, vt ſic dicamus faba et fabae: non enim in ſimilibus

vtrumque, neque vt dicimus Terentius Terentium, ſic poſtulandum, vt inclinemus A et B; quod non omnis vox natura habet declinatus. neque enim forma con lata quaerendum ſolum, quid habeat in figura ſimile, ſed etiam nonnumquam in eo, quem habeat effectum. Sic enim lana Gallicana, et Appula videtur imperito ſimilis propter ſpeciem; cum peritus Appulam emat pluris, quod in vſu firmior ſit. Haec nunc ſtrictim dicta, apertiora fient infra. incipiam hinc. Quod rogant ex qua parte oporteat ſimile eſſe uerbum, ab uoce, an a ſignificatione? reſpondeamus a uoce. ſed tamen nonnumquam quaerimus, genere ſimilia ne ſint, quae ſignificantur; ac nomen uirile cum uirili conferimus, feminae cum muliebri. non quod id, † quod ſignificant uoces, commoueat; ſed quod nonnumquam in re diſsimilis figurae, formas uocum in diſſimiles ponunt diſpariles. ut calcei muliebres ſint, an uiriles, dicimus ad ſimilitudinem figurae; cum tamen ſciamus nonnumquam et mulierem habere calceos uiriles, et uirum muliebreis. Sic dici uirum Perpernam, et M. Laecam muliebri forma. Et contra; parietem, ut abietem, eſſe forma ſimilem; cum alterum uocabulum dicatur uirile, alterum muliebre; et utrumque natura neutrum. Sic itaque ea uirilia dicimus, non quae uirum ſignificant, ſed quibus proponimus hic et hi. Et ſic muliebria, in quibus dicere poſſumus haec, et hae. Quare nihil eſt, quod dicunt Theona, et Diona non

†heic

eſſe ſimileis; ſi alter eſt Aethiops, alter Gallus: ſi analogia rerum diſſimilitudines adſumat et ad diſcernendum vocis verbeis figuras. Quod dicunt ſimile ſit, nec ne, nomen nomini, imprudenter Ariſtarchum praecipere, oportere ſpectare non ſolum ex recto, ſed etiam ex eorum vocandei caſu: eſſet enim deridiculum, ſi ſimiles inter ſe parentes ſint, de filijs iudicare. Qui errant, quod non ab obliqueis caſibus fit, vt recti ſimili facie oſtendantur: ſed propter eos facilius proſpici ſimilitudo poteſt eorum, quam vim habeat. vt lucerna in tenebreis adlata non facit, quae ibi ſunt poſita, ſimilia ſint; ſed vt videantur, quae ſint, quaeue deſint. Quid ſimilius videtur, quam in heis eſt extrema littera crux, frux? quas qui audit voces, auribus diſcernere poteſt nemo: cum eaſdem non eſſe ſimiles ex alijs verbeis intelligamus. quod cum ſint cruces, et fruges, et de heis extremeis ſyllabeis exemptum ſit C ex altero ſic; vt ex C et S crux, ex G et S frux. quod item apparet, cum eſt demptum S. nam fit vnum cruci, alterum frugi. Quod aiunt, cum in maiore parte orationis non ſit ſimilitudo, non eſſe analogiam: dupliciter ſtulte dicunt, quod et in maiore parte eſt, et in minore parte eſt: et ſi in minore non ſit, tamen ſit in maiore. niſi etiam nos calceos negabunt habere, quod in maiore parte corporis calceos non habeamus? Quod dicunt nos ſequi diſſimilitudinem: itaque in veſtitu, in ſupellectile delectari varietate: non paribus ſubuculeis vxoris. reſpondeo, ſi varietas eſt iucunda; magis uarium

eſſe, in quo alia ſunt ſimilia, alia non ſunt. Itaque ſic, ut abacum argento ornari uidemus, ut alia paria ſint, alia diſparia; ſic in oratione. Rogant, ſi ſimilitudo ſit ſequenda, cur malimus habere lectos alios ex ebore, alios ex teſtudine, ſic item genere aliquo alio: ad quae dico non diſſimilitudines quoque ſequi. ſaepe itaque ex eadem ſupellectili licet uidere. nam nemo facit triclinij lectos, niſi pareis et materia, et altitudine, et figura. Quis facit mappas triclinarias non ſimileis inter ſe? quis puluinos? quis denique cetera quae unius generis ſint plura? Cum inquit utilitatis cauſſa introducta ſit oratio, ſequendum, non quae habebit ſimilitudinem, ſed quae utilitatem. Ego quidem utilitatis cauſſa orationem factam eſſe concedo, ſed ut ueſtimenta: quare ut hic ſimilitudines ſequemur. ut uirilis tunica ſit uirili ſimilis, item toga togae: ſic mulierum ſtola ſtolae proportione, et pallium pallio ſimile. Sic cum ſint nomina utilitatis cauſſa, tamen uirilia inter ſe ſimilia: item muliebria inter ſe ſequi debemus.

Quod aiunt, ut perſedit, et perſtitit, ſic percubuit, et percupiuit; quoniam non ſit; non eſſe analogiam, et in hoc errant: quod duo poſteriora ex prioribus declinata non ſunt: cum analogia polliceatur ex duobus ſimilibus ſimiliter declinatis ſimilia fore. Qui dicunt, quod ſit a Romulo Roma, et non Romula; neque ut ab oue ouilia, ſic a boue bouilia eſſe analogias: errant, quod nemo pollicetur e uocabulo uocabulum declinari recto caſu ſingulari in rectum ſingularem; ſed

ex duobus uocabuleis ſimilibus caſus ſimiliter declinatos ſimiles fieri. Quod dicunt: quod uocabula litterarum Latinarum non declinentur in caſus, non eſſe analogias; hi ea quae natura declinari non poſſunt, eorum declinatus requirunt. proinde ut non ea dicatur eſſe analogia, quae a ſimilibus uerbeis ſimiliter declinatis ſimilia declinat. Quare non ſolum in uocabuleis litterarum non haec requirenda analogia, ſed ne in ſyllaba quidem ulla. quod dicimus hoc ab, huius ab: ſic alia. quod ſi quis in hoc quoque uelit dicere eſſe analogias rerum; tenere poteſt: ut enim dicunt ipſi alia nomina, quod quinque habent figuras, habere quinque caſus, alia quattuor, ſic minus alia; dicere poterunt eſſe litteras ac ſyllabas in uoce, quae ſingulos habent caſus. in rebus plurimeis, quemadmodum inter ſe conferrent ea, quae quaternos habebunt uocabuleis caſus; item ea inter ſe quaternos; ſic, quae ſingulos habebunt, ut conferant inter ſe dicentes: ut ſit hoc A, huius A, eſſe hoc E, huius E, huic E. Quod dicunt: eſſe quaedam uerba, quae habeant declinatus, ut caput; quorum pars reperiri quod non poſſit, non eſſe analogias: reſpondendum ſine dubio, ſi quod eſt ſingulare uerbum, id non habere analogias. minimum duo eſſe uerba debent, in quibus ſit ſimilitudo. quare in hoc tollunt eſſe analogias? ſed initio uocabulum recto caſu apparet in hoc: Quod dedit ira caput, nec diſpendi facit hilum. quod ualet, neque diſpendij facit quidquam. Idem hoc obliquo apud Plautum: Vi-

deo enim te nihili pendere prae Phiollache omnes homines: quod ex ne et hili: quare dictus eſt nihili, qui non hili habet caſus tum, cum commutatur, de quo dicitur. De homine: dicimus enim hic homo nihili eſt, et huius hominis nihili, et hunc hominem nihili. ſi in illo commutaremus; diceremus, ut hoc linum, et limum, ſic nihilum, non hic nihili, et huic lino et limo, ſic nihilo, non huic nihili. Poteſt dici patricus caſus, ut ei praeponuntur pronomina plura, ut hic caſus Terentij, *hunc caſum* Terentij; *hic miles legionis, huius militis legionis, hunc militem legionis.* Negant, *cum omnis natura ſit aut mas, aut femina, aut neutrum; debuiſſe ex ſingulis uocibus ternas figuras uocabulorum fieri, ut albus alba album: nunc fieri in multis rebus binas, ut* Metellus Metella*: nonnulla ſingula, ut tragoedia; comoedia; ſic eſſe* Marcum, Numerium*: at* Marcam, *et* Numeriam *non: dici coruum, turdum, non dici coruam, turdam. contra dici pantheram, merulam, non dici pantherum, merulum. nullius noſtrum filium, et filiam non apte diſcerni marem ac feminam; ut* Terentium *et* Terentiam*: contra deorum liberos, et ſeruorum non itidem, ut* Iouis *filium et filiam, non* Iouem *et* Iouam*. item magnum numerum uocabulorum in hoc genere non ſeruare analogias.* Ad *haec dicimus, omnis orationis, quamuis res natura ſubſit, tamen ſi ea in uſum non peruenerit, eo non peruenire uerba: ideo equus*

dicitur et equa,in uſu enim horum diſcrimina:coruus et corua non . quod ſine uſu id , quod diſsimilis natura. Itaque quaedam aliter olim,et nunc : tum omnes mares , et feminae dicebantur columbae , quod non erant in eo uſu domeſtico , quo nunc.contra propter domeſticos uſus , quod internouimus,appellatur mas columbus ,femina columba.Nam cum in tria genera tranſit,et idem eſt in uſu diſcriminare ,totumq.denique apparet,ut eſt in doctus docta doctum· doctrina enim per haec tria tranſire poteſt,et uſus docuit diſcriminare doctas res ab hominibus , et in heis marem ac feminam in mare , et femina , et neutro.neque natura mas tranſit , neque femina , neque neutra : et ideo non dicitur feminus femina feminum , ſic reliqua . Itaque ſingularibus et ſecretis uocabuleis appellati ſunt : quare in quibus rebus non ſubeſt ſimilis natura , aut uſus , in heis uocabuleis huiuſcemodi ratio quaeri non debet . Ergo dicitur , ut ſurdus uir , ſurda mulier , ſic ſurdum theatrum; quod omnes tres ad auditum ſunt comparatae . Contra nemo dicit cubiculum ſurdum ad ſilentium , non ad auditum.at ſi feneſtram non habet,dicitur caecum , ut caecus , et caeca;quod omnia habent lumen , habere debent mas,ac femina . Habent inter ſe natura quandam ſocietatem neutra cum heis, quod ſunt diuerſa non inter ſe;quodque de heis perpauca ſunt,quae habeant quandam communitatem.dei,et ſerui nomina,quod non item,ut libera noſtra tranſeunt, eadem ex cauſſa,quod ad uſum attinet , inſtitui opus

fuit de

fuit de libereis, de reliqueis nihil attinuit: quod in ſerueis gentilicia natura non ſubeſt in vſu. In noſtreis nominibus, qui ſumus in Latio, et liberi, neceſſaria. Itaque ibi apparet analogia. ac dicitur Terentius vir, Terentia femina, Terentium genus: in praenominibus ideo non fit item, quod haec inſtituta ad vſum ſingularia, quibus diſcernerentur nomina gentilicia, vt a numero Prima, Secunda, Tertia, Quarta. In vireis, vt Quinctus, Sextus, Decimus. ſic ab alijs rebus, cum eſſent duo Terentij, aut plures, diſcernendei cauſſa, vt aliquid ſingulare haberent, notabant. forſitan ab eo, qui mane natus diceretur, vt is Manius eſſet; qui luci, Lucius; qui poſt patris mortem, Poſtumus. E quibus, quae, cum item accidiſſet femineis, proportione appellata. declarant praenomina mulierum antiqua, Mania, Lucia, Poſtuma. Videmus enim Maniam matrem larum, et Luciam Volumniam ſaliorum carminibus appellari. Poſtumam a multeis poſt patris mortem etiam nunc appellari. Quare quocumque progreſſa eſt natura, cum vſu vocabuli ſimilis, proportione propagata eſt analogia. Cum in quibus declinationibus voluntarijs maris, et feminae, et neutri, quae voluntaria ſunt, non debent ſimiliter declinari. ſed in quibus naturales ſint declinatus, hi, qui eſſe reperiuntur. Quo circa in tribus generibus nominum inique tollunt analogias.

Qui autem eas reprehendunt, quod alia vocabula ſingularia ſunt ſolum, vt cicer: alia multitudinis ſolum, vt ſcalae; cum debuerunt eſſe omnia duplicia, vt equus

equei. analogiae ſundamentum eſſe obliuiſcuntur naturam. nam et vſu ſingulare eſt, quod natura vnum ſignificat, vt equus, aut quod coniuncta quodammodo ad vnum vſum, vt bigae. itaque dicimus vna muſa, ſic dicimus vnae bigae. multitudinis vocabula ſunt vnum infinitum, vt muſae, alterum finitum, vt duo, tres, quattuor. dicimus enim, vt hae muſae, ſic vnae bigae, et binae, et trinae bigae, ſic deinceps. Quare tam vnei, et vnae, et vna quodammodo ſingularia ſunt, quam vnus, et vna, et vnum. hoc modo mutat, quod altera in ſingularibus, altera in coniuncteis rebus, et vt duo, tria ſunt multitudinis, ſic bina, trina. Eſt tertium quoque genus ſingulare, vt in multitudine, vter: in quo multitudinis, vt vter vtrei, vter poeta ſingularis, vtrei poetae multitudinis eſt. Qua explicata natura, apparet non debere omnia vocabula multitudinis habere par ſingulare. omnes enim numeri a duobus ſurſum verſus multitudinis ſunt; neque eorum quiſquam habere poteſt ſingulare compar. Iniuria igitur poſtulant, ſiqua ſint ſingularia, oportere habere multitudineis. Item qui reprehendunt, quod non dicatur, vt vnguentum vnguenta, vinum vina; ſic acetum aceta, garum gara: faciunt imperite, qui ibi deſiderant multitudinis vocabulum, quae ſub menſuram, ac pondera potius, quam ſub numerum ſuccedant. nam in plumbo, oleo, argento, cum incrementum acceſſit, dicimus, multum oleum, multum plumbum, argentum: non multa olea,

plumba, argenta: cum quae ex heiſce fiant, dicamus plumbea, et argentea: aliud enim cum ex argento: nam id tum, cum iam vas argenteum, aut pocillum, aut quid item; quod pocilla argentea multa, non quod argentum multum. ea natura, in quibus eſt menſura, non numerus, ſi genera in ſe habent plura, et in vſum venerunt, et genere multo, ſic vina, vnguenta dicta. alius enim generis vinum, quod Chio, alius quod Lesbo. Sic ex regionibus, quae ipſa dicuntur, nunc melius vnguenta, cui nunc genera aliquot. ſi item diſcrimina magna eſſent olei, et aceti, et ſic ceterarum rerum huiuſcemodi in vſu communi, dicerentur ſic olea, vt vina. Quare in vtraque denique, re ſcindere conantur analogiam: et cum in diſsimili vſu ſimilia vocabula quaerunt; et cum item ea, quae metimur, atque ea, quae numeramus, dici putant oportere. Item reprehendunt analogias, quod dicantur multitudinis nomine publicae balineae, non balinea. contra quod priuati dicunt vnum balineum, quod plura balineas dicant. quibus reſponderi poteſt, non eſſe reprehendendum, quod ſcalae, et aquae calidae, pleraque, quae cum multitudinis vocabuleis ſint appellata: neque eorum ſingularia in vſum venerint. Idemque, item contra primum balineum nouum, et Graecum introijt in vrbem, publice ibi conſedit; vbi bina eſſent coniuncta aedificia lauandei cauſſa; vnum vbi viri, alterum vbi mulieres

lauarentur, ab eadem ratione domi ſuae quiſque ubi lauatur, balineum dixerit. et quod non erant duo balinea, dicere non conſueuerunt, cum hoc antiqui non balineum, ſed lauatrinam appellare conſueuiſſent. Sic aquae calidae a loco, et quae vbi ſcaterent, cum vt colerentur, et veniſſent in vſum noſtreis, cum aliae ad alium morbum idoneae eſſent. Hae cum plures eſſent, vt Puteoleis, et in Tuſceis, quibus vtebantur, multitudinis potius, quam ſingulari vocabulo appellarunt. Sic ſcalas, quod a ſcandendo dicantur, et ſingulos gradus ſcanderent. Magis erat quaerendum, ſi appellaſſent ſingulari vocabulo ſcalam, cum origo nominatus oſtenderet contra. Item reprehendunt de caſibus; quod quidam nominatus habent rectos, quidam obliquos: quod dicunt vtroſque in vocibus oportere. quibus idem reſponderi poteſt; in quibus vſus, et natura non ſubſit, ibi non eſſe analogiam. ſed ne in heis vocabuleis, quae declinantur, ſi tranſeunt e recto caſu in rectum caſum. quae tamen fere non diſcedunt a ratione ſine iuſta cauſſa. vt hi, qui gladiatores dicunt Fauſtinios. nam quod plerique dicuntur, vt treis extremas ſyllabas habeant eaſdem Caſceliani, Aquiliani, Caeciliani; animaduertant, vnde oriuntur nomina diſsimilia; Caſcelius, Caecilius, Aquilius, Fauſtius: recte dicerent Fauſtianos potius, quam Fauſtinios. ſic a Scipione quidam male dicunt Scipionios, nam contra eſt Scipionarios. Sed, vt dixi, quod ab huiuſcemodi cognominibus raro declinantur cognomina, neque in vſum etiam perducta

notant quaedam. Item dicunt,cum ſit ſimile ſtultus,luſcus; et dicatur ſtultus ſtultior ſtultiſsimus; non dici luſcus luſcior luſciſsimus. ſic in hoc genere multa. ad quae dico ideo fieri,quod natura nemo luſco magis ſit luſcus;cum ſtultior fieri videatur. Quod rogant, cur dicamus mane manius maniſsime. item de veſpertino tempore: vere magis et minus eſſe non poteſt; ante et poſt poteſt. itaque prius eſt hora prima, quam ſecunda,non magis hora, ſed magis mane ſurgere tam dicitur, qui primo mane ſurgit, quam qui non prior. Vt enim dies non poteſt eſſe magis, quam mane; itaque ipſum hoc, quod dicitur magis, ſibi non conſtat: quod magis mane ſignificat primum mane, magis veſpere nouiſsimum veſper. Item ab huiuſcemodi ſimilitudinibus analogia, quod cum ſit anus, cadus ſimile;et ſit ab anu anicula anicella,a cado duo reliqua,quod non ſint propagata. ſic non dicatur a piſcina piſcinula piſcinella. ad huiuſcemodi vocabula analogias eſſe, vt dixi, vbi magnitudo animaduertenda ſit in vnoquoque gradu, et quae ſit in vſu communi, vt eſt ciſta ciſtula ciſtella, et canis catulus catellus; quod in pecoris uſu non eſt. itaque conſuetudo frequentius res in binas diuidit parteis vt maius,et minus; vt lectus, et lectulus, arca et arcula, ſic alia. Quod dicunt; caſus alia non habere rectos, alia obliquos,et ideo non eſſe analogias,falſum eſt. Negant habere rectos, vt in hoc frugis frugem, item roris rorem; obliquos non habere,vt in hoc Dieſpiter, Marſpiter. ad hoc reſpondeo, et

priora habere nominandei, et poſteriora obliquos. Nam et frugi rectus eſt natura frux: ac ſi ſecundum conſuetudinem dicimus, vt haec auis, haec ouis, ſic haec frugis. Sic ſecundum naturam nominandei eſt caſus roris, ſecundum conſuetudinem ros; cum vtrumque conueniat ad analogiam; quod et id, quod in conſuetudine non eſt, cuiuſmodi debeat eſſe, apparet; et quod eſt in conſuetudine nunc in recto caſu, eadem eſt analogia ad pleraque, quae ex multitudine cum tranſeunt in ſingulare, difficulter efferuntur ore. ſic cum tranſiretur ex eo, quod dicebatur hae oues, vna non eſt dicta oues, ſed additum I, ac factum ambiguum verbum nominandei an patrii ſit caſus, vt ouis, et auis. ſic in obliqueis caſibus cur negant eſſe Marſpitris, Dieſpitris, non video, niſi quod minus eſt tritum in conſuetudine, quam Dieſpiter, quod in nihil argumentum eſt. nam tam caſus; qui non tritus eſt, quam qui eſt. Sed in caſuum ſerie alia vocabula non habent nominandei, alia de obliqueis aliquem. Nihil enim video quo minus ſi ratio percellere poterat hoc crimen. Nam vt ſigna, quae non habent caput, aut aliquam aliam partem, nihilominus in reliqueis membreis eorum eſſe poſſunt analogiae, ſic in vocabuleis caſuum. Poſſunt item fieri, ac reponi, quod aberit, vbi patietur natura, et conſuetudo; quod nonnumquam apud poetas inuenimus factum. vt in hoc apud Naeuium in Claſtidio: Vita inſepulta laetus in patriam reduxit. Item reprehendunt, quod dicatur haec ſtrues, hic Hercules, hic

homo : debuiſſent enim dici, ſi eſſet analogia, hic Hercul, haec ſtrus, hic homon. haec oſtendunt non analogiam non eſſe, ſed obliquos caſus non habere caput ex ſua analogia. nam vt in Alexandri ſtatua ſi impoſueris caput Philippi, membra conueniunt ad rationem; ſic et ad Alexandri membrorum ſimulachrum caput, quod reſpondeat, ita fit. Nam ſi quis tunicam in vſu ita conſuit, vt altera plagula ſit anguſteis claueis, altera lateis: vtraque pars in ſuo genere caret analogia. Item negant eſſe analogias, quod alij dicunt cupreſſus, alij cupreſſei. item de ficeis, plataneis, et plereiſque arboribus; de quibus alij extremum VS, alij EI faciunt: id eſt falſum. nam debent dici hei et hae ficei: quod eſt vt nummei, ficei, vt nummorum, ficorum. ſi eſſent plures ficus, vt manus, diceremus vt manibus, ſic ficibus; et vt manuum, ſic ficuum. neque has ficos diceremus, ſed ficus, vt non manos, ſed manus. Sed neque conſuetudo diceret ſingulareis obliquos caſus huius fici, neque ab hac fico, vt non dicit huius mani, ſed huius manus, et ab hac mano, ſed manu. Et illud putant eſſe cauſſae, cur non ſit analogia; quod Lucilius ſcribit: Decuis, ſiue decuſſis eſt. qui errant; quod Lucilius non debuit dubitare, quod vtrumque: nam in aere vſque ab aſſe ad centuſſis numerus aes adſignificat, et eius numero finiti caſus omnes a dupondio ſunt. quod dicitur a multeis duobus modeis, hic dupondius, et hoc dupondium, vt hoc gladium, et hic gladius. a treſſibus virilia multitudinis hei treſſes et heis treſſibus, cum ſit ſingulare

hoc treſsis ab eo, ſic deinceps ad centuſsis. Deinde numerus aes non ſignificat. numeri, qui aes non ſignificant vſque a quattuor ad centum, tripliceis habent formas, quod dicuntur hei quattuor, hae quattuor, haec quattuor; cum peruentum eſt ad mille, quartum adſumit ſingulare neutrum, quod dicitur hoc mille denarium, a quo multitudinis fit millia denaria†. Quare quom ad analogias quod pertineat, non eſt, vt omnia ſimilia dicantur. ſed vt in ſuo quaeque genere ſimiliter declinentur; ſtulte quaerunt, cur as, et dupondius, et treſſis non dicantur proportione: cum as ſit ſimplex, dupondius fictus†, quod duo aſſes pendebat, treſsis ex tribus aeris, quod ſic pro aſsibus nonnunquam aes dicebant antiqui. a quo dicimus aſſem tenentes: Hoc ab aere, aeneaq. libra; et mille aeris legaſſe. quare, quod a treſsis vſque ad centuſſis numeri eiuſmodi ſunt compoſiti; eiuſmodi habent ſimilitudinem: dupondius, quod diſſimilis eſt, vt debuit, diſſimilem habet rationem. Sic as, quoniam ſimplex eſt, ac principium, et vnum ſignificat, et multitudinis habet ſuum infinitum: dicimus enim aſſes, quos cum finimus, dicimus dupondius, et treſſis. et ſic porro. videtur mihi, quoniam finitum et infinitum habeat, ſimilitudinem non habere, vtrumque item dici. eo magis, quod in ipſeis vocabuleis vbi additur certus numerus, aliter atque in reliqueis dicitur. Nam ſic loquuntur hoc mille denarium, non hoc mille denarij. et haec duo millia denarium, non duo millia denarij. Si eſſet denarij in recto caſu, atque infinitam multitudinem ſignifica-

†denarium

†dictus

ret, tunc in patrico denariorum dici oportebat. et non ſolum in denarijs, victoriateis, drachmeis, nummeis, ſed etiam in vireis idem ſeruari oportere. cum dicimus iudicium fuiſſe triumuirum, decemuirum, non triumuirorum, decemuirorum. Numeri antiqui habent analogias, quod omnibus eſt una nouenaria regula, duo actus, tres gradus, ſex decuriae; quae omnia ſimiliter inter ſe reſpondent. regulae eſt numerus nouenarius, quod ab vno nouem cum peruenimus, rurſus redimus ad vnum, et hinc vnum et nongenta ab vna ſunt natura nouenaria. ſic ab octonaria, et deorſum verſus ad ſingularia perueniunt. Actus primus eſt ab vno ad nongenta. ſecundus a mille ad nongenta millia; quod idem valebat vnum, et mille; vtrumque ſingulari numero appellant. Nam vt dicitur, hoc vnum, haec duo millia, et ſic deinceps multitudineiſtin duobus actibus reliqui omnes item numeri. gradus ſingularis eſt in vtroque actu ab vno ad nouem. denarius gradus a decem ad nonaginta: centenarius ad nongenta. ita tribus gradibus ſex decuriae fiunt, tres milliariae, et tres minores. antiqui heis numereis fuerunt contenti. Ad hos tertium et quartum actum a deciens minora impoſuerunt vocabula, neque ratione, ſed tamen non contra eſt eam, de qua ſcribimus, analogiam. Nam vt deciens cum dicatur, hoc deciens, vt hoc mille, huius mille, vt ſit vtrumque ſine caſibus vocis, dicemus vt hoc mille, huius mille, ſic hoc deciens, huius deciens; nec eo minus in altero, quod eſt mille, praeponemus hei mille, horum mil-

le. Quoniam in eo eſt nomen commune, quam vocant ὁμωνυμίαν obliqui caſus; ab eodem capite vbi erit ὁμωνυμία, quo minus diſsimiles fiant, analogia non prohibet. Itaque dicimus hic Argus, cum hominem dicimus; cum oppidum Graecanice hoc Argos, Latine hei Argei item faciemus. eadem vox nomen et verbum ſignificabit, vt in caſus, et in tempora diſpariliter declinetur, vt faciamus a Meto, quod nomen eſt, Metonis, Metonem, quod verbum meto, metis, metam, metebam. Reprehendunt, cum ab eadem voce plura ſunt vocabula declinata, et ſunt, quas συνωνυμίας appellant, vt Sappho, et Alcaeus, et Alcaeo, ſic Geryon, et Geryones, et Geryonas. in hoc genere, quod caſus perperam permutant, quidam non reprehendunt analogiam, ſed qui eis vtitur imperite. quod quiſque caput pertenderit, ſequi debet eius conſequentias caſus in declinando; ac non facere, cum dixerit recto caſu Alcaeus, in obliqueis dicere Alcaeoni, et Alcaeonem: quod ſi inſtiterit, et non ſecutus erit analogias. Reprehendum† Ariſtarchum, quod haec nomina Melicertes, et Philomedes ſimilia neget eſſe, quod vocandei caſus habet alter Melicerta, alter Philomede. Sic qui dicat lepus et lupus non eſſe ſimile, quod alterius vocandei caſus ſit lupe, alterius lepus. Sic ſocer, macer, quod in tranſitu fiat ab altero triſyllabum ſoceri, ab altero biſyllabum macri. De hoc, et ſi ſupra reſponſum eſt cum dixi de lana†, heic quoque amplius adijciam; ſimilia non ſolum a facie dici, ſed etiam ab aliqua coniuncta

† Reprehendunt)

† lucerna)

vi et poteſtate, quae et oculeis, et auribus latere ſoleat. itaque ſaepe gemina facie mala negamus eſſe ſimilia, ſi ſapore ſunt alio. Sic equos eadem facie nonnullos negamus eſſe ſimileis in nationes ex procreante diſſimileis. Itaque in hominibus emendeis, ſi natione alter eſt melior, emimus pluris: atque in heiſce omnibus ſimilitudines non ſumimus tantum a figura, ſed etiam aliunde, vt in equeis aetas, vt in heis cuiuſmodi faciant pullos, vt in pomeis, quo ſint ſucco. ſi igitur idem ſequitur in ſimilitudine verborum quis reprehendendus non eſt. quare diſſimilitudinum diſcernendarum cauſſa nonnumquam vt pronomen adſumitur, ſic caſum aliquem adſumi, vt in heis nemus, lepus, hic lepus, hoc nemus. Itaque (differunt, ac dicuntur † hei lepores, haec nemora, ſic aliud ſiquid adſumptum erit extrinſecus, quo ſimilitudo penitus perſpici poſsit: non enim erit remotum a natura. neque enim magnetes lapides duo inter ſe ſimiles ſint, nec ne, perſpicere poſsis, niſi minutum extrinſecus prope appoſueris ferrum, quod ſimiles lapides ſimiliter ducunt, diſsimiliter diſsimiles.

† diſcedunt, ac diducuntur

Quod ad nominationum analogiam pertinet, ita declinatum arbitror, vt omnia, quae dicuntur contra, ad reſpondendum ab heis ſumi fontibus poſsit.

Quod ad verborum rationem attinet, cum partes ſint quattuor temporum, perſonarum, generum, diuiſionum; ex omni parte quoniam reprehendunt, ad ſingula reſpondebo. Pri-

†mille) †legi

mum quod aiunt analogias non ſeruari in temporibus, cum dicant lego legi legam, et ſic ſimile†alia; nam quae ſunt vt legeram† perfectum ſignificare, duo reliqua legam, et lego inchoatum; iniuria reprehendunt. Nam ex eodem genere, et diuiſione idem verbum, quod ſumptum eſt, per tempora traduci poteſt: vt diſcebam diſco diſcam, et eadem perfecti ſic didiceram didici didicero; ex quo licet ſcire verborum rationem conſtare. Sed eos, qui trium temporum verba pronuntiare velint, ſcienter id facere ſcire licet. Item illos, qui reprehendunt, quod dicimus amor amabor amatus ſum. Non enim debuiſſe in vna ſerie vnum verbum eſſe duplex, cum duo ſimplicia eſſent. Neque ex diuiſione, vniuſmodi paene verba diſcrepant inter ſe. Nam infecta omnia ſimplicia ſimilia ſunt, et perfecta duplicia inter ſe paria in omnibus verbeis, vt heic, amabar, amor, amabor, amatus ero. quare item male dicunt ferio, feriam, percuſſi; quod eſt ordo feriam, ferio, feriebam, et item percuſſi, percutio, percutiam, Sic deinceps in reliqueis temporibus reprehendenti reſponderi poteſt. Similiter errant, qui dicunt ex vtraque parte verba omnia commutare ſyllabas oportere, vt in heis pungo pungam pupugi, tundo tundam tutudi. diſsimilia enim conferunt, verba infecta cum perfecteis. Quod ſi infecta modo conferrent, omnia verbi principia incommutabilia viderentur; ut in heis, pungebam pungo pungam. Et contra ex utraque parte commutabilia, ſi perfecta ponerent, ut pupugeram, pupugi,

pupugero. Item male conferunt, fui ſum ero, quod fui eſt perfectum, cuius ſeries ſibi, ut debet, in omnibus perſoneis et formeis conſtat, quod eſt, fueram fui fuero, de infecteis ſum, quod nunc dicitur, dicebatur eſum, et in omnibus perſoneis conſtabat, quod dicebatur eſum es eſt; eram eras erat, ero eris erit. ſic huiuſmodi cetera ſeruare analogiam uidebis. Etiam in hoc reprehendunt, quod quaedam uerba neque perſonas habent ternas, neque tempora terna. id imperite reprehendunt, ut ſi quis reprehendat naturam, quod non uniuſmodi finxerit animaleis† omneis. Si enim natura non omnes formae uerborum terna habeant tempora, ternas perſonas: non habent totidem uerborum diuiſiones: quare cum imperamus naturae, quod infecta ſolum habet. cum et praeſenti, et abſenti imperamus, fiunt terna, ut lege, legito, legat. perfectum enim imperat nemo. contra quae ſunt fatendei, ut lego legis legit, nouena fiunt uerba infecti, nouena perfecti. Quocirca non ſi genus cum genere diſcrepat, ſed in ſuo quiſque genere ſi quid deeſt, requirendum: ad haec addita ſi erunt ea, quae de nominatiueis ſupra ſunt dicta, facilius omnia ſoluentur. Nam ut illeic extremum caput rectos caſus, ſic heic in forma eſt perſona eius, qui loquitur, et tempus praeſens, ut ſcribo, lego. quare ut illeic fit, ſic heic item acciderit in formula, ut aut caput non ſit, aut ex alieno genere ſint proportione eadem, quae illeic dicimus, cur nihilominus ſeruetur analogia: item ſicut illeic caput ſuum habebit, et in obliqueis ca-

† animanteis)

ſibus tranſitio erit in aliquam formulam, qua adſumpta reliqua facilius poſſunt videri verba unde ſint declinata. Fit enim vt rectus nonnumquam ſit ambiguus, vt in hoc verbo volo, quod id duo ſignificat vnum, a voluntate, alterum a volando. Itaque a volo intellegimus et volare, et uelle. Quidam reprehendunt, quod pluit, et luit dicamus in praeterito, et praeſenti tempore, cum analogiae sui cuiuſque temporis uerba debeant diſcriminare; falluntur, nam eſt, ac putant, aliter, quod in praeteritis V dicimus longum luit, pluit; in praeſenti breue luit, pluit. Ideoque in uenditionis lege fundi ruta caeſa ita dicimus, ut V producamus. Item reprehendunt quidam, quod putant idem eſſe ſacrifico, et ſacrificores; lauat: et lauatur. quod ſit an non, nihil commouet analogiam; dum ſacrificat, qui dicat, ſeruet ſacrificabo, et ſic per totam formam. nec dicat ſacrificandus; aut ſacrificatus ſum. haec enim inter ſe non conueniunt. apud Plautum cum dicit: Piſcis ego credo, qui vſque dum uiuunt, adlauant, diu minus lauari, quam haec lauat Phroneſium. adlauant lauari non conuenit; ut T ſit poſtremum, ſed R, ut lauantur. analogia adlauari reddit, quod Plauti, aut librarij mendum fuit. ſi eſt, non ideo analogia, ſed qui ſcripſit, eſt reprehendendus. omnino et lauant, et lauantur dicitur ſeparatim recte in rebus certeis quod puerum nutrix lauat, puer a nutrice lauatur, nos in balineis et lauamus, et lauamur. Sed conſuetudo alterutrum cum ſatis haberet, in toto corpore potius utimur la

uamur,in partibus lauamus.quod dicimus lauo manus, ſic pedes,et cetera.Quare et in balineis non recte dicunt laui, laui manus recte. ſed quoniam in balineis lauor, lauatus ſum, ſequitur. ut contra, quoniam eſt ſoleo, oportet dici ſolui, ut Cato,et Ennius ſcribunt,non ut dicit uolgus ſolitus ſum debere dici.neque propter haec, quod haec quoq. diſcrepant in ſermone pauca,minus eſt analogia,ut ſupra dictum eſt. Item cur non ſit analogia,adferunt, quod a ſimilibus ſimilia non declinantur, ut ab dolo,et colo: ab altero enim dicitur dolaui, ab altero colui. In quibus adſumi ſolet aliquid, quo facilius reliqua dicantur,ut in Myrmecidis operibus minuteis ſolet fieri. igitur in uerbeis temporalibus quom ſimilitudo ſaepe ſit confuſa, ut diſcerni nequeat, niſi tranſieris in aliam perſonam, aut in tempus, quae praepoſita ſunt, noſſe, ſimilia intelleguntur,cum tranſitum eſt in aliam perſonam, quod alterum eſt dolas, alterum colis.Itaque in reliqua forma uerborum ſuam uterque ſequitur formam, utrum in ſecunda forma uerborum temporale habeat in extrema ſyllaba AS,ac ſi ad diſcernendas diſſimilitudines intereſt; quo circa quare ibi potius index analogiae,quam in prima? quod ibi abſtruſa eſt diſſimilitudo, ut apparet in heis meo,neo,uebo.ab heis enim diſſimilia fiunt tranſitu. quod ſic dicuntur, meas, nes, uebis,quorum unumquodque ſuas conſeruat ſimilitudinis formas. Analogiam item de heis, quae appellantur participia,reprehendunt multa iniuria. Nam non

debent duci terna a ſinguleis uerbeis, amaturus, amans, amatus, quod eſt ab amo amans et amaturus: ab amor amatus. Illud analogia quod praeſtare debet, in ſuo quidque genere habet caſus, ut amatus amato amati, et ſic in mulieribus, amata amatae: item amaturus eius modi habet declinationes. amans paulo aliter, quod hoc genus omnia ſunt in ſuo genere ſimilia proportione. ſic uirilia et muliebria ſunt eadem. De eo, quod in priore libro extremum eſt, ideo non eſt analogia; quod, qui de ea ſcripſerint, aut inter ſe non conueniant, aut in quibus conueniant, ea cum conſuetudinis diſcrepant uerbeis utcumque. Sic enim omneis repudiandum eſt arteis; quod in medicina, et in muſica, et in alijs multeis diſcrepant ſcriptores. item in quibus conueniunt, ut ſcripteis, ſic etiam re repudiant. †nam† quod ita dicitur, non ſit ars, ſed artifex reprehendendus, qui debet in ſcribendo non uidiſſe uerum: non ideo non poſſe ſcribi uerum. qui dicit hoc monti, et hoc fonti, cum alij dicant hoc monte et hoc fonte; ſic alia. quae duobus modeis dicuntur, cum alterum ſit uerum, alterum falſum; non uter peccat, tollit analogias; ſed uter recte dicit, confirmat: et quemadmodum is, qui cum peccat in heis uerbeis, ubi duobus modeis dicuntur, non tollit rationem, cum ſequitur falſum: ſic etiam in heis, quae non duobus dicuntur, ſiquis aliter putat dici oportere, atque oportet, non ſcientiam tollit orationis, ſed ſuam inſcitiam denudat.

† pugnant)
† natura

Quibus rebus ſolui arbitraremur poſſe, quae dicta ſunt priore libro contra analogiam, ut potui breui

percurri

percurri. Ex quibus ſi id confeciſſent, quod volunt, vt in lingua Latina eſſet anomalia; tamen nihil egiſſent: ideo, quod in omnibus partibus mundi vtraque natura ineſt; quod alia inter ſe, alia ſunt ſicut in animalibus diſſimilia vt equus, bos, ouis, homo, item alia in vnoquoque horum genere inter ſe ſimilia innumerabilia. Item in piſcibus diſsimilis muraena lupo, heis ſoleae, hae muraenae, et muſtellae, ſic alijs. vt maior ille numerus ſit ſimilitudinum earum, quae ſunt ſeparatim in muraeneis, ſeparatim in aſelleis, ſic in generibus alijs. Quare cum in inclinationibus verborum numerus ſit magnus a diſsimilibus verbeis ortus, quod etiam vel maior eſt, in quibus ſimilitudines reperiuntur; confitendum eſt eſſe analogias. Itemque cum ea non multo minus, quam in omnibus verbeis patiatur vti conſuetudo communis; fatendum illud, quodammodo analogiam ſequi nos debere vniuerſos, ſingulos autem, praeterquam in quibus verbeis offenſura ſit conſuetudo communis. quod vt dixi, aliud debet praeſtare populus, aliud e populo ſinguli homines. Neque id mirum eſt, cum ſinguli quoque non ſint eodem iure. nam liberius poteſt poeta, quam orator ſequi analogias. Quare, cum hic liber id, quod pollicitus eſt demonſtraturum, abſoluerit, faciam finem. proximo deinceps de declinatorum verborum forma ſcribam.

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber nonus.

IN VERBORVM DECLINATIONIbus *diſciplina loquendei diſsimilitudinem, an ſimilitudinem ſequi deberet, multi quaerunt. Cum ab heis ratio, quae a ſimilitudine oriretur, vocaretur analogia; reliqua pars appellaretur anomalia: de qua re primo libro, quae dicerentur, cur diſſimilitudinem ducem habere oporteret, dixi. Secundo contra; quae dicerentur, cur potius ſimilitudinem conueniret praeponi. quarum rerum, quod nec fundamenta, vt debuit, poſita ab vllo, neque ordo, ac natura, vt res poſtulat, explicata, ipſe eius rei formam exponam. Dicam de quattuor rebus, quae continentur declinationibus verborum. quid ſit ſimile, ac dimiſsile; quid ratio, quam appellant λόγον; quid proportio, quod dicunt ἀνάλογον; quid conſuetudo: quae explicatae declarabunt analogiam et anomaliam, vnde ſit, quid ſit, cuiuſmodi ſit. De ſimilitudine et diſsimilitudine ideo primum dicendum, quod ea res eſt fundamentum omnium declinationum, ac continet rationes verborum. Simile eſt, quod res plerasque videtur habere eaſdem, quas illud cuiuſque ſimile. Diſsimile eſt, quod videtur eſſe contrarium: huius minimum ex duobus conſtat omne ſimile, item diſsimile. quod nihil*

poteſt eſſe ſimile, quin alicuius ſit ſimile. item nihil dicitur diſsimile, quin addatur quoius id ſit diſsimile. ſic dicitur ſimilis homo homini, equus equo; et diſsimilis homo equo: nam ſimilis eſt homo homini, ideo quod eaſdem figuras membrorum habent, quae eos diuidunt ab reliquorum animalium ſpecie: in ipſeis hominibus ſimili de cauſſa vir viro ſimilior, quam vir mulieri, quod plures habent eaſdem parteis; et ſic ſenior ſeni ſimilior, quam puero. Eo porro ſimiliores ſunt, qui facie quoque paene eadem, habitu corporis ſimili. Itaque qui plura habent eadem, dicuntur ſimiliores; qui proxime accedunt ad id, ut omnia habeant eadem, vocantur gemini ſimilimi. Sunt, qui treis naturas rerum putent eſſe; ſimile, diſsimile; neutrum, quod alias vocetur non ſimile, alias non diſsimile. Sed quamuis tria ſint; ſimile, diſſimile neutrum; tamen poteſt diuidi etiam in duas parteis, ſic: quodcumque conferas, aut ſimile eſſe, aut non eſſe ſimile. eſſe et diſsimile, ſi videatur eſſe, vt dixi: neutrum, ſi in neutram partem praeponderet, vt ſi duae res, quae conferuntur, vicenas habent parteis, et in heis denas habeant eaſdem, denas alias ad ſimilitudinem et diſsimilitudinem aeque animaduertendas. hanc naturam plerique ſubijciunt ſub diſsimilitudinis nomen. Quare quoniam fit, vt potius de vocabulo, quam de re controuerſia eſſe videatur; illud eſt potius aduertendum, cum ſimile eſſe dicitur quid, cui parti ſimile dicatur eſſe: in hoc enim ſolet eſſe error, quod poteſt fieri, vt homo homini ſimile ſit, et non ſit, vt multas parteis habeat ſimileis: et

ideo dici poſsit ſimileis habere oculos, manus, pedes, ſic alias res ſeparatim, et vna plures. Itaque, quod diligenter videndum eſt in verbeis, quas parteis, et quot modeis oporteat ut ſimileis dicantur, vt infra apparebit; is locus maxime lubricus eſt. Quid enim ſimilius poteſt videri indiligenti, quam duo verba haec, ſuis, et ſuis? quae non ſunt, quod alterum ſignificat ſuere, alterum ſuem. Itaque ſimilia eſſe vocibus, at ſyllabeis confitemur, diſsimilia eſſe partibus orationis videmus; quod alterum habet tempora, alterum caſus, quae duae res vel maxime diſcernunt analogias. Item, propinquiora genere inter ſe verba ſimilem ſaepe pariunt errorem; vt in hoc, quod nemus, et lepus videntur eſſe ſimile, quod vtrumque habuerit eundem caſum rectum; ſed non eſt ſimile, quod eis certae ſimilitudines opus ſunt, in quo eſt, vt in genere nominum ſint eodem, quod in heis non eſt: nam in virili genere eſt lepus, et neutro nemus. dicitur enim hic lepus, et hoc nemus; ſi eiuſdem generis eſſent, vtrique praeponeretur idem, ac diceretur, aut hic lepus, et hic nemus; aut hoc lepus, et hoc nemus: quare, quae et cuiuſmodi ſunt genera ſimilitudinum ad hanc rem, perſpiciendum ei, qui declinationes verborum proportione ſintne, quaeret. Locum hunc, quod eſt difficilis, qui de heis rebus ſcripſerunt, aut vitauerunt, aut inceperunt, neque adſequi potuerunt. itaque in eo diſſenſio, neque ea vniuſmodi apparet. nam alij de omnibus vniuerſeis diſcriminibus poſuerunt numerum, vt Dionyſius Sidonius, qui ſcripſit eas eſſe

ſeptuaginta vnam : alij partes eius, quae habent caſus: cuius eadem hic cum dicat eſſe diſcrimina quadraginta ſeptem. Ariſtoteles rettulit in litteras quattuordecim, Neſtocles Parmeniſius in litteras octo ; ſic alij pauciora, aut plura . quarum ſimilitudinum, ſi eſſet origo recte capta, et inde orſa ratio, minus erraret in declinationibus verborum. quarum ego principia prima duorum generum ſola arbitror eſſe, ad quae ſimilitudines exigi oporteat: e queis vnum poſitum in verborum materia, alterum vt in materiae figura, quae ex declinatione ſit. Nam debet eſſe vnum, vt verbum verbo, vnde declinetur, ſit ſimile. alterum vt e verbo in verbum declinatio, ad quam conferatur, eiuſdem modi ſit: alias enim a ſimilibus verbeis ſimiliter declinantur, vt ab herus ferus, hero fero: alias diſsimiliter herus ferus, heri ferum. cum vtrumque et uerbum verbo erit ſimile, et declinatio declinationi; tum denique dicam eſſe ſimilem, ac duplicem, et perfectam ſimilitudinem habere id, quod poſtulat analogia. Sed ne aſtutius videar poſuiſſe duo genenera eſſe ſimilitudinum ſola, cum vtriuſque inferiores ſpecies ſint plures; ſi de heis reticuero, vt mihi relinquam latebras, repetam ab origine ſimilitudineis, quae conferendeis verbeis, et inclinandeis ſequendae; aut vitandae ſint. Prima diuiſio in oratione, quod alia verba nuſquam declinantur, vt haec vix, mox; alia declinantur, vt a limo limabo, a fero ferebam: et cum niſi in heis verbeis, quae declinantur, non poſsit eſſe analo-

gia, qui dicit ſimile eſſe mox, et nox, errat; quod non eſt eiuſdem generis vtrumque verbum; cum nox ſuccedere debeat ſub caſuum ratione, mox neque debeat, neque poſſit. Secunda diuiſio eſt de heis verbeis, quae declinari poſſunt, quod alia ſunt a voluntate, alia a natura. Voluntatem appello, cum vnusquisque a nomine alio imponit nomen, vt Romulus Roma. Naturam dico, cum vniuerſi acceptum nomen ab eo, qui imponit, non requirimus, quemadmodum id velit declinari, ſed ipſi declinamus, vt huius Romae, hanc Romam. De heis duabus partibus voluntaria declinatio refertur ad conſuetudinem, naturalis ad rationem. Quare proinde, ac ſimile, conferri non oportet, ac dicere, vt ſit a Roma Romanus, ſic ex Capua dici oportere Capuanus, quod in conſuetudine vehementer nutat; † quod declinantes imperite rebus nomina imponunt, a quibus cum accepit conſuetudo, turbulenta neceſſe eſt dicere: itaque neque Ariſtarchus, neque alij in analogijs defendendam eius ſuſceperunt cauſſam. Sed, vt dixi, hoc genere declinatio in communi conſuetudine verborum aegrotat, et langueſcit; quod oritur e populi multiplici imperio. itaque in hoc genere in loquendo magis anomalia, quam analogia. Tertia diuiſio eſt, quae verba declinata natura: ea diuiditur in parteis quattuor. In vnam primam, videlicet, quae habet caſus, neque tempora habet, vt docilis, facilis: in alteram, quae tempora habet, neque caſus, vt docet, facit: in tertiam, quae vtraque

† aegrotat

habet, vt docens,faciens: in quartam, quae neutrum, vt docte. Ex hac diuiſione ſinguleis partibus tres relique re diſsimiles. Quare niſi in ſua parte inter ſe collata erunt verba, ſi non conueniunt, non erit ita ſimile, vt debeat facere idem. in articuleis vix adumbrata eſt analogia: et magis vocum, quam rerum. in nominibus magis expreſſa: ac plus etiam in vocibus, ac ſimilitudinibus, quam in rebus ſuam optinet rationem. etiam illud accedit, in articuleis habere analogias oſtendere ſit difficile, quod ſingula ſint verba, heic contra facile, quod magna ſit copia ſimilium nominum†. Quare non tam hanc partem ab illa diuidendum; quam illud videndum, vt ſatis ſit verecundi, etiam illam in eandem harenam vocare pugnatum. Vt in articuleis duae partes finitae, et infinitae; ſic in vocabuleis duae, vocabulum, et nomen. Non enim idem, oppidum, et Roma; cum oppidum ſit vocabulum, Roma nomen: quorum diſcrimen in heis reddendeis rationibus alij diſcernunt, alij non. nos ſicubi opus fuerit, quid ſit, et cur, adſcribimus vniuſcuiuſque partes. quoniam ſpecies plures, de ſinguleis dicam. Prima pars caſualis diuiditur in partis duas, in nominatiuum, ſcilicet, quod finitum et infinitum eſt vt hic, et quis. de heis generibus duobus vtrum ſumpſeris, cum reliquo non conferendum, quod inter ſe diſsimiles habeant analogias, nominatus. vt ſimilis ſit nominatus, habere debet, vt ſit eodem genere, ſpecie eadem, ſic caſu, exitu. et genere, vt ſi nomen eſt, quod conferas, ſit nomen. ſpecie ſimile, vt non ſolum, ſed vtrumque ſit viri

†nomina tuum

le. caſu ſimile, vt ſi alterum ſit dandei, item alterum ſit dandei, quo cum conferas. exitu, vt quas vnum habeat extremas litteras, eaſdem alterum habeat. Ad hunc quadruplicem fontem ordines diriguntur bini; vni tranſuerſi, alteri directi, vt in tabula ſolet, in qua latrunculeis ludunt. Tranſuerſi ſunt, qui a recto caſu obliqui declinantur, vt albus albi albo; directi ſunt, qui a recto caſu in rectos declinantur, vt albus alba album: vtrique ſunt partibus ſeneis. Tranſuerſorum ordinum partes appellantur caſus, directorum genera; vtreiſque inter ſe implicateis, forma. Dicam prius de tranſuerſeis. Caſuum vocabula alius alio modo appellauit, nos dicemus, qui nominandei cauſſa dicitur, nominandei; vel nominatiuum. ✳ DESVNT PAGINAE TRES. ✳ et ſcopae dicitur vna ſcopa. aliter enim natura, quod priora ſimplicibus, poſteriora coniuncteis rebus vocabula ponuntur. ſic bigae, ſic quadrigae a coniunctu dictae. itaque non dicitur, vt haec vna, lata, et alba; ſic vna biga, ſed unae bigae: neque vt dicitur, vt hae duae latae albae, ſic hae duae bigae, et quadrigae. Item figura verbi qualis ſit refert, quod in figura vocis alias commutatio ſit in vno verbo in medio, vt curſo curſito; alias in extremo, ut doceo docui; alias communis, ut lego legi. Refert igitur, ex quibus littereis quodque uerbum conſtet, maxime extrema, quod ea in plereiſque commutantur. quare, in heis quoque partibus ſimilitudines ab alijs male, ab alijs bene; quod ſolent ſumi in caſibus conferendeis recte, an perperam uiden

dum. ſed vbicumque commouentur litterae, non ſolum hae ſunt animaduertendae, ſed etiam quae proximae ſunt, neque mouentur: haec enim vicinitas aliquantum poteſt in verborum declinationibus. in queis figureis non ea ſimilia dicemus, quae ſimileis res ſignificant; ſed quae ea forma ſint, vt eiuſmodi res ſimilia ex inſtituto ſignificare plerumque ſoleant. vt tunicam virilem, et muliebrem, dicimus non eam, quam habet, vir, aut mulier; ſed quam habere ex inſtituto debet. poteſt enim muliebrem vir, virilem mulier habere; ut in ſcaena ab actoribus haberi videmus: ſed eam dicimus muliebrem, quae de eo genere eſt, quo indutu mulieres, vt vterentur, eſt inſtitutum. vt actor ſtolam muliebrem, ſic Perperna, et Caecina, et Purpurina† figura muliebria dicuntur habere nomina, non mulierum. Flexurae quoque ſimilitudo videnda ideo, quod alia verba quam vim habeant, ex heis verbeis, vnde declinantur, apparet, vt quemadmodum oporteat; vt a praetor conſul, praetori conſuli. Alia ex tranſitu intelleguntur, vt ſocer macer; quod alterum fit ſocerum, alterum macrum: quorum vtrumque in reliqueis a tranſitu ſuam uiam ſequitur et in ſingularibus, et in multitudinis declinationibus. hoc fit ideo, quod naturarum genera ſunt duo, quae inter ſe conferri poſſunt: vnum, quod per ſe videri poteſt, vt homo et equus: alterum ſine adſumpta aliqua re extrinſecus perſpici non poſsit, vt eques, et equito: vtrumque enim dicitur ab equo: quare hominem homini ſimilem eſſe, aut non eſſe, ſi con-

† Spuri-na)

tuleris ex heis ipſeis homini animaduerſeis ſcies. Ac duo inter ſe ſimiliterne ſint longiores, quam ſint eorum fratres, dicere non poſsis, ſi illeis breuiores, cum quibus conferuntur, quam longi ſint ignorentur. ſic latiorum, atque altiorum, item cetera eiuſdem generis ſine adſumpto extrinſecus aliquo perſpici ſimilitudines non poſſunt. Sic igitur quidam caſus, quod ex hoc genere ſunt, non facile eſt dicere ſimiles eſſe, ſi eorum ſingulorum ſolum animaduertas voces, niſi adſumpſeris alterum, quo flectitur in tranſeundo vox.

Quod ad nominatuum ſimilitudines animaduertendas arbitratus ſum ſatis eſſe]augere, † haec ſunt. Relinquitur de articuleis. in quibus quaedam eadem, quaedam alia. De quinque enim generibus duo prima habent eadem, quod ſunt et virilia, et muliebria, et neutra; et quod alia ſunt, vt ſignificent vnum, alia vt plura; et de caſibus, quos habent quinos. nam vocandei voce notatus non eſt. proprium illud habent, quod partim ſint finita, vt hic et haec; partim infinita, vt quis et quae; quorum, quoad adumbrata, et tenuis analogia; in hoc libro plura dicere non neceſſe eſt.

† tangere)

Secundum genus, quae verba tempora habent, neque caſus, ſed habent perſonas, eorum declinatuum ſpecies ſunt ſex. Vna, quae dicitur temporalis, vt legebam, gemebam; lego, gemo. Altera perſonarum, vt ſero, meto; ſeris, metis. Tertia rogandei, vt ſcribone, legone; ſcribisne, legisne? Quarta reſpondendei, vt fingo, pingo; fingis, pingis. Quinta optandei, vt dicerem,

facerem; dicam,faciam. Sexta imperandei,ut cape,rape; capito, rapito. Item ſunt declinatuum ſpecies quattuor,quae tempora habent ſine perſoneis in rogando,ut foditurne? ſeriturne? et fodieturne? ſereturne? ab reſpondendei ſpecie eaedem figurae fiunt extremeis ſyllabeis dempteis. optandei ſpecies,ut uiuatur,ametur; uiueretur, amaretur. Imperandei declinatus ſintne,habet dubitationem: et earum ſit ne haec ratio, paretur,pugnetur; parari,et pugnari. Accedunt ad has ſpecies a copuleis diuiſionum quadrineis; ab infecti,et perfecti,emo,edo; emi,edi: a ſemel et ſaepius,ut lego,ſcribo; lectitaui,ſcriptitaui: faciendei,et patiendei,ut uro,ungo; uror,ungor. A ſingulari et multitudinis,ut laudo,culpo; laudamus, culpamus. huiusgeneris uerborum,cuius ſpecies expoſui,quam late quidque pateat,et cuiuſmodi efficiat figuras, in libreis, qui de formuleis verborum erunt,diligentius expedietur. Tertij generis quae declinantur cum temporibus et caſibus ac uocantur a multeis ideo participalia hoc eſt gerundi. * DESVNT PAGINAE TRES. * .. quemadmodum declinamus,quae rimus caſus eius, etiam ſi is, qui finxit poeta aliquod uocabulum,et ab eo caſu ipſe aliquem perperam declinauit, potius eum reprehendimus,quam ſequimur. Igitur ratio,quam dico, vtrobique eſt et in heis uerbeis, quae imponuntur; et in heis, quae declinantur: neque non etiam tertia illa, quae ex utroque miſcetur genere. quarum unaquaeque ratioconlata cum altera, aut ſimilis, aut diſsimilis, aut ſaepe uerba alia,

ratio eadem; et nonnumquam ratio alia, uerba eadem. Quae ratio in amor amori, eadem in dolor dolori; neque eadem in dolor dolorem: et cum eadem ratio, quae eſt in amor et amoris, ſit in amores et amorum; tamen ea, quod non in ea, quae oportet, confertur materia, per ſe ſolum efficere non poteſt analogias, propter diſparilitatem uocis figurarum. quod uerbum copulatum ſingulare cum multitudine, ita cum eſt proportione, ut eandem habeat rationem; tum denique, ea ratio conficit id, quod poſtulat analogia, de qua deinceps dicam. Sequitur tertius locus, quae ſit ratio, et proportio, quae a Graeceis uocatur ἀνάλογον; hinc dicta analogia. Ex eodem genere, quae res inter ſe aliqua parte diſsimiles, rationem habent aliquam, ſi ad eas duas alterae res duae conlatae ſunt, quae rationem habeant eandem; quod ea uerba bina habent eundem λόγον, dicitur utrumque ſeparatim analogon; ſimul conlata quattuor, analoga. Nam ut in gemineis cum ſimile dicimus eſſe Menahemum Menahemo, de uno dicimus cum ſimilitudinem eſſe in heis, de utroque uideatur. ſic cum dicimus eandem rationem habere aſſem ad ſemiſſem, quam habet in argento libella ad ſembellam, quid ſit analogon, oſtendimus; cum utrobique dicimus, et in aere, et argento eſſe eandem rationem: cum dicimus de analogia, ut ſodalis, et ſodalitas, ciuis et ciuitas, non eſt idem; ſed utrumque ab eodem, ac coniunctum. ſic analogon, et analogia idem non eſt, ſed item eſt congeneratum. Quare, ſi homines ſubſtuleris, ſoda-

les ſubſtuleris, ſi ſodales ſodalitatem. Sic item ſi ſubſtuleris λόγον, ſubſtuleris analogon; ſi id, analogiam. quae cum inter ſe tanta ſint cognatione, debebit ſubtilius audiri, quam dici expectare; ideſt, cum dixero quid de vtroque, et erit commune, expectes, dum ego in ſcribendo tranſiram in reliquum. Sed vt potius tu perſequare animo, haec fiunt in diſsimilibus rebus. vt in numereis, ſi contuleris cum vno duo, ſic cum decem viginti. Nam quam rationem duo ad vnum habent, eandem habent viginti ad decem. In nummeis in ſimilibus, ſic eſt ad vnum victoriatum denarius, ſicut ad alterum victoriatum alter denarius. Sic item in alijs rebus omnibus pro portione dicuntur, in quo eſt: ſic quadruplex natura, vt in progenie, vt eſt filius ad patrem; ſic eſt filia ad matrem; et vt eſt in temporibus meridies ad diem, ſic media nox ad noctem: hoc poetae genere in ſimilitudinibus vtuntur. multum hoc acutiſsime geometrae: hoc in oratione diligentius, quam alij ab Ariſtarcho grammatici, vt cum dicunt proportione ſimilia eſſe amorem amori, dolorem dolori. Cum item diſsimile eſſe videant amorem dolori, quod eſt alio caſu, item dolorem dolori. ſed dicunt, quod a ſimilibus nonnumquam rationes habent implicatas duas, vt ſit vna directa, altera tranſuerſa: quod dico, apertius ſic fiet. Eſto ſic expoſitos eſſe numeros, vt in primo verſu ſit unum duo quattuor; in ſecundo decem uiginti quadraginta; in tertio centum ducenta quadringenta. In hac formula

numerorum duo inerunt, quos dixi λόγους, qui diuerſas faciunt analogias : unus duplex, qui eſt in obliqueis uerſibus, quod eſt unus ad duo, ſic duo ad quattuor : alter decemplex in directeis ordinibus, quod eſt unus ad decem, ſic decem ad centum. Similiter in uerborum declinationibus eſt biuium, quod ab recto caſu in recto : ita ut formulam ſimiliter efficiant; quod ſit primo uerſu hic albus, huic albo, huius albi. Secundo haec alba, huic albae, huius albae. Tertio hoc album, huic albo, huius albi. Itaque fiunt per obliquas declinationes ex heis analogiae hoc genus. * DESVNT QVAEDAM. * albius atrius, albio atrio: per directas declinationes albius, atrius; albia atria : quae ſcilicet erit particula ex illa uicenaria† tria, quae ſcilicet centenaria formula analogiarum, de qua ſupa dixi. analogia, quae dicitur; eius genera ſunt duo. Vnum diiunctum ſic eſt, ut unum ad duo, ſic decem ad uiginti: alterum coniunctum, ſicut eſt unum ad duo, ſic duo ad quattuor: in hoc quod duo bis dicuntur; et tum conferimus ad unum, et tum cum quattuor. Hoc quoque, natura dicitur quadruplex. ſic a ſeptem chordeis citharae, tamen duo dicuntur habere tetrachorda; quod quemadmodum crepat prima ad quartam chordam, ſic quarta ad ſeptimam reſpondet: media eſt alterius prima, alterius extrema. Medici, in aegroteis ſeptimos dies qui obſeruant quarto die, ideo diligentius ſigna morbi aduertunt, quod quam rationem habuit primus dies

ad quartum,eandem praeſagit habiturum, qui eſt futurus ab eo quartus,et qui eſt ſeptimus a primo:quadruplices deiunctae ſunt in caſibus uocabulorum, ut rex regi.Coniunctae ſunt triplices in uerborum tribus temporibus,ut legebam lego legam. quod quam rationem habet legebam ad lego,hanc habet lego ad legam.in hoc fere omnes homines peccant,quod perperam tribus temporibus haec adijciunt,cum proportione uolunt pronuntiare.Nam cum ſint uerba alia infecta,ut lego et legis,alia perfecta,ut legi,et legiſti;et debeant ſui cuiuſque generis in coniungendo copulari:et cum recte ſit ideo lego ad legebam.non recte eſt lego ad legi.quod legi ſignificat, quid perfectum,ut hoc,tutudi,pupugi; tundo,pungo;tundam,pungam.item necatus ſum,uerberatus ſum;necabor,uerberabor. Iniuria *reprehendunt, quod infecti inter ſe ſimilia ſunt,et perfecti inter ſe,ut tundebam,tundo, tundam; et tutuderam,tutudi,tutudero.*Sic *amabar,amor,amabor; et amatus eram, amatus ſum, amatus ero.* Itaque *reprehendunt, qui contra analogias dicunt,cur diſpariliter in tribus temporibus dicantur quaedam uerba natura,cum quadruplex ſit natura analogia. id nonnumquam, ut dixi, pauciores uidetur habere partes, ſic etiam alias plureis: ut cum eſt,quemadmodum ad tria unum et duo, ſic ad ſex duo et quattuor.quae tamen quadripartita comprehenditur forma,quod bina ad ſingula conferuntur,quod in oratione quoque nonnumquam reperietur.*Sicut Diomedes *confertur* Diomedibus,*ſic dicitur ab* Hercules Herculibus.

libus. et vt hae heic ab vno capite a recto caſu in duos obliquos deſcendunt caſus; ſic contra multa a duobus capitibus recti caſuum confluunt in obliquum unum. Nam vt ab heis recteis hei Boebiei, hae Boebiae, fit heis Boebieis: ſic eſt ab heis hei Coeliei, hae Coeliae, heis Coelieis. A duobus ſimilibus ſimiliter declinantur: vt fit in heis, nemus, olus, nemora, olera. Alia a diſsimilibus ſimiliter declinantur: vt in articuleis ab hic, iſte; hunc, iſtum. Analogia fundamenta habet, aut a voluntate hominum, aut a natura verborum, aut re vtraque. voluntatem dico, impoſitionem vocabulorum; naturam, declinationem vocabulorum, quo decurritur ſine doctrina. qui impoſitionem ſequetur, dicet: ſi ſimile in recto caſu dolus, et malus; fore in obliquo dolo, et malo: ſi naturam ſequetur, ſi ſit ſimile in obliqueis Marco, Quincto, fore vt ſit Marcum, Quinctum. qui vtrumque ſequetur, dicet, ſi ſit ſimilis tranſitus, ut eſt in ſeruus ſerue, fore vt ſit item in ceruus cerue. Commune omnium eſt, ut quattor figuras† vocis habeat proportione declinatus. Primum genus eſt ortum ab ſimilitudine in recteis caſibus. Secundum ab ſimilitudine, quae eſt in obliqueis. Tertium a ſimilitudine, quae eſt in tranſitiibus de caſu in caſum. Primo genere ab impoſito ad naturam proficiſcuntur: in ſecundo contra: in tertio ab vtroque. Quo circa etiam hoc tertium poteſt bifariam diuiſum eſſe, tertium, et quartum dici, quod in eo vt proſas, et roſas poteſt dici, qui initia faciet analogiae, impoſitiones ab heis obliquas figuras declinare habe-

†figura

bit, qui naturam, contra. qui ab utraque reliquas declinationes ab huiuſmodi tranſitibus. Impoſitio eſt in noſtro dominatu; nos in natura. quemadmodum enim quiſque uult, imponit nomen; at declinat, quemadmodum uult natura. Sed quoniam duobus modeis imponitur uocabulum, aut re ſingulari, aut multitudine: ſingulari, ut cicer; multitudinis, ut ſcalae. Nec dubium eſt, quin ordo declinatuum, in quo res ſingulares declinantur, ſolae ab ſingulari aliquo caſu proficiſcantur, ut cicer ciceri ciceris: item contra in eo ordine, qui multitudinis erit ſolum, quin a multitudinis aliquo caſu ordiri conueniat, ut ſcalae ſcaleis ſcalas. Aliud uidendum eſt, cum duplex natura copulata, ac declinatuum bini fiant ordines, ut eſt Mars Martis. Vnde autem ratio analogiae debuit ordiri, utrum ab ſingulari re in multitudinem, an contra? neque enim ſi natura ab uno ad duo peruenit; idcirco non poteſt amplius eſſe in docendo poſterius, ut inde incipias, ut quod ſit prius oſtendas. Itaque illi, qui de omni natura diſputant, atque ideo uocantur phyſici, tamen ex heis ab uniuerſa natura profecti, retroque eſſe principia mundi oſtendunt. Oratio cum ex littereis conſtat, tamen eam † grammatici littreis oſtenderunt. quare in demonſtrando, quoniam potius profeciſſe oportet ab eo, quod apertius eſt, quam ab eo, quod prius eſt, et potius ab incorrupto principio, ab natura rerum, quam ab libidine hominum: et haec tria, quae ſequenda magis ſunt, minus ſunt in ſin-

† de ea

gularibus, quam in multitudine, commodius poteſt ordiri. quod in heis principijs minus orationis uerbeis fingendeis, uerborum forma, facilius ſingularia uideri poſſe, quam ex ſingularibus multitudinis. haec oſtendunt trabes trabs, duces dux. uidemus enim ex heis uerbeis trabes, duces, de extrema ſyllaba E litteram excluſam, et ideo in ſingulari factum eſſe trabs, dux. Contra ex ſingularibus non tam uidemus, quemadmodum facta ſint ex B, et S trabs, ex C et S dux. Si ſimilitudinis rectus caſus forte figura corrrupta erit, id quod accidit raro, prius id corrigemus, quam inde ordiemur. obliqueis adſumere oportere figuras eas, quae non erunt ambiguae, ſiue ſingulares, ſiue multitudines; ex quibus id cuiuſmodi debent eſſe, perſpici poſſint. nam numquam alterum ex altero uidetur, ut Chryſippus ſcribit, quemadmodum pater ex filio, et filius ex patre; neque minus in fornicibus propter ſiniſtram dextra ſtat, quam propter dextram ſiniſtra; quapropter, ut ex recteis caſibus obliqui, et ex obliqueis recti, et ex ſingularibus multitudines, et ex multitudinis ſingulares nonnumquam recuperari poſſunt: principium id potiſſimum ſequi †reputari. debemus, ut in eo fundamentum ſit in natura, quod in declinationibus ibi facilior ratio. facile enim eſt animaduertere peccatum magis cadere poſſe in impoſitiones eas, quae fiunt plerumque in recteis caſibus ſingularibus: quod homines imperiti, et diſperſi uocabula rebus imponunt, quocumq. eos libido inuitauit. natura in

corrupta eſt plerumque ſuapte ſponte, niſi qui eam vſu inſcio deprauabit. Quare ſiquis principium analogiae potius poſuerit in naturalibus caſibus, quam in impoſitiueis, non multa in conſuetudine occurrent. et vt a natura libido humana corrigitur, non ab libidine natura; quod, qui impoſitionem ſequi voluerint, facient contra; ſin a ſingulari quis potius proficiſci volet, id illum facere oportebit ab ſexto caſu, qui eſt proprius. Latineis enim non eſt caſus alius. Heis litterarum discriminibus facilius reliquorum varietatem diſcere poterit; quod ij habent exitus aut in A, *vt ab hac terra: aut in* E, *vt ab hac lance: aut in* I, *vt ab hoc leui: aut in* O, *vt ab hoc caelo: aut in* V, *vt ab hoc verſu. Igitur ad demonſtrandas declinationes biceps vna haec.*

Sed quoniam ubi analogia tria, vnum quod in rebus, alterum quod in uocibus, tertium quod in vtroque. duo priora ſimplicia, tertium duplex; animaduertendum haec, quam inter ſe habeant rationem. Primum ea, quae ſunt diſcrimina in rebus, partim ſunt quae ad orationem non attineant, partim quae pertineant. Non pertinent, vt ea, quae obſeruant in aedificijs, et ſigneis faciendeis, ceteriſque rebus artifices, e queis vocantur aliae harmonicae; ſic item aliae nominibus alijs: ſed nulla harum fit loquendo pars ad orationem. Quae pertinent res, eae ſunt, quae verbeis dicuntur proportione, neque a ſimilitudine quoque vocum declinatus habent, vt Iuppiter Marſpiter, Ioui Marti. Haec enim genera nominum, et numero, et caſibus ſimilia ſunt, propor

tione. ſimilia inter ſe, quod vtraque nomina ſunt, et virilia ſunt; et ſingularia, et caſu nominandei et dandei.

Alterum genus vocale eſt, in quo voces modo ſunt proportione ſimiles, non res: vt biga, bigae, nuptia, nuptiae. Neque enim in heis res ſingularis ſubeſt vna, cum dicitur biga, quadriga. neque ab heis vocibus, quae declinata ſunt, multitudinis, ſignificant quidquam. Ideo quod omnia multitudinis, quae declinantur ab vno, vt a merula merulae, ſunt eiuſmodi, vt ſingulari ſubiungantur: ſic merulae duae, caculae tres, faculae quattuor. Quare cum idem non poſſit ſubiungi: cum dicimus vnae bigae, quadrigae duae, nuptiae tres; ſed pro eo vnae bigae, binae quadrigae, trinae nuptiae; apparet non eſſe biga, et quadriga; et bigae, et quadrigae: ſed vt eſt huius ordinis vna duae tres, principium vna: ſic in hoc ordine altero, vnae binae trinae, principium eſt vnae.

Tertium genus eſt illud duplex, quod dixi, in quo et res, et voces ſimiliter proportione dicuntur, vt bonus malus, boni mali. de quorum analogia et Ariſtophanes, et alij ſcripſerunt. Etenim haec denique perfecta, vt in oratione illae duae ſimplices inchoatae analogiae: de quibus tamen ſeparatim dicam, quod heis quoque vtimur in loquendo. Sed prius de perfecta, in qua et res, et voces quadam ſimilitudine continentur: cuius genera ſunt tria, vnum vernaculum, ac domi natum, alterum aduenticium, tertium nothum ex peregrino heic natum. vernaculum eſt, vt ſutor, et piſtor; ſutori, et piſtori. Aduenticium eſt, vt Hectores, Ne-

ſtores; Hectoras, Neſtoras. Tertium illud nothum, ut Achilles, et Peleus. de† genere multi vtuntur, non modo poetae, ſed etiam plerique: haec primo omnes, qui ſoluta oratione loquuntur, dicebant, ut quaeſtorem, praetorem, ſic Hectorem, Neſtorem. Itaque Ennius ait: Hectoris natum de muro Troiano iactari. Actius hoc in tragoedijs largius a priſca conſuetudine mouere coepit, et ad formas Graecas uerborum magis reuocare, et a quo Valerius ait: Actius Hectorem nollet facere, Hectora mallet. quod aduenticia pleraque habemus Graeca, ſe cutum, ut de notheis Graecanicos quoque nominatos plurimum haberemus. Itaq. ut heic alia Graeca, alia Graecanica, ſic analogiae. e quibus quae ſic nothae fiunt declinationes, de heis aliae ſunt priſcae, ut Bacchides, Chryſides; aliae minores, ut Chryſideis, Bacchideis; aliae recentes, ut Chryſidas, Bacchidas: cum heis omnibus tribus utantur noſtri, maxime qui ſequuntur media in loquendo, offendunt minimum. quod prima parum ſimilia uidentur eſſe Graeceis, unde ſint tranſlata: tertia parum ſimilia noſtreis. Omnis analogiae fundamentum ſimilitudo quaedam, ut dixi. quae ſolet eſſe, in rebus, in uocibus, et in utroque: in qua harum parte cumque ſit in ferendo, et cuiuſmodi, uidendum. Nam, ut dixi, neque rerum, neque uocis ſimilitudo ad has dupliceis, quae in loquendo quaerimus, ſeparatim ſatis eſt, quod utraque parte opus eſt ſimili, analogias uerborum exprimendas: quas ad loquendum ut perducas, accedere

debet uſus. Alia enim ratio, qua facias ueſtimentum, alia quemadmodum utare ueſtimento. Vſui ſpecies uidentur eſſe tres. una conſuetudinis ueteris; altera conſuetudinis huius; tertia autem neutra. Vetera, ut caſcus furus, caſci furi: huius conſuetudinis, ut albus caldus, albo caldo: neutra, ut ſcala falera, ſcalam faleram: ad quas accedere poteſt quarta, quae eſt mixta, ut amicitia, inimicitia; amicitiam, inimicitiam. Prima eſt, qua uſi antiqui, et nos reliquimus. Secunda, qua nunc utimur. Tertia, qua utuntur poetae. Analogia non item ea definienda, quae dirigitur ad naturam uerborum, atque illa, quae ad uſum loquendei. Nam prior definienda ſic: Analogia eſt uerborum ſimilium declinatio ſimilis. Poſterior ſic: Analogia eſt uerborum ſimilium declinatio ſimilis non repugnante conſuetudine communi. Ad quam harum duarum ad extremum additum erit hoc; ex quadam parte; poetica analogia erit definita. harum primam ſequi debet populus, ſecundam omnes ſinguli e populo; tertiam poetae. Haec diligentius, quam apertius dicta eſſe arbitror. Sed non obſcurius, quam de re ſimili definitiones grammaticorum ſunt, ut Aruſini, †Ariſtodemi, Ariſtoclis, item aliorum, quorum obſcuritates eo minus reprehendendae, quod pleraeque definitiones re incognita propter ſummam breuitatem, non facile perſpiciuntur, niſi articulatim ſit explicata. Quare magis apparebit, ſi erit aperte de ſingulis partibus: quid dicatur uerbum, quid ſimilitudo,

† Ariſtae)

verbi, quid declinatio, quid ſimilitudo declinationis non repugnante conſuetudine communi, quid ex quadam parte. Verbum *dico orationis vocalis partem, quae ſit in diuiſa, et minima, ſi declinationem naturalem habeat.* Similem, *verbum verbo, tum quom et res, quam ſignificat, et vocem, qua ſignificatur, et in figura tranſitum declinationis parilem.* Declinatio *eſt, cum ex verbo in verbum, aut ex verbi diſcrimine, vt tranſeat mens, vocis commutatio fit aliqua.* Similitudo *declinationis, cum item ex aliqua figura in figuram tranſit, vt id tranſit, cum quo confertur.* Adiectum *eſt non repugnante conſuetudine communi: quod quaedam verba contra vſum veterem declinata patietur, vt paſſa* Hortenſium *dicere pro has ceruices, ceruix; quaedam non, vt ſi dicas pro fauces, faux.* Vbi *additur ex quadam parte, ſignificat non eſſe in conſuetudine in heis verbeis omneis parteis, vt declinatum amo, iuuo; amor, iuuor.*

Quid *videretur analogia in oratione, et quas haberet ſpecies, et quae de heis ſequenda viderentur, vt breui potui, informaui.* Nunc *in quibus non debeat eſſe, ac proinde ac debeat, ſoleat quaeri, dicam.* Ea *fere ſunt quattuor genera: primum in id genus verbeis, quae non declinantur, analogia non debet quaeri, ut in heis nequam, mox, uix.* De *heis magis in alio, quam in alio erratur uerbo. dicunt enim non habere caſus mox, et uix, nequam habere: quod dicamus hic nequam, huius nequam, huic nequam: cum intellegimus, aut hominis eius, qnem uolumus oſtendere eſſe nequam, dicimus caſus, et ei,*

praeponimus non, cuius putamus nequitiam. Quod uocabulum factum, ut ex non et uolo, nolo; ſic ex ne et quidquam, item media extrita ſyllaba, coactum eſt nequam. Itaq. ut eum, quem putamus eſſe non bili, dicimus nibili; ſic in quo putamus eſſe nequidquam, dicimus nequam. Secundo ſi unum ſolum habent caſum in uoce, quod non declinentur, ut litterae omnes. Tertio ſi ſingularis eſt uocabuli ſeries, neque habet cum qua comparari poſsit, ut eſſe putant caput capitis capite. Quartum ſi ea uocabula, quae conferuntur inter ſe, rationem habent, quam oportet, ut ſocer, ſocrus; ſocerum ſocrum. Contra in quibus debeat quaeri analogia, fere totidem gradus debent eſſe coniuncti. Primum ut ſint res. Secundum ut earum ſit uſus. Tertium uti hae res uocabula habeant. Quartum ut habeant declinatus naturaleis. De primo gradu quod natura ſubeſt, et multitudinis, et ſingularis: dicimus hei aſſes, hoſce aſſes, hic as, hunc aſſem: contra quod in numereis finiteis multitudinis natura ſingularis non eſt, dicimus hei duo, et hei tres: heis duobus, heis tribus. Secundo gradu ſi eſt natura, neque eſt uſus, id genus ut ſit diſcriminandum, ut fit in faba, et id genus. Non enim opus fuit, quae ut in ſerueis, item ex parte et uniuerſa nominamus. * DESVNT QVAEDAM. *

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber decimus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

Liber vndecimus.

*

Ex Soſipatre libro primo.	*Rure ordinatum arbuſtum.*

*

Ex eodem libro	*Horum poëmatorum. Heis poëmateis.*

*

Ex eodem libro	*Catinuli.*

*

Ex eodem libro	Git, per omnes caſus.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber duodeci-
mus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber tertiusdecimus.

*

Ex Soſi patr, libro primo.

Oliuo, et oſso.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber quartusdecimus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber quintus decimus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber ſextusdecimus

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber ſeptimusdecimus

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

Liber octauus decimus.

*

Quibus nos in hoc libro proinde, vt nihil interſit, vte-mur indiſcriminatim. Ex Nonio Marcello.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber nonus decimus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber viceſimus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber viceſimus primus.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA
liber vicesimus secundus.

*

Rure veni. Ex Soſipatre libro primo.

*

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber viceſimus tertius.

*

Huius libri nihil eſt reliquum.

*

M. TERENTII VARRONIS DE LINGVA LATINA

liber uiceſimus quartus.

*

Proloquium eſt ſententia, in qua nihil deſideratur.

Ex Gelli[o] libro dec[i]mo ſext[o] capite [o]ctauo.

*

Quom inde haurierint.

Ex Priſci[a]no libr[o] decimo.

*

*

Ex Ruffino de metris Terentii.

Quare in huiuſmodi loceis poni oportet notam in tranſuerſum inter ſyllabas frequentius ad extremum uerſum ſenarium, et ſimiles; ſi pro longa breuem habebunt. vt in hoc: Amicus ſummus meus, et popularis Geta.

*

Ex Lactantio de opificio dei capite quinto

Caput, quod ab eo capiant initium ſenſus ac nerui.

*

Ex Gellio libro decimo octauo capite duodecimo.

In priore verbo, graues proſodiae, quae fuerunt, manent; reliquae mutant.

*

Ex Donato actu quarto, ſcaena tertia Eunuchi.

Id praeſente legatis omnibus, exercitu, pronuntiat.

*

Ex Diomede libro primo capite quarto.

Fixum.

*

Ex Priſciano libro ſeptimo.

Auro ait; Alia ex Graeco ſumpta, ex maſculino in foemininum tranſire; et A littera finiri: ὁ κοχλίας, haec cochlea; ὁ χάρτης, haec charta; ὁ γαυσάπης, haec gauſapa.

*

Varro ait. Iuuenior et ſenior, comparatiui ſunt, per deminutionem: Senior, non ſatis ſenex; iunior, non ſatis iuuenis, vel intra iuuenem; ſicut pauperior, intra pauperem.

Ex Seruio in quintum et ſextum Aeneidos.

*

Varro ait; quattuor foraminum fuiſſe tibias apud antiquos, et ſe vidiſſe tibias quattuor foraminum.

Ex Acrone in artem poeticam Horatii.

*

SCRIPTORVM ET LIBRORVM NOMINA QVAE A VARRONE referuntur.

L. Attius. 6.2: 14.27: 36.3: 83.16: 93.9: 94.19: 101.18: 103.16: 22: 106.5: 25: 107, 9: 108.4: 109.13: 190: 9: 212.7.
In Bruto. 31.4.
In Philoctete. 92.13.
In carmine Priami. 96.10.
In tragoedijs. 190.6.
M. Attius Plautus 33.17: 98.24: 108.17: 110.24.
Plauti aut librarij mendum 166.23.
In Amphitruone. 62.26: 101.10.
In Aſinaria. 105.28: 63.10.
In Aſtraba. 81.16: 103.25.
In Aulularia. 110.20: 13.10: 58.5.
In Caſina. 111.6: 19.
In Ciſtellaria. 103.12: 110.1: 4: 7: 28.18.
In Curculione. 103.4: 104.21: 49.1.
In Epidico. 45.3.
In Menahemis. 102, 6: 15: 108.21: 93.1.
In Mercatore. 103.1.
In Milite glorioſo. 107.13: 38.26.
In Moſtellaria. 150.28.
In Paraſito pigro. 103.8: 105.21.
In Perſa. 102.13.

In Poenulo. 104.7:27.20.
In Pſeudolo. 106.9.
In Sticho. 27.20.
In Trinummo. 102.18:105.26.
In Truculento. 104.9:166.19:64.14.
Aelius. 14.5:19:18·10:36.27:63.6.
Q. Aelius Gallus. 14.3:26.28:77.12.
C. Aelius Stilo. 49.12:27:99.3.
Interpres carminis Saliorum. 89.20.
M. Afranius. 18.12.
Allius in Boeotia. 86.7.
C. Annius. 83.21.
Antipater. 61.9.
Apollodorus. 38.3:61.11.
Aprißius in Bacche. 80.15.
Ariſtarchus. 133.4:8:148.4:162.20:175.18:182.19.
Pro analogia ſcripſit. 137.5: 10.
Ariſtarchei. 131.20.
Ariſtas. 191.22.
Ariſtocles. 191.23.
Ariſtodemus. 191.23.
Ariſtophanes. 61.11:140.12:189.19.
Eius lucerna. 11.23.
Ariſtoteles. 118.11:174.3.
In libro Nomina Barbarica inſcripto. 104.13.
Aruſinus. 191.22.
M. Atilius. 108.8.
Aurelius. 103.19:104.10:111.2.

Aurelius Opilius.101.16:104.4:106.2.
Caecilius.109.18:110.25:III.24:212.7.
Callimachus.40.11:98.6.
L. Calpurnius Piſo.49.12.
In Annalibus.49.20:54.5.
Caſſius.104.23.
In Bruto.63.5.
Chryſippus.61.9:64.13:76.15:187.16.
Chryſippus homo acutiſſimus reliquit ſex libros περὶ τῆς ἀνω=
μαλίας.137.4:7.
Claudius.103.28:104.16:III.23.
Cleanthis lucerna.11.23.
Coſconius.71.16.
In actionibus.86.9.
Crates.131.28:133.4.
Crates nobilis grammaticus contra analogiam ſcripſit.137.
2.
Democritus.72.12.
Dionyſius Sidonius.173.28.
Q. Ennius.13.12:14.14:15.9:20.7:23.26:
24.22:25.5:26.10:13:19:32.22:40.1:
50.26:53.20:63.2:77.28:83.21:84.
3:93.20:94.21:95.2:12:96.13:97.14:
24:98.7:28:99.15.21:22:27:100.22:
101.2:6:104.19:106.14:107.19.108.
5:24:110.10:12:24:III.1:167.5:190.5.
In Alexandro.84.16.
In Aſoto.25.25.

In Epicharmo.24.26:27.15.
In Medea.91.28.
In Medo.97.27.
Euripides.106.17.
Fuluius Flaccut flamen Martialis.67.18:70.18.
Heſiodus.14.18.
Homerus.105.6:107.12.
Q. Hortenſius in poematis.119.4: 192.13.
Iphicrates uel Iſicrates.33.5,
Iunius.20.10:21.27:23.28:70.23.
M.Iunius in commentarijs.88.4.
M. Iunius Brutus.10.18.
Iunius Gracchus.70.19.
Iuuentius Comicus.74.24:103.20.
L. Liuius Andronicus.90.3:107.13.
Lucilius.17.27:20.26: 26.3:31.6: 80.11:96.26:97.16: 100.26: 109.18:110.26:159.21.
Lucilij urbs.46.20.
Lucretius.109.4.
Libri xxi Lucretij.14.1.
Q. Lutatius Catulus.49.27:62.22.
Manlius uel Manilius.19.22:93.26:96.15:111.9.
CN.Matius uel Marcius vates.109.9:11,
Mucius Scaeuola.10.18:109.22:111.10.
Q. Mucius Scaeuola Pont. Max.31.24:70.1.
CN. Naeuius.20.14:23.14: 50.23:53.22:80.20:92.19: 95.12:101.18:102.3:108.18:25.
In Aemathia.102.8.

*In Agidone.*112,5.
*In Claſtidio,*112.1:158.26.
*In Corollaria.*103.2.
*In Coſmotria.*102.8.
*In Demetrio.*112.2.
*In Duloreſtc.*112.1.
*In Eſiona.*111.28.
*In Freto.*104.14.
*In Hemiſperio.*91.12.
*In Lampadione.*112.4.
*In Romulo.*102.12:112.6.
*In Stigmatia.*112.7.
*In Therimo.*112.9.
*Neſtocles Parmeniſius.*174.4.
M.*Pacuuius:* 11.13: 13.25: 17.28: 25.4:63.1:94.15:95.
5:9:105.20:107.18:24:108.11:110.17.
*In Bello Punico.*112,12.
*In Hermiona,*87.23.
*In Mercatore.*102,28.
*In Tarentilla.*112.10.
*In Tunicularia.*112.11.
*Papinij epigrammation,uel Pomponij.*96.17.
*Plato libro quarto.*98.17.
*Polybius.*40.11.
*Porcius.*53.20:111.1.
M. *Porcius Cato.*8.3:102.26:167.5.
*Procilius.*49.11:12:50.28.
*Pythagoras Samius.*12.11:94.7.

Siſenna. 134.6:213:13.
Sophron. 57.16.
Ser. Sulpicius R*ufus*. 17.21.
T. *Tatij uotum*. 29.4.
P. T*erentius* A*fer*. 74.24:80.14: 107.1:210.4: 212.5:8: 10.
M. *Terentius* V*arro in libro de aeſtuarijs*. 143.17.
In libris A*ntiquitatum*. 64.27:66.20.
In libris T*ribuum*. 24.5.
Oratio V*arronis*. 66.25.
Librorum de lingua L*atina ordo*. 112.20.
Libri de declinationibus. 121.14.
T*itinius*. 212.5.
V*alerius*. 103.21:190.9.
Q. V*alerius Soranus*. 96.28.
V*erginij uel Vergilij* C*ommentarius*. 99.4.
V*olumnius* T*uſcus tragicus*. 24.1.
Z*enon* C*itieus*. 24.24.

INCERTORVM.

A*ctiones*. 109.1.
Annales. 29.5:36.25.
Atellanae. 96.24:107.8:109.11.
Augurum libri, 14.20:24.18:101.21.
C*enſoriae tabulae*, 85.8.
C*ommentaria* C*onſularia*. 85.23.
C*ommentarium uetus* A*nquiſitionis*. 86.15:28.

Lex duodecim tabularum.15.5:47.6:62..13.101.
20.
Lex Plaetoria.62.14.
Sacrorum libri Athenis.35.26.
Saliorum carmen Numae tempore.39.20:65.10:9.0.
5:96.2:8.
Prima uerba poetica Latina Saliorum.90.12.
Saturnium carmen.98.12:100.2.
Sibyllini libri.65.19.
Boeotia.86.6.Plauti.
Ceſtio.104.2.Plauti.
Colax.III.9.Naeuij & Plauti.
Condalium.105.24.Plauti.
Cornicula.50.19:101.23.Plauti.
Friuolaria.102.23.Plauti.
Fugitiui.103.9.Plauti.
Neruolaria.103.12:104.5.Plauti.
Periboea.91.6.Pacuuij.
Phagon,103.6.Plauti.
Proſerpinae chorus.87.22.
Sitelitergus.103.26.Plauti.

DEORVM ATQVE HOMINVM NOMINA.

Acca Laurentia.68.5.
Accae ſepulchrum. 68.9.
Achilles.190.2.
L.*Aelius*. 136.11.
Sex.*Aelius Catus*.100.24.
Aeneas.48.11:14:77.25.
Aeſopus.111.8.
Agamemnon.14.13.
Aimilij ab Aimilio orti.116.4.
Albius.136.5.
Alcaeo, Alcaeoni, Alcaeonem. 162.12:18.
Alcaeus.162.12.
Alexandri ſtatua.199.4.
Alexander Paris.106.16.
Alphena mulier.175.27.
Ambiuius.96.26.
Andromacha.14.12:91.8: 106.15.
Angerona dea.68.2.
Apelles pictor.140.9.
Ἀφροδίτη.70.20.
Apollo.32.15:94.1.
Apollo ſol.27.12.
Latonius.120.5.
Apollinis cortina.101.5.
Aquilius.156.24.
Aquiliani gladiatores,156.22.
Hic Argus.162.4.
Arimnas pictor.140.11.
Ariſtarchus.61.16.
Artemas ab Artemidoro.120.21.
Aſtarte dea.24.11.
Atinia familia.134.4.
Atrius.136.5.
Attalus rex Pergami.65.19.
Auentinus rex Albanus.20.15.
Auerruncus deus.110.19.
Bacchus Liber.107.22.
Bacchi comites Bacchae.107.22.
Bacchi templa.91.7.
Bacchides Bacchideis Bacchidas.190.15.
Bellona.28.20:101.9.
Boebiei, Boebiae, Boebieis.185 5.
Βοώτης.105.7.

Caecilius. 156.24.
Caeciliani gladiatores. 156. 22.
Caecina. 178.14.
C. Calpurnius Cos. 85.27.
Calpurnius accenſus. 85.25.
Carinas. 136.26.
Carmens. 64.22.
Caſcelius. 156.23.
Caſceliani gladiatores. 156. 22.
Caſtor. 24.17: 28.25.
Ceres. 26.11: 65.25.
Chryſides, Chryſideis, Chryſidas. 190.15.
Cereris templum, 92.1.
Coeliei, Coeliae, Coelieis. 185. 6.
Coeles uel Coelius Vibennus Tuſcus. 21.6.
Coeliani. 21.12.
Comitiae uel commotis nymphae. 28.13.
Concordia. 28.28.
Concordiae aedes. 49.17: 51. 16.
A Concordiae. 49.17.
Dij Conſentes, nõ dei. 133.16.
Deum Conſentum aedes non deorum. 133.19.
Conſus deus. 67.7.
Cornelius. 62.8.
P. Cornelius Scipio. 97.1.
Scipionarij gladiatores, non Scipionij. 156.26.
Crepuſci. 62.18.
Cretea. 80.11.
Cupedius. 49.3.
Curtius Conſul. 50.1.
Cuſiatij. 96.3.
Decimus praenomen. 153.9.
Debebris rex Veientum, & Tiberis. 19.12.
Demetrius rex. 101.23.
Dei Fidij aedes. 23.4.
Diana. 29.8.
Diana Apollinis. 27.12. Titanis Triuia. 93.21.
Dianae templum. 20.17.
Diuiana. 27.14.
Dieſpiter. 26.23. ſine obliquis. 157. 28. Diespitris minus tritum. 158.14.
Diouis. 26.23: 29.6: 32.6.
Diomedes Diomedibus. 184. 27.

Dion.118.8.
Δίωνα.61.17.
Diona.125.22:147.28.
Dionem.61.17.
Diores Pictor.140.11.
Διόσκουρος.27.1.
Dius Fidius,26.25:28.
Duellona,Bellona.28.20.101.
9.
Δύνατοιθεοί.24.19.
Egeria Egeriai.99.12.
Epeus.98.25.
Epimenides poſt annos quinquaginta experrectus.90.1.
Eſculapij aedes.102.22.
Euander Arcas.14.28.
Europa Tarentina.19.24.
Falacer.100.21.
Diuus Pater Falacer.32.8.
Fauni Latinorum dei.98.11.
Faunus & Fauna.98.12.
Fauſtius.156.24.
Fauſtiani.156.24.
Fauſtinij gladiatores.156.20:
25.
Feronia.29.1.
Fides dea.29.3.
Flora.29.6: 100.21.
Fortuna.34.7.
Fors Fortuna.29.3.
Eius dies.66.12.Fanum.13.
Furina.32.7: 66.26:100.
20.
M. Genucius Cos.50.2.
Geryon Geryones Geryonas.
162.12.
Harpocrates.24.10.
Hector Hectore.93.16.
Hectorem,ut praetorem non [illegible]
133.27:190.5.
Hectores Hectoras.189.28.
Hectoris natus.190.6.
Hectora media breui.190.10.
Hecuba.91.5:116.1.
Heraclides Heraclide cum e longo inuocādi caſu.133.5.7.
Hercules.158.28.
Hercules Argiuus.21.2.
Sanctus.27.2.Ἀλεξίκακος
106.23.
Hercules defenſor hominū.106.
24.
Herculis ara.75.27.Sacrificium.24.decuma 75.23.
Herculi iuuencam immolat praetor.76.3.

Fanatur Herculi.75.24. (5.
Herculis et Herculi claua.122.
Hercules Herculibus. 184.28.
Honos deus.28.23.
Honoris pila.23.3.
Tullus Hoſtilius rex.51.11.
Ianus Geminus. 51. 19.Prin=
ceps.70.25.
Iani ſignum.54.4.
Iapetus.19.11.
Ilus.136.4.
Ad Iunium.49.1.
Iuuo Caprotina 66.22.
Lucina.27.21:25.
Iunonis Lucinae lucus. 22.8.
Aedes.22.20.
Lucinam parientes inuocant
27.25. (7.
Iuno nouella.69.6.Regina.27
Iuno eſt terra.27.6.
Iunonis aedes Lanuuij. 53.13.
Iunonis ſacellum.52.10.
Iuppiter quid ſit.26.12:13,
Iouis altitonantis.91.12.
Iouis Capitolini aedes. 20.1:
52.10. (24.
Iouis Elicij ara in Auẽtino. 87.
Iouis Fagutalis ſacellũ. 50.15.
Iuppiter Vimineus. 22.23.
Iouis Vinalia.65.26.
Iouis ſacellum.52.9.
Iuppiter caret obliquis.127.28
Iouis Iouẽ caret recto.127.28.
Iuppiter non Iouis.124.13:
134.12.
Iouis Iouis. 124.14:127.10.
Iuppiter Iouis Ioui.124.13:
188.27. (134.8.
Iouum & Iouerum non dicitur.
Iouis Filium & Filiam, non Io=
uem et Iouam dici.151.24.
Ioui agna facere.66 2.
Iuturna.28.9.
Iuturnae aqua aegrotum.28.9.
Κοίντιος.61.16.
M. Porcius Laeca.147.21.
Popillius Laenas.136.26.
Lares uel Laſes.29.8:61.19.
Lara dea.29.2.
Larunda.29.7.
Latona Titani filia.93. 26.A=
pollinis et Dianae mater.93.27.
Lauernae ara.53.26.
Lauinia Latini filia.43.11.
Leſas.136.25.
Libentina.74.8.

Liber pater Thriambus cognomento. 80.9.
Liberi ſacerdotes. 65.9.
Liberi fanum. 13.12.
Lucia Volumnia in Saliorũ carminibus. 153.17.
Lucij. 62.19: 153.12.
Lucianus. 61.15.
Lucretia. 63.5.
Lucumonis tribus. 23.28.
Lunae templum. 27.10.
Luna triuia. 93.23.
Noctiluca. 27.10: 83.8.
Lunae ſupercilia. 27.28.
Lyſippus artificum priorum uitioſa non eſt ſecutus, ſed artem. 141.23.
Macellus. 49.8.
Maecenas. 136.26.
Magnae matris templum. 65.20.
Dij Magni. 24.14.
Mamers. 28.22: 98.5.
Mamurius Veturius. 74.14.
Manes dij ſeruiles. 68.10.
Mania mater Larum: 153.16.
Manius. 153.12.
Manius Poſtulio. 49.14.
Manlius Manliorum. 133.21.
T. Manlius Cos. 54.8.
Marcus, non Marca. 151.17.
Mars Martis. 28.20: 186.14.
Marſpiter caret obliquis. 127.28: 157.28.
Marſpiter. 124.2.
Marſpitris minus tritum. 158.14.
Medea. 77.26: 83.28.
Melicertes Melicerte cum e breui uocandi caſu. 133.5: 7: 162.20: 22.
Sp. Melij domus. 51.23.
Menahemi gemini. 126.8: 181.19.
Menalippe. 103.23.
Metellus Metella non Metellum. 151.15.
Metius Curtius Sabinus. 49.22.
Meto Metonis. 162.8.
Minerua. 29.1.
Mineruae aedes. 66.11. *Sacellum.* 52.10.
Q. Mucius. 136.11.
Mycon pictor. 140.11.
Myrmecidis opera ex ebore mi-

nuta. 89.11:167.12.
Neptunus. 28.14:66.26.
Neptuni Salacia. 28.17.
Neſtorem ſecunda longa non di‑ci. 133.27:190.5.
Neſtores Neſtoras. 190.1.
Nouenſiles. 29.1.
Numerius non Numeria. 151.17.
Opeconſiua dea. 67.12. *dies eius. eius ſacrarium.* 67.12.
Ops. 24.12:29.5:68.2.
Ops terra & mater. 26.7:8.
Orcus. 27.5.
Orci templa. 91.9.
Orion Oriona. 101.12.
Palatia Latini uxor. 23.12.
Palatua. 100.20.
Pale. 65.25.
Pan. 38.5.
Pantheris. 36.13.
Parcae. 75.9.
Paris. 106.16.
Peleus. 190.2.
Dij Penates non dei. 133.15.
Penates. 48.11.
Deum Penatium aedes. 23.18.
M. *Perperna non Perpernus,* 125.27:136.7:136.10:147.21:178.14.
Phaethon. 28.7.
Philippi ſtatua. 159.5.
Philolaches. 151.1.
Philomedes Philomede cum e breui in uocandi caſu. 133.5:6:162.21:22.
Philoptois. 96.19.
Plautus Plauti, Plautius Plauti. 124.27.
C. *Poetelius Viſolus Dictator.* 111.17.
Pol. 110.7.
Pollux. 24.17:28.26.
Polluces. 28.28.
Πολυδεύκης. 28.27.
Pomona pomorum patrona. 100.21.
Numa Pompilius. 52.1: 54.4:108.26.
Flamines fecit. 100.14.
A *Varrone ad Pompilium ſeptingenti anni.* 90.7.
C. *Popillius.* 111.17.
Portumni aedes. 67.2.
Poſtuma praenomen. 153.18.
Poſtumus. 153.13.

Diui Potes. 24.19.
Priamus. 116.1.
Priamides. 120.5.
Prima praenomen. 153.8.
Principes dei. 24.9.
Progne Attica. 29.235
Prometheus. 19.21.
Proſerpina. 27.15.
Protogenes pictor. 140.9.
Publicij Aediles plebei. 52.5.
Purpurina. 178.14.
Pyrrhi bellum. 99.6.
Pythagoras pictor. 19.24.
Quarta praenomen. 153.8.
T. Quinctius Trogus capitis accuſatur. 86.17:22:87.5.
Quinctus prenomen. 153.9. 185.15.
Quirinus. 28.22:29.8.
Quirini fanum. 22. 25. aedes, 23.2.
Rhea Romuli mater. 48.18.
Robigus deus. 66.6.
Romulus. 21.7:49.21.
Romulus et Remus inuenti. 23.19.
Romuli aedes. 23.17.
Salacia Neptuni. 28.17.
Salus dea. 29.3.
Salutis aedes. 23.4.
Sanctus deus. 27.2.
Sangus. 27.2.
Sappho. 162.12.
Saturnus. 24.12: 26.5: 29.6.
Saturni aedes. 20.12: 58.26. fanum. 20.9.
Scatinia familia. 134.4.
Secunda praenomen 153
P. Septimius Quaeſtor Varronis. 6.1:7.1:8.1:112.22.
Serapis. 24.10.
M. Sergius Manij filius Quaeſtor. 86.16.
Sextus praenomen. 153.9.
Spurina. 178.14.
Streniae uel Sterimae ſacellum. 21.21.
Summanus deus. 29.7.
Taautes deus. 24.11.
Tarpeia uirgo Veſtalis. 20.2.
T. Tatius Rex. 22.26:49.21: 50.10:80.2.
Terentius Terentij. 118.24.
Terentius uir, Terentia femina, Terentium genus. 153.4.

Terentij filius et filia Terentius & Terentia.151.21.
Terentij Terentijs, Terentiae Terentijs.124.25.
Terentius Terentij.146.26.
Termen pro termino.14.28.
Terminus.14.25:29.7.
De Termino aenygma.7.1.
Tertia praenomen.153.8.
Theon Theona.125.22:147.8.
Thetis.107.19.
Tiberinus deus.19.9:28.11.
Tiberinus rex.19.15.
Tiberius Rex.19.15.
Tullia Superbi uxor.52.16.
Ser. Tullius Rex.22.6:66.12.
Tullius & Antonius Cos.118.1.
Tutelina dea.53.21.
Vatinius Vatiniorum.133.21.
Velinia.28.12.
Venilia.28.17.
Venus.25.17;70.19.
Venus Caeligena.25.21. Cloacina.29.8. Libētina.74.8. Lubentina.212.2. Murtia.51.3. Victrix.25.18.
Veneris aedes.67.5.
Veneris Murtiae ſacellū.51.3.
Venus nata e ſpumis.26.1.
Venus tutela ortorum.67.5.
Veneria corolla.25.26.
Veſta.29.2.
Veſtae aedes.70.11.
Veturij Cicurini.108.14.
Vſenas.136.26.
Victoria.25.20.
Victoria caeligena.25.21
Victoria cum corona & palma.25.23.
Virtus dea.28.22.
Volcanus.28.5:29.6.
Volcania templa.92.17.
Volturnus deus.100.20.
Volupiae ſacellum.54.3.
Vortumnus.29.8:67.16.
Etruriae deus.21.11.

SACERDOTVM ET MAGISTRATVVM ET EORVM MINISTRORVM NOMINA.

Accenſus uel Adcenſus. 31.19: 102.24:26.
Accenſus Conſulis. 85.25:86. 4.
Accenſus acciebat. 86.5.
Aedilis. 31.8.
Aedilis Plebei Publicij 52.5.
Aedituus. 7.4: 22.21:92. 28.
Aedituus. 7.4:92.27.
Aedituus ab aede & tuendo. 131.9.
Agonenſes Salij. 65.11.
Aruales Fratres. 32.11.
Augures. 75.17: 82.13:84. 6:97.8.
Augur Conſuli adeſt. 87.25. Praeit. 87.27.
Augurum uerba. 79.5.
Camilla 97.28.
Caelitum Camilla. 97.27.
Caſmillus in nuptijs. 98.2.
Cenſores 31.7: 64.9.
Cenſor poteſt conuocare popu-lum. 87.12.
Cenſores inter ſe ſortiũtur, uter luſtrum faciat. 85.21.
Cenſorum templum. 85.8.
Claſſicum redemptum de Cen-ſoribus. 87.2.
Cenſorium iudicium ad aequum aeſtimatur. 81.3.
Cenſura auſpicatur noctu. 85. 9.
Conſul. 31.2:87.12:15.
Conſules bini. 118.1.
Conſules Iudices appellati. 85. 27:86.2.
Conſul auguri imperat. 87.27. Exercitui imperat. 87.15.
Ad Conſulem mittere auſpiciũ petitum. 86.18.
Curatores omnium tribuum. 85 15.
Curiones. 31.28:74.3.
Decemuirum iudicium. 161.4.
Decuriones. 33.28.
Dialis Flamen. 32.5:6.

Dialis

Dialis auſpicatur uindemiā. 66.1.

Dictator. 31. 17: 78.9: 87. 12: 15.

Magiſter populi Dictator. 31. 21: 78.9.

Dictator & Conſul poſſunt exercitui imperare. 87.15.

Epulo. 84 4.

Fanorum ſeruorum nomina ſine ratione. 136.19:

Fetiales. 32.17.

Flamines. 32.1.

Flaminū cognomina. 100.17.

Dialis. 32,5: 6: 66: 1.

Falacer. 32.8: 100.19.

Floralis. 100.19.

Furinalis. 32.6: 67.1: 100.19.

Martialis. 32.5: 100.16.

Palatualis. 100.19.

Pomonalis. 100.19.

Quirinalis. 100.16.

Volcanalis. 32.5.

Volturualis. 100.18.

Fratres Aruales. 32.11.

Haruſpex. 49.14: 107.28.

Interrex poteſt conuocare populum. 87.12.

Iudices pro Conſulibus. 85.27: 86.2.

Lictores mutant ueſtem. 98.21.

Luperci. 32.10: 64.23:

Luperci nudi. 71.1.

Magiſtri. 31.22: 42.24.

Magiſter equitum. 31.18.

Magiſter populi Dictator. 31. 21: 78: 9.

Magiſtratus. 31.12: 32.26: 42.25.

Magiſtratus uitio creatus. 69. 27.

Magiſtratus mittit equos ludis. 50.24.

Ad magiſtratus conſpectū. 87. 19.

Magiſtratus nomina ſerui publici manumiſſi accipiebant. 136.24.

Martialis Flamen. 32.5: 100. 16.

Palatualis Flamen. 100.19.

Pomonalis Flamen. 100.19.

Pontifices. 31.23.

Pontifices in ſacrando fana ſantur finem. 75.20.

P

Pontifice praeeunte.78.4:
Praetor.31.8:32.23.
Praetor Vrbanus.76.2.
Praetores ſantur.69.17:23.
Praetores ſantur uerba legitima. 75.15.
Ad Praetorem mittere auſpiciũ petitum.86.18.
Praetor pronuntiat ſupremam. 62.15.
Praetor iubet accenſo inclamare horam eſſe tertiam. 86.9.
Praetores ad Cenſores eunt.85. 19.
Quaeſtores.31.9:83.12.
Quaeſtor pro quaeſitore.86.15.
Quindecemuiri.108.2.
Quirinalis Flamen.100.16.
Rex ſacrificulus.70.8.
Rex ferias edicit. 64.23. 69. 13.
Rex in regia immolat. 64.19.
Ad regem conueniebat populus Nonis.69.11.
Sacerdos publicus.67.14.
Sacerdotes.31.23.
Sacerdotulae.44.20.
Salij.32.8.
Agonenſes Salij.65.11.
Salij cantant Mamurium. 74. 14.
Serui publici a libertinis orti Romani nominantur.136.23.
Serui publici manumiſſi accipie=bant magiſtratus nomina. 136.24.
Sodales Titij.32.15.
Tribuni Aerarij.58.3.
Militum.31.13:34.3.
Plebei.31.15:85.19: 86.25.
Triumuiri Capitales.31.11.
Triumuirum iudicium. 161.4.
Veſtales uirgines.66.8:67.14.
Volcanalis Flamen.32.5.
Volturnalis Flamen.100.18.

ANIMALIVM NOMINA.

Agguilla pro anguilla. 6. 1.
Agnus. 36. 6.
Alites. 29. 16.
Amia piſcis. 100. 28.
Anas. 30. 17.
Anguilla. 30. 6.
Animales. 165. 11.
Animalia. 29. 14.
Animantes. 165. 11.
Animalium uoces. 110. 22.
Animalia in ignem mittere. 67. 11.
Anſer. 29. 19.
Aper mas & femina. 127. 15.
Apri. 36. 20.
Aprinus porcus. 35. 25.
Aquatilia. 30. 1.
Aqula mas & femina. 117. 5.
Aquilae. 143. 24.
Ares pro Aries. 35. 28.
Aries. 35. 28: 41. 14.
Armenta. 35. 17.
Aruiga. 36. 1: 4.
Aruignus. 36. 1.
Aſellus piſcis. 30. 7: 169. 10.
Aues auium. 133. 14.
Hac aui & aue. 132. 15.
Auis auicula, non auicella. 135. 21.
Beſtia proſerpens. 27. 20.
Bos. 34. 7.
Bos non bus & bouis. 134. 13.
Βοῦς. 35. 13.
Boum & bouerum greges. 134. 7.
Bubus iunctis. 47. 24.
Bos ambiegna. 97. 8.
Bos mutilus. 145. 11.
Bos forda. 65. 22.
Bubo. 29. 19.
Camelus. 36. 17.
Camelopardalis. 36. 18.
Cancer. 106. 9.
Canis. 36. 7.
Canis & canes una. 97. 13.
Canes feta. 97. 15.
Canis catulus catellus. 157. 21.
Canis caninam non eſt. 97. 4: 20.
Canicula piſcis. 30. 8.
Capra. 35. 22: 36. 22.

Caprea.36.21.
Κάπρος.36.21.
Κάπρω καὶ πόρκω.35.27.
Catulus.36.7:157.21.
Cerceris.30.19.
Cerui.36.22:41.12.
Ceruus & cerua.127.14.
Ceruus cerue.185.18.
ὁ κοχλίας haec cochlea.210.
Columba.29.20. 10.
Columbae mares & feminae olim.152.4.
Columbus mas, columba femina. 152.6:7.
Conchylia.30.9.
Cornices non loquuntur, ſed fantur.76.17.
Coruus auis.29.19.
Coruus non corua.151.18: 152.1. 76.17.
Corui non loquuntur, ſed fantur.
Coruus piſcis.100.27.
Crocodilus.30.14.
Cuculus.29.18.
Cybium.30.3.
Echinus.30.10.
Elephantorum turres ornatae. 99.15.
Elephantos.99.7.
Elephas.99.1.
Equus.90.21.
Equus & equa.151.28.
Equus claudicans.145.11.
Equi natio.163.4.
Equorum curſus.65.6.
Equorum pulli.163.9.
Equi eadem facie.163.3.
In equum aſcendere.49.17.
Equus publicus mille aſſarium, non aſſariorum.133.23.
Fedus pro hedus.35.23.
Ferarum uocabula.36.10.
Fiber.30 23.
Ficedulae.29.27.
Fircus pro hircus.35.23.
Frendix.111.5.
Fringuilla.111.6.
Galeritus.29.23.
Gallina.29.20.
Γέργιρα.29.27.
Gracculi.29.26.
Haedus & hedus.35.24:25.
Halcedo.30.19:107.26.
Halcyon.30.19:107.24.
Ἀλκυών.107.25.

*Halcyonij dies.*107.27.
*Hinnulus ex equo et aſina.*144.
5.
*Hippopotamus.*30.13.
*Hircus.*35.23.
*Hirundo.*29,19.
*Homo & homon.*159.2.
*Homunculus.*119.2.
Hominum propria 30.28.
Hominis medium non eſt umbilicus. 94.4.
Ἰταλος.35.20.
*Iumentum.*46.1.
*Iuuencus.*35.21.
*Leo.*36.11.
*Iuba leonis.*105.19.
*Fremere eſt leonis.*111.3.
*Leaena.*36.12.
*Lepus.*36.24: 213.1.
*Hic lepus.*163.14.
*Lingulaca.*30.6.
*Locuſta prius pariet lucam bouem.*99.1.
*Loligo.*30.21.
*Luca bos.*99.1.
*Lupum auribus teneo.*97.4.
*Lupus piſcis.*30.8:100.27:144.1:169.7.
*Lupus.*213.1.
*Luſcinia, uel luſciola.*29.21.
*Lytra.*30.23.
*Melandria.*30.4.
*Mergus.*30.17.
Merula. 29.25:189.8: 10.
*non merulus.*151.19.
*Merula piſcis.*144.1.
*Miliariae.*29.27.
*Motacilla.*29.23.
Mulus et mula ex equa, et aſino. 144.3:4: 5.
*Mutua muli.*96.20.
*Muraena.*30.2:144.1:169.7.
Μύραινα.30.2.
*Muſes pro mures.*96.3.
*Muſtella piſcis.*169.8.
*Nebulaca.*30.6.
*Nocticulus.*36.9.
*Noctua.*29.21.
*Oſtrea.*30.10.
*Ouis.*35.14.
*Ouis ouis.*158.11.
*Ouis mas.*36.5.
*Hac oui & oue.*132.15.
*Oues ouium.*133.14. (19.
*Panthera.*36.11:99.10:151.

Pantheris.36.13.
Pauo.29.19.
Pectunculi piſces.30.11.
Pecus.11.14:35.4;36.6.
Pecudes.35.8.
Pecus ſus.39.15.
Pecus ouilum.36.6.
Pecudis caro.39.6.
Pecus agitur paſtum.72.27.
Peloris.30.10.
Piſces adlauant.166.19.
Piſcium uocabula.30.1:5.
Polypus.30.13.
Porcus.35.25.
πόρκος.35.27.
Porcus aprinus.35.25.
Porci triginta.48.13.
Πρόβατον.35.15.
Pulli equorum.163.9.
Pullorum pipatus.110.21.
Pullos facere.107.26.
quadrupes.16.9.
Quadrupes maxima.99.5.
querquedula.30.19.
Rana.30.14:16.
Sciurus uel ſurus.132.28.
Serpens.27.17.
Silurus piſcis.100.28.
Sirenae, uel ſurenae piſces.30.(11.
Solea piſcis.169.7.
Sudis piſcis.30.7.
Sus pecus.39.15.
Sus alba.48.13.
Sues ſuium nō dicitur.133.14
Suis tergus.39.17.
Taurus.35.14.
Taurus & uacca.47.25.(28.
Teſtudo.30.20:41.14:52
Thynnus.30.3:100.26.
Torpedo piſcis.30.9.
Turdus non turda.151.18.
Turdi.143.25.
Turdus piſcis.30.8.
Vacca.47.25.
Vermiculus piloſus.103.20.
Veruex.36.6.
Vitulus.35.19:144.3.
Vlula.29.19.
Vmbra piſcis.30.7.
Vngues piſces.30.11.
Volpes.36.27.
Volucres.29.17.
Volucrū analogia.143.23.
Vpupa.29.18.
Vraeon.30.4.
Vrſi.36.16.

ARBORVM HERBARVM ET FRVCTVVM NOMINA.

Abies uocabulum muliebre.147. 22.

Adoreae ſalces.46.11.

Arbores fines conſtitui,91.25.

Aſparagi.37.19.

ἄσπαραγος.37.21.

Betae pes.76.11.

Braſſica.37.18.

Bulbum.40.10.

Caprificus.66.23.

Cicer nō cicera.127.19:153.27:186.7:10.

Corni abſciſſae.50.13.

Cucumeres.37.22.

Cupreſſus et cupresſi.159.10.

Elea.39.5.

ἕρπυλλον.37.13.

Eſculus.50.14.

Faba, non ſabae dicitur.146.28:193.21.

Faba uehitur.47.4.

Fagus.50.15.

Far.38.12:46.8:18.

Far molitum.37.26.

Far & ſal.37.26.

Ficus fici fico.159.18.

Ficus & fici.154.11.

Hei et hae ficei.159.13

Ficei ficorum.159.14.

Has ficos nō ficus.159.16.

Ficus ficuum ficibus non dicitur.159.15.

Fructuum genera.143.19.

Fruges.37.24:79.15.

Frumentum.37.25.

Git per omnes caſus.196.4.

Glans optima et maxima:37.6.

Hedera coronatae anus.65.9.

Iuglans.37.4.

Iunci.47.2:

Κέκκον.38.9.

Κοϱίανδϱον.37.14.

Κυμίνον.37.15.

Lactuca.37.17.

Lapathium.37.11.

Laurea ſilua.50:11.

Legumina.79.14.

Lentes.145.15.

Lilium.37.15.

Lupinum.145.16.

Μῆλον.37.4.
Malua.37.16.
Malum Punicum.108.17.
Mala gemina facie ſimilia ne-
gamus, ſi ſapore ſunt alio.
163.2.
Μέδις καὶ μέλις.38.13.
Menta.37.10.
Milium.38.13.
Murtetum.51.2.
Myrtus.39.21.
Nux iuglans.37.4.
Nucis ſuccus.37.8.
Nuces purgare.37.5.
Olea.34.24:39.5:79.14:
154.28.
Ocymum.37.10.
Olus lactuca.37.17.
Olera.39.3.
Olerum copia.48.26.
Orchemora.39.6.
Orchitis.39.5.
Ordeum ſatum.143.21.
Palma.25.20.
Πήγανον.37.10.
Pinus iuglans.37.4.
Pirum ex ramo, ramus ex arbo
re, arbor ex radicib'.90.18
Platanus & platani.159.11.
Poma.39.1:42.27.
Pomorum ſuccus.163.9.
Rapa.39.5.
Raphanus radix.37.11.
Roſa.37.14.
Serpyllum.37.14.
Siſer non ſiſera.127.19.
Suſimbrium.37.16.
Vimina.47.4.
Vimineta.22.24.
Virga e caprifico.66.23.
Virgultum.37.2:63.23.
Virgulta.63.23.
Virgulta aſpera.37.20.
Vitis.17.3.
Vuae.37.27.
Vuas legere.79.14.

Accae ſepulcrum. 68.9.
Aedes *Concordiae.* 49.17:51.16.
Dei Fidij. 23.4.
Eius tectum perforatum. 26.25.
Deum Conſentum. 133.19.
Deum Penatiũ. 23, 18.
Eſculapij. 102.22.
Iouis Capitolini. 20. 1: 52.10.
Iunonis Lucinae. 22.20
Mineruae. 66.11.
Quirini. 23.2.
Romuli. 23.17.
Salutis. 23.4.
Saturni. 58.26:20.12.
Veneris 67.5.
Veſtae. 70.11.
Aequimelium. 51.23.
Aerarium. 57.25: 59.1.
Africus uicus. 52.11.
Antiqua urbs. 21.28: 68.11.
Ara Conſi. 67.8.
Herculis. 75.27.
Iouis Elicij. 87.24.
Lauernae. 53.26.
Argeorum ſacraria. 20.28.
Argiletum. 52.2.
Armiluſtrum. 50.16:67.25.
Arx urbis. 21.21.
In arce ſacra. 69.12. *templum.* 91.18.
In arce canit cornicen. 86.21.
Atrium ſutorium. 65.17.
Auentinus mons. 20.13.
Balantium pro Palatio oppidũ. 23.14.
BaſilicaOpimia. 51.17:
Boarium forum. 48.25.
Buſta Gallica. 51.28.
Calabra curia in Capitolio. 13.6:69.5.
Campus Flaminius. 51.5.
Martius. 18.28:65.7.
In Campo centuriata comitia. 87.6.
Capitolium. 19.27:49.26: 80.8.
Capitolium uetus. 52.9.

Capitolinus cliuus.70.12.
Carcer.ſo.4.
Carceres.ſo.22.
Oppidum carceres appellati. ſo.23.
Carinae .21.14: 22.4. olim ceriona. 20.
Carinarum murus terreus. 21. 26.
Cerolienſis.21.15.
Cippi pomerij.48.3.
Ciprius uicus. ſ2.13.
Circus.ſo.21.
Circus Flaminius.ſ1.4.
Maximus.ſo.16.
Intimus.ſo.27.
In circo ara Conſi.67.8.
Cis Tiberim. 31.27.
Ciſpius mons.22.12:20.
Cliuus Capitolinus. 70.12.
Proximus.21.2ſ:ſ2. 8.
Publicius.ſ2.ſ.
Cloacæ in foro. 49.2ſ.
Cloaca maxima.ſ1.27.
Coelius mons.21.6.
Coeliolus mons.21.14.
Collina tertia regio. 21.4:22. 1.
Collina tribus.24.3.
Collis Latiaris.23.ſ.
Murialis. 23.4.
Quirinalis.22.24.
Salutaris.23.1.
Viminalis.22.23.
Comitium.ſ1.7:13: 62.1ſ: 70.8.
In comitio ſaltare.32.9.
Corneta.49.2:ſo.13.
Coſconius uicus.ſ2.7.
Cupedinis, uel Cupidinis forũ. 49.3.
Curia.68.2:74.2.
Curiae. 31.28:ſ1.8:6ſ.23.
Curia Calabra.13.6:69.ſ.
Hoſtilia. ſ1.10: 92.8.
Curiae ueteres.ſ1.9.
Doliola.ſ1.27.
Eſculetum.ſo.14.
Eſquiliae. 18.12: 22.ſ: 11. ſ2.11.
Eſquilina ſecunda regio. 21.4: 22.4.
Eſquilina tribus.24.3.
Eſquilinus mons.22.19:
Eſquilinus lucus.22.14:17.

Extra urbem Romam ſanum
Fortis Fortunae.66.13,
Fagutal.50.14.
Fagutalis lucus. 22.8:15.
Fanum Fortis Fortunae.66.13.
Quirini 22.25.
Saturni.20.9.
Fana montana.40.8.
Ficus Ruminalis.23.19.
Figlinae.22.18.
Flaminius campus.51.5.
Circus.51.4.
Forum.48.23.
In foro cloacae.49.25.
Lacus Curtius.49.9.
Sub nouis.77.17.
Forum Boarium.48.25.
Cupedinis uel Cupidinis.
49.3.
Olitorium.48.25.
Piſcarium.49.1.
Germalum.23.14:18.
Germalenſis.23.16.
Graecoſtaſis.51.15:16.
Honoris pila 23.3.
Hoſtilia curia.51.10:92.8.
Ianualis porta.54.3.
Ianus Geminus.51.19.
Ad Iunium.49.1.
Lacus Curtius.49.10.
Larum lucus, & ſacellum. 20.
22:22.10.
Latiaris collis.23.5.
Lauernalis porta.53.25.
Lauretum uicus.50.9.
Lautolae.51.19.
Lucerum tribus. 31.14: 33.
10:27.
Lucus Eſquilinus. 22.14:16:
18.
Fagutalis. 22.8:15.
Iunonis Lucinae. 22.8.
Larum.20.22:22.10.
Mephitis 22.8.
Petillius uel Poetilius.
22.19.
Veneris Lubentinae.
212.2.
Lupercal.32.10:64.23.
Macellum.48.26:49.6:50.
12.
Martius campus. 18.28:65.
7.
Mephitis lucus.22.8.
Mineruium.21.17.
Moerus pro murus.22.15:

Moeri pro muri. 8ſ. 17: 86. 20: 87. 4: 7.
Montes urbis ſeptem. 17. 2ſ: 19. 26: 68. 13.
Mons Auentinus. 20. 13.
Ciſpius. 22. 12: 19.
Coelius. 21. 6.
Coeliolus. 21. 14.
Eſquilinns. 22. 19.
Oppius. 22. 14.
Saturnius. 20. 6.
Septimius. 22. 18.
Tarpeius. 20. 2.
Montana ſana. 40. 8.
Mucionis porta. ſ3. 28.
Ad Murtium. ſ0. 28.
Murus terreus carinarum. 21. 26: 22. 1.
Muri poſtici. 20. 12.
Muſtellarius uicus. 23. 6.
Mutialis collis. 23. 4.
Naeuia porta. ſ3. 21.
Naeuia nemora. ſ3. 22.
Naualia. ſ4. 2. (18.
Noua uia. 20. 22. 68. 8: 77.
Subnouis. 77. 17.
Olitorium forum. 48. 2ſ.
Opimia baſilica. ſ1. 17.
Oppidum Roma. 6ſ. 8.
Oppidum carceres. ſ0. 23: 2ſ: 27.
Oppius mons. 22. 14.
Pagus ſucuſanus. 22. 2.
Palatium. 1ſ. 1: 27. 11.
Antiquum oppidum Palatium. 71. 2. antea Balantium. 23. 14.
In Palatio Lunae templum. 27. 10.
In Palatio portae. ſ3. 27.
Palatium quarta regio. 23. 9:
Palatina regio. 21. ſ.
Palatina tribus. 24. 3.
Petilius, uel Poetilius lucus. 22. 18.
Pila Naris, uel Honoris. 23. 3.
Piſcarium forum. 49. 1.
Pomerium. 48. 2: 8.
Pomerij Cippi. 48. 3.
Pons Sublicius, 31. 26: 100. 6.
Portae intra muros. ſ3. 27.
Porta Ianualis. ſ4. 3.
Porta Iani clauſa et aperta. ſ4. ſ.
Porta Lauernalis. ſ3. 2ſ.
Mucionis. ſ3. 28.

Naeuia.53.21.
Pādana Saturnia.20.10:11.
Rauduſcula. 53.23.
Romanula.54.1:68.12.
Poſtici muri.20.12.
Proximus cliuus.21.25:52.8.
Publicius cliuus.52.5.
Publilius uicus.52.7.
Puticulae.18.9.
Quirinalis collis.22.24.
Querquetulanum ſacellum. 22.10.
Ramnium tribus. 31.13:33.10:27.
Rauduſcula porta.53.23.
In Regia Rex immolat.64.19.
In Regia Opeconſiuae ſacrariū.67.12.
Regiones urbis Suburana, Eſquilina, Collina, Palatina. 21.4.
Roma ſepem montium. 17.25.
Romanula porta. 54.1:68.12.
Romilia tribus.24.4.
Romuli tribus Ramnes.23.27.
Roſtra.51.11.
De roſtris comitia edicere. 86.23.
Ex roſtris rudere.110.27.
Ruma.20.22.
Ruminalis ficus.23.19.
Sacellum Iouis, Iunonis, Mineruae in Capitolio ueteri. 52.9.
Iouis Fagutalis.50.15.
Larum.20.22.
Querquetulanū 22.10.
Steriniae uel Streniae. 21.21.
Veneris Murtiae. 51.3.
Volupiae.54.3.
Sacra uia.21.20:24:50.12.
Eius caput.21.20.
Sacrariū Opeconſiuae.67.12.
Sacraria Argeorum.20.28.
Sacriportus.23.15.
Salutaris collis.23.2.
Saturnia oppidum in monte Tarpeio.20.8:21.3.
Saturnia porta quae Pandana. 20.10:11.
Saturnius mons, qui Tarpeius, uel Capitolium.20.6.
Saxum Tarpeium.20.5.

Sceleratus uicus. 52.15.
Senaculum. 51, 15: 17.
Septimius mons. 22.19.
Septimontium. 68.12.
Sublicius pons. 31. 26: 100. 6.
Sub nouis. 77.17.
Subura. 21.25.
Suburana prima regio. 21.5.
Suburana tribus. 24.3.
Sucuſa. 22.2.
Sucuſanus pagus. 22.2.
Sutorium atrium. 65.17.
Tarpeius mons. 20.2.
Tarpeium ſaxum. 20.5.
Templum Dianae. 20.17.
 Lunae. 27.10.
Tribus unde. 23.25:
Tribus tres 31. 13: 33.10: 26.
Romuli, *Tatij*, & Lucumonis *tribus.* 23.27.
Ramnenſium *uel* Ramnium *tribus.* 31.13: 33.10: 27.
Tatienſium uel Tatium tribus. 31.14: 33.10: 27.
Lucerum tribus. 31.14: 33. 10: 27.
Tribus multiplicatae. 16.16.
Tribus quattuor partes urbis. 24.2
Suburana, Eſquilina, Collina, & *Palatina tribus.* 24.3.
R*omilia tribus quinta.* 24.4.
T*ullianum.* 50.6.
T*uraculum.* 23.6.
Tuſcus uicus. 21.11.
Velabrum. 20.21: 23: 68. 8.
 Maius & minus. 51.21: 22.
Velia. 23.18.
Veliae 23.15: 21.
Velienſis. 23.17.
Veteres curiae. 51.9.
Via noua. 20.22: 68.8: 77. 18.
 Sacra. 21, 20: 24: 50. 12.
 eius caput. 21.20.
Vicus Africus. 52.11.
 Ciprius. 52.13.
 Coſconius. 52.7.
 Lauretum. 50.9: 12.
 Muſtellarius. 23.6.

Publilius.52.7.
Sceleratus.52.15.
Tuſcus.21.11.
Viminalis collis.22.23.
Vls Tiberim..31.27.
Vrbs.48.1.
Vrbis partes.20.27.regiones.21.4. tribus.24.2.
In urbe Roma pleraeque aedes ſacrae templa.92.10.

POPVLORVM GENTIVM LOCORVM AQVARVM NOMINA.

Aborigenes.23.10.
Acheruſia templa.91.8.
Aegeum fretum.95.5:7.
Aegyptus.30.22.
Aegyptij dei.24.10.
Aegyptiorum uocabula ſingulis caſibus.132.6.
Aemilia baſilica Praeneſte.62.8.
Aeoles.18.4:37.4.
Aethiops.148.1.
Aethiops albus, quod habet candidos dentes..125.6.
Aetolia terra.94.18.
Ex Africa obſides.52.12.
Africanae beſtiae.99.10.
Alacus, uel Alaudus, & Alaca uel Alauda.132.8.
Alba.48.13:129.17.
Alba longa.48.17.
Albae duae, quarũ ciues Albani & Albenſes.124.18.
Albanus rex Auentinus.20.15.
Albanus mons.68.20.
Albula Tiberis.19.14.
Alexandria.26.18.
Allia fluuius.70.13.
Ambracia.24.15.
Amiternum.62.18.
Amiternini.18.25.
Andrius ab Andro.136,13.
Antemnae oppidum.19.1.
Appulia.15.17.
Appuli.32.15.

Appula lana pluris emitur, quã Gallicana, quia firmior. 147.6.
Aquae calidae. 51.20:155. 22:156.5.
Ardea. 48.4.
Ardola. 48.4.
Areopagus. 94.23.
Areopagita. 94.22.
Argiui. 98.26.
Argus. 52.3.
Hoc Argos. 162.5.
Hei Argei. 162.6.
Argi. 100.5.
Argei. 21.1:100.3:5.
Argeorum ſacra, ſacraria, & ſacella. 20, 28: 21.26: 22.13.
Aricinus ab Aricia. 15.21.
Armenia lingua. 36.15.
Aruernus Aruerna. 136.9.
Aſia. 19.18: 20.
Aſia duplex. 13.21.
Aſiae flumina, lacus, montes, campi. 143.23.
Aſiaticus ab Aſia. 129.22.
Aternus amnis. 18.24.
Athenae. 94.23.
Athenae trinae: Athenaei, Athenienſes, Athenaepolitae ciues. 124.19.
Athenaeus rhetor, & Athenienſis ciuis ab Athenis. 136.15.
Atticorum uerba. 56.17: 64.4.
Atriates Tuſci. 53.7.
Barbari Romani & Perſae Graecis. 132.4.
Bucitatum oppidum. 53.28.
Cabyrum delubra. 92.15.
Calydon. 94.18.
Calydonia terra. 94.16.
Calydonius ager. 94.17.
Campanus non Capuanus a Capua. 175.14.
Campana uerba. 46.9.
Carthaginienſe bellum primum confectum. 54.8.
Caſcinum uel Caſſinum. 96.22.
Caſcinum uel Caſſinum forum. 96.23.
Cherſoneſice. 46.17.
Chio uinum alius generis, quam Lesbo. 155.9.
Cilicia. 13.24.

Corduba

Corduba. 53. 13.
Creta. 129. 7.
Cruſtumerina ſeceſſio: 31. 17.
Curenſes. 80. 2.
Curetes. 22. 25: 80. 2.
Cutilienſis lacus. 28. 13.
Cyzicenus a Cyzico, non Cyzicius. 136. 13.
Deli nati Apollo & Diana. 93. 28.
Delphi umbilicus terrarum. 94. 1. 12.
Delphis in aede foramen umbilicus. 94. 13.
Epheſus in Ionia. 120. 19: 22.
Epheſius ab Epheſo. 120. 23.
Etruria. 98. 9.
Etruriae deus Vortumnus. 21. 11.
Etruſcus ritus. 47. 24.
Europa. 19. 19: 21.
Europae flumina, lacus, montes, campi. 143. 22.
Falerij oppidũ. 39. 23: 53. 13.
Faliſcus uenter. 39. 23.
Fauentinus libertus a Fauentia. 136. 21.
Ficuleates. 66. 18.
Fidenates. 66. 18.
Fuluia Baſilica Praeneſte. 62. 8.
Gabij oppidum. 15. 25.
Gabinus ager. 15. 24.
A Gallo Gallice. 213. 8.
Gallus & Aethiops. 125. 24. 148. 1.
Galli obſederunt Romam. 70. 14.
Galli poſſederũt urbem. 51. 25.
Gallorum deceſſus ex urbe. 66. 17.
Gallorum lorica. 41. 4.
Gallorum uocabula pluribus caſibus. 132. 7.
Gallicana lana. 147. 6.
Graeca pleraq. aduẽticia. 190. 10.
Graecorum conuiuia. 43. 12.
Graecae formae uerborũ. 190. 18.
Graecae litterae habent ſingulos caſus, quia peregrinae. 132. 1: 3.
Graeci barbara nomina cum caſibus dicunt. 132. 4.
Graeci Latina nomina quinis,

Q

non ſenis caſibus dicunt. 132.10.
Graecorum & Latinorum comparatio. 144.18.
Graecanica et Graeca. 190.13
Graecanice. 162.5.
Graecanici. 190.11.
Graeco ritu. 108.2.
Heliconiades muſae. 94.28.
Helleſpontus. 95.1:2.
Vinum in Hiſpania Baccha. 107.23.
Ilium ab Ilo. 136.4.
Ilius & Ilia non Ilienus ab Ilio. 129.19: 136.4.
Interamna oppidum. 18.28.
Ion Ionis. 120.28.
Iones. 48.27:63.24.
Ionas. 120.22.
Ionia. 13.23.
Epheſus in Ionia 120.19:22.
Lacedaemonij. 48.27.
Lanuuium. 53.12.
Latini populi. 68.20.
Latini caſci. 96.14.
Latinorum dei. 24.12:98.11.
Latinorum commune templum Dianae in Auētino. 20.16.
Latinarum litterarum uocabula non declinantur. 150.2.
Latinis eſt proprius ſextus caſus 188.8.
Latium. 15.18:19:65.27:66.22:98.10.
In Latio. 153.3.
In cetero Latio. 53.13.
Latij uerba. 14.27.
Latij oppida. 47.24.
Lauinium. 48.10:14:15.
Laurentes. 50.10.
Lemnia. 92.13.
Lesbo uinum. 155.9.
Libethrides muſae. 94.27.
Libya. 99.9.
Libycus elephas. 99.3. *non Libyathicus.* 129.23.
Lucani. 15.17:39.23.
In Lucanis 99.6.
Lucani boues 99.4. *urſi.* 12.
Lucana lingua. 36.16.
Luceres. 23.26:27.
Lydus. 108.9.
In Macedonia Olympus. 94.25.
Megaleſion. 65.20.
A Mauro Maurice. 213.9.

Nar.2 3.3.
Neapolis.3 2.1 5:77.9.
Nolani a Nola.1 2 9.19.
Olympus in Macedonia.94.24:
25.
Olympiades muſae.94.26.
Palantei.23.9.
Palatini Aborigenes.23.10.
Palatini paſtores.2 3:2 2.
Parma.129.17.
Parmenſes, non Parmani. 129.
17:19.
Pelium nemus.97.24.
Pergamenus a Pergamo, non
Pergamus et Pergama.129.
20:21.
Phoenicij dei.24.11.
Pimpliades muſae.94.28.
Pipleides muſae.94.28.
Piraceum.212.10.
Poeni.40.13.
Poenicum.40.12:
Poenicorum uocabula ſingulis
caſibus.132.6:9.
Praeneſte.62.7.
Aemilia & Fuluia baſilica
Praeneſte.62.8.
Praeneſtinus.15.21.
Propontidis ſauces.95.4.
Puteoli oppidum.18.6.
Puteolis aquae calidae.156.
8.
Quirites.80.1.
Populus Romanus Quiritũ.85.
11:12.
Ramnes.23.26:27.
Reate.62.15:136.22.
Reatinus ager.23.11. libertus.
136.22.
Renogalli, 54.25.
Rhodius a Rhodo.136.13.
Roma, Parma, Alba, gemina uo-
cabula.129.17.
Roma nomen eſt.176.17.
Roma.15.24:48.18.
Roma a Romulo.120.3:136.
6:145.28:149.25.
Romanus a Roma.120.3.
Roma recuperata.51.26.
Romanus ager.15.23:23.
24.
Romanorum liberti non diceban
ur Romani.136.20.
Populus Romanus Quiritium.
85.11:12.
Romanae ſtirpis.48.10.

Romani nominantur ſerui publi ci a libertinis orti. 136.23.
quirites. 28.22.
Sabini. 15.17.
Sabinus rex. 21.8.
Sabini ciues additi. 52.13.
Sabinorum uaſa. 43.5.
Sabinae raptae. 67.9.
Sabina ſana. 76.22.
Sabinum bellum. 49.21.
Sabine Ciprum bonum. 52.14.
Sabina lingua. 27.2: 29.1: 35. 23: 25.
Sabinorum uerba. 28.21: 38. 20: 62.17: 69.15: 96. 12: 100.23: 105.23.
Samnites a Sabinis orti. 96.22.
Samnites gladiatores. 47.21.
Samothrace. 24.19: 98.4.
Samothracum initia. 24.13.
Samothraces dei. 24.17.
Saturnia oppidum. 20.8: 21.3.
Saturnia terra. 20.7.
Sicilia. 107.15.
Siculi Roma orti. 36.24.
Siculorum lingua. 36.24.
Siculorum uerba. 42.9: 56.2: 15: 57.15.
Syracuſae. 50.7.
Syria. 13.22.
Syriacum nomen. 30.18.
Syrorum uerba. 145.25.
Tarentini. 68.7.
Tarentina Europa. 19.24.
Accae Tarentinae. 68.6.
Tartarus: 98.17.
Tartarino corpore. 98.16.
Taties & Tatienſes. 23.25: 26.
Theſpiades muſae. 94.28.
Thracum peltae. 100.1.
Tiberis amnis. 18.27: 19.3: 100.7.
Secundum Tiberim. 48.28: 66. 13.
Tiberinus portus. 67.3.
Tiburs a Tibure. 128.27: 145.28.
Tigris. 36.13. ſagittam ſignifi-cat. 36.15.
Troianus equus Argiuorum. 98. 26.
Tuſcia. 15.18.
A Tuſco Tuſce. 213.8.
Tuſcanicum. 53.5.
Tuſcorum cauum aedium. 53.6.

Atriates Tuſci.53.7.
In Tuſcis aquae calidae.156.8.
Tuſcae tragoediae.24.1.
Tuſca uocabula.24.1.
Tuſcorum uerba.69.14:98.9.
Tuſculani.65.14.
Tuſculanus ager.94.17.
Tuſculana ſacra.66.4.
Veientum rex Debebris.19.12
Velinus lacus.28.12.
Volturnus fluuius.19.6.
Volturnum colonia.19.9.oppidum.7.
Vrbinas.136.27.

DIERVM LVDORVM ET SACRORVM NOMINA.

Accalia 68.3.
Agonales dies.64.18.
Agonia.65.12.
Allienſis dies.70.13.
Angeronalia.68.2.
Annales dies.68.16.
Annales feriae.68.27.
Apollinares ludi.66.25.
Aprilis.70.18.
Armiluſtrium.67.25.
Atri dies.69.16.
Caprotinae Nonae.66.21.
Carmentalia.64.21.
Cerialia.65.25.
Circenſes ludi.50.18.
Comitiales dies.69.18.
Compitalia.68.16:69.21.
Cõceptiuae feriae.68.26.
Conceptiuus dies.68.19.
Conſualia.67.7.
December.70.24.
Eidus.69.14.
Equiria.65.6.
Ἔνη καὶ νέα.64.5.
Faſti dies.32.7:69.17:75.14.
Februarius duodecimus menſis.65.4:70.27.
Feralia.65.1.
Fontinalia.67.23.
Fordicidia.65.21.
Fornacalia.65.1.

Furinalia.66.26.
Furinales feriae. 32.7.
Ianuarius.70.25.
Intercisi dies.70.3.
Kalendae.69.3.
Latinae feriae.68.19: 69.21.
Laurentalia.68.4.
Laurentinae feriae.68.3.
Liberalia.65.8:124.23.
Lupercalia.32.10:64.22.
Luſtri ambitus.50.16.
Martius primus menſis.70.17
Matralia.38.16.
Meditrinalia.67.17.
Megaleſia.65.18.
Μῦνες.64.5.
Μυνυχοῖα.64.1.
Montanorum feriae.68.14.
Nefaſti dies.69.22:75.15.
Neptunalia.66.25.
Nonae.69.7.
Nonae quintanae et ſeptimanae. 69.4.
Nonis Februarijs feriae edicuntur.64.24.
Opalia.68.2.
Opeconſiua dies.67.12.
Paganalia.68.15.
Paganicae feriae.68.24.
Palilia uel Parilia.45.12.65.24.
Populiſugia.66.14.
Portumnalia.67.2.
quando rex comitiauit fas.70.7.
Quando ſtercus delatum fas.70.10.
Quinquatrus maiores.66.10. minores.66.8.
Quinquatrus.65.12.
Qnintilis.70.23.
quirinalia.64.27.
Robigalia.66.5.
Saturnalia.26.6:57.28.
Sementinae feriae.68.22.
Septimatrus.65.15.
Sexatrus.65.15.
Taurici ludi.51.6.
Terminalia.65.3.
Tubiluſtrum.65.17.
Veſtalia.66.7.
Vinalia.13.5:65.26.
Kalare uinalia.66.5.
Vinalia ruſtica.67.3.
Volcanalia.67.10.
Vortumnalia.67.16.

Ἀγρός. 16.7.
Αἴγες. 95.9.
Αἰθήρ, aether. 14.2:25.4.
Αἴθεσθαι. 63.25
Αἰών. 64.14.
Ἄλσεα. 16.27.
Ἄλφα, alpha alphatos non dicitur. 132.1.
Ἅμαξα, 105.7.
Ἀμέλγειν. 88.17.
Ἀμφίβια, amphibia. 30.16.
Ἀμφίμαλλος. amphimallon. 54.25.
Ἀναλογία. 121.8. analogia. 133:181.27. aequalitas. 137.5:11: ratio ſimilitudinum, 139.6.
Analogia eſt ratio, quae a ſimilitudine oritur. 171.4.
Analogiae diffinitio. 191.10.
Analogia perfecta. 189.20:23.
Analogia ex conſuetudine nata. 137.16.
Analogiae fundamentum eſt natura. 154.1.
Similitudo. 190.21.
Analogiae duo genera: naturale, & uoluntarium. 145.14.
Analogiae fundamenta aut a uoluntate hominum, aut a natura uerborum, aut re utraq. 185.9.
Analogia et anomalia ſequenda: illa in naturali, haec in uoluntaria declinatione. 121.12.
Analogia pollicetur ex duobus ſimilibus ſimiliter declinatis ſimilia fore. 149.23: 150.6.
Analogiam ſequi debemus uniuerſi: ſinguli autem, ſi conſuetudo patiatur. 169.16.
Analogia et anomalia in omnib. mundi partibus. 169.3.
Analogia in rebus, in uocibus, in utroque. 188.15: 190.21.
Contra analogiam, & ſimilitudinem argumenta. 21.22.

Ἀνάλογον. analogon. 123. 19: 181. 27. proportio. 171. 13. ratio et proportio. 181. 11.

Si λόγον ſuſtuleris, et analogō, ſi id, analogiam. 182. 1.

Analogia ab analogo. 181. 13.

Analogon quid ſit. 181. 13.

Ἀναλογικῶς. 124. 14: 129. 7.

Ἀνατίθημον. 57. 16.

Ἀνδρεί μάχεται. 106. 20.

Ἀνωμαλία. 121. 11: 13. anomalia. 169. 2: 171. 4. inaequalitas. 137. 4: 7.

Ἀνταρκτικός. 142. 28.

Ἁρμονικός. harmonicus. 188. 23.

Ἀρραβών. 56. 18.

Ἄσβεστον. 45. 5.

Βῆρ. 63. 24.

Γ bina utuntur Graeci pro N et Γ. 6. 2.

ὁ γαυσάπης. hec gauſapa. 210. 12.

γερουσία. 51. 18.

γέρρα. gerra. 102. 14.

γευέσθαι. 84. 26.

γεωμέτρης. geometra. 182. 18.

γίγνομαι. 88. 13.

γλῶσσαι. gloſſae. 92, 7.

γλώσσημα. gloſſema. 97. 28: 112. 3.

γραμματική. grammatica antiqua. 11. 11.

γραμματικός. grammaticus 182. 19.

Δέσποινα. 43. 7.

Διαβάθρα. diabathra in pedibus. 102. 5.

Διέσπερος. 101. 18.

Δικάζω. 77. 28.

Δόμα. 56. 17.

Δομᾶν. 88. 16.

Δόσις. 56. 17.

Δραχμή. drachma. 161. 2.

Δύπλον ἔντερον. 39. 26.

Δῶρον. 56. 16.

Δωτίνη. 56. 15.

Ἐψιλόν. E breue. 133. 6: 7.

Ἔδω. 84. 25.

Ἐκβολή. 112. 12.

Ἔντερον τυφλὸν, ἢ δύ=

πλον. 39.26.
Ἐξωτερικὸν. exotericum. 109. 28.
Ἐπίκροκος. epicrocus. 8.7: 102.5.
Ἐπίτυρον. epityrum. 107.13.
Ἐπίχυσις. epichyſis. 43.13.
Ἐρύειν. 88.12.
Ἑσπέρα. 62.28.
Ἕσπερος. 62.25.
Ἔτυμον. etymon. 106.17.
Ἔτυμα. 89.17. etyma 75.3: 106.18.
Ἐτυμολογία. 9.17.
Ἐτυμολογική. 9.5. etymologice. 90.15: 112.26.
Etymologiae forma. 112.28.
Ἦτα. E longum. 133.7.
Ἦθη. 212.5.
Ἥρως. heros. 90.8.
Θέατρον. theatrum ſurdum. 152.19.
Theatrales. 111.8.
Θησαυροί. theſauri deorum. 58.14.
Θιγάνειν. 88.14.
Θρίαμβος. triumphus. 80.8
Θρύλλος. 38.24.
Ἱστορία. hiſtoria. 116.15.
Ἰχθύν. 94.7.
Καλεῖν. kalare. 69.3.
Κάνεον. 42.14.
Κάπνον. 42.9.
Κιθάρα. citharae ſeptem chordae. 183.22.
Κλέπτειν. 109.8.
κοῦρθος. 33.5.
κρέω. 83.23.
κύαθος. cyathus. 43.13.
κύλιξ. 42.18.
κυλίβαθον. cylibathum. 42.16.
κῶμος. 108.7.
κωμῳδία. comoedia. 108.8.
Λαμπάδες. lampades accendere. 105.25.
Λατομία. latomia. 50.8.
Λάτρον. 101.28.
Λέκτρον. 54.13.
Λήθη. 99.27.
Λίχεσθαι. 88.10.
Λόγος. 181.17: 183.1. ratio. 171.12.
Μάγνος. 42.1.

Μακέλλοι.48.28.
Μακελλῶται.48.27.
Μαλάκη.37.15.
Μαλακίζειν. malaxare.88.
15.
Μάπαι καὶ μάπαι. matae.
40.9.
Μέσα.41.18.
Μύνη.64.1.
Μίτρα. mitra.44.23.
Μοῖρον.57.15:16.
Μῦ. 110.15:16:
Μυστήρια. myſteria.94:20.
Myſteria priſtina.92.16.
Μυστικὸς. myſtica uada. 94,
20.
Νέος.77.8.
Νομάι.16.27.
Νύμφη. nympha.28.9:107.
19,
Νυμφόληπτος. 107.20.
Νύξ. 62.24.
Ὀμφαλός. 94.15.
Ὁμωνυμία.162.2.
Ὀπισθόδομον. 52.21.
Πανδοῦρα.pandura.131.8.
Πανθήρ. panther rete.36.12.
Παραπλεκεία.45.13.
Παροιμία. 97.2:4.
Περιπετάσματα. peripetaſmata.55.4.
Περιστρώματα. periſtromata.
55.4.
Περίστυλον.122.19.
Ποιήματα.poemata.89.16.
Poematorum.196.2.
Poemateis.89.17:98.7:15:
196.2.
Ποιητική.poetice.89.14.
Πόλος.polus.93.11:142.27.
polus brumalis.143.1.
Πόσω.18.5.
Ποταμός.18.4.
Ποτίζειν.88.16.
Πότος.42.28.
Πότω.84.28.
Πρό.ante.77.3.
Πρόδομον.52.21.
Προειδεῖν.88.11.
Προσκήνιον.proſcenium.77.5
Προσωδίαι.proſodiae.210.6.
Πύθιος.18.4.
Ῥύγχος.88.18.
Σάφον.10.218.

Σημαινόμενα. 9.18.
Σκαιά. 109.26.
Σκαλεύειν. 88.10.
Στάμνον ἤτοι στεγνόν. 18.
16.
Στέγαστρον. 54.16.
Στείβειν. 58.12.
Στορεννύειν. 88.10.
Στραγγαλίζειν. 88.13.
Συγκέραστον. ſynceraſtum.
103.6.
Συλλαβή. ſyllaba non declina
tur. 150.8.
Συνήθεια. 121.9.
Συνωνυμία. 162.11.
Τάπινα. 72.22.
Τέρμα. 14.28.
Τετράχορδα. tetrachorda.
183.23.
Τραγῳδός, tragoedus. 72.
26.
Τρίγωνα. trigona terna. 105.
16.
Τρισύλλαβον. triſyllabum.
162.25.
Τρυβλίον. 41.21:42.14.
Τρύφον. 38.24.
Φαγκίλλαι. phancillae. 46.
17.
Φέρειν. 88.11.
Φέρτρον καὶ φέρετρον. 54.
18.
Φρατρία. fratria. 32.14.
Φρέαρ. 85.3.
Φυσικοί. phyſici. 27.22:186.
20.
Φῶς ἀγαθόν. 62.12.
Χάος. chaos. 14.9:18.
ὁ χάρτης. haec charta. 210.
12.
Χλαμύς. chlamys. 11.14:
45.13.
Χορδή. chorda. 183.22:24.
Χορός. chorus. 77.25.
Ψαλτήριον. pſalterium. 131.
7.

LATINORVM VERBORVM
ac ſententiarum Index.

Hoc A, *huius* A. 150. 18.
A, & B, *nõ inclinatur*. 147. 2.
Abacus argento ornatur, vt alia paria ſint, alia diſparia. 149. 2.
Abagio. 97. 5.
Ab artifice. 193. 7.
Ab eadem ratione. 156. 1.
Abeo. 81. 28.
Abeſt mille paſſus. 83. 14.
Ab hoc. 73. 20.
Abiecta gleba. 15. 12.
Abiegna trabes. 97. 25.
Abigere. 108. 22.
Abire ab ſe. 74. 10.
Ab luctu. 104. 11.
Abluo abluam. 124. 22.
Aboriuntur. 27. 4.
Abnegare. 70. 2.
Abradere 46. 5.
Abſceſſit. 72. 5.
Abſcindere. 33. 23.
Abſoluere. 169. 24.
Abſtruſus 167. 23.
Acceſſit. 72. 5.
Accipere. 110. 9. 10.
Accommodare verba. 146. 18.
Accuſandi caſus. 132. 18: 24.
Accuſare capitis. 86. 17.
Acetum, aceta non dicitur. 154. 23.
Acierum ordo. 33. 15.
Acti menſes. 25. 24.
Actio. 12. 16: 72. 25.
Actiones tres: cogitare, dicere, facere. 73. 2.
Actioſa. 103. 25.
Actores. 57. 11: 178. 11.
Actor pronuntiat. 77. 4. *Agit fabulam*. 82. 13.
Actus. 15. 24. 16. 7: 161. 7.
Actus primus ab vno ad nongẽta. ſecundus a mille ad nongenta millia. 161. 12.
Actus tertius, & quartus. 161. 21.
Actutum. 104. 6.
Acutiſſime. 182. 18.

Adaequale cubiculũ . 122.19.
Adagio.97. 1.
Ad arbitrium.102.27.
Adcidiſſet.97. 25.
Ad dextram.94.20.
Addico verbũ prætoris.69.23.
Addicere iudicium.78.6.
Addictus,78. 11.
Adducere pelliculam 107.8.
Adeſſe iubere.86.24.
Ad extremum.86.28.
Adfari templa.75.18.
Ad fatus fines.75.19.
Ad hoc reſpondeo.157.28.
Adire.52.22.
Aditus.52.22.
Adiumento eſſe.33.19.
Adiunctus, a .um.61.7.
Adiungere.90.27.
Ad latera habere ferrum. 101. 25.
Adlauant.166.19.
Ad lecti.79.18.
Ad legionem.102.16.
Adlocutum ire.76.26.
Ad mille.71.10.
Adminicula.89.12.
Ad miniculandi pars orationis. 5
126.24:26.
Adminiſter 98.5.
Adminiſtra.98.1.
Adminiſtrare.83.1.
Adminiſtri.34.2.
Adoptare adminiſtros.34.2.
Adpatula.96.3.
Ad quirere.83.9.
Ad radere.104.6.
Ad ſcribere inermes.102.16.
Ad ſcriptiui.102.15.
Ad ſentio & ad ſentior.213. 12.
Ad ſequere.81.17.
Ad ſerere manu in libertatem. 79.4.
Ad ſiduus.110.5.
Ad ſignare.67.6.
Ad ſignata pecunia 58.1.
Ad ſignificare.71.10:11: 103:18:116.2:159.24.
Ad ſimilem formam.123. 20.
Ad ſtringor al ſtrinxi.213.5
Ad ſuetudo.142.5.
Ad ſumpta ad vitam.122.14: 25.
Ad ſumptus.a.vm.179.6.
Adtentare imperium.31.24.

Adtingere.87.1.
Adtributa pecunia. 58.3.
Adtributum .40.22:58.2.
Adtributus. 67.1.68.17.
Aduectus. 20.18.
Aduehi ratibus. 20.19.
Aduentare.108.21.
Aduenticium. 189.26:190.
10.
Aduerbium adminiculandi pars
126.24:26.
Adumbratus.a.um. 176.5:
179.20.
Ad vnam formam. 123.15.
Aduocare concionem. 86.27:
87.8.
Aduortere animum. 108.5.
Aedes. 52.22.
Aedes ſacra, nõ templum. 92.9.
Aedes ſacrae, et priuatae. 31.9.
Aedificare publice. 52.6.
Aedificia. 47.11.
Aedificia bina coniuncta in bal-
neo. 155.27.
Aedis ſacra. 78.3.
Aegre ſiſtit. 103.25.
Aegrotat conſuetudo. 175.
21.
Aenea libra. 160.14.
Aenea vaſa. 43.17.
Aequabiliter. 38.17.
Aequatus .a.um. 95.10.
Aequata domus publice. 51.23
Aeque. 78.25:83.18:122.7
172.22.
Aba equi noctiali circulo ad ſol-
ſtitialem, hinc ad ſepten trio
nalem caelum diuiſum 142.
24.
Aequi noctialis circulus. 143.5
Aequinoctium. 63.17:143.4.
Aequor. 95.10.
Aequus. a. um. 63.16.
Aer aureſcit 106.27.
Aera. 56.5.
Aera pro aerem. 26.14.
Aerata ratis. 95.13.
Aerariae, nõ aere lauinae. 131.
13.
Aerarij milites. 58.6.
Aeratus. a. um. 53.23.
Aerea cornua. 41.10.
Aeri fodinae. 11.10.
Aes pro aſſibus. 160.13.
Mille aeris legaſſe. 160.15.
Aes militare. 58.4.

Hoc abaere, aeneaq. libra. 160. 14.
Aeſtas. 25. 10: 63. 25.
Aeſtimatio. 57. 4.
Aeſtiua in caſtris. 53. 17.
Aeſtiuum. 63. 25.
Aeſtiuum caenaculum. 53 18.
Aeſtus. 95. 7.
Aeſtus creſcunt ſex horis, ſex decreſcunt. 143. 12.
Aetas omnis. 64. 14.
Aeuiternum. 64. 12.
Affabile. 76. 11.
Ageeps pro anceps. 6. 4.
Agcora pro ancora. 6. 4.
Agendi tempus. 63. 7.
Ager. 16. 5.
Ager cultus. 16. 20.
Ager hoſticus. 15. 23: 16. 3.
Ager incertus. 16. 3.
Ager inconſitus. 16. 21. incultus ibid.
Ager peregrinus. 15. 25.
Ager reſtibilis. 17. 14.]
Agere. 83. 2.
Agere augurium. 73. 10.
Agere cauſſam. 73. 9.
Agere ex ſponſu. 81. 10: 13.
Agere geſtum. 72. 26.
Agere in ſacris. 40. 6.
Agere lege. 69. 23.
In agendo fit aut dicitur. 61. 5.
In agendo fieri. 89. 2.
Agitur pecus paſtum. 72. 27.
Agit fabulam actor, poeta facit. 82. 13.
Aggens pro angens. 6. 1.
Aggeres. 47. 17.
Aggulus pro angulus. 6. 1.
Agitari. 12. 14.
Agitatio. 119. 8.
Agitatus. 12. 16: 72. 26: 83. 2
Agitatus mentis. 73. 2.
Agmenta. 212. 3.
Agnatio rerum. 115. 20.
Agnationes. 115. 3.
Agnatus pecori. 36. 6.
Ago. 72. 25.
Agone? 64. 19.
Agrarij. 119. 12.
Agreſtia loca. 92. 11.
Agreſtis. 95. 18.
Agricola. 13. 4.
Agricultura. 68. 24.
Agreis. 75. 18.

Agrorum genera. 15. 22.
Agro ſus. 13. 3.
Agumentum. 40. 5.
Albatus. 31. 12.
Albus alba album. 177. 8.
Albus albi albo. 177. 7
Album, albius, albiſſimum. 134.
15.
Alia decauſſa. 87. 10.
Alia vrguent. 120. 8.
Alias tum. 58. 13.
Alienigenae. 33. 19.
Aliquantum poteſt. 178. 3.
Aliquid ſingulare habere. 153.
11.
Aliter ac: 166. 10.
Aliter atq. 87. 25.
Aliter olim, & nunc. 152.
3.
Aliud atq. aliud. 72, 4.
Aliunde. 163. 8.
Alius generis. 155. 8.
Alligare. 46. 15: 16.
Alligare pecuniam. 58. 15.
Alligatus ſponſu. 80. 28.
Alteri totidem. 121. 20.
Altiores. 179. 5.
Altiſonus. 14. 13.
Altitudo. 149. 18.
Altrix terra. 94. 16.
Altum. 97. 24.
Alueolus. 23. 21.
Alumen. 18. 8.
Amans, & amaturus, caret ter-
tio, qui amauit. 130. 9.
Amare. 105. 25.
Amator ab amando. 129. 26.
Amatus erã, ſum, ero. 130.
13.
Amaturus amans amatus. 168,
1.
Ambages. 96. 26.
Ambagio. 97. 7.
Ambe. 96. 27.
Ambiegna bos. 97. 8.
Ambiguus. 158. 12: 166. 4.
Ambio. 96. 27.
Ambire. 18. 26.
Ambitioſus, 96. 28.
Ambitus. 15. 3: 18. 27: 93. 18
96. 28.
Ambitus muri. 48. 2.
Ambones. 40. 28.
Ambulatus ſum nõ dicitur 130.
25.
Ambuſtum. 97. 7.

Amens 73. 22.
Amentia. 110, 17.
Amfracta. 93. 17.
In amfracto. 93. 20.
Amictus. 44. 25: 45. 6.
Amictui habere. 45. 8.
Amicctum. 45. 6.
Amiſſa quaerere. 141. 26.
Amitans ab amando non dicitur 130. 28.
Amnis. 18. 23.
Amor, amabor, amatus ſum. 164. 11.
Amouere mentem. 73. 24.
Amplius. 161. 27.
Anceps. 6. 4.
Ancilia. 99. 28.
Ancilibus armati. 67. 28.
Ancifus. 100. 1.
Ancora. 6. 4.
Angendo. 48. 22.
Angens. 6. 1.
Angiportum. 48. 21: 72. 28.
Anguli laborant. 18. 18.
Angulus. 6. 1: 73. 1.
Anima. 24. 22: 37. 1.
Anima diuiſa ī octo partes q̄nq. ſenſus, & cogitandi, progenerā di, ac voces mittendi. 144. 12.
Anima & corpus. 24. 20.
Anima flatur. 63. 21.
Animaduerſus. a. um. 179. 1.
Animo efferre. 76. 21.
Annulus. 63. 19.
Annuli loricae. 41. 5.
Annus. 63. 18.
Anominibus. 129. 15.
An ſatus. 42. 19.
Antica ad meridiem. 91. 14.
Antiqua verba. 12. 1: 44. 26.
Antiqui inſtituerunt. 70. 17.
Antiqui noſtri. 77. 10.
Antiquum oppidum. 53. 28: 54. 1.
Antiquus ſeſtertius. 56. 5.
Anus anicula ancilla. 157. 16
Aparte. 47. 12: 51. 15.
Aparte tota. 94. 19.
Aparte totum. 105. 15.
Aperdite. 100. 27.
Aperta. 110. 23.
Apertus. 97 3.
Apexabo. 40. 3.
Apex eminet in capitte. 40. 3.
Apparet vox. 73. 26.

Appellandi partes quattuor pro-
vocabula, vocabula, nomina,
pronomina. 126.27.
Appellandi partes ſingulae tri-
plices ſunt, quo ad ſexũ, mul
titudinem, caſum. 127.5.
Apponere. 163.20.
A principio. 35.13.
Apte cibum curare. 98.26.
Aqua. 42.28: 43.1.
Aqua & ignus. 25.14.
Aqua feruens. 38.3.
Aqua hiberna. 23.20.
Aqua viua. 43.2.
Aqua lymphata. 107.18.
Aquam concipere. 41.24.
Aquam haurire. 43.24.
Aqualis. 42.27.
Aquae fiſtula 43.2.
Aquarium vas. 41.28.
Aquilo. 143.6.
Ara pura. 17.11
Ara Deum. 17.11.
Circum aras mittere. 86.
12.
Arationes. 17.16.
Aratrum. 45.21.
Aratri dens. 45.22.
Aratro circum agere ſulcum.
47.25.
Aratro circum ducta. 48.5.
Arbitrium. 102.27.
Arboreae ſalces. 46.11.
Arbuſtum. 196.1.
Arca. 44.6: 47.8.
Arca arcula 157.24.
Arca nummorum. 58.9.
Arcera. 47.6.
Arcere. 50.3.
Arcere beſtes. 40.22.
Ardor. 17.12: 25.9.
Area. 17.9.
Area pes magnus 35.7.
Areas differere 78.25.
Are facere. 17.13.
Areſcere. 17.9.
Argenta non dicitur. 155.1.
Argentarij tabernas occludant.
86.23.
Argentus. 155.2.
Ex argento. 155.2.
Argentifex non dicitur. 131.
17.
Argenti fodinae. 131.14.
Argẽto abacus ornatur. 149.
2.

Argilla. 52.4.
Argutus. 104.9.
Ariſta in ſpica horret. 73. 27.
Aritudo. 25.3.
Arma. 40. 22.
Armamentarium. 44.7.
Armamentum. 44.7.
Armarium. 44.7.
Armati ancilibus. 67.28.
Armati priuatiqui. 85.14.
Arrabo pecunia. 56.13:17.
Ars. 34.16: 59: 116.17.
Artatio. 11.3.
Articulatim. 191.26.
Articuli. 128.3: 13: 18: 131. 22: 176.5.
Articuli finiti, vt hic hæc; infiniti vt quis quæ. 179.19.
Articuli ſunt prouocabula, et pro nomina. 127.3.
Articulorum ſimilitudines. 179 13.
Articulorum duæ partes finita, & infinita. 176.14.
Ab artifice. 193.7.
Artifices. 34.15.
Artifices egregij. 140.10.
Aruum. 17.16: 32.22.
Arx. 50.2.
As. 55. 6: 9.
As, & Aſſes. 160.18: 20: 193.17.
As libræ pondus. 55.8: 58.8.
As ad ſemiſſem, vt libella ad ſem bellam. 181.21.
As ſimplex. 160.11.
Aſſem tenentes. 160.14.
Ab aſſe ad centuſſis numerus æs adſignificat. 159.24.
Aſſis dimidium. 55.23.
Aſſib. ſtipata cella. 58.10.
Aſena. 96.5.
Aſpicio. 84.8.
Aſſa. 39.8: 42.9.
Aſſarius. 133.23.
Aſſeres. 47.11: 95.18.
Aſſipondium. 55.7.
Aſſudeſcere. 39.10.
Aſſus. a. um. 39.9: 11.
Aſtra. 143.8.
Aſtrorum motus. 143.9.
Aſtutius. 174.20.
Atabat pro aſtabat. 98.8.
Atauus. 90.8.
Atqui. 132, 22.

Atratus ab atro.120.2.
Atreſſis vſq.. ad centuſſis numeri eiuſmodi.160.15.
Atrienſis, non atrituus.131.10.
Atrium.53.6:122.19.
Atrum corpus.37.8.
Attingere.126..17.
Auaritia vna.22.10.
Auceps ab auibus capiẽdis.131 11.
Auctor.61.9:111.24.
Auctor verbi.79.6.
Auctus.us.33.18.
Aucupari ſcientiam.11.19.
Audio.84.15.
Audientes dicto.31.18.
Auditis parere.84.21.
Auditor pro lectore.61.8.
Auditus.152.19:21.
Aue ſiniſtra comitia.109.24.
Auem ſpecere eſt augurũ.84.6
Auerbis.129.24.
Auere.84.15.
Auerruncare.110.18.
Auerſum.35.12
Auertere periculum.110.20.
Auguria.32.16.
Augurij aut auſpicij locus templum.91.16.
Augurij tempus ſupremum.101 22.
Augurium agere.73.10.
Auiarium ab aue,nõ auile.129 3.
Auide.84.18.
Auiditas.84.19.
Auram exhalare.17.28.
Aures auent auide.84.18.
Aureſcit aer,106.27.
Aureus ignis ſolis.106.27.
Aurifex.131.16.
Aurora.106: 26.
Aurora humida.18.1.
Auſcarpeda.103.19.
Auſculto.84.15:20.
Auſpicato die.47.26.
Auſpicatur cẽſura noctu.85.9.
Dialis flamen auſpicatur vindemiam.66.1.
Auſpicia cæleſtia 75.17.
Auſpicia vrbana.48.2.
Auſpicia ferri..15.27. finiri. 48.3.
Auſpicia diſtributa.84.4.
Auſpicia ſingularia.16.2.

Auſpicia ſiniſtra. 109. 23.
Auſpicio orando ſede in templo auſpicij. 86. 18.
Auſpiciorũ fines augures eſſantur. 75. 17.
Auſpiciorum templum. 91. 3:4.
Auſpicium facere ore. 82. 13.
Auſpicium petitum mittere ad praetorem aut ad conſulem. 86. 18.
Auſter. 143. 6.
Autumnus. 63. 26.
Auxilium. 33. 18.
Axis. 105. 9.
B. non inclinatur. 147. 2.
Bacilla. 41. 12.
Balneae publicae, non balinea. 155. 19.
Balineum. 43. 22.
Balneum nouum, & Graecum primum. 155. 25.
Balneator a balneis 128. 24.
In balneo bina coniuncta aedificia, vbi viri, & vbi mulieres lauarentur. 155. 27.
Balneum, non balnea. 127. 21.
Baltrum. 41. 5.
Barbari docendi, quemadmodũ oporteat dicere verba. 140. 23.
Barbatus. 42. 3.
Beatus. 34. 11.
Bellum. 101. 9.
Bellum concipere. 32. 28.
Bellum indicere. 78. 6.
Bellum poculum. 123. 8.
Bene potus. 105. 22.
Bes. 56. 1.
Bibere. 84. 25: 27.
Bibere calidum. 43. 28.
Biceps. 183. 14.
Bicepſos. 22. 16.
Biceſſis. 55. 13.
Bifariam. 185. 25.
Biga. 189. 4. non dicitur. 13.
Bigae. 154. 4.
Bigae, non duigae. 129. 13.
Bigae. 177. 17. non biga. 19.
Bigae duae non dicitur. 177. 20.
Bigae vnae duae tres non dicitur, ſed vnae binae trinae. 189. 12.
Bini, non duini. 129. 11.
Bipartita diuiſio. 13. 28.
Biſſellium. 44. 6.

Bis terni. 121.14.
Biſyllabum. 162.25.
Biuium. 183.6.
Boni conſulendum 90.14.
Bonum magnum. 74.23.
Bonum melius optimum. 134. 20.
Bonum bonius boniſſimum, non dicitur. 134.19.
Bouantes. 111.3.
Breui. 168.28.
Breuis pro longa. 210.3.
Breuiores. 179.3.
Breuiter. 115.13.
Bruma. 63.2: 13: 142.26: 143.3: 5.
Brumalis polus. 143.1.
Bubile a boue, non bouile. 129.2.
Bubilia, non bouilia, a boue. 149.26.
Bubulcus. 45.25.
Bubulci. 105.9.
Bubulum cornu. 41.10.
Buccinator. 82.6.
Bullatum cingulum. 41.6.
Bura. 43.27: 45.26: 27.
C. in G. 40.28.
Cacabum. 44.1.
Cacula. 189.10.
Cacumen. 40.24.
Cadauera proiecta. 18.11.
Caduca. 79.19.
Cadus cadiculus cadicellus non dicitur. 157.16.
Caecum cubiculum. 152.22.
Caecus, caeca, caecum. 152. 22.
Caelare. 14.4.
Caeleſtia auſpicia. 75.17.
Caeli analogiae. 142.24.
Caeli caua. 14.12.
Caeli clypeus 14.14: 104.27.
Caeli templa. 91.1.
Caelites 91.5.
Caella. 53.10.
Caella aedis ſacrae. 52.20.
Caella dei. 76.23.
Caella pendria. 53.10.
Caella ſtipata aſſibus. 58.10.
Ab hoc caelo. 188.13.
Caelum. 13.18: 19.17.
Caelum cauum. 13.28: 14.11
Caelum, et terra dei. 24.9: 20.
Caelum principium. 26.4.
Caelum vnde. 14.3.

Caeli diſcrimē naturale.64.16
Caenacula.53.15.
Caeli fornices.14.15.
A caeno cænatus ſum.213.13
Caenaculum.53.12.
Caenitare.53.14.
Caerulacæli templa.91.1.
Caeruleum fretum.101.2.
Caerulo ſeptum.91.13.
Caeſius cæſiſſimus caret medio comparandi.134.23.
Caeſa & porrecta exta.66.3:70.4.
Ruta cæſa.166.12.
Calamiſtri.44.11.
Calatio.13.6.
Calcare.54.20.
Calcei.129.9.
Calcei muliebres & viriles.147.17.
Calceos habemus,& ſi in maiore parte corporis non habeamus.148.24.
Caldum caldius caldiſſimum nō dicitur.134.18.
Caldus.a.um.38.15:43.27:191.6.
Calefactus.44.11.
Calidum bibere.43.28.
Calix.43.27.
Calor e cælo.24.25.
Caltula,45.4.
Calumnians.61.8.
Camena 82.3.
Campus.16.22.
Candacus.112.5.
Candela.42.4.
Candelabrum.42.4.
Candens ſignum.93.16.
Candidatus.18.26.
Candidiſſimus candidiſſima.135.5.
Candidum candidius candidiſſimum.119.25.
Canere.36.8:82.2:86.21.
Canere claſſicum.87.4.
hoſticum.87.6.
Canere cornu.34.5.
Canere ſigna.97.21.
Caniſtra 42.13.
Canoræ nuptiæ.96.16.
Cantare.82.4.
Cantatio.82.3.
Cantator a cantando nō dicitur 129.27.
Cante pro canite.96.8.

Cantitans a cantando. 130.28
Cantitantes. 131.2.
Cantitare. 82.4.
Cantus. 82.3.
Cape. 108.9.
Cape,capito 180.1.
Caperata fronte. 112.1.
Capida. 142.10.
Capides. 42.18.
Capillus. 44.11:14:18:19.
Capillum explicare. 44.14.
Capillorum fines diſcreti. 83. 25.
Capital. 44.20.
Capitis accuſare. 86.17.
Capitium. 44.25.
Capitulum. 119.2:135.21.
Captare. 10.21.
Capulæ. 42.18.
Caput. 210.5.
Caput par non habet indeclinando 150.20:193.9.
Caput,quod quiſque pertenderit 162.15.
Caput capitulum,nō capitellum. 135.21.
Caput edicti. 87.1.
Carere lanam. 102.7.
Carmenæ. 95.27.
Carmina. 96.6.
Carminari lana. 102.10.
Caro. 129.8.
Caro inſecta. 39.19.
Carnē petere ex ſacris. 68.21.
Carpentum mittere. 52.17.
Cartibulum, 43.16:18.
Caſcæ res. 96.10.
Caſcus.a.um. 96.11:191.5.
Caſeus. 73.13.
Caſeus,farina, aqua in circulis. 38.17.
Caſeus primum paſtorum pulmentarium. 38.27.
De caſibus. 131.19.
Caſmenæ. 95.26:96.10.
Caſnar. 96.25.
Caſſabundus. 102.3.
Caſtelli. 48.28.
In caſtris biberna, & æſtiua. 53.17.
In caſtris lectica. 54.15.
Caſtrorum menſa. 41.16:42.17.
Intra caſtra præſidium. 33.20
Caſuale: 28.20.
Caſualis diuiditur in nomina,

tiuum finitum, & infinitum 176.21.

Caſus.71.10:11:177.10.

Caſus cur declinati.119.14.

Caſus quinq.119.17:150.12.

Caſus, tempora, neutrum verba ſignificant.118.10.

Caſus quini.179.17.

Caſus rectus, obliquus, cõmunis.127.9.

Cata dicta.100.25.

Cata ſigna.100.22.

Catinum.42.8.

Catinuli.196.3.

Caua caeli.14.12.

Caua cortina.101.4.

Cauatio.14.15:43.3.

Cauea.14.16.

Cauere.81.27.

Cauere cautione.14.16.

Caule.14.16.

Caulis.37.11.

Cauſſam agere.73.9.

Cauſſam orare.99.20.

Cauſſae non omnium verborum poſſunt dici.90.16.

Cautione cauere.14.16.

Cauum.14.9:45:28.

Cauum aediũ.52.25:53.6:8.

Cauum caelum.13.28:14.11

manubrium.41.25.

Cedit pro incedit.106.9.

Cenſeant patres.86.24.

Cenſio.31.7.

Cenſus.52.24:58.1.

Centenaria formula.183.15.

Centenarius.33.8:161.18.

Centuria.16.14.

Centuriae.33.7.

Centuriata comitia.86.3:87.2:16.

Centuriatus exercitus.87.13.

Centurio.33.7.

Centuſſis.55.9:15:159.24:160.1.

Ceraſtibola.104.3.

Cerei mittuntur.26.6.

Cernit heres.110.3.

Cerno.83.20.

Certa uerba.75.14.

Certus locus.70.12.

Cerui in re militari.41.12.

Ceruices.119.4:192.13.

Ceruix Hortẽſius dixit.119.4:192.13.

Ceſſit,receſſit,acceſſit,abſceſſit,
inceſſit,exceſſit.ſucceſſit,deceſſit,conceſſit,praeceſſit.
72.5:6:7.
Chorda media.183.25.
Cibaria.26.10.
Cibaria duplicia.33.25.
Cibilla.41.15.
Cibum apte curare.98.26.
Cibus.122.24.
Cibus coctus.98.28.
Cibus priſtinus.140.27.
Cicum.108.16.
Cicur.108.13.
Cicurare.108.11.
Ciendo.107.10.
Ciere.86.6.
Cinctum gregibus oppidum.
71.2.
Cinctus.40.20.
Cinerarius.44.12.
Cingulum.40.21.
Cingulum bullatum.41.6.
Circi.63.19.
Circiter.71.18:105.19:
Circites.63.19.
Circuitus.38.17.
Circuli.38.16.
Circulus aequinoctialis.142.
24:143.5.
Sol ſtitialis,ſeptētrionalis.142.
24.
Circum agere.47.25.
Circum aras mittere.86.12.
Circum ducta aratro.48.5.
Circumiectum.45.6:7.
Circum ire.120.7.
Circum latera regis.101.25.
Circum metas.51.6.
Circum muros ire.87.18.
Circum ſeptum templum.93.8.
Circum textum.45.9.
Quam circum.97.8.
Ciſta ciſtula ciſtella.135.19:
157.21.
Ciſtula a ciſta.128.22.
Citharicen a cithara nō dicitur
131.7.
Ciuilia vocabula.64.16.
Ciuis & ciuitas.181.25.
Ciuitas.140.19.
Ciuitate donati.80.3.
Ciuitatium et ciuitatū.132.17.
Clades.41.1.
Clamare.79.25.
Clamitare.80.7.

Claſſes. 34.5.
Claſſici. 34.5.
Claſſicum canere. 87.4.
Claſſicum redemptum de cenſoribus. 87.2.
Claudere ſententiam. 212.6.
Claudicare. 125.27.
Claui lati, atq. anguſti tunicæ. 159.8.
Clauſtra. 95.1.
Clauſulæ. 212.6.
Clepere. 109.6.
Clepſere. 109.5.
Cluet ignes. 92.19.
Clupeat brachium. 11.4.
Clypeus cæli. 14.14: 104.27
Clypei inaurati. 99.14.
Coactio. 73.14.
Coactum lac. 73.13.
Coaleſcere. 16.20.
Coelites. 104.19.
Cocti in oleo. 38.21.
Coctum libum. 38.14.
Coctus cibus. 98.28.
Cocus fumificus. 98.25.
Coemiſſe. 96.3.
Coercere. 50.4: 24.
Cogere. 73.11: 12.
Cogere in publicum. 35.12.
Cogitãdi pars animæ. 144.14.
Cogitare. 73.11.
Cogitatio eſt actio. 73.3.
Cognatio rerum. 115.20.
Cognatio tanta. 182.3.
Cognatio verborum. 61.7.
Cognationes. 116.3.
Cognomina. 156.27.
Cognominatus. 100.15.
Cohors. 33.1.
Coire. 212.10.
Coiſſe locum. 49.18.
Colendi fructus cauſſa. 45.17.
Collatio verborum. 135.17.
Collecta. 79.18.
Collega. 85.13.
Collegæ. 79.16.
Collegæ rei vocantur. 86.22.
Colles. 16.24.
Colligare capillum. 44.20.
Colloquium. 76.25.
Colo colui. 167.10.
Colo colis. 167.18.
Coloni. 14.20.
Coloniæ. 48.6.
Columella. 43.15.
Comæ. 95: 23.

Come.108.9.
Comicus.25.18.
Comicus quadratus.212.9.
Comiſſatio.108.7.
Comitatus pro comitijs.34.6.
Comiter.108.6.
Comitia centuriata.86.3:87.
2:16.
Curiata comitia.51.7.
Comitia dicta aue ſiniſtra.109.
1.24.
Adcomitia vocatur populus.
87.9.
Comitia edicere de roſtris.
86.23.
Comitijs cornu canere.34.5.
Comitijs cum recitatur.99.
24.
Comitiare.70.7.
Commeatum petere.86.19.
Commentum.73.21.
Comminiſci.73.19.
Commixta ſtellis ſplendidis.
91.6.
Commode.90.13.
Commodiſſime.99.20.
Commota mente.107.20.
Commotus.us.28.13.
Commouere.166.15.
Communis caſus.127.9.
Communitas.88.6.
Commutabilia.164.27.
Commutare.46.19:151.6.
Commutata res militaris.33.
13.
Commutationes litterarum.
10.26.
In comoedijs.81.1.
Compar.154.19.
Comparatiui.211.1.
Compendi.58.22.
Compendium.58.21.
Compernis.140.2.
Competunt viae.68.18.
Compita.68.18.
Compitum.73.14.
Complexu continere.13.27.
Compluere.53.4.
Compluuium.43.16:53.4.
Comportare fructus.46.25.
Compoſita.76.11.
Compoſita vocabula.131.3.
Computatio.78.19.
Concedere.7.3.
Concepta myſteria.92.16.
Concepta verba.91.17.

Conceptae feriae.69.20.
Conceptus.27.23.
Conceſſit.72.6.
Conchae.143.27.
Concide.110.13.
Concidere.39.15.
Conciliari.73.16.
Concilium.73.15.
Concinere.22.7.
Concinna.103.26.
Concinne loqui.77.1.
Concio.73.13.
Concionem aduocare.86.27.
87.8.
Concipere aquam.41.24.
Concipere bellum.32.18.
Concipitur dies.68.19.
Concipitur templum uerbis.
91.17.
Conclauia gemina.123.12.
Conclúſum.55.24.
Concretione.91.23.
Concubitus.105.27.
Concubium.63.7:105.26.
Concubuiſſe.83.19.
Condecoratus.24.22.
Condere luſtrum.85.23.
Condere oppida.47.23.
Conditio.39.14.
Conditus.a.um 89.5.
Conditus pro caelato.53.9.
Conduci mercede.101.27.
Conferre controuerſias.48.
22.
Confeſſus.76.5.
Confictuare.112.9.
Confingere.11.12.
Confinium.29.10.
Confiteri.123.22.
Confluere.185.3.
Confuſim.138.1.
Congeneratus.a.um. 181.
28.
Congerro.102.13.
Congruens.29.1.
Coniecta.46.23.
Coniunctio.26.1.
Coniunctus.177.18.
Coniurare.66.19.
Conlata forma.147.3.
Conliſum.55.24.
Conlocare.13.9.
Conquirere.31.10.
Conruere ſpicas.46.27.
Conſat.31.5.
Conſectum.40.27.

Cōſequentias caſus ſequi. 162. 15.
Conſerere manum. 79. 3.
Conſidere. 155. 27.
Conſilium. 73. 15.
Inconſilium vocati. 85. 20.
Conſiſtere pretium. 13. 15.
Conſolari. 76. 27.
Conſortes. 79. 8.
Conſpectus. 87. 19.
Conſpectus oculorum. 92. 3.
Conſpicare. 92. 2.
Conſpicere. 91. 26.
Conſpicio. 84. 8: 92. 3: 4.
Conſpicione. 91. 24.
Conſponſus. 80. 20.
Conſponſi. 80. 21.
Conſtantia innaturalibus. 146. 4.
Conſtare. 72. 15.
Conſtat ſibi. 157. 12: 165. 3.
Conſternere. 139. 14.
Conſtitui fines arbores. 91. 25.
Conſuere. 159. 7.
Conſuetudinem qui ſequitur, ſequitur rationem. 139. 10.
Suam conſuetudinem ſi mala eſt corrigere quiſq. debet. 138. 16.
Ad conſuetudinem communem corrigere. 139. 17.
Conſuetudo declinationum nata ex analogia. 137. 17.
Conſuetudo loquendi eſt in motu. 141. 13.
Conſuetudo communis. 11. 16: 10. 25.
Conſuetudo praeceptis non eget 123. 27.
Conſuetudo priſca. 190. 7.
Deprauata conſuetudo non ſequenda, niſi cum fuerit neceſſe. 141. 20.
Conſulere. 76. 27.
Conſulere populum, & populo. 31. 5.
Contaminatus. 142. 11.
Contemplare. 91. 27.
Contendit pontem. 95. 3.
Conticeſcendo. 106. 2.
Conticinium. 63. 10: 106. 1.
Continere capillum. 44. 18.
Continere complexu. 13. 27.
Contineri 171. 11.
Continue. 18. 23.
Continuitas. 112. 4.

Continuo.93.7.
Contra.71.22.
Contra quam.76.8.
Contratueri.92.25.
Contracta in vnum locum.
49.4.
Contremere.91.11.
Controuerſia.108.28.
Controuerſias conferre.48.
22.
Contrudere.123.5.
Conuallis.14.16.
Conuehere.16.18.
Conuenire interſe partes.
77.2.
Conuenire in vnum locum.
76.25.
Conuentio pro concione.86.
14.
Ad conuentionem vocans.87.
20.
Conuentionem habere. 85.
22.
Adconuentionem vocare. 85.
28. ire .86.1.
Conuicium: 110.21
Conuiuij cauſſa.55.5.
Conuiuium publicum.42.23.
Conum.40.24.
Conuocare exercitum. 87.
11.
Conuoluti crines.100.10.
Copia verborum. 115.132
120.14.
Bonam copiam iurare.111.
18.
Copiae.34.13.
Copioſe loqui.76.24.
Copioſus.34.13.
Copis.34.13.
Copula.117.24.
Copulae naturae,& ſuae.138.
.3.multitudinis ac finis
.6.perſonarum .8.
Copulae trinae.137.22.
Copulae diuiſionum quadrinae
180.9.
Corbes.46.26.
Corbulae.46.28.
Corium.107.5.
Corium crudum.41.3.
Corium cruſta.38.22.
E Corio balteum.41.6.
Cornicen ad priuati ianuam,&
in arce canit.86.21.
Cornu bubulum.41.10.

Cornu canere comitijs.34.5.
Cornua.41.10:95.24.
Cornua aerea.41.10.
Cornua dentes.99.8.
Cornuata vmbra.95.23:24.
Cornuatas.99.8.
Cornuta quadrupes.99.7.
Corollae.57.11.
Corollarium.56.14:57.9.
Corona. 25.23.
Coronas iacere in fontes.67.
24.
Coronare puteos.67.24.
Corpus.12.14.
Corpus atrum.37.8.
Correptus.97.26.
Corrigere conſuetudinem.
138.16.
Corrigere ad conſuetudinem
communem.139.17.
Corrigimus errata nõ ſine con=
ſuetudine & ratione.139.
13.
Corripere.109.6.
Corrupta figura.187.11.
Cortina caua.101.4.
Cortumio.92.5.
Cortumione.91.24.
Coſuali.96.2.
Couum.45.27:28.
Coxendices.104.5.
Craſſum inteſtinum.39.21.
Cratis.102.14.
Creare.83.23.
Creatio.62.19.
Credo.143.10.
Crepare.79.25:153.24.
Vt crepat prima ad quartam,
ſic quarta ad ſeptimam.
183.24.
Creperae res.62,21:105.
25.
Creperum.62.17.
Crepuſculum.62.16:20:105
22.
Creta pro creata 93.26.
Cretaria taberna.129.6.
Cretio.83.27.
Creui.110.2.
Crimina.138.28.
Crimina ſoluere.139.1:146.
16.
Crines conuoluti ad uerticem.
100.10.
Crocotula.45.4.
Cruda olera.39.3.

Cruda poma. 39.21.
Crudum. 39.12.
Crudum corium. 41.31.
Crus. 41.7.
Cruſta pultis. 38.22.
Cruſtulum. 38.22.
Crux crucis ex c et s. 148.18.
Cubatio. 129.5.
Cubicularis gradus. 123.17.
Cubiculum. 53.11.
Cubiculum a cubatione. 129.5.
Cubiculum adaequale. 122.19.
Cubiculum caecum. 152.22.
Cubiculum ſurdum non dicitur. 152.20.
Cubitum venire. 80.12.
Cudere. 77.2.
Cuiuſmodi. 62.10.
Culcitae. 54.19.
Culeus. 57.1.
Culina. 41.21: 43.21.
Culmen. 17.8.
Culmi. 17.7.
In culpa eſſe. 117.6.
Culpandus. 140.5.
Culpo. 180.13.
Cultura. 105.4.
Cultus ager. 16.20.
Cum inquit. 149.11.
Cummerus. 98.2.
Cum muliere fuiſſe. 83.19.
Cum prima luce. 87.6.
Cupiditas. 49.4.
Cura. 73.28.
Curare. 73.27.
Curare cibum. 98.26.
Curare res diuinas, 51.9. *humanas.* 10.
Curiata comitia. 51.7.
Curioſus. 73.28.
Currum inſidere. 50.27.
Curſio. 12.18.
Curſito a curſo. 177.23.
Curſor. 12.17: 34.23.
Curſores, a currendo. 119.10: 128.27.
Curſus ſum, non dicitur. 130.25.
Curuor. 37.22: 95.25.
Curuum. 45.26.
Cuſtoditi obſides. 52.12.
Damnum. 56.19.
Dandi caſus. 124.24: 177.1.
Dare. 139.24.

Alia de cauſſa.87.10.
Decemplicatus.72.9.
Decernere.84.1.
Deceſsit.72.6.
Deciens.161.22: 25.
Declinabilis.146.18.
Declinare.54.22.
Declinare in caſus.113.9.
Declinare uerba.11.23.
Declinari uerba ex uerbis. 61. 12.
Quod quiſq. caput pertenderit, ſequi debet eius conſequentias caſus in declinando. 162.15.
Declinat, quemadmodum uult, natura.186.4.
Quadruplex forma ad quam in declinando accomodari debēt uerba,res,in uſu,declinabilis, ſimilitudo.146.18.
Declinantia uerba.71.9.
Declinata.76.12.
Declinata natura diuiduntur in partes quattuor: caſus,tempora,utraq. neutrum habentes. 175.25.
Declinata uerba. 71.22:116 10.
Declinatae uoces. 116.6.
Declinatio.115.15.
Declinatio quid ſit.192.7.
Declinatio a natura uerborum. 185.11.
Declinatio nominum duplex. ut Terentius Terentij: et equus equito.118.24.
Declinationis ſimilitudo quid ſit 192.9.
Declinationes.137.18.
Declinationes nouae, priſcae, minores, recentes. 190.14.
Declinationibus.71.16.
Declinationibus uerborum quattuor res continentur. ſimile, & disſimile,ratio, proportio, conſuetudo.171.11.
Declinationum conſuetudo ex analogia.137.17.
Declinationum genera duo: uoluntarium,et naturale.120. 17.
Cur, inquo, & quemadmodum ſit declinatum.115.10.
Declinatus.us. 116. 21: 117. 20:150.5:20.

Declinatus verborum voluntarij,& naturales.145.25.
Declinatus quattuor.185.19.
Declinatus non omnis vox natura habet.147.2.
Declinatuum ſpecies quattuor 180.2.
Declinatuum bini ordines. 186.14.
Declinatus.a.um.37.24.
Declinatus naturales. 193. 15.
Decoquere.39.2.
Decreſcere.143.12.
Decuis ſiue decuſſis.159.22.
Decuma.56.8.
Decuriae.33.28.
Decuriae ſex numerorum. 161.7.
Decuriones.34.1.
Decurrere 185.12.
Decurſo itinere.73.2:105. 21.
Decuſſis.55.12.
Dedicare fanum.66.14.
Dedicatur a magiſtratu.78.4.
Deductus.21.10.
Definitiones re incognita propter ſummam breuitatem nō facile perſpiciuntur. 191.24.
Deformes oribus.103.16.
Deguſtare.67.20.
Dehiſſe terram.49.23.
Dei.24.9:26.24.
Deierare pro iurare.26.27.
Deinceps.70.24:164.20.
Deiunctus.a.um.184.3.
Delectus.32.28.
Deligere.73:12.
Deliquare.111.21.
Deliquium.111.21.
De meo.107.2.
Demere.65.6.
Deminutio.55.25:211.2.
Deminutus.a.um.56.24.
Demiſſior.17.25.
In demonſtrando potius ab eo quod apertius eſt,quam quod prius eſt.186.24.
Demptio.11.2:56.20.
Denarij.56.2.
Denarij,victoriati,nummi. 161.2.
Sic eſt ad unum victoriatum denarius,ſicut ad alterum vi-

Ḟlor iatum alter denarius.
182.11.
Duo millia denarium non de-
*narij.*160.26.
Mille denarium non denario-
*rum.*133.20.
*Denarius numerus.*55.11.
*Denaſci.*28.4.
*Deniq.*124.28.*Poſtremo.*
125.3.
*Dens,aratri.*45.22.
*Denſum.*40.16.
*Denſum cicum.*108.16.
*Dentalia.*46.6.
*Dentes cornua.*99.8.
*Dentes regulae.*46.1.
*Dentibus ferire.*40.16.
*Dentum & dentes.*132.26.
*Deo dare vinum.*42.26.
*Deorſum.*53.3.
*Deorſum verſus.*161.11.
*Deorum liberi.*151.23.
*Deorum menſa.*43.6.
*Deperire.*25.6;141.27.
*Depeſta.*43.4.
*Deponi.*33.15;
*Deprauare.*10.13.
*Deprauata conſuetudo.*141.
20.
*Deprauata crura.*140.5.
Deridiculum. 148.6.
*Deſectum.*40.5.
*Deſiderare.*209.1.
*Deſignare.*105.5;136.1.
*Deſiſtere.*88.20.
*Deſpiciendus.*132.21;140.
16.
*Deſpicio.*84.9.
*Deſpondere.*80.26.
*Deſpondere animum.*81.4.
*Deſponſa.*80.23.
*Deſponſor.*80.17.
*De ſponte exire.*80.27.
*Deſpuere non licet.*51.27.
*Deterior.*141.14.
*Deterius.*141.13.
*Detribus vnus.*139.15.
*De tribus tertium.*115.14.
*Detrimentum.*56.22.
*Detritus,us.*56.22.
*Deuenire.*63.6;104.24.
*Deunx.*55.27.
*Dextans.*55.27.
*Dexterior pars.*145.17.
*Ad dextram.*94.20.
*Dextra & ſiniſtra.*95.16.

Dextra ab occaſu.91.15.
Dextra templa.92.6.
Dextra uia 103.8.
Ferto in dextrum.91.23.
Dibalare 110.26.
Dicare.78.1.
Dicendi pars orationis uerbum. 126.24:25.
Dicere diſparia.139.19.
Dicere multam.56.25.
Dici,aut fieri cum tempore.61. 5.
Dicier.7.3.
Dicis cauſſa.78.11.
Dicis cauſſa facere.88.2.
Dicis immo.78.10.
Dico.77.27.
Dico, dicebam, dixeram. 146. 3.
Dico uerbum Praetoris.69.23.
Dicta cata.100.25.
Dicta ducum.78.8.
Dictata in ludo.78.9.
Dictioſus.78.8.
Dicto audientes.31.18.
Dictum in mimo.78.7.
Didiceram, didici, didicero perfecti ſunt. 164.7.
Diduci.163.15.
Die auſpicato.47.26.
Dies.26.24:62.5.
Dies concipitur.68.19.
Dies ex ſole.27.9.
Dies anni extremus.65.3.
Diffuſum latius.74.24.
Diffuſum lumen.105.18.
Digitus Harpocratis.24.10.
Dÿ manes ſeruiles.68.10.
Dÿ meliora.110.17.
Dilatatus globus.38.21.
Dilectus.79.21.
Diligens.79.21.
Diligens diligentior uir & mulier.135.10.
Diligentius.180.16.
Diligentius, quam apertius dicta 191.20.
Dilucere.78.24.
Dimidia pars.45.10.
Dimidium aſſis.55.23.
Diminuere hoſtes.33.23.
Sub dio.26.25.
Sub diuo.52.28.
Diobolares.103.13:14.
Directae declinationes. 183. 13.

Directi ordines. 177.15: 183.4.
Indirecto. 93.19.
Dirigere. 177.4.
Diſcedere a mente. 73.22.
Diſcere. 78.16: 164.7.
Diſcernendarum ſimilitudinum cauſſa. 163.11.
Diſcernere. 44.13: 176.18.
Diſcerniculum. 44.13.
Cum diſceſſum eſt. 123.9.
Diſciplina. 78.16.
Diſciplina originis uerborum. 112.23.
Diſcluſus. 20.19.
Diſcrepare. 133.10.
Diſcreti fines capillorum. 83.25.
Diſcretus: 108.13: 127.10.
Diſcrimen. 83.25.
Diſcrimina. 115.4: 152.1.
Diſcrimina uocis. 117.23.
Diſcrimina in rebus partim ad orationem non attinent, partim pertinent. 188.19.
In ſua diſcrimina declinatio multiplex. 118.24: 27.
Diſcriminare. 152.8: 10. 166.9.
Diſcriminari. 128.14.
Diſertus. 78.27.
Diſpares figurae. 123.19.
Diſparia & paria. 149.2.
Diſparia iucunda. 122.21.
Diſparia dicere. 139.19.
Diſpariles. 147.17.
Diſpariles formae. 117.17.
Diſparilis. 132.24.
Diſparilitas. 181.7.
Diſpariliter. 162.7: 184.20.
Diſpendei. 40.1: 150.27.
Diſpendendo. 58.21.
Diſpendium. 25.6: 58.20.
Diſpenſator. 58.18.
Diſperſus. 187.27.
Diſponere. 78.23.
Diſputare. 78.24.
Diſputatio. 78.18.
Diſſenſio. 173.26.
Diſſeptus. a. um. 53.9.
Diſſerendum. 137.22.
Diſſerere in areas. 78.26.
Diſſerere partes. 78.25. areas. Ibid.
Diſſimile quid ſit. 171.20.
Ex duobus conſtat omne ſimile, item diſſimile. 171.21.

171.21.
Ex duobus vocabulis ſimilibus caſus ſimiliter declinatos ſimiles fieri. 150.1.
Diſſimiles res ſimilibus verbis notantur. 137.9.
Ab iiſdem vocabulis diſſimilia fiunt,& adiſſimilibus eadem 124.15.
A ſimilibus alia fiunt ſimilia, alia diſſimilia:item adiſſimilibus. 124.8.
Diſſimiliter. 123.12:163.21.
Diſſimilitudo. 122.21.
Diſſimilitudo in pluribus. 125.2.
Ex diſſimilitudine plus voluptatis. 123.10.
Diſſimilitudines. 148.2.
Diſſoluere. 30.24.
Diſſoluere tenebras. 83.7
Diſſoluti nexi. 111.19.
Diſtillare. 39.11.
Diſtortae perſonae. 103.16.
Diſtractio. 103.3.
Diſtrahuntur pulmones 103.5
Diſtributa auſpicia 84.4.
Diu minus. 166.20.
Diuerſus.a.um. 61.7:183.1.
Diuidere. 172.5.
Diues. 34.10.
Diuinas res curare. 51.9.
Diuinitus. 49.19.
Diuiſio prima, alia verba non declinantur, alia declinantur 174.25.
Diuiſio ſecunda quae declinantur, aut a uoluntate, aut a natura. 175.4.
Diuiſio tertia. 175.24.
Dius. 26.24:62.4:5:98.5
Diuus. 26.24:34.10
Do, dico, addico: verba praetorum. 69.23.
Doceo. 78.12.
Docilis. 175.27.
Doctiloqui. 99.21.
Doctrina. 152.9.
Documenta. 78.17.
Dodrans 56.1.
Dolium 57.1.
Dolia quaſſa 46.16.
Dolo dolaui 167.10.
Dolo dolas 167.18.
Doloſi 96.2.
Dolus malus 185.14.

Domare.88.16.
Domeſticus vſus.152.5;6.
Domi ſuae.156.1.
Dominari.122.25:135.26.
Dominatus.us.186.2.
Domi natum ac vernaculum. 189.25.
Domus.52.19.
Domus aequata.51.23.
Domus,vt ſub tecto tuti ſimus,et voluptas retineatur.123.3.
Donati ciuitate.80.3.
Dos pecunia.56.13:14.
Duae bigae non dicitur, ſed binae.177.20:189.12.
Dubitationem habet.180.7.
Duce natura.118.4.
Ducenties.55.16.
Ducere.78.15.
Ductor.78.15.
Duellum.101.8.
Dulcis dulcior dulciſſimus.134 22.
Duo & tres carent ſingulari. 193.19.
Duodenarius numerus.16.12.
Haec duo millia denarium non duo millia denarij.160.26.
Duplex ricinium.45.10.
Duplicarij.33.24.
Duplicata ſcanſio.55.2.
Duplicia cibaria.33.25.
Dupondius.55.6:159.25: 160.17.
Dupondius & dupondium. 159.26.
Dupondius,quod duo aſſes pendebat.160.12.
Dupondius,& ſemis.56.4.
Dux 78.15.
Dux a duces.187.5.
Dux luna naſcentium.27. 26.
Dux natura.61.22:118.4.
Ducum dicta.78.8.
Hoc E,huius E,huic E.150. 19.
Ebur.123.18.
Eccum.108.19.
Edere.84.24:25.
Edicere comitia.86.23.
Edicti caput.87.1.
Ediſcere.116.12.
Editus.a.um.50.13.
Edulia.84.26.
Edulium.103.7.

Effatā.75.17
Effectus.147.5
Efferre.115.5
Efferre animo.76.21
Efferri.52.23:24
Efferueſcere.95.7.
Effuticius.108.23.
Effutitus.108.23.
Egomet.102.3.
Egere praeceptis.123.27.
Egregij artifices.140.10.
Eheu.108.25.
Ei pro I.154.12.
Eiure.39.8.
Eius viri,eius mulieris, eius pabuli.128.13.
Elata pluma.29.24.
Eliciendo.87.25.
Eliquatus.111.23.
Elixa.39.8.
Elixum.39.13.
Eloquens.76.24.
Eloqui.76.22:23
Eminet apex.40.3.
Emittere verbum.69.25
Emittere vocem ore.75.4.
Emitur pluris,qui natione eſt melior.163.5.
Enuntiare.89.3
Eo.67.13.
Epulas ferre ad ſepulchrum.65.2.
Eques.90.20:178.27.
Equidem.144.22.
Equile.119.28:128.20.
Equitare.90.21:118.24:178.27.
Equitatus.90.20:110.28.
Equites.31.19.
Equites ferentarij.102.20.
Equites triginta in turma.33.26.
Equus publicus mille aſſarium, non aſſariorum.133.23.
Eradere.46.7.
Errant.148.7.
Errare.88.12.
Errata corrigere.139.13.
Eruenda voluntas.89.13.
Eruere.45.21:46.21:61.20.
Eſca.30.18.
Eſcae.84.26.
Eſcaria menſa.41.15:42.7.
Eſculentum.84.25.
Eſo.96.2.

Eſſe pro edere. 39.2.
Eſſe in culpa. 117.6.
Eſt, ac putant, aliter. 166.10.
Eſt pro intereſt. 34.27.
Eſto. 182.25.
E ſum es eſt, eram eras erat, ero eris erit. 165.6.
Et item. 72.12.
Etiam atq. etiam. 104.28.
Etiam fit. 76.2.
Etiam nunc. 58.14:26.
Et tantum. 142.12.
Euaneſcere. 97.2.
Euax. 108.22:23.
Euehitur ſtercus. 47.3.
Euerritur ſtercus. 70.11.
Euge. 103.10.
Exaggerare. 47.16.
Ex argento. 155.2.
Ex bolas quaſſant. 112.11.
Excalpere terram. 47.27.
Exceſſit. 72.6.
Excidere. 90.27.
Exciſa ſilua. 50.11.
Excitatum verberibus corpus 103.11.
Excoctum. 39.13.
Excubiae. 22.5.
Excultus. 22.6.
Exempla mala. 141.22.
Exemplum ſumere. 53.7.
Exercere iudicia. 31.12.
Exercitando. 32.27.
Exercitatus in litteris. 89.20.
Exercitus. 32.27.
Exercitus centuriatus. 87.13.
Exercitum imperare. 85.24:87.26.
Exercitum vrbanum conuocare. 87.11.
Exercitu fugato. 70.14
Exhalare auram. 17.28.
Exigere pecuniam vel multam 56.26:58.1
Exigere pecus. 53.28:54.1.
Exili littera. 89.22
Exilius. 9.19.
Exitium. 25.8.
Exitus. 176.25:188.11.
Exitum non habere. 48.20.
Ex iure. 39.14.
Ex iure manu conſertum uocare. 79.4.
Ex omni parte. 163.27.

Exomni parte palam.47.
9.
Exorare.82.8.
Exoriri.143.2:3.
Exorto iubare.105.20.
Expectata aduenis.97.27.
Expediri.180.16.
Expendere.1 1.8.
Expenſum.58.19.
Expertes.142.14.
Expiare.70.2.
Expirante vapore.9 2:19.
Explicare capillum.44.14.
Explicatus.a.um.171.9:14.
Exponere.180.14.
Expoſitus.a.um.115.5.
Expoſitus puer.23.21.
Expurgare 15.13.
Exquirere.86.24.
Exſpecto.84.90.
Exſuperare.74.26.
Exſuperiore parte.49.23.
Exta.39.20:27.
Inter exta caeſa,& porrecta
66.3:70.4.
Exta cum mola 37.26.
Exta in olla,aut in ueru coquuntur 36.2.
Extemplo 93.6:7.
Extergor extersi.213.6.
Extra caſtra praeſidium 33.
20.
Extrema luna 64.6.
Extrema nox.105.20.
Extremae litterae 177.3.
Ad extremum 86.28.
Extremus verſus 210.2:
212.8.
Extrinſecus 89.11:98.3:
118.25:119.27:163.
16.
Extrita littera 95.19.
Extrito R.96.7.
Exuberantium virum.94.16.
Faber,vt libitum eſt, poteſt facere partem ſcaenae. 145.
21.
Apud ſabrum fit.82.28.
Fabricae analogia.145.16.
Fabula.76.4.
Fabulam facit poeta,agit actor
82.13.
Facere.82.23.
Facere auſpicium.82.13.
Facere figuras.38.4.
Facere finem.113.3.

Facere impreſſionem.48.23.

Facere pro ſacrificare. 68. 10.

Facere uerba.83.5.

Facies.162.28.

Facies rei.82.23: 26.

Faciem imponere. 82.24: 26.

Facile fari.75.10.

Facilime.50.3.

Facilis.175.27.

Facit poeta, agit actor fabulam. 82.13.

Faciundo templo 91.25.

Facta hoſtia. 70.1.

Factioſa.104.2.

Factitatum. 104.12.

Facula.189.10.

Faculae.46.17.

Facundus.75.10.

Faeniſicia et feniſicia. 109.16

Faenus & fenus.109.16.

Falces.46.8.

Falerae non falera.19 16.

Fallacia.76.7.

Falli.76.7.

Falſum.76.7.

Fama.76.6.

Famiger.76.11.

Famoſus.76.6.

Fana.75.20.

Fando.75.9.

Fani lex.75.25.

Fano conſumere.76.1.

Fanorum ſeruorum nomina ſine ratione.136.19.

Fantur pueri, non loquuntur. 76.17.

Farcimen ſummum.40.2.

Farcimina.39.27.

Fari.75.4:6:98.13.

Fari quaeſitum.76.5.

Farina.38.17.

Fartum.39.28:40.4.

Fartura.39.26.

Fas.70.5: 9.

Faſces.46.17:18.

Faſciola texta.44.19.

Faſſus.76.5.

Fatales res.75.9.

Fatendi forma, lego legis legit. 165.17.

Fatidici.75.11.

Fati ſunt.75.26.

Fatue.76.12.

Fatum.75.9.

Fatus.69.28.

Fatuus.75.7:76.12:

Fauces non ſaux.192.15.
Februatio.64.26.
Februatur populus.71.1.
Februatus dies.64.24:70.28.
Februum.64.25.
Fecunditas.8.5.
Fecundum.117.16.
Fecundus.89.15:
Femina, non feminus, nec femi-
num.152.14.
Feminae ex maribus declinan-
tur.117.1.
Feminae ſacrificantes capita ue-
lant.44.22.
Fenariae falces.46.10.
Fenerator.8.1.non ſaenerator
8.4.
Feneſtrata triclinia. 122.23.
Feniſicia.46.5:109.16.
Fenus.8.1:79.10:109.16.
Fere.108.20.
Fere omnes.63.8:213.12.
Ferendo.129.28.
Ferentarius.102.19.
Feretrum.54.17.
Feriae conceptae.69,20.
Feriae inſtitutae.67.3.
Feriae publicae.66.27.
Feriae menſtruae.64.23:69.
13.
Feriam, ferio, feriebam. 164.
18.
Feriatus.65.1.
Ferio feriam percuſſi non recte
declinatur.164.18.
Ferire dentibus.40.16.
Ferme.108.19.
Ferre.88.11.
Ferre in uentre.65.22.
Ferrea tunica lorica.41.15.
Ferri auſpicia.15.27.
Ferriſodinae nõ dicuntur.171.
15.
Ferrum,101.25.
Ferrum aratri.45.22.
Ferto in dextrum.91.23.
Ferto in ſiniſtrum.91.21.
Fertor.130.2.
Feruens aqua.38.3.
Feruere.84.27.
Feſtucas abradere.46.5.
Fetura.8.2.
Fetus.8.2:25.16.non ſaetus.
8.5.
Fibra iecoris extremum. 30.
27.

Fibrum. 30. 26.
Fictilia. 42. 21.
Fictor. 82. 24: 28.
Fictores. 100. 3: 4.
Ficus. 129. 23.
Fidem implorare. 80. 1.
Fidem praeſtare. 17. 24.
Fides & magiſtratus. 85. 13.
Fides publica. 32. 17.
Fides pacis. 32. 19.
Fidus pro foedus. 32. 22.
Fieri per tempora. 61. 2.
Figuli. 51. 1.
Figura. 36. 19.
Figura corrupta. 187. 11.
Figura uerbi. 146. 22: 177. 21.
Figuram imponere. 82. 24.
Figura ſimile. 41. 23: 147. 4.
Figurae membrorum. 172. 5.
Figurae quinque, caſus quinque. 150. 12.
Figuras facere: 38. 4: 5.
Filo cinctum caput. 32. 2.
Filum. 40. 17.
Filum uoluere. 40. 19.
Fimbriae. 30. 27.
Finem facere. 113. 3.
Quem ad finem. 146. 14.
Fines auſpiciorum. 75. 17.
Fines conſtitui arbores. 91. 25.
Fingere 82. 24.
Fingere in mente. 73. 19.
Fingere liba. 100. 4.
Finire. 78. 3.
Finiri auſpicia. 48. 3.
Finis. 138. 6.
Finiti articuli. 179. 19.
Finita uerba. 144. 21.
Finitimi. 66. 18.
Finitus locus. 91. 17. nominatiuus. 176. 21.
Fiſcina. 46. 26.
Fiſtula aquae. 43. 2.
Fit apud fabrum. 82. 28.
Fixum. 210. 9.
Fixus a. um. 141. 3.
Flare animam. 63. 21.
Flecti: 179. 10.
Flexaminare. 107. 18.
Flexura. 178. 15.
Florales uſus. 52. 8.
Flumen. 18. 19.

Flumina apud inferos. 98.17.
Fluuius. 18.19.
In focum uti. 79.20.
Foculus. 65.10.
Fodi fundamenta. 19.28.
Foditurne? Fodieturne? 180.4.
Foedeſum. 96.4.
Foedus. 32.19: 21.
Fons. 43.1.
Fons & riuus. 116.10.
Fons regnum. 90.5.
Fonteis & fontes. 132.19.
Fontes. 163.24.
In fontes coronas iacere. 67.24.
Fonti & fonte. 168.18.
Foramina tibiarum quattuor. 211.5.
Foras fertur. 74.10.
Fores panduntur remotis feris. 112.14.
Foris. 30.2: 119.13: 120.5.
Foris ac palam. 45.1.
Forma. 177.11.
Forma conlata. 147.3.
Formam imponere. 82.25.
Formae. 117.15: 190.8.
Formae uocabulorum. 142.10.
Formae quattuor. 124.1.
Formae ternae: humanus humana humanum. 127.13.
Formido. 74.11.
Formula. 165.25: 166.1: 183.7: 15.
De formulis verborũ. 180.16.
Fornices. 187.18.
Fornices caeli. 14.15:
Fortuna infeſta. 108.26.
Fortunatum felixq. 85.10.
Forum reſpuit. 141.10.
Foſſa. 47.27: 28: 110.12.
Foſſare. 110.11.
Fremere. 79.25.
Fremor oritur. 79.27.
Frequens. 110.6.
Frequentare. 110.8.
Frequentius. 210.2.
Fretum. 95.6.
Fretum caeruleum. 101.2.
Frigidum & humidum 24.21.
Fringutire. 111.6.
Frondentes. 95.23.
Frondes 95.22.
Frons frondis. 103.21.
Frons caperata. 112.1.
Fructus. 17.7: 37.23.
Fructus comportare. 46.25.

Fructus maior. 35. 13.
Frugaliſſimus frugaliſſima. 135. 7.
Fruges. 17. 7.
Frugi rectus natura frux, ſecundum conſuetudinem frugis, 158. 2.
Frugis frugem ſine recto. 157 26.
Frugus & fruga non dicitur. 135. 8.
Frui. 37. 24.
Frumenti granum. 38. 8.
Frunde. 111. 5.
Frux frugis ex g, & s 148. 18.
Fueram fui fuero. 165. 3.
Fugato exercitu. 70. 14.
Fugitiua obliuio. 10. 18.
Fui ſum ero. 165. 1.
Fulmen. 28. 7.
Fulgor, 28. 6.
Fulgur. 28. 7.
Fulguratus locus. 49. 28.
Fullo. 73. 15.
Fumificus cocus. 98. 25.
Fundamenta. 171. 8.
Fundamenta fodi. 19. 28.
Funditur aqua. 43. 1.
Fundulae. 48. 20.
Fundulum. 39. 24.
Fundus. 17. 1: 37 23: 39. 24: 48. 20.
Funera indictiua. 52. 23: 99. 25.
Funeſta familia. 15. 15.
Funeſtus. 109. 12.
Fungi munus. 57. 19.
Funiculi. 42. 4.
Funus indicere. 78. 6.
Furcillatus. 41. 12.
Furus furi. 191. 5.
Fuſtes. 46. 17.
Fuſus aquae. 43. 2.
Futum. 41. 28.
Galea. 41. 7.
Galearum pinnae. 47. 20.
Galerus. 41. 7.
Gannit odioſus. 110. 25.
Garum, gara non dicitur. 154. 23.
Gaudium. 74. 23.
Gaunacuma. 54. 25.
Gemere. 79. 25.
Gemina conclauia. 123. 12.
Geminae diſſimilitudines. 143. 10.

Gemini.125.23:181.18.
Gemini ſimilimi qui paene oĩa habent eadem,172.12.
Genera.120.17:177.10.
Generatim. 117. 14: 139. 11: 143.24:27.
Generatim diſcreti.113.1.
Generatio omnium rerũ. 25.12.
Genere diſſimilia.173.11.
Generibus.179.14.
Generum duorum principia. 174.7.
Genicula.140.4.
Genitabile.14.2.
Gentiles.116.5.
Gentilicia nomina.153.7.
Gentilicius.a.um. 153.2.
Gentilitas nominalis.116.6.
Gentilitates.116.4.
Gentis monumentum.47.20.
Hoc genus. 75.3:183.11.
Id genus.192.22.
Id genus alij.119.26.
Gentium & genteis. 132. 25.
Gerere gradum.55.3.
Gerere morem.61.8.
Gerere ideſt ſuſtinere. 82.21.
Gerit res imperator, non facit, neque agit.82,20.
Gert.bulum 43.18.
Gerundi.180.18.
Geſtum agere.72.26.
Gignere.88.13.
Gladius.40.28.
Gladius & gladium 159.27.
Gladijs principes pugnabãt. 33. 13.
Gleba.105.11.
Gleba abiecta.15.12.
Glebarij.105.11.
Globuli.38.21.
Globus.38.20:21.
Gloſſemata.97.28.
Gnarus.74.27.
Gnata.81.1.
Grabatus.123.19.
Gradus 55.2:161.7.
Gradus cubicularis..123.17.
Gradus habere.54.2.
Gradus ſcandere.156.10.
Gradus ſingularis ab uno ad nouem.161.17.
Gradus denarius a decem ad nonaginta.161.18.
Gradus centenarius ad nongenta.161.18.

Grallator. 104. 8.
Granarium. 38. 8.
Grandis olea. 39. 5.
Grandius uas. 43. 3.
Granum. 38. 10.
Granum ſrumenti. 38. 8.
Grate. 90. 22.
Graues proſodiae. 210. 6.
Gregatim. 29. 26.
Gregibus cinctũ oppidum. 71. 2.
Gubernator rationi obtemperare debet, gubernatori unuſquiſq. in naui. 138. 19.
Guſtare. 84 27.
Guttum. 43. 10: 13.
Habere conuentionem. 85. 22.
Habere gradus. 54. 2.
Habere ſe. 74. 26.
Habere uerba orationum publice. 99. 17.
Habere pro habitare. 22. 21: 23. 5.
Habilis. 123. 6.
Haec et hae praeponitur mulieribus. 147. 27.
Harena. 176. 13.
Haſta, 40. 24.
Haſtati. 33. 11.
Haud. 67. 15.
Haurire aquam, 43. 24.
Haurierint. 209. 2.
Hebe 108. 24.
Heres cernit. 110. 3.
Heu. 108. 26.
Hiatus. 63. 22.
Hiberna aqua. 23. 20.
Hiberna & aeſtiua in caſtris. 53. 17.
Hibernacula. 63. 21.
Hibernum. 63. 21.
Hibernum & aeſtiuum caenaculum. 53. 17: 18:
Hic & haec articulus finitus. 179. 19.
Hic & hi praeponitur uirilibus. 147. 26.
Hiemps. 25. 10: 63. 20.
Hila. 39. 28: 40. 4.
Hilare. 108. 6.
Hilum. 25. 7: 39. 28: 40. 17: 150. 27.
Himber. 17. 27: 18. 3: 63. 20.
Hinnilitare. 110. 27.
Hinnitus. 110. 28.
De hiſce rebus. 88. 20.
Hoc genus. 75. 3: 183. 11.

Homo eſt ex anima, licet ſit ex corpore & anima. 137.20.
Homo *homini ſimilis; quod eaſdem figuras membrorum habent, quae eos diuidunt ab reliquorum ſpecie.* 172.4.
Honera *gerere.* 82.22.
Honeratus. 28.24.
Honeſtus 28.24.
Honeſte *veſtiti videamur.* 123.3.
Honos *publicus.* 31.2.
Honos *deae.* 66.27.
Honus. 28.23: 24.
Hora *prima prius, non magis hora, quam ſecunda.* 157.8.
Horae *lunares.* 143.12.
Horrendo. 38.11.
Horrent *pili in corpore.* 73.26.
Horret *ariſta.* 73.27.
Horreum. 38.11.
Hoſpita. 97.28.
Hoſtia *facta.* 70.1.
Hoſtia *immolata.* 40.5.
Hoſtia *piacularis.* 70.1.
inter hoſtiam caeſam, & exta porrecta. 70.4.
Hoſtiae. 95.19: 97.9.
Hoſticum *canere.* 87.6.
Hoſticus *ager.* 15.23: 16.3.
Hoſtis *pro peregrino.* 10.5.
Hoſtes *deminuere.* 33.23.
Huiuſce *pro huiuſmodi.* 115.9.
Huiuſce *generis.* 129.13.
Huiuſcemodi *generibus.* 127.16.
Humanas *res curare.* 51.10.
Quoduis ſitienti poculum homini idoneum, humanitati niſi bellum parum. 123.8.
Aliud homini, aliud humanitati ſatis eſt. 123.7.
Humare. 49.19.
Humatus. 15.10.
Humecta. 18.1.
Humida *aurora.* 18.1.
Humidiſſimus. 18.2.
Humidum *& frigidum.* 24.21.
Humilior *pro inhumato.* 15.16.
Humor. 17.26: 26.1.
Humores. 26.28.
Humoris *vis.* 37.2.
Humus. 15.8: 17.26.
Iacere *coronas in fontes.* 67.24.

Iacere ueſtem retrorſum. 45.
10.
Iacere umbram 95.23.
Iaciuntur ſimulacra hominum in Tiberim. 100.7.
Iactare. 46.24.
Iaculum. 40.25.
Ianitos. 96.5.
Ad ianuam. 86.21.
Ibi prope 68.9.
Id eſt pro id intereſt. 34.27.
Id genus alij. 119.26.
Iecur. 40.5.
Iecoris extremũ fibra. 30.27.
Iggerunt pro ingerunt. 6.1.
Ignes immortales. 24.26.
Igneum ſemen. 25.28.
Ignis. 28.2.
Ignis ſolis aureus. 106.27.
Ignis & aqua. 25.14.
Ignis mas, aqua femina. 25.16.
Ignis et humoris coniunctio. 26.
1.
Illicite illexit 88.5.
Imago hominis. 76.16.
Imburum. 43.25.
Immanis. 72.3:18.
Immolare. 64.19:21.
Immolata hoſtia. 40.5.
Immortalia. 24.7.
Impar. 139.15.
Impendere. 141.28.
Impendere aes. 58.18.
Impendium. 58.23: 79.11.
Imperandi declinatus ſint ne 180.7.
Imperando, optando, interrogan do. 145.2.
Imperare exercitum. 85.24: 87.26.
Imperare munus. 57.18.
Imperare praeſenti & abſenti 165.15.
Imperat perfectum nemo. 165.
16.
Imperata pecunia. 57.27.
Imperator. 32.23: 80.7: 82.
20.
Imperator mutat ueſtem. 98.21
Imperiti et diſperſi uocabula re-bus imponunt. 187.27.
Imperium populi. 32.24.
Imperium populi multiplex.
175.22.
Impero qua conuenit ad comitia centuriata. 86.3.

Impius.70.2.
Implicati.177.11.
Implorare fidem.80.1.
Impluere.53.3.
Impluuium.53.3.
Imponentiũ nomina error.116
26.
Imponere faciem.82.24:26.
Imponere figuram.82.24.
Imponere formam.82.25,
Impos.10.10.
Impoſita uocabula rebus. 113.
8:115.2.
Impuſiticia uerba.116.10.
Impoſitio a uoluntate. 185.
11.
Impoſitio eſt in noſtro domina-
tu.186.2.
Impoſitiui caſus.188.3.
Impoſitor:39.13.
Impreſſionem facere.49.23.
Improbandus.140.13.
Imprudens fecit.69.28.
Impune.138.15.
Inaequalitas.122.17:25.
Inaequalitas, anomalia. 137.
4:7.
Inaugurare.21.23.
Inaurati clypei.99.14.
Inceptis rebus.81.26.
Incertus ager.16.3.
Inceſſit.72.6.
Incinuerunt ſigna.98.22.
Incipere locum difficilem. 173.
25.
Inclinare.146.1:147.2.
Inclinationes.137.12.
Inclinationes uerborum. 169.
11.
Inclinationes ſequendae, quo ad
patiatur cõſuetudo.137.12
Incommutabilia.164.26.
Incondite.38.18.
Inconſitus ager.16.21.
Incõſtantia in uolũtarijs 146.3.
Incrementum.154.27.
Incrementum maius & minus.
119.23.
Increpitando.79.27.
Increſcens.8.3.
Inculcare.54.20.
Incultus ager.16.25.
Incurioſa.103.22.
Incuruiceruicũ pecus. 11.14.
Indagari.35.11
Indeclinabilium cauſa.117.19

Indere nomen.106.15.
Index.167.22.
Indicant ſcripta.137.5.
Indicare.78.5.
Indicere.78.6.
Indices.142.1.
Indicio erit.90.23.
Indicium 78.5.
Indicium dare.141.27.
Indictiuum funus. 52.23: 99. 25.
Indigere nihil. 34.10.
Indiligens.173.6.
Indiſcriminatim. 203.2.
Indiſſimiles. 147.16.
Indoctus.131.17.
Inducere 78.14: 15.
Indulgentius.128.16.
Induſtria. 90.8
Indutu comprehendere . 44. 26.
Indutus.us.44, 25: 178. 12.
In ea, & cum ea.43.17.
In eandem harenam uocare pugnatum. 176.13.
Inermis. 102.16.
Infantes pueri.75.6.
Infecta omnia ſimplicia ſimilia ſunt.164.15.
Infectae & perfectae res. 145. 3.
Infera loca.13.20.
Infera templa.91.9.
Inferi.65.1.
Inferi Dei.70.26.
Apud inferos flumina. 98. 17.
Inferiores dies.65.5.
Infeſta fortuna. 108.26.
Infima pars.29.16.
Infimus.17.25.
Infiniti articuli, ut quis, quae. 179.19.
Infinitus nominatiuus. 176. 21.
Infitiari.57.21.
Infitientem non eſſe.83.6.
Informare.82.25: 192.19.
Infoſſus a.um.52.2.
Infra 147.9.
Quas infra 101.13.
Inſulae.95.19.
Ingenioſus.119.7.
Ingenium cicur.108.14.
Inhumatus.15.15.
Initia.25.8.
Initia bina.12.12.

Initio.150.25.
Iniuria:154.20: 164.4.
Iniuſte facere.109.3.
Inlicere populum.86.13.
Inliciatur populus.87.19.
Inlicium.87.18:88.3.
Inlicium fieri.87.9.
Inlicium uiſite.85.27.
Inliciulu uocare. 85.16:25:
87.28.
Inlicio.87.21.
Inlicius.87.21.
Inlocabilis.13.11.
Inluſtre.112.10.
Innumerabilis.146.7.
Innumerabilis numerus. 143.
28.
Innumerabiles analogiae. 142.
22.
Inops.34.12.
In praeſentia.141.6.
In primis.89.20.
Imprimo.89.20.
Inquam.61.17.
Inquit.149.11.
Inſane bene.107.14:16.
Inſcius uſus.187.28.
Inſecta caro.39.19.
Inſicia.39.19.
Inſidere.93.15.
Inſidere currum.50. 27.
Inſignia.98.20.
Inſignia ſigna.105.3.
Inſigniti.47.20.
Inſinuans.24.23.
Inſipitur.38.3.
Inſtar.45.15.
Inſternere.54.21.
Inſtituere, pro incipere.38.5..
Inſtrumentum.37.28.
Inſtrumentum mulieris. 142.
16.
Inſtrumenta ruſtica.45.16.
Inſueto nomine.77.27.
Inſula, quae commouetur.28.
14.
Inſulſus.131.17.
Intempeſta nox.63.4:104.24.
Intendere neruos.131.20.
Intereſſe dicunt.125.21.
Intercalare.65.5.
Intercedit fas.70.5.
Intercisum.70.6.
Interdiu.14.7.
Inter hoſtiam caeſam & exta
porrecta,70.4.

Inter id.87.7.
Interior.47.25,
Interitus.25.10.
Intermeſtris.64.2.
Intermitti.17.15.
Internoſcere.152.6.
Interpretati gloſſemata.97.28
Interrogando.145.2.
Inter ſe conuenire.77.2.
Inter ſe implicati.177.11.
Intertrigo 56.25.
Intertrimentum. 56.23.
Interuallum.61.23:90.10.
interuenire.62.23.
Inteſtinum craſſum.39.21.
Inteſtinum tenuiſſimum ſartum. 39.28.
Intra.211.3.
Intrigo.56.25.
Introductus.141.9.
Introire in urbem.155.26.
Introitus.93.9.
Introrſum.47.28.
Intueri.91.9.
Intus & foris.45.2.
Intuſiata.45.3.
Intuſium.45. 2.
Inuidere.83.16.
Inuitare.141.20:187.28.
inumbrare.62.8.
Inungere oculos.84.13.
Inuoluere lecticam.54.14.
Inuoluere ueſtes.45.7.
Io triumphe.Io.80.8.
Iocandi cauſſa.81.9.
Ire in diſcrimina.115.4.
Irpices.46.1:4:
Eius uiri, eius mulieris, eius pabuli.128.13.
Iſte iſtum.185.8.
Iſte liber.90.23.
Iſtoc opere.16.13.
Iſtuc.111.7.
Item.76.12:88.3:171.22,
Et item.72.12.
Itemque.86.11.
Iter.15.2:16.18.
Itidem.71.23:79.20.
Itus.69.14.
Iubar.63.1:4: 105.17.
Iubata ſtella.63.1.
Iubilare.79.28;80.4.
Iucundum magis. 39.14.
Iudex.78.2.
Iudicare.78.1.
Iudicio uincere.57.24.

Iudicium addicere. 78. 6.
Iudicia exercere. 31. 12.
Iudicia quaeſtionum. 31. 12.
Iugerum. 16. 13.
Iugula. 101. 10: 11.
Iugulum. 101. 15.
Iugum. 45. 28: 105. 14.
Iugum medium. 45. 27.
Iumenta ducunt. 46. 28.
Iunctus. us. 46. 1.
Iungendi pars orationis eſt coniunctio. 126. 24: 26.
Iunior. 211. 2.
Iuniores. 70. 23.
Iurare bonam copiam. 111. 18.
Non iurandum ſub tecto. 26. 27
Iure litigare. 109. 3.
Iurgare. 109. 2.
Iurgio. 108. 22: 27.
Iurulentum. 42. 7.
Ius. 65. 3.
Ius praetorium. 81. 2.
Ius dicere: 78. 2.
Ius eſt. 68. 21.
Ius non eſt. 75. 16.
E iure. 39. 8.
Ex iure. 39. 14: 79. 4.
Iuſtum bellum. 32. 18.
Iuſtus numerus. 33. 8.
Iuuenior, & iunior, non ſatis iuuenis, uel intra iuuenem. 211. 1.
Quinque uel ſeptem kalo Iuno Nouella. 69. 6.
Labendo. 74. 6.
Lac. 37. 18.
Lac coactum. 37. 13.
Lacuna. 18. 14.
Lacus. 18. 14: 19. 26.
Laena. 45. 14.
Laena uirorum. 45. 16.
Laetari. 74. 22.
Laetitia. 74. 26.
Ad laeuam. 92. 1.
Lamentari. 104. 17.
Lana. 40. 10: 162. 27.
Lana carminatur. 102. 10.
Lanae ad ſepulchrum. 95. 21.
Lana tonſa. 44. 16.
Lanam carere. 102. 7.
Ab hac lance. 188. 12.
Langueſcere. 175. 21.
Langula. 42. 10.
Laniena non carnaria. 129. 8. 10.
Laniorum canes. 57. 16.

Lapicidae.131.15.
Lapidea menſa.43.14.
Lapidicinae.50.9.
Lapſi ſunt.116.26.
Lapſus eſt.106.17.
Lapſus lubricus.28.8.
Large ſartus.29.21.
Largius.190.7.
Laſſus ſum.129.28.
Late mouetur.27.18.
Latebras relinquere.174.23.
Later.212.3.
Ad latera habere ferrũ.101.25.
Latere oculis et auribus.163.1.
Lati claui & anguſti.159.8.
Latitudo.27.14.
Latius concipere.41.24.
Latrare.97.15.
Latrat animus.110.24.
Latratus.97.20:22.
Latrocinatus.101.23.
Latrones.101.24: 179.4.
Latrones milites.102.1.
Latrunculis ludere.177.5.
Lauamur toto corpore, lauamus in partibus, 166.28.
Lauamus et lauamur in balineis 166.27.
Lauantur piſces nõ recte. 166. 20: 21.
Lauat et lauatur differũt.166. 15.
Lauat puerum nutrix, et puer a nutrice lauatur. 166.26.
Lauatio pedum.42.3.
Lauatrina.41.22.
Lauatrinam antiqui balneum appellabant.156.4.
Lauatus ſum.167.4.
Lauo manus, lauo pedes.167.1. 3.
Lauet obliuio.83.16.
Laui in balineis nõ recte.167.2
Lauo laui.213.2.
Lauor laui,213.6.
Lauor in balineis. 167.3.
Lecte.71.15.
Lecti pes.76.10.
Lecti publice.32.25.
Lecti in caſtris.54.12.
Lecti ex ebore, & ex teſtudine. 149.5.
Lecti tres pares in triclinio. 139.14.
Lecti alij cum fulcro, alij ſine eo. 123.16.

Lecti non omnes pares magnitu-
dine ac figura. 123. 13.
Lectica. 54. 10: 14.
Lectio. 71. 12.
Lectiſſime. 71. 15.
Lectitaui. 180. 11.
Lector. 71. 12.
Lector a legendo. 129. 24.
Lectuli. 54. 9.
Lecturus. 71. 14.
Lectus mortui. 54. 17.
Lectus. 54. 14.
Lectus lectulus. 157. 23.
Legati. 79. 13.
Legati nationum. 51. 14.
Legatus. 32. 25.
Lege agere. 69. 23: 70. 9.
Lege, legito, legat. 165. 16.
Legebam, lego, legam. 144. 26.
Quam rationem habet legebam
ad lego, hanc habet lego ad
legam. 184. 5.
Legens. 71. 13.
Legere. 79. 11.
Legere milites. 32, 28.
Legere oleam. 79. 14.
Legere oratores. 99. 18.
Legere ſtramenta. 54. 10.
Legere uinum. 66. 2.
Leges. 93. 19.
Leges aedificiorum. 20. 12.
Leges lectae. 79. 15.
Leges ueteres abrogatae nouis
cedunt. 142. 7.
Legi a lego. 115. 22.
Legi perfectum ſignificat. 164.
3.
Legio. 32. 28: 79. 21.
Legio trium millium. 33. 9.
Ad legionem. 102. 16.
Legitima. 79. 16.
Legitima uerba. 75. 14.
Legitimus numerus. 57. 23.
Legitur ligo. 45. 19.
Lego, legis, legam. 117. 17.
Lego legis legit. 144. 27.
Lego, legis. 1. 11: 23.
Lego, & legam inchoatum ſigni
ficat. 164. 4.
Leguli. 79. 14.
Legulus. 34. 24.
Lepide. 110. 8.
Letum 99. 26:
Ab hoc leui. 188. 12.
Leuia uolant. 46. 24.
Leuis non aſper. 37. 20.
Leuiter

Leuiter loqui.79.23.
Leuiter haerere.141.4.
Lex fani.75.25.
Lex mancipiorum.82.1.
Lex Plaetoria.62.14.
Lex praediorum urbanorum. 18.19.
Lex uenditionis.81.27.
Liba.65.9:100.3:4.
Libamenta.75.26.
Libare.38.14:42.12:67.20: 100.4.
Libella.56.8.
Liber.61.19.
Liber operas in ſeruitute nectit. 111.15.
Liber pollicitus eſt demonſtratu rum.169.23.
Libera nomina.152.27.
Libere.74.6:7.
Liberi deorum.151.23.
Libertini a municipio manumiſſi habent nomina ab oppidis. 136.18.
Liberum ſtirpem.93.21.
Libidinoſus.74.7.
Libido.74.7:187.28:
Libido humana a natura corrigitur, non ab libidine natura. 188.5.
Libido pro uoluntate. 186.27.
Libra aenea.160.14.
Libra aequinoctium ſignat. 93. 14.
Libram rauduſculo ferito.53. 25.
Per libram & aes.111.9:11.
Libram pondo as ualebat.55. 8:58.8:56.8.
Librarij.128.15.
Libum.38.14.
Licet animaduertere.107.8.
Licet uidere.109.2:
Lienes necant.103.5.
Ligna.79.19.
Lignea uaſa.42.20.
Lignicidae non dicuntur. 131. 16.
Ligo.45.18.
Lima.104.7.
Limax liuida.103.12.
Limen caeli.92.18.
Limitare iter.14.26.
Limo, limabo.174.27.
Limum.151.7.
Limus.103.13.

Linea media caeli ac terrae. 94. 7.
Lineas tranſilire. 138. 14.
Lingere. 88. 10.
Lingula. 111. 28.
Linteum. 14. 22.
Lintres. 51. 21.
Linum. 151. 6.
Liquor aquae. 39. 13.
Lis. 108. 27: 28.
Rem ſiue litem. 109. 1.
Liticines. 34. 5.
Litigare. 109. 3:
Vbicumque commouentur litterae, extremae & proximae litterae animaduertendae. 178. 1.
Litterae & ſyllabae habent ſingulos caſus. 150. 14: 193. 7.
Litterarum commutationes. 10. 26.
Lixulae. 38. 19.
Loca agreſtia. 92. 11.
Loca deſerta. 92. 14.
Loca duo. 13. 17.
Loca & in locis. 24. 6.
Loca pura. 17. 10.
Locare pro conlocare. 13. 8.
Locarium. 13. 15.
Locat preco. 13. 13.
Locelli. 46. 20.
Loci muliebres. 13. 16.
Locos 92. 18.
Locus. 12. 15: 13. 7: 13.
Locus difficilis. 173. 23.
Locus nomini, tempus uerbo iungitur. 118. 18.
Longa nauis. 95. 12: 14.
Pro longa breuis. 210. 3.
Longabo. 40. 4.
Longinquus. 140. 6.
Longiores. 179. 2.
Loquax. 76. 23.
Loquela. 76. 28.
Loquendi conſuetudo eſt in motu. 141. 13.
In loquendo partim ſequenda conſuetudo, partim ratio. 137. 13.
Non loquuntur pueri, ſed fantur 76. 17.
Loquens locuturus, a loquor. 130. 18.
Loqui. 76. 13.
Loqui concinne. 77. 1.

Lora.413.
Lorica.41.3.
Lorum.117.26.
Lubet.212,1.
Lubenter.108.6.
Lubrica mens.74.6.
Lubricus lapſus.28.8.
Lubricus locus.173.5.
Lucanica.39.22.
Lucem capere.53.2.
Luce natus.153.12.
Cum prima luce.87.6.
Lucere.83.7.
Lucerna 42.5: 162.27.
Lucerna in tenebris allata 148.10.
Lucifer ſtella.105.18.
Lucrum.56.21.
Luctuoſe canere. 29.22.
Luctus.29.23:104.11.
Lucubratio.89.19.
Lucus.83.8.
In ludo dictata.78.9.
Luere. 56.21: 64.7:67.27.83.7.
Luere pro ſoluere.46.14.
Luit in praeterito & praeſenti.166.7.
Luit in praeterito v longo:166.10.
Lumdriae falces. 46.11:12.
Lumecta.46.12.
Lumen habere.152.23.
Luna.27.10:29.6.
Lnna extrema.64.6.
Luna prima.64.6.
Leuna a ſole diſcedit ad aquilonem, & redit, & iterum fertur ad auſtrum, et regreditur inde. 143.6.
Luna naſcentium dux. 27.26.
Lunae menſes.27.26.
Lunae motus.63.27.
Lunares borde.143.12.
Luo luam.124.22.
Luſcus homo.145.11.
Luſcus luſcior luſciſſimus non dicitur.157.3.
Luſtrare.87.14.
Luſtrare tubas.65.18.
Luſtrum.64.6: 67.27.
Luſtrum condere.85.23.
Lutum.212.3.
Lux dies.27.23.
Lux prima.62.19.
Luxuria.45.4.

Lympha. 28.8: 107.18.
Lymphatus. 107.21.
Lymphata aqua. 107.18.
Macer macri. 162.24:26:
Macer macellus, non macricolus 135.19.
Macer macrior macerrimus. 135.1.
Macri. 74.22.
Maculae. 36.20.
Maerebar. 109.9.
Maerere. 74.21.
Maeror. 74.21.
Magida. 42.10.
Magis incondite. 38.18.
Magis uarium. 148.28.
Magis ueſpere. 157.14.
Magiſtratus mittit equos. 50.24.
Ad magiſtratus conſpectum. 87.19.
Magiſtratus uitio creatus. 69.27.
Magmentum. 40.6.
Magnetes lapides. 163.18.
Magnitudinis uocabula. 135.18.
Magnum faciunt. 72.14.
Maiores. 70.22.
Maius. 70.22.
Malaci. 25.25.
Maleficia conquirere. 31.10.
Mali. 95.17.
Malum. 37.4.
Malum caſurum. 74.9.
Malum malius maliſſimum non dicitur. 134.19.
Malum peius peſſimũ. 134.21.
Mamma. 119.6.
Mammoſa. 119.6.
Manat dies ab oriente. 62.9.
Mancipi. 111.10.
Mancipio dare. 111.12.
Mancipiorum lex. 82.1.
Mancipium. 85.3.
Mancupes. 17.24.
Mancupia uetera. 53.24.
Mandendo. 109.9.
Mandier. 109.9.
Manducare. 109.10.
Manducum. 109.11.
Mane. 62.9.
Mane & ueſperi. 70.3.
Mane magis & minus eſſe non poteſt, ante & poſt poteſt. 157.7.

Mane manius maniſſime. 157. 6.
Mane manius *maniſſimum non dicitur.* 134. 26.
Manica. 85. 5.
Manicula. 45. 24.
Manipularis miles. 85. 5.
Manipuli caſtrenſes. 78. 8.
Manipulus. 33. 2: 6: 85. 5.
Mantelium. 85. 6.
Manu adſerere. 79. 6.
Munubiae. 119. 6.
Manubrium. 85. 6.
Manubrium cauum. 41. 25.
Manu facta. 37. 27.
Manu factum. 57. 8.
Manum bonum. 62. 10.
Manumittere. 69. 21.
Manum conſerere. 79. 3.
Manu parta. 57. 13.
Manupretium. 57. 8: 85. 3.
Manus. 33. 6: 85. 3: 4.
Manus pro coborte. 21. 7.
Mappae tricliniariae ſimiles. 149. 9.
Marcere. 74. 21.
Marceſcere. 74. 21.
Marcor. 74. 21.
Maris analogiae. 143. 10.
Maris motus. 143. 11.
Mas & femina. 25. 10.
Mas & femina dei. 24. 17.
Mas aut femina aut neutrum. 151. 12.
Matellio 41. 26.
Materia. 123. 10: 149. 18: 174. 10.
Matres familias. 100. 9.
Matronae. 38. 16.
Matula. 41. 26.
Mea memoria. 77. 12.
Mederi. 34. 17: 108. 11.
Ad medendum medicina. 90. 17.
Media chorda eſt alterius prima, alterius extrema. 183. 25.
Media nox. 182. 16.
Medicamentum. 67. 20.
Medici ſeptimos dies obſeruant quarto die. 183. 26.
Medicina ars. 34. 16.
Medicus. 34. 16.
Medicus e longinqua mala conſuetudine aegrum in meliorem traducit. 146. 6.

In medio.53.2.
Mediocri ritu.31.27.
Mel, mellis, melli, melle.131.
24.
Melios.96.4.
Melius.134.20.
Membra ſignorum. 158.22.
Membrana.108.16.
Meminiſſe.73.22:74.11.
Memorare.13.28.
Memorari.100.25.
Memoria.74.12: 13.
Memoria cogitatur.73.17.
Memoria noſtra 72.23.
Mea memoria.77.12.
Memoriae cauſſa.74.20.
Mens.24.25.
Mens tenet.73.17.
Menſa deorum.43.6.
Menſa eſcaria. 41.15:42.
7.
Menſa in caſtris. 41.16:42.
17.
Menſa uaſorum.43.19.
Menſa uinaria.42.15:43.
14.
Menſae.99.28.
Menſis.63.27.
Menſes acti,25.24.
Menſes lunae.27.26.
Menſes conſtituit.99.28.
Menſium nomina.70.16.
Menſtruae feriae.64.23.
Menſtruae feriae primae . 69.
13.
Menſura.154.25.
Menſus.a. um.41.18.
Mentis agitatus.73.2.
In mente agere,73.8.
A mente diſcedere.73.22.
Mentem amouere.73.24.
Mentium & mentes. 132.
26.
Meo meas.167.24.
Me puero.43.17.
Mera, ideſt ſola.29.25.
Merces. 20.24:56.13:57.7:
75.26:101.27.
Merces a merendo. 120.6.
Merere.57.7.
Meretriculam ducere.107.3.
Meridiem clamat accenſus.86.
8.
Meridies.62.5:182.16.
Meſſis.14.23.
Meſſor.130.1.

Meta. 91.19.
Meta in capite. 100.9.
Metae. 50.18: 51.6: 122.
28.
Metendo. 129.28.
Meto metis. 162.9.
Metuere. 73.23: 74.8: 81.
15.
Hic miles legionis. 151.11.
Militaris res cõmutata. 33.13.
Res militaris. 32.22.
Milites. 35.9.
Milites aerarij. 58.6.
Militaria ornamenta. 98.20,
Hoc mille, & hei mille. 161.28.
Hoc mille denarium. 160.6:
Hoc mille denarium, non denarij.
160.25.
Mille denarium, non denariorũ.
133.20.
Mille aeris legaſſe. 160.15.
Millia denaria uel denarium.
160.7: 26.
Miliariae decuriae tres. 161.
20.
In mimo dictum. 78.7.
Minimum duo. 150.23:
Minimum ex duobus, 171.21.
Miniſterium. 98.3.
Miniſtratores. 102.26.
Minus fieri. 58.21.
Minus illuſtres. 33.14.
Minus loci. 58.11.
Minus nullo. 34.10.
Minus pro non. 130.21.
Minus trita uerba. 145.9.
Minus ualens. 140.8.
Minutatim. 37.19.
Minutatim ſundere & ſumere,
43.9: 10.
Minutum ferrum ducunt magnetes. 163.19.
Mira ideſt monſtra. 103.15.
Miraculae. 103.14: 15.
Miriones. 103.17.
Miſer. 34.9.
Mittere. 86.27.
Mittere equos. 50.24.
Mittere carpentum. 52.17.
Mittece uoces. 144.14.
Modeſtia. 83.18.
Modice. 141.1.
Modo pro tantum. 68.14: 127.
26: 27: 164.25.
Moenia. 47.16.

Molae.46.22.
Molae oleariae.46.20.
Molere.46.23.
Monere.74.15.
Monimenta.74.17:20.
Monitor.34.22.
Monteis & montes.32.19.
Monti,& monte.168.18.
Mordere terram.45.23.
Morem gerere.61.8.
Mortales. 26.17:29.14:74.
19.
Mortalia.24.8.
Mortalis.92.13.
Morticinium.107.7.
Mortuos conlaudat. 104.15.
Mota mens.73.23.
Motus.12.14:14.141.13.
Motus aſtrorum.143.9.
Motus maris cotidie quater ſe mutant. 143.11.
Motus ſolis.63.11.
Mouere.190.7.
Mox.174.26.
Mugit tibicina.111.2.
Mugitus.53.28.
Mulgere.88.10.
Muliebres loci.13.16.
Muliebria. 124.23:179.15.
Muliebria nomina non mulierũ. 178.15.
Mulierculae.110.7. (19.
Mulier hẽt calceos uiriles. 147.
Cum muliere fuiſſe.83.19.
Mulio. 52.18.
Multa olea nõ dicitur.154.28.
Multa.56.25.
Multa unum.57.1.
Multam dicere. 56.25.
Multa pecore.35.11.
Multitudo.71.7.
A multitudine in ſingulares procedendum.186.28.
Multitudines.154.21.
In multitudinis.132.15.
Multitudinis pro pluralis numeri.124.23.
Multitudo unum,an plura ſignificet.127.8.
Multo proprius nobis.90.10.
Munditia.44.9.
Mundus muliebris.44.8.
Municipes.57.19.
Munire.57.18.
Munitiſſimus locus.50.3.
Munitius eſſe.47.16.

Munus. 57.16:18.
Murmurantia littora. 79.24.
Murmuratur. 79.21.
Circum muros ire. 87.18.
Murrha unguentis unguntur cenſores. 85.19,
Murtatum. 39.21.
Murus. 47.17: 27:28:48,2.
Muſſare. 110.14.
Mutant. 210.7.
Mutat. 55.11:154.11.
Mutue & mutuo. 212.4.
Mntuum. 57.15.
Mutuus animus. 57.17.
Myſteria concepta. 92.16.
Nare pro natare. 30.17:101.2
Narrare. 74.26.
Narratio. 74.27.
Natator. 34..23.
Nati. 25.7:26.2.
Natione melior emitur pluris. 163.5.
Natura. 19.17.
Natura dux. 61·22:118.4.
Natura incorrupta plerumq niſi quis eam uſu inſcio deprauauit. 187.28.
Natura omnis. 186.19.
Natura ſermonis. 121.26.
Natura uerſa. 36.5.
Natura uniuerſa. 186.21.
Naturae infinitae. 115.19.
Naturale declinationum genus. 120·17.
Naturale diſcrimẽ caeli. 64.16
Naturales caſus. 188.3.
In naturalibus conſtãtia. 146.4.
Naturalis declinatio. 120.24.
Naturalis declinatio in tempora & caſus. 146.3.
Naturalis declinatio refertur ad rationem. 175.12.
Naturaliter. 108.23.
Naturarum genera duo: quod per ſe uidetur, quod adſumpta alia re uidetur. 178.23.
Natus Hectoris. 190.6.
Nauis longa. 95.12:14.
Nec diſpẽdi facit hilũ. 150.27
Nec multa 89.18.
Necatus ſum. 184.14.
Nectere. 98.4.
Neſas. 69.22: 70.4:6:9.
Negant. 151.12.
Nemo luſco magis luſcus. 157.4.
Nemora. 16.27.

Hoc nemus. 163.14.
Neo nes 167.24.
Nequam. 102.11:192.23:
193.3:5.
Neque non. 180.25.
Nequid ſcorteum adhibeatur.
107.7.
Nequire. 90.15.
Nequitia. 193.1.
Nerui a capite initium capiunt.
210.5.
Neruus equinus 106.6.
Neruos intendere. 131.20.
Neutrorum natura. 152.24.
Nexi diſſoluti. 111.19.
Nexum. 111.9.
Nexus. 111.16.
Niger nigellus, non nigricolus.
135.20.
Nihili. 193.4.
Hic homo nihili eſt, huius homi-
nis nihili, hunc hominem ni-
hili. 151.4.
Huic nihili, non nihilo. 151.
8.
Hic nihili. 151.7.
Nihili pendere. 151.1.
Nihili patricus caſus. 151.9.
Nihilo magis. 141.20.
Nihilo minus. 122.18.
Nihilo ſecius. 69.27.
Nihilum non dicitur. 151.7.
Nec hilum. 150.27.
Nimbi. 17.27.
Nimium aut parum producere
lectum. 139.16.
Nimium loqui. 76.23.
Nimium nouus. 77.13.
Nimium otioſus: 122.11.
Nimius ardor. 25.6.
Niſi etiam negabunt. 148.23
Niſi enim ita eſſet factum. 115.
17.
Niſi ſi non. 137.19.
Nitide. 110.9.
Nixus. a. um. 137.5.
Nobiles. 108.15.
Nobilia myſteria. 94.21.
Nobilis a nobilitate. 119.9.
Nolo ex non & uolo. 193.2.
Nomen indere. 106.15.
Nomen an uocabulum. 125.
20.
Nomen ponere. 77.21.
Nomen prius quam uerbum.
118.20.

*Nomini locus,tempus uerbo iungitur.*118.18.
*Nomenclator.*34.22.
*Nomina & uerba.*118.3.
Nomina imponentium error. 116.26.
*Nomina imponunt declinantes imperite.*175.16.
*Nomina ſunt uocabula,& nomina.*127.2.
*Nomina ut finita.*127,4.
*Nomina gentilicia.*153.7.
*Nominalis.*116.16.
*Nominandi caſus.*126.5:158.1:177.13.
*Nominare.*77.19.
Nominationes 163.22.
*Nominatiui.*165.21.
*Nominatiui pro nominibus.*131 21.
Nominatiuus. 128.16:176.22:177.13.
Nominatus.us. 176.25:179.11.
A *nominibus.*129.15.
Nominum analogia. 176.6:9.
De *nominum declinatione,*118.22.
*Nonae.*69.7.
*Nonae quintanae & ſeptimanae.*69.4.
*Nonis Februarijs feriae edicuntur.*64.24.
*Non eſt mirum.*116.25.
*Non ſit item.*153.6.
*Non item.*122.22.
Non modo pro non modo non. 138.26:
*Nonnumquam.*116.24.
*Non parum multa.*59.4.
*Non plane.*44.4.
*Non ſat ſcio.*7.1.
*Nongenta millia.*161.12.
Nonuſſis 55.11.
*Nota.*210.1.
*Notare.*105.13:116.27.
Nothae declinationes. 190.14.
Nothus ex peregrino natus. 189.26.
*Nothum.*189.26: 190.11.
*Noua fabula.*77.7.
*Noua luna.*64.4:69.10.
*Noua nomina.*116.20.
*Noua uerba.*10.24.
*Noualis.*77.16.

Noualis ager.17.15.
Nouare.17.15.
Nouas uerbi declinationes boni poetae maxime ſcaenici introducent.141.9.
Nouena uerba infecti, nouena perfecti,165.18.
Nouenaria regula.161.6.
Nouicij ſerui.116.22.
Nouicius.77.16.
Nouiſſimus.77.11;157.14.
Nouitas.77.11;142.4.
Nouitas recens,7.5.
Nouum uetus uinum.67.21.
Nouum uerbum ratione introductum uitare non debemus, 142.1.
Nouus, nouior, nouiſſimus.77.15.
Nouus annus.69.8. Sol.9. menſis.9.
Nox.62.24;63.4.
Nox extrema.105.20. intempeſta.63.4:104.24, media 182.16.
Nubes.28.15.
Nugarium.103,16.
Nullus noſtrum.151.20.
Numen.107.10.
Numeri a duobus ſurſum uerſus multitudinis ſunt.154.18.
Numerorum analogia.161.5.
Nummei nummorum.56.2:161.2:159.14.
Nummus denarius.56.7.
Nunc iam.69.1.
Nuncupare.77.21.
Nuncupatae res.77.22.
Nuncupatae pecuniae in legibus, 77.24.
Nuncupauero.91.19.
Nuntiare.77.3.
Nuntium de caelo.85.9.
Nuntius.32.27:77.7.
Nuptia nuptiae.189.4.
Nuptiae.28.16.
Nuptiae trinae non tres.189.12.
Nuptijs ignis & aqua.25.14.
Nuptus,us.28.15.
Nuſquam.127.11: 174.26.
Nuſquam inueni.70.20.
Nutare.175.15.
Nutrix pueros a lacte non ſubito euellit.140.26.
Nutus.107.11.

Obaeratus. 111.16
Obcaenare. 104.3.
Obiurgare. 109.3.
Obligare per libram. 111.13.
Obliquae declinationes. 183.
11.
Obliquus caſus. 115.9: 116.
23: 127.9.
Oblitterare. 22.28.
Oblitteratus. 141.8: 142.9.
Obliuia uerba. 12.5.
Obliuio lauet. 83.16.
Obliuio fugitiua. 10.18.
Oblongus. 43.15.
Obnubere. 28.15.
Oboli bini. 103.14.
Obrigeſco. 62.23.
Obruta uetuſtate. 61.19.
Obrutus. 110.13.
Obſcaene. 109.28.
Obſcaenus. 109.12: 27.
Obſcuritas originis uerborum.
72.20.
Obſcuritates. 191.23.
Obſeruandus. 123.25.
Obſeruare. 79.16.
Obſidere. 33.21.
Obſides. 52.12.
Obſidium. 33.21.
Obſoleſcere. 141.8.
Obſonium. 109.11.
Obtemperare. 138.19.
Obuiolare. 83.16.
Occaſus ſolis. 62.13: 101.26.
Occidere ſigna. 101.11.
Occludere. 86.23.
Occultiora. 98.2.
Occupat rubigo ſegetes. 66.7.
Ocrea. 41.7.
Octonae partes. 144.12.
Octonarius. 161.11.
Oculorum conſpectus. 92.3.
Odor. 84.23.
Odora res. 84.24.
Odorari. 84.23.
Odores. 18.8.
Offa minima. 39.18.
Offendere. 116.24.
Offenſio. 138.14: 141.4.
Officij cauſſa datum. 57.17.
Offula. 39.18.
Olea grandis. 39.5.
Olea multa non dicitur. 154.
28.
Oleam legere. 79.14.
Olearum legulus. 34.24.

In oleo coctum. 38.21.
Oleariae molae. 46.20.
Olere. 84.23.
Olet unguentum. 107.2.
Aliter olim & nunc. 152,3.
Olitor. 78.26.
Olitores feriati. 67.6.
Oliuum. 198.1.
Olla. 39.3.
Olla centuria. 99.24,
Ollauer arbor. 91.20:29.
Olli. 99.22.
Ollus leto datus eſt. 99.26.
Olor. 84.23.
Olus olera. 185.7.
Omen. 41.2;82.9:109.12.
Omen bonum. 52.14.
Omina. 96.25: 107.11.
Omneis repudiandum eſt arteis. 168.12.
Omnia uniuerſa diſcrimina. 173.27.
Omnicarpae. 35.22.
Opera. 32.25:57.7.
Opercula. 54.24.
Opere munire. 47.15.
Operimenta. 54.23.
Operiri. 54.23.
Opimae res. 34.12.
Opinio. 74.23.
Opis. 34.12:47.13.
Oppidum. 11.17:47.13.
Oppidum uocabulũ eſt. 176.16.
Oppilatur. 45.28.
Optando. 145.2.
Optima et maxima glans. 37.6
Optimum. 134.20.
Optiones. 34.2.
Opulentus. 34.11.
Opus eſt. 26.7:47.14.
Opus operis. 26.7.
Opus non extat. 83.1.
Orae. 115.10.
Orando auſpicio. 86.18.
Orare. 82.7:99.20
Oratio. 82.8.
Oratio aperta, ut cito intelligatur. 122.2.
Oratio breuis, ut cito intelligatur. 122.2.
Oratio debet dirigi ad utilitatẽ. 121.27.
Oratio ex litteris cõſtat. 186.22.
Oratio natura tripartita. 115.1
Oratio ſoluta. 88.22: 89.16.

190.4.
Oratio utilis eſt aperta,& breuis. 121.28.
Orationem apertam facit conſuetudo.122.3.
Orationem breuem facit temperantia loquentis.122.3.
Orationis analogia. 144.16.
Orationis partes quattuor:caſus, tempora,neutrum, utrumque habentes.126.21:144.18.
Orationis partes, unde declinationes oriuntur. 118.7.
Orator.82.8:99.15.
Orator non debet in omnibus uti analogia,ſi ſine offenſione facere non poteſt.138.13
Orator obſcurus & longus eſt odio.122.1.
Orbem facere.48.1.
Ordinatus.196.1.
Ordines bini.177.4.
Ordine tertio triarij. 33.15.
Ordiri.113. 12: 186.15.
Ore facere auſpicium. 82.13.
A quo,in quo, & quid in origine conſideranda.97.II.
Origines uerborum.10.22:II.
7.
Origo recte capta.174.5.
Oriri.71.23.
Oritur fremor.79.27.
Ornamentum.82.9.
Ornare capillum.44.12.
Ornatus.44.9.
Orſa ratio.174.6.
Orto ſole.62.28.
Ortus humanus.94.9.
Ortus.us. 27.5:37.9:49:7:105.19.
Os oris.44.9.
Os mortui.15.13.
Oſca lana.102.12.
Oſca lingua.96.12.
Oſce.45.1:213:7.
Oſci.102.12.
Oſcines.82.12.
Oſculum.82.8.
Oſcus.96.25:213.7.
Oſmen.82.10.
Oſnamenta.82.11.
Oſſa cadauerum.52.1.
Oſſum.198.1.
Oſtia ortorum.48.28.
Oſtia ſcaenae.145.17.
Ouile.119.28.

Ouile ab oue.129.1.non ouiarium.4.
Ouilia ab oue,149.26.
Ouum.40.10.
Paene.164.14.
Pagus.68.15:26.
Pala.45.20.
Palam.47.9:45.1.
Palantes.23.9.
Palla.45.1.
Pallia.54.23.
Pallium.122.17:149.17.
Paluda uirago.98.6:16.19.
Paludamenta.98.19.
Paludatus.98.22.
Palus.18.15:51.20.
Paluſtris locus.49.24.
Panarium.38.7.
Panduntur fores.112.14.
Pangere.45.20.
Panificium.38.5:6.
Panis 38.5.
Pannus.40.18:142.5.
Panuelum. 40.18.
Pappus maeſus & meſus, 109.17.
Par.154.17.
Par,impar.139.15.
Parari.180.8.
Parcius.128.15.
Parentare.65.3:68.6:70.27.
Parentium,& parentum.132.18.
Pares partes.142.26.
Paria duo ſimplicia.45.12.
Paria & diſparia.149.2.
Paries uocabulum uirile.147.22.
Parilis.143.22:192.7.
Pariles ſimilitudines.144.9.
Parire.24.21.
Parma.40.13.
Paro paraui.213.2.
A parte.47.12:51.15.
A parte totnm.94.19:105.15.
Parta manu.57.13.
Participalia.180.18.
Participia.167.28.
Participia habent caſus & tempora.130.6.
Participia multa deſunt.130.15.
Particula.183.14.
Particulatim.15.20.

Partus

Partus ex uiro et muliere. 144.
Paſſus mille abeſt. 83. 14.
Paſtorum primum pulmentariũ. 38. 27.
Paſtorum uerba. 34. 14.
Paſtum agitur pecus. 72. 27.
Patagiata. 45. 3.
Patefacere. 26. 20.
Patefieri. 101. 12.
Patella. 42. 12.
Pater. 26. 19.
Patera. 42. 22.
Pater familias non familiae 134. 2.
Patiendi. 180. 12.
Patina. 42. 11.
Patres cenſeant. 86. 24.
Patres familias, non familiarũ. 134. 5.
Patricus caſus. 132. 17: 24: 151. 9: 158. 13.
Patronus. 142. 19.
Patulus. a. um. 42. 11.
Patulus locus & tectus. 52. 26.
Pauere. 74. 11.
Paulo lares. 34. 9.
Paululum. 18. 15.
Pauor. 74. 11.
Pauper. 34. 8.
Pauper, non paupera. 135. 6.
Pauperior intra pauperẽ. 211. 3.
Pauperrimus pauperrima. 135. 5.
Pauſam facere. 111. 3.
Peccare 139. 20: 184. 7.
Peccati genera duo declinationũ 139. 21.
Peccatum. 56. 26: 57. 4: 187. 25.
Pecten, 44. 14.
Pectinis dentes. 40. 16.
Pectoralia. 41. 3.
Pectus capere. 44. 26.
Peculatoriae oues. 35. 9.
Peculatus. 35. 10.
Peculium. 35. 10.
Pecunia. 34. 14: 35. 4.
Pecunia in iudicium uenit in litibus. 57. 20.
Pecunia imperata. 57. 27.
Pecuniae ſignatae uocabula. 55. 5.
Pecuniam alligare. 58. 15.
Pecunioſus. 34. 13: 119. 12: 120. 1.
Pecus exigere. 53. 28: 54. 1.

Pede plano.52.22.
Pedem ponere.35.8.
Pedica.35.9.
Pediſſequus.35.9.
Peius peſſimum.134.21:
Pelagus ſermonis puri.145.9.
Pelles.107.5:129.9.
Pelle ſuina, non pellaria.129.
9:10.
Pellexit.87.22.
Pelliculam adducere.107.8.
Pellis.107.3.
Pellulae 54.22.
Peluis.42.3.
Penaria caella.53.10.
Pendere ſtipem.58.17.
Penitus.163.16.
Penſio prima.58.19.
Penſura.58.27.
Penus.53.11.
Pera.94.22.
Peragi lege.69.24.
Percellere crimen.158.20.
Percubuit.149.20.
Percupiuit.149.21.
Percurrere.115.12.
Percurri.169.1.
Percuſſi, percutio, percutiam.
164.19.
Per delicias.139.27.
Perdiſcere.64.15.
Perduelles.101.7.
Perduellis.101.7.
Perduellum.101.8.
Peregre.32.26.
Peregrina uerba.54.24.
Peregrina uocabula. 37.9.
Ex peregrino natus nothus.189.
26.
Peregrinus ager.15.25.
Perfecta duplicia inter ſe paria
164.15.
Pergere.15.27.
Periculum auertere.110.20.
Periti.57.5.
Perlucere.47.10.
Permultas ac magnas.115.
15.
Perna.39.17.
Perorare.82.7.
Perpaſcere.35.4.
Perpauca.152.25.
Perperã.138.12:139.23:24.
Perpetratus.a.um.113.11.
Perſedit.149.20.
Perſequi animo.182.7.

Perſeuerantia.9.15.
Perſibus.112.2.
Perſoluere.64.9.
Perſonae diſtortae.103.16.
Perſonae ternae.165.8.
Perſonae tres, quis, de quo, ad quem.120.12.
Perſonarum trium uerba.144.25.
Perſpicere.163.19.
Perſpicuus.a.um.68.28:110.24.
Perſlare.9.15.
Perſtitit.149.20.
Pertendere.9.12:162.15.
Pertinacia.9.11.
Peruade polum.93.10:12.
Peruehi.50.27.
Peruetuſtus.77.18.
Peruidere.137.6:21.
Peruigilium.83.16.
Peruium non eſt iter.48.21.
Peruolare.74.5.
Per urbem.80.7.
Perurendo.93.15.
Pes.35.6.
Pes magnus.35.7.
Pes noſter.76.10.
Peſſimum.134.21.
Petere commeatum.86.19.
Petitum auſpicium mittere.86.18.
Piacularis hoſtia.70.1.
Piaculum.69.18:75.14:16.
Piare.70.1.
Pila terrae.94.12.
Pilani.33.12:41.12.
Pili horrent.73.26.
Pilum.41.2:46.18.
Pingo pinxi.213.3.
Pinnae.47.19:50.25.
Pinſere far.46.18.
Pinſibant.15.9.
Pipatus pullorum.110.21.
Pipulo.110.20.
Piſces adlauant.166.19.
Piſciceps, piſcicupem non dicitur.131.12.
Piſcina piſcinula piſcinella non dicitur.157.17.
Piſtrinum.38.12:46.19:20.
Piſtrix.46.2.
Placenta.38.25.
Plaetoria lex.62.14.
Plagula tunicae anguſtis clauis & aut latis.159.8.

Plano pede.52.22.
Planius.126.16.
planum.21.10.
Planus ager.16.22.
Plauſtrũ.46.2:47.8:105.14
Plerumque.188.1.
Pluit in praeterito & praeſenti tempore.166.7.
Pluit in praeterito v longo.166 11.
Pluma elata.29.24.
Plumba non dicitur.155.1.
Plumbeus.155.2.
Plurales ex ſingularibus declinantur.116.27.
Plus litterarum.61.10.
Plus uomere.45.22.
Pluſima.96.5.
Pluuia.53.4.
Pocilla argentea.155.4.
Pocillum.155.3.
Pocula.42.22:26.
Poculum.85.1:123.8.
Poena.57.3.
Poena adficere.140.19.
Poenitere.57.3.
Poeta quam orator liberius ſequitur analogias.169.21.
Poetae error.180.21.
Poetae multum poſſunt, ut uerba melius, aut deterius dicantur. 141.11.
Poetae tranſilire lineas impune poſſunt.138.14.
Poetae ſcaenici.141.10.
Poetarum uerba.11.12:24:64.15.
Poetica lex.94.18.
Poetica uocabula.89.4.
Poeticae origines.88.25.
Pollere.123.12.
Pollutus.a.um.75.23:25.
Pompa circi.50.19.
Pondus.55.7.
Pondera.154.25.
Popularis.210.4.
Ad populum latae leges.79.15.
Populus conſtitutus 69.19.
Populus in ſua poteſtate, ſinguli in illius.138.15.
Populus ſi perperam eſt conſuetus, debet corrigere ſe ipſe. 138.12.
Populus uniuerſus debet in omnibus uerbis uti analogia.138. 11.

Populi imperium.32.24:175.
22.
Porca in agro.17.18.
Poridus.35.26.
Porrectus.a.um.66.3: 70.4:
75.27.
Porriciendo.75.25.
Porro.160.21.
Porta.47.23.
Portus.48.22.
Pos.10.12.
Poſcere.106.8.
Poſcere potum.42.28.
Poſſeſſor.142.5.
Poſterius.118.21.
Poſtica ad ſeptentrionenm,91.
15.
Poſtremo.125.3.
Poſtridie kalendas, Nonas,Idus
atri 69.16.
Potare.84.25:88.16.
Potat.107.2.
Potatio.42.26: 85.1.
Potentia.10.10.
Poteſtas.78.3.
Potio.42.26:85.1.
Potio circumfertur.42.24.
Potis eſt.108.12.
A poto potus ſum.213.4.
Potum poſcere.160.8:
Potura.18.5.
Bene potus.105.22.
Potus.42.26.
Prae.151.1.
Praebia.112.7.
Praecepta pauca & breuia artis.116.17.
Praeceptis egere.123.27.
Praeceſſit.72.7.
Praeco cenſoris.86.4.
Praeco indicit funus.52.23.
Praeco reũ uocat de muris.86.
20.
Praeco uocat.13.13.
Praeconi imperato.85.10.
Praeda.57.12.
Praeda a praedando.120.6.
Praedes.17.23.
Praedia.17.22.
Praedicere diem.78.6.
Praediuinare.75.11.
Praedium,praedij,praedio.131
24.
Praefatio.104.18.
Praefica.105.10.
Praegnantes boues immolantur.

65.23.
Praeire iure. 31.5.
Praemium. 57.13.
Praenomina diſcernendi cauſſa. 153.10.
Praenomina inſtituta ad uſum ſingularia. 153.5.
Praenomina mulierum antiqua. 153.15.
Praepoſitio. 78.19.
Praes. 81.21:22.
Praeſagire. 184:1.
Praeſeca. 37.28.
Praeſecare. 37.19. (8.
Praeſente legatis omnibus. 210.
Praeſidere. 33.20.
Praeſidium. 33.19.
Praeſtare fidem. 17.24.
Praeſtigiator. 34.21.
Praeſtolare. 92.15.
Praetexta. 66.24.
Praetorium in caſtris. [illegible]
Praetorium ius ad legem aeſtimatur. 81.2.
Praeuerbia. 72.2:4: 84.7.
Praeuerbia decem. 72.7.
A prandeo pranſus ſum. 213.4.
Prata. 17.18.
Prauitas. 142.18.
Precari. 110 19.
Prebendere. 79.5.
Premere. 108.27.
Pretium. 57.4.
Pretium conſiſtere. 13.15.
Prima chorda. 183.24.
prima luna. 64.6.
Prima urna multa. 57.2.
Primigenia uerba. 71.19.
Primigenius. a um. 71.15: 18: 19.
Primitus. 76.17.
Primo crepuſculo. 105.22.
Primo mane ſurgere. 157.10.
Primum. 75.4.
Princeps ciuitatis. 64.20.
princeps gregis. 64.20.
Principes. 33.12.
Principes dei. 24.9.
Principes de coelianeis. 21.12.
Principia infinita. 72.12.
Principia mundi. 186,21.
Principio. 72,1.
A principio. 35.13.
Incorruptum principium natura rerum. 136.26.
Prior pro proximo. 139.2.

Priora & poſteriora uocabuli & uerbi. 118.13.
Priſca conſuetudo. 190.7.
Priſcus.a.um.89.15.
Priſtinus. 140.27.
Priuati armati.85.14.
Priuatorum balneum et balneae. 155.20.
Pro idest ante,77.3.
Pro emptore ſacrificantes. 65. 10.
Pro inſano.124.4.
Pro nihilo habere.110.26.
pro ſe ſiue altero.85.16.
pro uniuerſa analogia.138.25.
procare.106.8.
procreans.163.4.
pro creare.143.25.
procudendum.112.18.
procurare aedes.31.9.
prodere.49.11.
prodicere diem.78.6.
prodigium.48.15.
producere lectum.139.16.
productio ſyllabae.11.4.
profanatus.a.um.75.22.
Profanum.75.28.
profanũ,ideſt antefanũ.75.21.
Profari.96.11.
Profeſſus.76.6.
Profluere.131.18.
Progenerare.144.2.
Progenerãdi pars animae.144 14.
progenies.182.14.
progreſſus.a.um.153.19.
proh Iuppiter.92.24.
proiecta cadauera.18.11.
proinde.150.5.
proinde ac.119.21:192.20.
proinde ut.75.28: 203.1.
prolabere.74.6.
prolocutus 76:20.
proloquium.209.1.
prolubido.212.1.
proludere.77.4.
proluuies.212.1.
promiſcue.9.19:83.3.
In promptu .54.27.
pronomina.151.9.
Pronomina finita 127.5.
In pronuntiando in oratione. 139.18.
Pronuntiare. 73.8: 21:77.3.
Propagatus. a. um.115. 22. 153.20.

Propagines. 117.23:121.16.
Propago omnis natura ſecunda. 115.6.
Prope.68.9
Prope adgreditur. 91.7:
Propinquiora genere. 173.11.
Multo propius nobis.90.10.
Proponere.147.26.
Proportio.171.11.
Proportione. 55.10:15.16: 57.27:143.21.
Proportionem reddere. 130.1.
Propoſitum. 117.9.
Propoſitum habere. 137.8:
Proprium habere.179.18.
Proprium nomen.76.9.
Proprium uocabulum.68.28.
Propterea quod.76.7.
Prorſus.66.3.
Proſae 185.27.
Proſapia.104.22.
Proſcindere.105.11.
Proſectum.39.20.
Proſequi.89.19.
Proſerpere.27.19.
Proſpicere.127.11.
Protinam.112.4.
Protinus.112.4.
Prouerſus.106.9.
Prouidere.88.11.
prouocabula.126.28
Pro uocabula infinita.117.3.
Proxime accedere ad id ut. 172.11.
Prudens a prudentia. 119.7.
Pruina.62.23.
Publice.51.23:52.6.
In publicum cogere.35.12.
In publicum praeſtare. 81.23.
Puer ad ſenem, puella ad anum. 121.24.
Pueri non loquuntur, ſed fantur. 76.17.
Puerorum remedia. 112.8
Pueros in ludum mittere ut diſcant ſcribere. 140.22.
Pugil. 34.23.
Pugiles a pugnando. 119.10.
Pugnari.180.8.
Pullos facere.107.26:
Pulmentarium. 38.26.
Pulmentarium primum. 38.27.
Pulmentum. 38.25.
Pulmones diſtrahãtur. 103.5.
Puls.42.7.
Puls antiquiſſima. 38.25.

Puls & placenta.38.25.
Puls calda.43.27.
Pulſare pedibus olymprm. 94. 24.
Puluinar.54.22.
Puluini tricliniarij pares. 149. 10.
Puncto temporis.74.5.
Pungebam pungo, pungam.164 26.
Pungo, pungam, pupugi.164. 23:213.2.
Hae puppeis et puppes.132.16.
Pupugeram, pupugi, pupugero. 164.28.
Pupus ſenex.96.25.
Pura ara.17.11.
pura loca.17.10.
pura uerba.78.23.
purae arbores.78.21.
purgamentum.64.25.
purgare ſamiliam.15.13.
purgare ſamiliam.15.13:
purpura.40.11.
purpura in ueſte.45.8.
purum facere.78.20.
purus ſermo.145.9.
puſa.96.20.
puſillus.42.12.
puſus.96.21:
putare.78.19.
putator.78.21.
putatur ratio.78.22.
puteos coronare. 67.24.
puteſcere.18.11.
puteus.18.3:85.2.
puticuli.18.12.
putidus.18.8.
putor.18.7.
putus purus.78.20.
In qua harum parte cumque ſit: 190.23.
Qua conuenit.86.3.
Quadrans.55.21.
Quadrans ratitus.20.27.
Quadrans uecturae cauſſa. 20. 20:26.
Quadrata menſa.41.16:43. 15:20.
Quadratus comicus uerſus.212 9.
Quadricepsos.22.18.
Quadriga.189.6. non dicitur. 14.
Quadrigae.129.12:177.17.
Quadrigae agitantur. 72.27.

Quadrigae binae, non duae. 189.12.
Quadrigae duae non dicitur. 177.20.
quadrigae initiorum, 12.23.
quadrinae copulae. 180.9.
Quadripartita forma. 184.25.
Quadripartitio. 12.16: 90.28.
Quadripartitus. 128.2: 144.18.
quadriplicatus. 144.18.
quadrupes cornuta. 99.7.
Quadruplex. 183.22.
Quadruplex fons. 177.4.
Quadruplex forma. 146.18.
Quaerere. 83.10.
Quaeſtio. 83.11.
Quaeſtionum iudicia 31.12.
Quam ad finem. 146.14.
Quam circum. 97.8.
quam late quidque pateat. 180.14.
Quam pauciſſima. 116.12.
Quam rem ſiue litem 109.1.
Quanta multitudo 71.7.
Quaqua. 91.9.
Quarta chorda. 183.24.
Quarticeps. 21.17.
Quarticepſos. 23.2.
Quas infra. 101.13.
Quaſi temo. 45.25.
Quaſſa dolia. 46.16.
Quaſſare. 112.11.
Quaterni caſus. 150.16.
Hei quattuor, hae quattuor, haec quattuor. 160.4.
Quattuor caſuum, ut mel. 131.24.
A quattuor ad centum triplices habent formas. 160.3.
Queis pro quibus. 89.5: 29.9.
Ques pro qui. 128.7.
Qui dicunt. 149.25.
Quibus non queis. 133.28.
Quibuscum. 134.1.
Quid noctis. 104.26.
quidquid eſt. 91.20: 22.
Quinarij. 56.3.
Quingenta millia diſcrimina. 71.17.
Quingentum millium. 71.25.
Quinquagies centum millia diſcrimina. 72.11.
Quinq. kalo Iuno nouella. 69.3.
Quinque caſuum, ut quintus. 611.25.

Quinquinnale tempus. 64.7.
Quinquennalis 87.13.
Quinticepſos. 22.18:23.16.
Quintus, quinti, quinto, quintum, quinte. 131.25.
Quiritare. 79.28:80.3.
Quis alius. 58.20.
Quis mulier. 77.26.
Quis, quae articulus infinitus. 179.19.
Qucad. 137.12.
Quocirca. 98.9:165.13.
Quo cum. 177.2.
Quo diſcernitur homo. 94.8.
Quo nomine. 123.11.
Quod aiunt. 148.20:149.20
Quod bonum, fortunatum, felixq. ſalutareq. ſiet. 85.10.
Quod dicunt. 148.25: 150.19: 157.27.
Quod rogant. 147.9:157.5.
Quodammodo. 115.23.
Quoi. 128.4.
Quoius. 128.3.
Quom. 209.2.
Quondam. 95.1.
Quotannis. 32.9:76.2.
Quotquot annis. 17.2:14:19: 143.2.
Quot menſibus. 21.22.
Quotquot menſibus. 21.22.
Quotus quiſque. 142.15.
R. pro S. 96.1.
Radices. 71.21.
Radices in agrũ profectae. 43. (8.
Rape, rapito. 180.1.
Rarenter, uel raro, non rare. 213.10.
Raritudo. 44.19.
Raſtelli. 46.44.
Raſtri. 46.6.
Raſu. 46.6.
Rati ſumus. 59.2.
Ratibus aduehi. 20.19.
Ratibus repentibus. 95.10.
Ratio. 171.11.
Ratio poſcitur. 72.17.
Ratio uerborum. 130.3.
Ratione coniunctus. 115.4.
Rationem dari. 85.16.
Ratis aerata. 95.13.
Ratis nauis longa. 95.12: 14.
Ratitus quadrans. 20.27.
Ratum ac rectum. 108.3.
Raudus aes. 53.24.
Rauduſculo librã ferito. 53.25

Recentes.190.15.
Receſſit.72.5.
Reciprocare.106.7.
Reciprocus. 106.5.
Recitare.99.24.
Recluſum.45.12.
Recordari.74.1.
Recta conſuetudo ſequēda.141.18.
Recte facere.80.15.
Recti caſuum.185.3.
Rectiſſime.91.24.
Rectum homo, obliquum hominis 115.9.
Rectum ante declinatum. 115.7.
Rectus & obliqui caſus. 116.23:127.9.
Rectus caſus.124.24.
Rectus caſus ſingularis. 149.20.
Rectus caſus Aimilius. 116.7.
Redemptum claſſicum de cenſoribus.87.2.
Redigere.138.23: 139.20.
Redux.158.27:
Referre in litteras 174.3.
Referunt libri.66.21.
Reficere.108.12.
Refugit mens.74.9.
Regij clypei inaurati.99.14.
Regio.33.21:120.22.
Regiones.91.26.
Regis latera 101.25.
Regnum occupare.51.24.
Regredi.143.6.
Regula aratri.45.23:24.
Regula cum dentibus.46.1.
Rei collegae.86.22.
Reiq. publicae.85.12.
Reijcere.45.11.
Reijcis religionem.103.23.
Relatum.49.13:14.
Reliquum.56.19.
Reloqui.76.22.
Remanere in mente. 74.12.
Reminiſci.73.17:21.
Renes dolent.103.5.
Repente.66.15.
Repentibus ratibus.95.10.
Reperire.90.9.
Repertum.72.23.
Repetere.73.18.
Repetere ab origine. 174.23.
Repetere res.32.21.
Reponere.158.24.

Repotatio. 85.1.
Repudiandus. 122.27: 168. 12.
Reputari. 187.22.
Requirere. 141.28.
Rem ſiue litem. 109.1.
Rerum natura & uſus ſubeſſe oportet, ut ſit analogia. 151, 26: 152.16.
Rerum naturae tres ſimile, diſſimile, neutrum. 172.13.
Rerum, quae uerbis ſignificantur, partes. 118.8.
Res militaris. 32.22: 33.13.
Reſarrire. 112.12.
Reſerare. 112.13.
Reſeri agrum. 17.14.
Reſpicio. 84.8.
Reſpondebo. 163.28.
Reſpondeo. 148.28.
Reſpondendum. 150.22.
Reſpondere. 80.17: 81.6: 8: 183.25.
Reſponſum. 49.14.
Reſpuit ſcrum. 141.10.
Hae reſteis & reſtes. 132.16.
Reſtibilis ager. 17.14.
Reſtipulari. 58.15.
Rete. 44.18.
Reticulum 44.18.
Retractandum. 108.10: 115. 14.
Retrahere. 10.18.
Retro 186.21.
Retro aera dici. 56.5.
Retrorſum. 45.10.
Reuocare. 190.8.
Reuocare in cor. 174.1.
Reus parum idoneus. 81.26.
Rica. 44.21.
Ricinium. 45.6.
Ricinium mulierum. 45.15.
Rite. 108.3.
Ritus. 31.27: 44.22: 107. 24: 28.
Riuus. 116.10.
Rogant. 149.3.
Rorarij. 102.23: 24:
Rorat antequam pluit. 102.25
Roris rorem ſine recto. 157. 27.
Ros roris. 158.5
Roſtrata trabes. 97.23.
Rotunda mēſa. 41.17: 42.16.
Rotunda ſtagna. 18.17.
Rubigo. 66.7.

Rudentiſibilus.11.13.
Rudet ex roſtris.110.27.
Ruere.39.4:45.21.
Rufae mulieres, rutilae.107.1.
Runcina 88.17.
Runcinare.88.17.
Rura.17.21.
Rure.196.1:207.1.
Rurſum & rurſus.17.19:20:
Rurſus.74.1.
Rurſus redit.63.28.
Ruſe.96.3.
Ruſtici antiqui.105.2.
Ruta.37.10.
Ruta caeſa v producto.166.12.
Rutabli 46.7.
Rutilare.106.25:27.
Rutilus.106.28:107.1.
Rutrum.45.20.
S.pro l.46.19.
Sacellum.107.6.
Sacer, magis ſacer, ſacerrimus.135.1.
Sacra annua instituta.66.28.
Sacramentum.57.20.
Sacrarium.75.23.
Sacrificando deis.42.25.
Sacrifico, & ſacrifico res differunt.166.14.
Sacrifico, ſacrificabo, ſed ſacrificandus, aut ſacrificatus ſum non dicitur.166.16.
In ſacris.107.6.
In ſacris noſtris.64.25.
Ex ſacris carnem petere.68.21.
Saeculum.10.15:64.10.
Saepius saepius.107.3.
Sagax ſenſus.36.7.
Sagorum extrema fimbriae.30.27.
Sagum.54.24:25.
Sagum in culcita.54.19.
Salere.39.17.
Salinae, non ſalina.127.20.
Salſum ſalſius ſalſiſſimum.134.17.
Saltare in comitio.32.9.
ſaltus.16.26.
Salum.28.17.
Salutator a ſalutando.129.27.
Saluto, ſalutabam, ſalutabo.120.11.
Sancta non eſſe templa.92.8:

Sapiens ſapientior uir et mulier 135.9.
Sapientiſſimi uiri contra ueterē conſuetudinem multa fecerūt 140.14.
*Sarculum.*45.18.
Sarrire 45.18.
*Sartus.a.um.*79.1.
*Satio.*68.24.
*Sationes.*143.8.
*Satis eſt.*64.15.
*Satiſfacere.*90.22.
Satu. 17.4:26.5.
*Scabellum.*55.1.
*Scaena.*109.13.
*In ſcaena actores.*178.11.
Scaenae oſtia dexteriore parte, & ſiniſteriore. 145.17.
*Scaenici poetae.*141.10.
*Scaenículae.*103.13:14,
Scaenum nugarium unguentum. 103.15.
Scaeptrum & ſceptrum. 109.15.
*Scaeuae bonae cauſſa.*109.21.
*Scaeua ſiniſtra.*109.22.
*Scaeuū bonum omen.*109.27.
*Scalae.*153.28:155.22:156 10:186.7:12 *non ſcala.* 156.12:191.6.
*Scalpere.*88.9.
*Scamnum.*55.2.
*Scandendo.*156.10.
*Scandere.*55.1.
*Scanſio duplicata.*55.2.
*Scanſio ſimplex.*55.1.
*Scapus.*37.18:20.
Scatere. 156.5.
*Sceleroſus homo.*87.5.
*Scena.*57.12:109.13.
*Scenici.*82.12.
ſceptrum & ſcaeptrum. 109.15.
*ſcientia.*34.21.
*ſcientiam aucupari.*11.19.
*ſcindere analogiam.*155.14.
*ſcirpea uirgulta.*100.5.
*ſcobina.*104.6.
*ſcobs.*104.6.
*ſcopae.*177.15.
ſcopae una [illegible] 117.5.
*ſcortari.*107.2.
*ſcortea.*107.5.
*ſcortum,pellis.*107.4.
*Scrantiae.*103.17:18.
*Screando.*103,13.

Vt eſt ſcribo ſcribam, ſic dico dicam. 121.24.
Scriptitaui 180.11.
Scriptor. 90.7.
Scriptor ab ſcribendo. 129.24.
Scriptores diſcrepant. 168.14.
Scrupea. 103.22.
Scrupea ſaxa. 91.7.
Scrupedae. 103.17:19.
Scrutando. 89.8.
Scrutari. 122.10.
Scutum. 40.26.
Se. 55.19.
Secedere. 49.25.
Secepit. 93.11.
Secretus.a.um. 152.15.
Sectura. 40.26.
Seculae. 46.9.
Seculum. 64.10.
Secundi tres. 112.18.
Secundum parietem. 106.12.
Secundum ſegetes. 66.6.
Secundum uiam. 74.17.
Secuti. 72.12.
Sedere in templo. 86.18.
Sedes. 44.2.
Sedes dei. 52.20.
Sediculum non dicitur. 129.5.
Sedile. 44.2.
Seditantes non dicitur. 131.2.
Sedulitas. 10.18.
Sedum. 44.2.
Seges. 17.4:112.19.
Segeſtria. 54.15.
Segetes. 143.21.
Selibra. 55.20.
Seliquaſtrum. 44.3.
Sella. 44.3.
Sembella. 56.9:181.21.
Semen 17.5:68.23.
Semen igneum. 25.28.
Semen ignis. 24.24.
Sementes. 17.6.
Semilixulae. 38.9.
Seminaria. 17.6.
Semipedes. 212.8.
Semis tertius. 56.6.
Semis quartus. 56.6.
Semiſſis. 55.22:181.21.
Semita. 16.19.
Semodius. 55.20.
Semuncia. 55.19.
Senae partes. 177.9.
Senariusuerſus. 210.2:212.8.
Senatus conſultum. 49.13:28.
Senecta. 10.15.

Seneſcens

Seneſcendus.64.11.
Seneſcens menſis.64.3.
Senex amica.96.19:21.
Senior non ſatis ſenex.211.2.
Seniores.51.18.
Senſus a capite initium capiunt. 210.5.
Senſus 142.13.
Senſus quinq. 83.12:144.12.
Sententia. 209.1:212.7.
Sententiam efferre. 115.5.
Sentior non dicitur. 213.12.
Separatim. 131.5:181.17: 189.22.
Septemtriones. 105.8
Septem kalo Iuno nouella. 69. 6.
Septentrionalis circulus. 142. 24.
Septicepſos. 22.20.
Septima chorda. 183.24.
Septunx. 55.23.
Septus. 49.28:91.13.
Ad ſepulchrum epulas ferre. 65.3.
Ad ſepulchrum lanae. 95.21.
Sequens. 97.19.
Sera. 112.14.
Serendi cauſſa. 45.17.
Series. 78.28.
Series caſuum. 158.18:193.9.
Seriturne? 180.4. *Seneturne?*
Sermo. 78.23:28:79.1.
Sermo purus. 145.9.
In ſermone. 125.2.
Sermones ſcribere. 137.7.
Sero, ſeror. 130.7.
Serperaſtra. 140.4.
Serpere. 27.19.
Serpunt ſpinae. 46.13.
Serra. 112.13.
Serrae leues. 46.4.
Serta. 78.28.
Serui priſcis nominibus. 142. 15.
In ſeruis gentilicia natura non ſubeſt in uſu. 153.1.
Seruolus. 117.21.
Seruorum liberi 151.23.
Seruorum ſanorum nomina. 136.19. *Societatum ibid.*
Seruorum nomina impoſita a dominis. 120.19.
Seruus ſerue. 185.17.
Seruiles dij manes. 68.10.
Seſtertius. 56.4.

Ff

Setae nigrae.89.12.
Sex caſuum, ut unus. 131.26.
Sex decuriae tribus gradibus. 161.19.
Sextans.55.20.
Sexti caſus deſinnnt in A E I O V. 188.11.
Sexticepſos.22.19: 23.6: 17.
Sextula.55.18.
Sexus uirilis, muliebris, neuter. 127.6.
Sibi non conſtat.157.12.
Sibilus.11.13.
Sic itidem.71.23.
Sicubi.176.18.
Sidera.93.14.
Sict.85.11.
Sigillatim.40.10:127.5.
Signa cata.100.22.
Signa quotannis eodem modo exoriuntur.143.2.
Signa, ſidera.93.13.
Signa canere.97.21.
Signa dare.97.20.
Signa incinuerunt.98.22.
Signa, quae non habent caput. 158.21.
Signorum membra.158.22.
Significabilem.75.4.
Signitenentes.14.12.
Signum candens.93.16.
Signum dare.36.8.
Silentium noctis.63.9.
Silua exciſa.50.11.
Silueſtres loci.98.13.
Simile quid ſit.171.19.
Simile uerbum eodem genere & figura.125.9.
Simile & diſſimile ex duobus conſtat.171.21.
Ex duobus uocabulis ſimilibus caſus ſimiliter declinatos ſimiles fieri.150.1.
Similes res diſſimilibus uerbis no tantur.137.8.
Quodcunq. conferas, aut ſimile eſt, aut non eſt.172.17.
Similia non ſolum a facie, ſed a coniuncta ui, & poteſtate. 162.27.
Nihil extrinſecus oportet ſumi ad iudicandum an ſit ſimile. 126.12:133.12.
Similiores qui plura habent eadem.172.10:
Similis ques. 192.5.

Similis nominatus eodem genere, ſpecie, caſu, exitu. 176. 25.
Similitudines poetarum. 182. 17
Similitudo. 146. 18: 181. 20.
Similitudo uerborum in multis uerbis. 125. 1.
Simpulum. 43. 11: 14.
Simulacra. 100. 5.
Sine controuerſia. 119. 17.
Sine dentibus latrat. 97. 15.
Sine dubio. 150. 22.
Sine dubitatione. 116. 20.
Singula, multa. 56. 27.
A ſingulari in multitudinem, an contra ordiri debuit analogia. 186. 15. 22.
Singulare uerbum caput. 150.
Singulare uerbum non habet analogias. 150. 22.
Singulares res. 116. 27.
In ſingulari. 132. 14.
Singularia facilius uidentur ex multitudine, quam ex ſingularibus multitudinis uerba. 187. 4.
Singularia auſpicia. 16. 2.
Singulare aliquid. 153. 11.
Singularis caſus, 97. 26.
In ſingulos annos. 87. 15.
Siniſterior pars. 145. 17.
Siniſtra & dextra. 95. 16.
Siniſtra ab oriente. 91. 14.
Siniſtra bona auſpicia. 109. 23.
Ferio in ſiniſtrum. 91. 21.
Sinum. 43. 3.
Sinus. 43. 3.
Sinus uas. 142. 9.
Sirpare. 46. 15: 47. 2.
Sirpata dolia. 46. 15.
Sirpea. 47. 1.
Sirpices. 46. 3.
Sirpiculae. 46. 12: 14.
Siſtere. 63. 14.
Sitiens. 123. 8.
Situs a. um. 68. 14.
Socer ſoceri. 162. 25: 193. 11.
Socrus. 193. 11.
In ſocietatem uenire. 80. 3.
Societatum ſeruorum nomina ſine proportione. 136. 19.
Si homines ſuſtuleris, ſodales ſuſtuleris, ſi ſodales, ſodalitatem. 181. 28.
Sodalis, & ſodalitas. 181. 25.
Sol. 27. 8: 29. 6.
Sola terrae. 15. 8.

Solarium.62.7.
Solis ignis aureus. 106.27.
*Solis & lunae curſus.*62.2.
*Solis motus.*63.11.
Solitus ſum a ſoleo. 167.6.
*Solium.*44.3.
Solſtitialis circulus. 142.24.
*ſolſtitium.*63.12:13:043.4.
ſoluere crimina. 139.1: 146.
16.
ſoluere per trutinam. 58.25.
ſolui a ſoleo Cato & Ennius.
167.5.
*ſolum.*61.18.
*ſoluta oratio.*88.22: 89.16.
*ſoluta oratione locuti.*190.4.
*ſonant arma.*79.22:26.
*ſonitus:*79.22:26.
*ſorbere.*84.24:27.
*ſors,*58.22:24: 79.8:10.
*ſortes.*79.9:101.6.
*ſortilegi.*79.10.
*ſpatium.*34.22:
*ſpecies.*130.2: 147.7.
*ſpecies alienae.*24.16.
*ſpecillum.*84.14.
*ſpecio.*44.15:84.3:11:14.
ſpectacula. 50.17.
*ſpectare.*84.2.
*ſpectionem habere.*84.5.
*ſpecto.*44.15.
*ſpecula.*84.10:11.
*ſpeculator.*84.10:11:12.
ſpeculum. 44.11:15:84.10.
*ſperare.*81.14.
*ſperata.*81.18:20.
*ſpes.*81.13.
*ſpexit.*84.4.
*ſpica.*17.7:73.27.
ſpica aret. 25.11.
*ſpicas conruere.*46.27.
*ſpicilegium.*112.19.
*ſpinoſiora.*128.16.
*ſplendidae ſtellae.*91.6.
*ſponden tuam gnatam.*81.1.
*ſpondere.*80.10:17:18:21.
*ſponſa.*80.17:23.
*ſponſa pecunia.*80.22.
*ſponſalis dies.*80.25.
*ſponſio.*80.24.
*ſponſor.*80.19: 81.21.
Ex *ſponſu agere.*81.10:13.
*ſponſu alligatus.*80.28.
*ſponſus.*80.20:24:25.
*ſpouſus rogatus.*112.7.
*ſponte.*80.10.

*ſponte dicere.*81.5.
*ſponte ſuapte.*80.12.
*ſine ſponte ſua.*81.12.
*ſpontis ſuæ finem.*81.5.
*ſpurcitia lanae.*102.10.
ſt. 24.10:96.21.
ſtadium. 12.17.
ſtagnum. 18.16.
ſtamen.40.13.
*ſtans.*40.25.
ſtatus. 12.14.
*ſtatuti dies.*68.16.
*ſtella prima exorta.*62.24:27.
ſtellae quot in orionis ſigno. 101.13.
*ſtella iubata.*63.1.
ſtercus euehitur. 47.3. *euerritur.* 70.11.
*ſterile.*25.10:117.18.
*ſternere.*54.21:88.10.
ſtillicidium. 18.20.
*ſtipare.*58.10:11:12.
*ſtipatio.*101.26.
*ſtipatores.*101.26.
*ſtipendia facere.*58.6.
*ſtipendiarij.*58.16.
*ſtipendium.*58.7.
*ſtips.*58.7:14:16.
*ſtipula.*112.19.
*ſtipulari.*58.15.
*ſtirpem liberum.*93.21.
*ſtirps.*116.9.
*ſtiua.*45.24.
*ſtola muliebris.*178.13.
*ſtola mulierum.*149.16.
*ſtola pallio diſſimilis.*122.17.
*ſtragulum.*54.28.
*ſtramenta eſegete.*54.15.
*ſtrangulare.*88.14.
*ſtrictim.*147.8.
*ſtritabillae.*103.18:24.
*ſtritare.*103 24.
*ſtritilando.*103.24.
ſtrenuus ab ſtrenuitate. 119.9.
*Haec ſtrues.*158.28.
ſtrues, non ſtruis. 134.13.
ſtruis, ſtrui, ſtruem ſtruum. 134. 8.
*ſtulte dicere.*148.21. (2.
*ſtultus, ſtultior, ſtultiſſimus.*157.
*ſua ſponte.*80.15: 18.
ſuapte ſponte. 80.12: 188.1.
*ſub armis.*83.28.
*ſub dextra.*51.13.
*ſub dio.*26.25.
*ſub diuo.*52.28.

sub ſenſum uenire.8 3.21
sub tecto.1 2 3.3.
sub tecto non iurandum. 26.
27.
sub terra.45.19.
sub terra templum.91.4:8.
sub urbe populi.66.17.
subeſſe.89.10.
subigere aures populi.141.11.
subiungere.1 3.27:189.9.
sublati remi.95.15.
sublecti.79.17.
subligaculum.67.16.
sublime cogens.104.28.
sublimes lecti.54.12.
sub menſuram ac pondera ſuc-
cedunt.154.25.
subſcribere.112.3.
subſedere.21.3.
subſellium.44.3.
subſidere.33.16.
subſidium.33.16.
subſipere.44.4.
subſiſtere.51.14.
subſtructus locus.51.13.
subtemen.40.14.
subtilius.182.4.
subtus.44.27.
subucula.44.27.
subuculae uxoris non pares.
148.27.
subulo.98.7.
subuolare.30.21.
subcenſere.108.25.
ſucceſſit.72.6.
ſucci parum.39.13.
ſuccidere.30.23.
ſuccidia.39.15.
ſuccinit.82.2.
ſuccudere.41.4
ſuccus abeſt.39.11.
ſudor pro himbre.18.2.
ſuere.34.17:173.6.
ſuffibulum.67.15.
ſuffiendo.67.16.
ſuffragium ferre.69.19.
ſui cuiuſque temporis uerba.
166.8.
ſuile a ſue.129.1.
ſuilla.39.7.
ſuis a ſuere et a ſue.173.6.
ſulcus.17.17:47.25.
ſulfur.18.8.
ſum olim eſum.165.4.
ſunto.91.19.
ſum,fui,ero.165.1.

ſumere ſimilitudines. 163.7.
ſumma. 138.2.
ſumma duplex. 122.28.
ſumma muri. 47.19.
ſumma pars. 29.15.
ſumma poteſtas. 31.19,
ſumma pura. 78.23.
ſumma terrae. 15.7.
Ad *quamcunq. ſummam in dicendo referam.* 138.21.
ſummatim. 117.14.
In *ſummo.* 105.18.
ſummum caelum. 13.25.
ſummum diei. 62.12.
Ad *ſummum peruenire.* 135.11.
ſummus. 43.1.
ſummus amicus. 210.4.
ſummus campus. 17.8.
ſunto. 91.19.
ſuo quiſq. ritu ſacrificium faciat. 108.1.
ſupellex. 122.24: 123. 14.
ſupellex diſtincta ex ebore, alijsq. rebus. 123.18.
ſupellex figurae nouae. 142.14.
ſupera loca. 13.20.
ſuperare. 104.27.
ſuperior domus. 53.15.
ſuperrimus. 62. 13: 101. 19.
ſupparus. 44.28.
ſuprema. 62.12: 15.
ſuppoſiti. 79.17.
ſupra & ſubtus. 44.27: 28.
ſupremum tempus. 62.15: 101. 22.
ſupremus. 101.19.
ſurdum theatrum 152.19.
ſurgere magis mane. 157.9.
ſurſum uerſus. 34.26.
ſuſceptae feriae. 68.24: 25.
ſuſpendere. 109.21.
ſuſpicatrices. 104.1.
ſuſpicere. 18.13.
ſuſpicio. 84.9.
ſuſtinere rem publicam. 28.25.
ſuſtollere. 17.17.
ſutor. 34.17.
ſutrina. 34.17.
ſutrina, non calcearia. 129.9: 10.
ſyllabae habent ſingulos caſus. 150.14.

Tabellae.40.27.
Taberna uinaria, cretaria, unguentaria. 129.6. argentariorum.86.23.
Tabernae aedes.52.24.
Tabernola. 21.18:22.18.
Tabula, in qua latrunculis luditur.177.5.
Tabulae.58.18.
Tangere.44.25:128.15:
Tanta cognatio.182.3.
Tantalae.103.18.
Tantidem.97.15.
Tantum acuminis.61.10.
Tantus numerus.115.18.
Tardus.144.28.
sub tecto.26.27:123.3.
Tela 40.14.
Tellus,27.6.
Tellus uincta caelo.25.22.
Temo.45.25:104.27:105.1:13.
Temperantia.122.3.
Tempestas.104.25.
Tempeſtas pro tempore. 101.22.
Tempeſtas ſuprema diei.101.21.
Tempeſtiuus.62.3.
Templa caeli.91.1.
Templa aeterna caeli.64.15.
Templa adſari.75.18.
Templa dextra.92.6.
Templi partes.91.13.
In templo auſpicij ſede.86.18.
In templo iubeas adeſſe homines. 86.26.
Templum concipere.91.17.
Templum.91.2: 92.8.
Templum circum ſeptum.93.8.
Templum factum eſt. 85.21.
Templum tectumq. 91.21:22.
Templum unius introitus.93.9.
Tempora, caſus, neutrum uerba ſignificant.118.10.
Tempo. tria praeteritum, praeſens, futurum.120.10.
Temporale uerbum. 118.21.
Temporalia uerba. 167.13:20.
Temporalis.179.24.
Temporum uocabula.61.4.
Temporum trium uerba.144.24.
Tempus.12.15:61.23. (18
Tempus uerbo iungitur.108.

Tempus ſupremum. 62.15: 101.22.
Tenebras diſſoluere. 83.7.
Tener, tenerior, tenerrimus. 135. (1.
Tenor temperatus, 62.2.
Tera pro terra. 14.19: 15. 6.
Terdeni. 33.26.
Terere. 46.21.
Tergere manus. 85.7.
Tergor terſi. 213.6.
Termentarium. 14.23.
Terra. 13.18:19.17.
A terra terrus non dicitur. 146. 24.
In terra. 91.4.
Ab hac terra. 188.11.
Terra altrix. 94.16.
Terra unde. 14.18.
Terra & caelum dei[?]. 24.9: 20.
Terra iuuat, & lucet. 27.22.
Terra mundi media. 94.11.
Terrae analogiae. 143.18.
In terris. 91.15.
Territorium. 14.21.
Terticepſos. 22.17.
Teruncius. 56.10.
Teſca. 92.12.
Teſta uel teſtus. 38.15.
Teſta. 30.20:91.18.
Teſticuli dempti. 36.5.
Teſtimonium eſſe. 21.28.
Teſtuatium. 38.15.
Teſtudo in re militari. 41.14.
Tibiae. 131.6.
Tibiae quattuor foraminum. 211.5.
Tibicen. 131.6.
Tibicina. 111.2.
Tibicines. 82.5:98.9.
Tibicines feriati. 66.10.
Tignum. 47.11.
Timor frigidus. 73.24.
Tingere. 88.14.
Titiae aues. 32.16.
Toga. 40.20.
Toga laena. 45.25.
Toga praetexta. 66.24.
Toga uirilis. 149.16.
Toga uirilis tunicae muliebri diſſimilis. 122.16.
Tollere. 150.25.
Tomentum. 54.19.
Tonſura inuenta. 23.23.
Torale. 54.26.

Toruinus.54.28.
Torulus.54.28.
Torus.54.26:27.
Toruus.47.21:54.27.
Totae pro toti.110.25.
Totidem. 121. 20:131. 22: 212.8.
Trabes una.97.23.
Trabs.97.26.
Trabs a trabes.187.5.
Traditae hiſtoriae duae. 51. 28.
Traditum eſt memoriae. 54.6.
Traducere.140.7:9:27:141. 1.
Traductus.21.13.
Tragula.40.26:47.1.
Trahere plauſtrum.46.2.
Trahi per terram.47.1.
Traijcere.40.26.
Trama.40.15.
Trames.103.8.
Tramites.10.23.
Tranare.40.15.
Tranquillo mari.107.26.
In tranſeundo.179.10.
Tranſilire.138.14.
Tranſitibus.185.21:186.2
Tranſitio.166.1.
Tranſitus.162.24:185.17.
Translata.110.22:190.20.
Translaticia uerba.83.4.
Translaticium nomen, 19.25.
Translaticium uerbum.78,25.
Translatio.76.10.
Translatum.82.22.
Tranſuerſa regula.45.24.
Tranſuerſi ordines.177.4.
In tranſuerſum.210.1.
Tranſuerſus.103.9:106.9:
Trapetes.46.20:21.
Trauolare.41.22.
Treis libros.88.21.
Tremo.73.25.
Tremuiſti ideſt timuiſti. 73. 24.
Tres bigae non dicitur, ſed trignae.189.12.
Treſſes.159.27:28.
Treſſes ex tribus aeris.160.12.
Treſſis.55.10:160.1.
Triarij.33.14.
Tribulum.14.24.
Tribus.57.26.
Tributa quinto quoq. anno.64. 8.

Tributim. 57.27.
Tributum. 57.26.
Tricesſis. 55.14.
Triclinia hiberna & aeſtiua. 122.22.
Feneſtrata. 122.23.
Triclinaris gradus. 123.16.
Triclinariae mappae. 149.9.
Triclinij lecti pares materia, alti tudine, & figura. 149.18.
Tricliniũ cõſternere. 139.14.
Tricliniorum analogiae. 139.14:18,
Triens. 55.22.
Trigae. 129.12.
Trinae bigae, non tres. 189.12.
Trinae copulae. 137.22.
Triones. 105.9: 10: 15.
Triplia. 42.12.
Triplices radices. 128.25.
Triportenta deum. 102.28.
Trita ſemita. 10.22.
Tritaui mater. 90.9.
Tritauus. 90.8.
Triticum. 38.11.
Triticum iactum. 143.20.
Tritura. 14.23.
Tritus. a. um. 56.23.
Triuium. 93.22.
Trium caſuum, ut praedium. 131.23.
Triumphare. 80.6.
Io triumphe io. 80.8.
Triuolum. 14.24.
Trua. 41.19.
Trulla. 41.19.
Trulleum. 41.23.
Trutina. 58.25: 27.
Tuba. 41.8.
Tubae ſacrorum. 65.18.
Tubicines. 34.4.
Tubicines ſacrorum. 41.9.
Tubus. 41.8.
Tueri. 91.10: 11: 27: 92.25.
Tuguria. 32.16.
Tumultus. 66.15.
Tundo, tundam, tutudi. 164.23: 213.2.
Tunica. 40.19.
Tunica ferrea. 41.5.
Tunica uirilis. 149.15.
Tunicae plagula anguſtis clauis aut latis. 159.8.
Tunica uirilis et muliebris, quã habere ex inſtituto debẽt. 178.
Tunica muliebris. 122.16. (7.

Tunicam conſuere. 159.7.
Tunicam reijcere. 80.13.
Turbulentus a.um. 175.17.
Turdarius, 61.14.
Turdelix. 61.14.
Turma. 35.25.
Turmarum decuriones terni. 34.1.
Turpicula res in collo puerorum. 109.20.
Turres. 47.21.
Tutela. 92.25.
Tuto. 123.4.
Tutulati. 100.3:8.
Tutulus. 100.9.
Vacia. 139.28:140.2.
Vadem ne poſceret, nec dabitur. 82.1.
Vades ne darent. 81.28.
Vadimonium promittere pro altero. 81:25.
Vagari. 66.11.
Vagit clamor. 111.5.
Valens oratio. 140.8.
Valentes. 105.11.
Vallum. 41.11:46.23.
Valuata triclinia. 122.22.
Vannum. 46.23.
Varicare. 41.11.
Varietas iucunda. 148.28.
Varietate delectamur in ueſtitu, & ſupellectili. 148.26.
Magis uarium. 148.28.
Vas. 81.21:24.
Vas aquarium. 41.28.
Vas argenteum. 155.3.
Vas ad uictum habilia & figura bella. 123.6.
Vaſa aenea. 43.17.
Vaſa auri. 142.17.
Vaſa ſacra. 42.20.
Vaſorum inuſitatae formae recentes a Graecia adlatae. 142.8.
Vaſorum menſa. 43.19.
Vates. 98.14.
Vaucinari. 75.12.
Vbi lucet. 85.18.
Vbi olim. 76.1.
Vdus. 18.2.
Vectigalia quinto quoq. anno. 64.8.
Vectis. 50.20.
Vectura. 20.25.
Vegetes. 35.20.
Veha. 47.5.

Vehementius.74.10.
Vehi lintribus.51.21.
Vehiculum.47.3:7.
Veho uehis.167.24.
Velamenta.95.19.
Velamentum.40.14.
Velare caput.44.23.
Velato capite.32.1.
Velaturam ſacere.20.23.
Velatus,95.23.
Vel inde.43.8.
Vellera.23.24.
Vellere lanam. 23.23:44.17.
Vellus.44.16.
Velum.44.15.
Venabulum a uenatore. 128.
26.
Venans uenaturus a uenor.
130.19.
Venator.34.26.
Venditionis fundi lex.166.12.
Venet.96.4.
Ventilabrum.46.24.
Ventilare.46.24.
In uentre ferre.65.22.
Ventus.26.14:28.7.
Ver.63.23.
Ver omnia aperit.70.21.
Verba aut finita aut infinita.
144.21.
Verba facere.83.5.
Verba habent tempora & perſo
nas non caſus. 179.22.
Verba ſignificant caſus, tempo=
ra,neutrum.118.10.
Verba non uerba.76.18.
Verba litteras aut adſumunt, aut
amittunt, aut commutant.61.
13.
Verba ut legit & currit. 118.
13.
Verba ſunt impoſita rebus ut ea
ſignificent. 122.11.
Verba proinde ac cognominata.
119.21.
Verborum declinatuum ſpecies
ſex. temporalis, perſonarũ,
rogandi, reſpondendi, optan=
di, imperandi.179.22.
Verborum declinantium genera
quattuor.71.9.
Verborum diuiſiones. 165.23.
Verborum partes quattuor: tem=
porum, perſonarum, generũ,
diuiſionum. 163.26. (9.
Verborum principia duo. 116.

Verborum genera duo, ſecundū, ſterile. 117. 15.
Verborum omnium cauſſae dici non poſſunt. 90. 16.
Verborum declinatio cur. 120. 9.
Verbum quid ſit. 192. 3.
Verbum aut uox, quā audimus: aut quod ea ſignificat: aut utrumque. 125. 16.
Verbum emittere. 69. 25.
Verbo tempus, locus nomini iungitur. 118. 18.
Vere. 157. 7.
Vereor ne. 112. 14.
Vergiliae. 62. 26: 101. 11.
Veritas potius, quam conſuetudo ſequenda. 140. 13.
Vernacula uerba. 10. 3: 72. 23.
Vernacula uocabula. 30. 1: 37. 17.
Vernaculum ac domi natū. 189. 25.
Verſa natura. 36. 5.
Ab hoc uerſu. 188. 13.
Verſum. 142. 26.
Verſura loci. 104. 5.
Verſus. a um. 49. 17: 63. 14.
Verſus in. 40. 24.
Vertendo. 110. 18.
Vertere. 63. 23.
Vertex. 10 10.
Veru. 36. 2: 44. 1.
Vesana mens. 75. 12.
Veſper rouiſſimum. 157. 14.
Veſper. 62. 28: 101. 17.
Magis ueſpere. 157. 14.
Veſpere. 101. 16.
Veſperi. 70. 3.
Veſpertinum tempus. 157. 7.
Veſperugo. 62. 25: 63. 3: 101, 10: 15.
Veſtibulum. 106. 11.
Veſtigator. 34. 26: 28.
Veſtigia ſugae huius diei. 66. 19.
Veſtigium manet. 58 25.
Veſtimenta. 142. 3: 6.
Veſtimentum. 40. 18: 78. 28: 191. 1.
Veſtimentum apud ſullonem cogitur. 73. 15.
Veſtimur, ut uitemus frigus, & honeſte uideamur. 123. 2.

Veſtis.44.15.
Veſtem iacere retroſum.45.10.
Veſtem mutat imperator.98.21
Veſtisſpica.93.3.
Veſtitus.us.37.28: 122.16.
Vetera uerba.10.4:24.
Vetus.61.18.
Vetus,uetuſtior,ueterrimus.77.14.
Vetustus.61.18.
Ad uexillum ducere.87.14.
Via.11.18:15.1:16.17.48.19.
Via dextra.103.8.
Vibices.103.10.
Vicenae partes.172.20.
Vicesſis.55.13.
Victitare.25.12.
Victoriati.161.2: 182.11,
Victus.us.37.28:38.1:49.5.
Vicus.11.18:48.19.
Vicus conſtat ex domibus.52.18.
Vide circum.13.26.
Videndum ut ſatis ſit uerecundi.176.12.
Videre.83.12:98.15.
Videre domi.93.2.
Viere.25.24.
Vigilare.83.15.
Villa.16.18:33.1.
Villae aedes.52.25.
Villam tueri.92.26.
Vinaria menſa. 42.15:43.14.
Vinaria taberna.129.6.
Vinaria trulla.41.25.
Vinarium uas.43.2.
Vincire.25.19.
Vinctio.25.17.
Vinctura.25.24.
Vinculum capitis.25.24.
Vindemia.17.3.
Vindemiae.65.27.
Vindemiam auſpicatur Dialis. 66.1.
Vindemiator.34.25:26.
Vinea.46.16.
Vineae.17.2:41.14.
Vineta.17.2.
Vinum.17.3.
Vinum dare.43.9.*deo*.42.26.
Vinum uina.154.23.
Vinum legere.34.28.
Vinum nouum.66.4.
Vinũ nouũ et uetus.67.19.

Viocurrus. 11. 10.
Violare uirginem. 83. 17.
Violentia. 28. 5.
Vir habet calceos muliebres. 147. 20.
Virere. 63. 23.
Virgae. 47. 2.
Virgulta. 100. 5.
Viridis. 37. 2.
Virile nomen et muliebre. 147. 13: 14.
Viriles calcei. 147. 19.
Viriles ſpecies. 24. 15.
Virilia. 179. 15.
Virilitas. 28. 23.
Vis. 26. 2: 141. 22.
Vis & poteſtas. 163. 1.
Vir recto & obliquo caſu. 117. 6.
Vis humoris. 37. 2.
Viſenda. 83. 15.
Viſite. 85. 17.
Viſus maximus ſenſus. 83. 12.
Vita unde. 26. 3.
Vita inſepulta. 158. 27.
Vitare. 77. 13: 173. 24.
Vitare. 83. 17.
Vitis. 37. 3.
Vitium manumiſſionis. 69. 26.
Vitulantes. 112. 1.
Viua aqua. 43. 2.
Vix. 176. 5.
Vix notum paucis. 67. 1.
Vliginoſus ager. 18. 1.
Vlulans. 111. 1.
Vmbilicus. 94. 2.
Vmbo. 40. 27.
Vmbra cornuata. 95. 23.
Vmbram iacere. 95. 23.
Vnae, binae, trinae, bigae. 154. 8.
Vncia. 55. 20.
Vnde eſt illud. 92. 23.
Vnde ſit, quid ſit, cuius modi ſit. 171. 15.
Vngo ungor. 180. 12.
Vnguenta alia ex regionibus, 155. 9.
Vnguentaria taberna, 129. 6.
Vnguentum. 129. 7.
Vnguentum unguenta. 154. 22
Vni alteri. 177. 4.
Vni, trini, quatrini, 129. 11.
Vnitas. 116. 1.
Vniuerſa analogia. 121. 25.
Vniuerſa lana. 44. 16.
Vniuer-

Vniuerſa natura uerborũ. 126. 16: 186.21.
Vniuerſus.a.um.53.15.
Vniuerſus caſus litterae. 131. 22,
Vnius caſus litterae. 131.22.
Vniuſmodi. 164.14:165.4: 173.26.
Vnoculus. 11.10: 104.22.
Vnum & nongenta ab una ſunt natura nouenaria. 161.10.
Vnus, unius, uni, unum, une, uno. 131.26.
Vocabula & reliqua uerba. 76.14.
Vocabula & uerba partes ora= tionis. 118.11.
Vocabula ut homo & equus. 118.12.
Vocabula rebus imponunt im= periti. 187.27.
Vocabula ut infinita. 127.4.
De uocabulo quam de re contro uerſia. 172.24.
Vocabulorum declinationum ge nera quattuor: nominandi, caſuale, augendi, minuendi. 128.19.
Vocabulum et nomen. 176.15.
Vocalis oratio. 192.3.
Vocandi caſus. 126.6: 148.6: 179.17.
Vocare in harenam. 176.13.
Vocem emittere ore. 75.4.
Voces declinatae. 116.6.
Voces mittendi pars animae. 144.15.
Vocitare. 53.12.
Vocitatus. 77.10.
Volare pedibus. 26.28.
Volatus. 29.17: 46.23: 74.4.
Volo. 74.4.
A uolo uolare & uelle. 166.4.
Volſellis pugnare. 145.7.
Volt. 25.13.
Volumen non patitur: 59.5.
Voluntaria declinatio ad con= ſuetudinem refertur. 175. 11.
Voluataria declinatio impoſito= rum. 145.26.
Voluntarium. 120.17.
Voluptas. 123.9.
Voluere filum. 40.19.
Volutare. 111.1.
Vomer. 45.22.

Vomere terram.45.22.
Vota noua ſuſcipi 77.22.
Vrbanus.120.1.
Vrbes.48.6:7.
Vrbum.43.25:27.
Vrcei.51.1.
Vrguere.120.8:141.22.
Vrinare.43.24.
Vrinator.43.24.
Vrna.43.20:23.
Vrna prima.57.2.
Vrnarium.43.20:23.
Vro uror.180.12.
Vſquedum uiuunt.166.19.
Vſque eo.97.1.
Vſquequaque.91.18:142.19:21.
In uſum additus.77.20.
Vſura.58.22:24.
Vſurpandum erit.75.13.
Vſurpandus.126.16.
Vſus ſimplex.117.19.
Vt.110.26:124.1.
Vt cuiuſq. tulit uoluntas.120,18.
Vt loqui.76.16.
Vt multa.47.12:51.15:105.15.
Vt pronomen.163.12.
Vt res poſtulat.171.9.
Vter.154.14.
Vtilis & neceſſaria declinatio.115.17.
Vtilitas non ſimilitudo quaeritur in rebus uſus cauſſa inuentis.122.14.
Vtilitas & elegantia conſideranda.123.1.
Vtilitatis cauſſa facta oratio & ueſtimenta.149.11:14.
Vtilitatis cauſſa quaeque res eſt inuenta.122.8.
Vtique.91.24.
Vtrobique.180.24.
Vuidum.39.10.
Vuidus.18.2.
Vuor.37.27.
Vxorc ulare.103.27.
X *pro* CS.148.18:187.10.

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

* ** A B C D E F G H I K L M N O P Q AA BB CC DD EE FF GG. *Omnes ſunt quaterniones, præter* ** *quod eſt duernio, & N & Q ternio, GG uero ſimplex.*

Romæ apud Antonium Bladum impreſſorem Cameralem. 1557.